KOLEDAR
Goriške Matice

ZA NAVADNO LETO

1926

LETNIK VII.

NAŠA ZAVAROVALNICA „L'UNION"

je največji svetovni zavarovalni zavod.
Ustanovlj. l. 1828

Delniški kapitali z rezervo 800 milijonov. - Zav. kapitali čez 90 miljard frankov.

GORICA

AVGUST RAVNIK

generalni zastopnik
GORICA
Via Barzellini N. 2, I. nadstr.
na vogalu Corso V. E. III. N. 9.

GORICA

PODRUŽNICA

Ljubljanske kreditne banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom"
Telefon št. 50 — Brzo avni naslov : Ljubljanska banka

Delniška glavnica in rezerve :	CENTRALA	Rezerva SHS
Din. 50,000.000	**LJUBLJANA**	**Din. 10,000.000**

Podružnice: Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Logatec, Maribor, Metkovič Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split in Trst.

Sprejema hranilne vloge in jih obrestuje na vložne knjižice po čistih **4 %** (davek plača banka sama). Na tekoči račun ter proti odpovedi najbolje po dogovoru.

Sprejema tudi dinarske vloge in jih obrestuje najugodneje. — Izvršuje denarna nakazila na tu in inozemstvo. Nakupuje in prodaja vsakovrstne valute, vrednostne papirje in srečke.

Plača vedno priznano najvišje dnevne cene za obveznice vojne odškodnine (bone).

Izvršuje sploh vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantneje.

KOLEDAR

ZA

NAVADNO LETO

1926

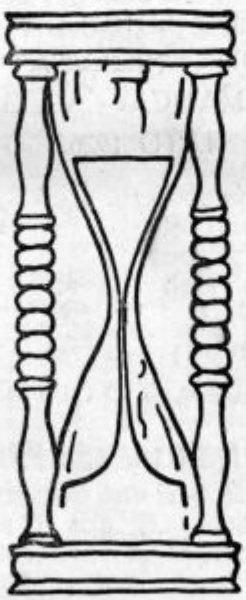

IZDALA IN ZALOŽILA
GORIŠKA MATICA
V GORICI

IZDALA IN ZALOŽILA S PRILOGAMI: »SMRT PRED HIŠO«, »DON BOSCO«, »EVFEMIJA« IN »OTROCI STEPE« (FAKULTATIVNO). KNJIŽEVNA ZADRUGA »GORIŠKA MATICA« V GORICI ZA — — — LETO 1926. — — —

II 25094/1926

GORIŠKA KNJIŽNICA Nova Gorica Š

N 25.778/1961

TISKALA ODLIKOVANA »NARODNA TISKARNA« V GORICI V LETU 1925.

Koledar za navadno leto 1926.

Navadno leto 1926 ima 365 dni (med temi 52 tednov) - ter se začne s petkom in konča s petkom.

Začetek leta 1926.

Občno in državno leto se začne novega leta dan, 1. januarja.

Cerkveno leto se začne 1. adventno nedeljo.

Letni časi.

Pomlad se začne 21. marca ob 10.02 dop.	Jesen se začne 23. septembra ob 20.27.
Poletje se začne 22. junija ob 5.30 dop.	Zima se začne 22. decembra ob 15 34.

Znamenja za krajce.

Mlaj	Ščip ali polna luna
Prvi krajec . .	Zadnji krajec . .

Mrki solnca in meseca leta 1926.

1. Popolni solnčni mrk bo 14. jan. Začetek ob 4h 58 min. 6 sekund; višek ob 7h 37 min. 9 sekund; konec ob 10h 14 min. 3 sekunde. — Pri nas bo neviden. Opazoval se bo v južni Aziji, v Tihem oceanu, v severni Avstraliji, v Indijskem oceanu in v južno zahodni Afriki.

2. Krožni solnčni mrk bo 9 jul. Začetek ob 21h 4 min. 9 sekund; višek 10. julija ob 5 min. 4 sekunde po polnoči; konec ob 3h 6 min. 3 sekunde. — Pri nas bo neviden. Opazoval se bo v južnem delu severne Amerike, v Tihem oceanu, v severni Avstraliji in na Japonskem.

Kvaterni in drugi posti.

I. kvatre, spomladanske ali postne 24., 26., in 27. febr.
II. kvatre, letne ali bink. 26., 28., 29. maja.
III. „ jesenske 15., 17. in 18. septembra.
IV. „ pozimske ali adventne 15., 17. in 18. decembra.

Kvaterni in drugi posti so s križcem (†) zaznamovani.

Cerkveni prepovedani časi.

Obhajati ženitve je prepovedano od 1. adventne nedelje do Božiča in od pepelnice do velikonočnega pondeljka.

Premakljivi prazniki.

1. Septuagesima: 31. januarja. - 2. Pepelnica: 17. febr. - 3. Velika noč: 4. aprila. - 4. Križev teden: 10., 11. in 12. maja. - 5. Vnebohod Kristusov: 13. maja. 6. Binkoštna nedelja: 23. maja. - 7. Sv. Trojica 30. maja. 8. Sv. Rešnje Telo: 3. jun. - 1. adventna nedelja: 28. nov. Od Božiča do Pepelnice je 53 dni.

Prazniki.

a) *Običajni civilni*:

1. Vse nedelje. - 2. Novo leto. - 3. Sv. Trije kralji. - 4. 21. aprila. Rojstvo Rima. - 5. Vnebohod. - 6. 20. septembra. Zavzetje Rima. - 7. Vsi svetniki. - 8. 4. nov. Zmaga pri Vittorio Veneto. - 9. Božič.

Ti prazniki so v Koledarju z dvema zvezdama zaznamljeni. Za Trst tudi dan sv. Justa.

b) *Državni, ob katerih se skrči delavni urnik samo na dopoldanske ure*:

8. januarja: Rojstni dan kraljice Helene. - Pustni četrtek, pondeljek, torek - Vel. četrtek - Vel. sobota - Vel. pond. - 24. maja. - Napoved vojne. 20. julija: - God kraljice matere Margerite. - 18. avgusta: God kraljice Helene. - 15. sept.: Rojstni dan prestolonasl. Humberta. - 2. nov.: Vseh vernih duš dan. - 11. nov: Rojstni dan kralja Vittorio Emanuele III. - 20. nov: Rojstni dan kraljice matere Margerite. - 24. dec: Božični večer. - 31. dec: Sv. Silvester.

Ti prazniki so v Koledarju zaznamljeni z eno zvezdo.

Dnevi, ob katerih je treba davke plačati, so zaznamljeni s križcem ob strani. Brez globe se davki plačajo še osem dni kasneje oziroma devet dni, če je osmi dan nedelja.

VREMENSKI KLJUČ,

s katerim lahko vsakdo sam vreme za celo leto izvé naprej, ako le vé, kdaj se mesec izpremeni, to je: ob kateri uri nastopi prvi krajec, ščip, zadnji krajec in mlaj. — Ta vremenski ključ je napravil veleučeni slavni zvezdoslovec F. W. Heršelj in dunajska kmetijska družba ga je spoznala za najbolj zanesljivega. Pomeni pa:

ako se mesec izpremeni:	bo vreme po izpremenu meseca: POLETI, t. j. od 15. apr. do 16. oktobra	bo vreme po izpremenu meseca: POZIMI, t. j. od 17. oktobra do 14. aprila
od 6. do 10. dopoludne	izpremenljivo,	dež. pri zah., sneg pri vzhod. vetru,
od 10. do 12. opoludne	veliko dežja,	mrzlo z močnim vetrom,
od 12. op. do 2. pop.	veliko dežja,	dež in sneg,
od 2. do 4. pop.	izpremenljivo,	izpremen., raje lepo,
od 4. do 6. pop.	izpremen., raje lepo,	izpremen., raje lepo,
od 6. do 10. zvečer.	lepo pri severnem ali severozahod-	jasno in mrzlo pri severozahodnem

ako se mesec izpremeni:	bo vreme po izpremenu meseca: POLETI, t. j. od 15. apr. do 16. oktobra	bo vreme po izpremenu meseca: POZIMI, t. j. od 17. oktobra do 14. aprila
	nem vetru, dež pri	vetru, dež ali sneg
	južnem ali južno-	pri južnem ali ju-
	zahodnem vetru,	gozahodnem vetru,
od 10. do 12. ponoči	lepo,	jasno in mrzlo,
od 12. pon. do 2. zjutr.,	lepo,	jasno, hud mraz, razen če piha južni veter,
od 2. do 4. zjutr.	mrzlo, večkrat dež,	sneg in vihar.
od 4. do 6. zjutr.	dež.	sneg in vihar

OPOMBA. — Ta ključ si prav lahko nakratko takole zapomniš: Vreme je tem bolj zanesljivo lepo, čim bliže polnoči so izpremeni meseca; in tem bolj gotovo slabo vreme, čim bliže poldnevu so izpremeni meseca. Zatorej se računa približno dve uri pred polnočjo in 2 uri po polnoči za znamenje lepega vremena; dve uri predpoldnem in dve uri popoludne pa za znamenje obilnih padavin. Druge ure ne kažejo takó gotovo vremena, temveč se nagiblje bolj k jasnemu ali bolj k slabemu vremenu, kolikor bolj se bližajo izpremeni ali polnoči ali poldnevu. V teh srednjih urah odločujejo vreme bolj drugi vzroki.

JANUAR

PROSINEC

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1	**Petek**	**Novo leto. Obrez. Gospod.**
2	Sobota	Makarij, opat; Martinijan, škof.
1	Ko je bil Herod umrl. Mat. 2, 19—23.	
3	**Nedelja**	**V osmini N. L.** Genovefa, dev.
4	Pondeljek	Tit, škof; Izabela, kraljica.
5	Torek	Telesfor, p. muč.; Simeon Stolpnik.
6	**Sreda**	**Sv. Trije kralji. Razg. Gosp.**
7	Četrtek	Valentin, škof; Lucijan, mučen. ☾
8	Petek	*† Severin, opat; Erhard, škof.
9	Sobota	Julijan in Bazilisa, mučenca.
2	Dvanajstletni Jezus v templu. Luk. 2, 42—52.	
10	**Nedelja**	**1. po razg. Gosp.** Valentin, šf.
11	Pondeljek	Higin, pap. muč.; Božidar, opat.
12	Torek	Arkadij, mučenec; Ernest, škof.
13	Sreda	Veronika, dev.; Bogomir.
14	Četrtek	Feliks iz Nole, spoz.; Hilarij šk. ●
15	Petek	† Pavel, pušč.; Maver, op.; Romed.
16	Sobota	Marcel, papež; Ticijan, škof.
3	O ženitnini v Kani Galilejski. Jan. 2, 1—11.	
17	**Nedelja**	**2. po razg. Gosp.** Sv. Anton, p.
18	Pondeljek	Sv. Petra stol v Rimu; Priska, d., m.
19	Torek	Kanut, kralj; Agricij, škof.
20	Sreda	Fabijan in Boštjan; Majnrad. ☽
21	Četrtek	Neža, devica mučenica.
22	Petek	† Vincencij, muč.; Anastazij, muč.
23	Sobota	Zaroka Marije Dev.; Emerencijana.
4	Jezus ozdravi gobavega. Mat. 8, 1—13.	
24	**Nedelja**	**3. po razg. Gosp.** Timotej, šk.
25	Pondeljek	Izpreobrnitev Pavla ap.; Amand.
26	Torek	Polikarp, škof; Pavla, vdova.
27	Sreda	Janez Zlatoust, cerkveni učenik.
28	Četrtek	Karol Vel.; Julijan, šk.; Marjeta, d. ♍
29	Petek	† Frančišek Sal., šk.; Konštant., m.
30	Sobota	Martina, dev.; Janez milošč., škof.
5	O delavcih v vinogradu. Mat. 20, 1—16.	
31	**Nedelja**	**1. predpepel.** Peter Nol., spozn.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

16. Honorat, škof; Priscila, devica mučenica.

IZPREMENI MESECA.

☾ Zadnji kr. 7. ob 8h 22 m. zj.
● Mlaj. 14. ob 7h 35 m. zjutraj.
☽ Prvi kr. 20. ob 23h 31 min.
♍ Ščep. 28. ob 22h 35 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje vodnjarja. Dan je dolg od 8 ur 10 min. do 9 ur 16 min. Zraste za 1 uro in 6 min.

FEBRUAR

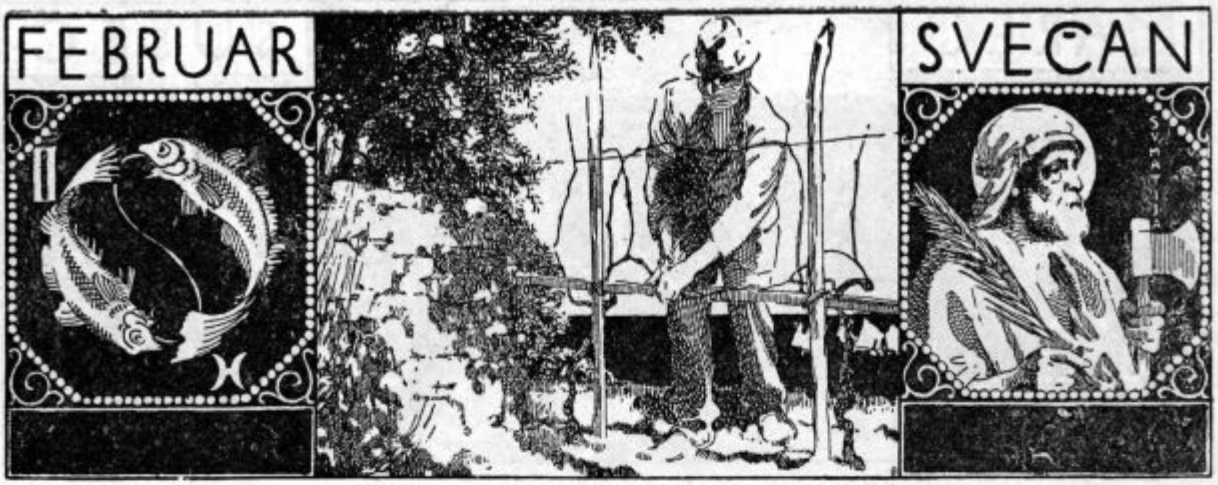

SVEČAN

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji
1	Pondeljek	Ignacij. šk. muč.; Brigida, dev.
2	Torek	Svečnica. Dar. Gospodovo.
3	Sreda	Blaž, škof; Oskar, škof.
4	Četrtek	Andrej Kor., škof; Veronika, dev.
5	Petek	† Agata, devica mučenica.
6	Sobota	Doroteja, devica muč.; Tit. šk. ☾
6		Prilika o sejalcu in semenu. Luk. 8, 4—15.
7	**Nedelja**	**2. predpepel.** Romuald, opat.
8	Pondeljek	Janez Mat. spoz.; Juven, škof.
9	Torek	Ciril, škof; Apolonija, dev. muč.
10	Sreda	Šolastika, dev.; Viljem, pušč.
11	Četrtek	* Lurška M. božja,; Deziderij; Adolf.
12	Petek	† Sedem sv. ustan. ser. r.; Evlal. m.
13	Sobota	Katarina od Riči, dev.; Jordan sp.
7		Jezus ozdravi slepca. Luk. 18, 31—43.
14	**Nedelja**	**3. predpepel.** Valentin, muč.
15	Pondeljek	* Faustin in Jovita, muč.
16	Torek	* Pust; Juljana, dev.; Onezim, sp.
17	Sreda	Pepelnica. Donat in tov., muč.
18	Četrtek	Simeon, škof; Flavijan, škof.
19	Petek	† Julijan, sp.; Konrad, sp.; Viktor, m. ☾
20	Sobota	Elevterij, škof,; Evharij, škof.
8		Hudobni duh skuša Jezusa. Mat. 4, 1—11.
21	**Nedelja**	**1. postna.** Maksimilijan, škof.
22	Pondeljek	Stol. sv. Petra v Antijohiji.
23	Torek	Peter Dam., škof; Marjeta.
24	Sreda	Kvatre. Matija, ap; Modest, šk.
25	Četrtek	Valburga, opatinja.
26	Petek	Kvatre. Porfirij, šk.; Nestor, šk. sp.
27	Sobota	Kvatre. Leander, šk.; Baldom., šk. ♍
9		Jezus se na gori izpremeni. Mat. 17, 1—9.
28	**Nedelja**	**2. postna.** Rajmund, spoznav.

Zapisnik.

†

DRUGI GODOVI.

6. Anastazija, dev. — 9. Pavlin, aškvilejski patrijarh. — 12. Modest, škof. — 25. Viktorin, mučenec.

IZPREMENI MESECA.

☾ Zadnji kr. 6. ob 25. m. zj.
● Mlaj. 12. ob 18h 20 min.
☽ Prvi kr. 19. ob 13h 36 min.
♍ Ščep 27. ob 17h 51 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje rib. Dan je dolg od 9 ur 20 min. do 10 ur 58 min. Zraste za 1 uro 38 min.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1	Pondeljek	Albin, škof; Hadrijan m.
2	Torek	Simplicij, papež; Karol, blaženi.
3	Sreda	Kunigunda, cesarica; Avsterij, muč.
4	Četrtek	Kazimir, sp.; Lucij I., papež.
5	Petek	† Agapeta s tov., muč.; Evzebij, sp.
6	Sobota	Fridolin, op.; Viktorin; Katar. B.
10		Jezus izžene hudiča iz mutca. Luk. 11, 14—28.
7	**Nedelja**	**3. postna.** Tomaž Akv., c. uč. ☾
8	Pondeljek	Janez od Boga, sp.; Filemon, m.
9	Torek	Frančiška Rim.; Pacijan, škof.
10	Sreda	40 mučencev; Kaj in Aleksander.
11	Četrtek	Heraklij, muč.; Kozem, muč.
12	Petek	† Gregor I., pap.; Teofanez, opat.
13	Sobota	Rozina, vdova; Evfrazija, devica.
11		Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6, 1—15.
14	**Nedelja**	**4. postna.** Matilda, kraljica.
15	Pondeljek	Longin, m.; Klemen Hofbaner, sp.
16	Torek	Hilarij in Tacijan, m.
17	Sreda	Patricij, škof; Jedert, devica.
18	Četrtek	Ciril Jeruzalemski, škof; Edvard.
19	**Petek**	**Jožef, ženin Device Marije.**
20	Sobota	† Feliks in tovariši; Niketas, škof.
12		Judje hočejo Jezusa kamenjati. Jan. 8, 46—59.
21	**Nedelja**	**5. postna (tiha).** Benedikt, op. ☽
22	Pondeljek	Benvenut, škof; Bazil, muč.
23	Torek	Benedikt, opat; Serapijon, muč.
24	Sreda	Gabrijel, nadangel; Epigmenij, m.
25	Četrtek	Oznanjenje Marije Device.
26	Petek	† Emanuel, muč.; Dizma, muč.
27	Sobota	Rupert, škof; Janez Dam., spozn.
13		Jezusov prihod v Jeruzalem. Mat. 21, 1—9.
28	**Nedelja**	**6. postna (oljčna).** Janez K. sp.
29	Pondeljek	Ciril, škof, muč.
30	Torek	Angela F., vdova.
31	Sreda	Modest, šk.; Gvidon, sp.; Balbina, d.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

1. Evdoksija. — 3. Feliks; Kamila. 7. Perpetua in Felicita. — 9. Gregor od Nise, cerkv. uč.; Pacijan, šk.

IZPREMENI MESECA.

☾ Zadnji kr. 7. ob 12h 49 min.
● Mlaj. 14. ob 4h 20 min.
☽ Prvi kr. 21. ob 6h 12. min.
♍ Ščep. 29. ob 11h.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje ovna. Dan je dolg od 11 ur in 1 min. do 12 ur in 53 min. Zraste za 1 uro in 52 min. 21. Začetek pomladi. Pomladansko enakonočje.

APRIL

IV

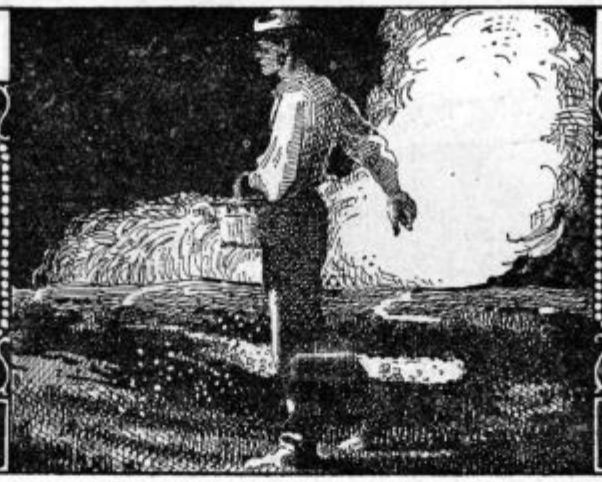

MALI-TRAVEN

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1	Četrtek	* Vel. četrtek; Hugon, šk.; Teodora.
2	Petek	† Vel. petek; Frančišek P.; Marija E.
3	Sobota	* Vel. sobota. Abundij, šk.; Rihard.
14		Jezus vstane od mrtvih. Mark. 16, 1—7.
4	**Nedelja**	* **Vel. noč. Vstajenje G.** Izidor, šk.
5	Pondeljek	* Vel. pond. Vincenc F. sp.; Irena ☾
6	Torek	Sikst, papež; Celestin, papež.
7	Sreda	Herman. spozn.; Eberhard, pušč.
8	Četrtek	Albert, škof; Dionizij, mučenec.
9	Petek	Marija Kleofa; Demeter, muč.
10	Sobota	Ezekijel, prerok; Mehtilda, devica.
15		Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. Jan. 20, 19-31.
11	**Nedelja**	**1. povelik. (bela).** Leon I., V. p.
12	Pondeljek	Zenon, škof; muč.; Julij, pap. ●
13	Torek	Hermenegild, muč.
14	Sreda	Justin, mučen.; Tiburcij, mučen.
15	Četrtek	Helena, kraljica; Anastazija, dev.
16	Petek	† Turibij, škof; Kalist, mučenec.
17	Sobota	Anicet, pap., muč.; Rudolf, muč.
16		Jezus, dobri pastir. Jan. 10, 11—16.
18	**Nedelja**	**2. povelik.** Apolonij, muč.
19	Pondeljek	Leon IX., papež; Ema, vdova. ☽
20	Torek	Marcelin, škof; Neža, devica.
21	Sreda	** Anzelm, škof; Bruno, spoz.
22	Četrtek	Soter in Kaj, papeža, mučenca.
23	Petek	† Adalbert (Vojteh), škof; Vilj. sp.
24	Sobota	Jurij, mučenec; Fidelis, muč.
17		Čez malo me boste zopet videli. Jan. 16.
25	**Nedelja**	**3. povelik.** Marko, evangelist.
26	Pondeljek	Klet, papež; Marcelin, papež.
27	Torek	Peregrin, duhovnik; Anastazij, p.
28	Sreda	Pavel od križa; Vital, muč. ♍
29	Četrtek	Varstvo sv. Jož; Peter, m.; Robert. op.
30	Petek	Katarina Sij., dev.; Marijan, m.

Zapisnik.

†

DRUGI GODOVI.

12. Damijan, škof; — 13. Ida, dev. — 14. Val. in Maksim, muč.

IZPREMENI MESECA.

☾ Zadnji kr. 5. ob 21h 50 min.
● Mlaj. 12. ob 13h 56 min.
☽ Prvi kr. 19. ob 23 min. zjutraj.
♍ Ščep 28. ob 1h 17 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje bika. Dan je dolg od 12 ur in 57 min. do 14 ur in 41 min. Zraste za 1 uro 44 min.

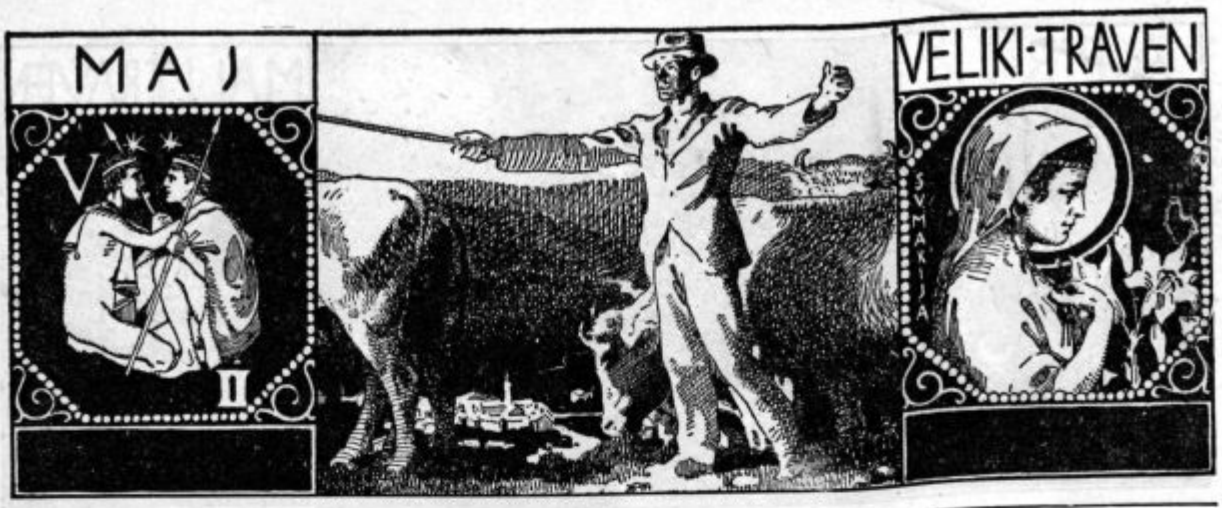

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1	Sobota	Filip in Jakob, apostola.
18	Jezus napove svoj odhod. Jan. 16, 16—22.	
2	**Nedelja**	**4. povelik.** Atanazij. škof.
3	Pondeljek	Najdba sv. križa; Mavra, m.
4	Torek	Florijan, (Cvetko) muč.; Monika, vd.
5	Sreda	Pij V., papež; Irenej, škof. ☾
6	Četrtek	Stanislav, škof, muč.; Gizela kr.
7	Petek	† Prikazen Mihaela, nadangela.
8	Sobota	Gregor Nac., šk., c. uč.; Beat., sp.
19	Jezus uči o moči molitve. Jan. 16, 23—30.	
9	**Nedelja**	**5. povelik.** Gregor.
10	Pondeljek	Antonin, škof.
11	Torek	Mamert, šk.; Gandolf, op. Križevo. ●
12	Sreda	Pankracij, muč.; Nerej, m.
13	**Četrtek**	**Krist. vnebohod.** Servacij, šk.
14	Petek	Bonifacij, m.; Viktor in Korona, m.
15	Sobota	Zofija, mučenka; Hilarij. sp.
20	Jezus obljubi učencem Sv. Duha. Jan. 16, 5—14.	
16	**Nedelja**	**6. povelik.** Janez Nep., muč.
17	Pondeljek	Paskal, sp.; Maksima, dev.
18	Torek	Feliks, spozn.; Venancij, muč.
19	Sreda	Celestin, papež; Ivo, spozn. ☽
20	Četrtek	Bernardin, sp; Bazila, dev. muč.
21	Petek	† Feliks K., spoz.
22	Sobota	Helena, dev.; Julija, devica.
21	Jezus govori o Sv. Duhu in ljubezni. Jan. 14, 23-31.	
23	**Nedelja**	**Binkošti.** Prihod Sv. Duha.
24	Pondeljek	*Bink. pond. Mar. D., pom. kristj.
25	Torek	Gregor VII., pap.; Urban, pap.
26	Sreda	Kvatre. Filip Neri, sp.; Elevterij, m.
27	Četrtek	Magdalena Pac., d.; Beda, cerk. uč. ♍
28	Petek	Kvatre. Avguštin, šk.; German.
29	Sobota	Kvatre. Maksim, šk.; Teodozija, m.
22	Meni je dana vsa oblast. Mat. 28, 18—20.	
30	**Nedelja**	**1. pobink.** Sv. Trojica.
31	Pondeljek	Angela, dev.; Kancijan.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

1. Jeremija, pr. — 3. Aleksander I., p.; Juvenal. — 4. Gothard, šk. — 6. Judita, m. — 24. Ivana Kuza. — 27. Janez, p. m.; — 28. Emilija.

IZPREMENI MESECA.

☾ Zadnji kr. 5. ob 4h 13 min.
● Mlaj. 11. ob 23h 55 min.
☽ Prvi kr. 19. ob 18h 48 min.
♍ Ščep. 27. ob 12h 49 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje dvojčkov. Dan je dolg od 14 ur in 45 min. do 16 ur in 4 min. Zraste za 1 uro in 19 min.

JUNIJ

ROŽNIK

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.	Zapisnik.
1	Torek	Juvencij, muč.; Gracijan, muč.	
2	Sreda	Marcelin, muč.; Erazem, šk. muč.	
3	**Četrtek**	**Sveto Rešnje T.** Klotilda, kr. ☾	vijprem
4	Petek	† Frančišek Kar., sp ; Kvirin, šk.	
5	Sobota	Bonifacij, šk.; Valerija ; Dorotej, m.	
23	Prilika o veliki večerji. Luk. 14, 16—24.		
6	**Nedelja**	**2. pobink.** Norbert, škof.	
7	Pondeljek	Robert, op.; Sabinijan, m.; Bogom. op.	
8	Torek	Srce Jezus.; Medard, šk.; Maksim, šk.	
9	Sreda	Primož in Felicijan, m.; Pelagija.	
10	Četrtek	Marjeta, kralj. ●	† vel. dež
11	Petek	† Barnaba, ap.; Marcijan, muč.	
12	Sobota	Janez Fak., spoz.; Flora, dev.	
24	Prilika o izgubljeni ovci. Luk. 15, 1—10.		
13	**Nedelja**	**3. pobink.** Anton Padovanski, sp.	
14	Pondeljek	Bazilij, šk.; Elizej, prerok.	
15	Torek	Vid, Modest in Krescencija, muč.	
16	Sreda	Franc Reg., sp.; Beno, šk ; Jošt, op.	
17	Četrtek	Adolf, škof ; Lavra, nuna.	
18	Petek	† Feliks in Fort., m.; Marka in Marc. ☽	— vel. dežja
19	Sobota	Julijana Falk. d.; Gervazij in Prot.	
25	O velikem ribjem lovu. Luk. 5, 1—11.		
20	**Nedelja**	**4. pobink.** Silverij, papež.	
21	Pondeljek	Alojzij (Vekosl.), sp.; Alban, muč.	
22	Torek	Ahacij, mučenec; Pavlin škof.	
23	Sreda	Eberhard, škof ; Cenon, šk.	
24	Četrtek	Janez Krstnik (roj.). Kres.	
25	Petek	† Viljem, opat ; Prosper, škof. ○	lepo
26	Sobota	Janez in Pavel, muč.; Rudolf, šk.	
26	O farizejski pravičnosti. Mat. 5, 20—24.		
27	**Nedelja**	**5. pobink.** Ladislav, škof.	
28	Pondeljek	Irenej, sp. ; Leon II., papež.	
29	**Torek**	**Peter in Pavel, apostola**	
30	Sreda	Spomin sv. Pavla apost.	

DRUGI GODOVI.

17. Cirijaka in Muska, devica muč. — 22. Nicej škof.

IZPREMENI MESECA.

☾ Zadnji kr. 3. ob 9h 9 min.
● Mlaj. 10. ob 11h 8 min.
☽ Prvi kr. 18. ob 12h 14 min.
○ Ščep. 23. ob 22h 13 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje raka. Dan je dolg od 16 ur in 6 min. do 16 ur in 23 min. Zraste do 23. za 17 min. od 23. do konca se skrči za 4 min. 22. začetek poletja. Najdaljši dan, najkrajša noč.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1	Četrtek	Presv. Rešnja Kri; Teob., p.; Julij.
2	Petek	† Obiskov. Mar. Dev.; Oton, šk. ☾
3	Sobota	Helijodor, škof; Bertram. škof.
27		Jezus nasiti 4000 mož. Mark. 8, 1—9.
4	**Nedelja**	**6. pobink.** Urh, šk.; Berta, dev.
5	Pondeljek	Ciril in Metod. škofa.
6	Torek	Izaija, prerok; Dominika, muč.
7	Sreda	Vilibald, škof; Pulherija, kraljica.
8	Četrtek	Elizabeta, kraljica; Kilijan, škof.
9	Petek	† Anatolija, dev.; Veronika, Jul., d.
10	Sobota	Amalija, dev.; Felicita, dev. ♍
28		O lažnivih prerokih. Mat. 7, 15—21.
11	**Nedelja**	**7. pobink.** Pij I., papež.
12	Pondeljek	Mohor in Fortunat, muč.
13	Torek	Marjeta, d. m.; Anaklet, pap.; Evgen.
14	Sreda	Bonaventura, škof; Just, mučenec.
15	Četrtek	Henrik I., cesar; Vladimir, kralj.
16	Petek	† Škapul. Dev. Marija Karmelska.
17	Sobota	Aleš, spozn.; Generoz, mučenec.
29		O krivičnem hišniku. Luk. 16, 1—9.
18	**Nedelja**	**8. pobink.** Kamil Lel., spozn. ☽
19	Pondeljek	Vincencij P. spoz.; Makrina.
20	Torek	* Marjeta, d. m.; Elija, pr.; Česl., sp.
21	Sreda	Danijel, prer.; Olga; Prakseda dev.
22	Četrtek	Marija Magdal., spok.; Teofil, m.
23	Petek	† Apolinar, šk. in m.; Liborij šk.
24	Sobota	Kristina, dev. muč.; Roman, muč.
30		Jezus se joče nad Jeruzalemom. Luk. 18, 9—14.
25	**Nedelja**	**9. pobink.** Jakob, apostol. ♉
26	Pondeljek	Ana, mati Mar. Dev.; Valens, muč.
27	Torek	Pantaleon, muč.; Natalija, muč.
28	Sreda	Inocencij, papež; Viktor, muč.
29	Četrtek	Marta, d.; Beatriks, d.; Olaf, kr.
30	Petek	† Abdon in Senen, muč.; Julita, m.
31	Sobota	Ignacij (Ognjeslav) Lojol, spozn. ☾

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

1. Pambo, opat. — 5. Anton Zakarija, spozn. — 9. Gorkumski mučenci. — 12. Janez Kvalbert, sp. — 14. Groznata, muč. — 18. Simforosa s 7 sinovi.

IZPREMENI MESECA.

☾ Zadnji kr. 2. ob 14h 2 min.
♍ Mlaj. 10. ob 6 min. po polnoči.
☽ Prvi kr. 18. ob 3h 55 min.
♉ Ščep. 25. ob 6h 13 min.
☾ Zadnji kr. 31. ob 20h 25 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje leva. Dan je dolg od 16 ur in 17 min. do 15 ur in 15 min. Skrči se za 1 uro in 2 min.

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji
31		O farizeju in cestninarju. Luk. 18, 9—14.
1	**Nedelja**	**10. pobink.** Vezi Petra, ap.
2	Pondeljek	Porcijunkula. Alfonz Lig. šk.
3	Torek	Najdba sv. Štefana; Lidija, vdova.
4	Sreda	Dominik, spozn.; Agabij, škof.
5	Četrtek	Marija Devica Snežna; Ožbolt, kr.
6	Petek	† Gospodova spremen.; Sikst. II., p.
7	Sobota	Kajetan, spok.; Donat, šk. muč.
32		Jezus ozdravi gluhonemega. Mark. 7, 31—37.
8	**Nedelja**	**11. pobink.** Cirijak, muč. ●
9	Pondeljek	Roman. m.; Emigdij, šk.; Afra, muč.
10	Torek	Lavrencij, muč.; Hugon, škof. †
11	Sreda	Tiburcij, muč.; Suzana, dev. muč.
12	Četrtek	Klara, devica; Hilarija, muč.
13	Petek	† Hipolit in Kasijan, m.; Radegunda.
14	Sobota	† Evzebij, spozn.; Anastazija, dev.
33		O usmiljenem Samarijanu. Luk. 10, 23—27.
15	**Nedelja**	**12. pobink.** Vnebovzetje M. D.
16	Pondeljek	Joahim, oče M. D.; Rok, sp.; Hijacin. ☽
17	Torek	Liberat, muč.; Sibila, d.; Bened. op.
18	Sreda	* Helena, kraljica; Agapit, muč.
19	Četrtek	Ludovik Toled., šk.; Julij, muč.
20	Petek	† Bernard, opat; Štefan, kralj.
21	Sobota	Ivana Frančiška, vd.; Adolf, spozn.
34		Jezus ozdravi deset gobavih. Luk. 17, 11—19.
22	**Nedelja**	**13. pobink.** Timotej, muč.
23	Pondeljek	Filip Ben. spozn.; Bogovoljka. ♍
24	Torek	Jernej, apostol.; Ptolomej, škof.
25	Sreda	Ludovik, spozn.; Patricija devica.
26	Četrtek	Cefirin I., pap.; Samuel muč.
27	Petek	† Jožef K., sp.; Natalija; Gebhard. šk.
28	Sobota	Avguštin, škof; Hermet, mučenec.
35		Nihče ne more služiti dvema gospodoma. Mat. 6.
29	**Nedelja**	**14. pobink.** Obglav. Janeza Kr.
30	Pondeljek	Roza Limanska, dev.; Feliks, muč. ☾
31	Torek	Rajmund, spozn.; Izabela devica.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

11. Filomena, dev. muč.

IZPREMENI MESECA.

♍ Mlaj. 8. ob 14h 48 min.
☽ Prvi kr. 16. ob 17h 38 min.
♎ Ščep. 23. ob 13h 38 min.
☾ Zadnji kr. 30. ob 5h 40 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje device. Dan je dolg od 15 ur 12 min. do 13 ur in 31 min. Skrči se za 1 uro in 41 min.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.
1	Sreda	Egid, opat; Verena, devica muč.
2	Četrtek	Štefan, kralj; Antonin, muč.
3	Petek	† Evfemija, Tekla, Erazma., Dorot.
4	Sobota	Rozalija, devica; Ida, kraljica.
36	Jezus obudi mladeniča v Najmu. Luk. 7, 11—16.	
5	**Nedelja**	**15. pobink.** Viktorin, škof.
6	Pondeljek	Hermogen, muč.; Magnus, šk.
7	Torek	Bronislava, nuna; Regina, d. m. ●
8	**Sreda**	**Rojstvo Marije Dev.**
9	Četrtek	Korbinijan šk.; Gorgonij, muč.
10	Petek	† Nikolaj Toled., sp.; Pulherija, dev.
11	Sobota	Prot in Hijacint, mučenca.
37	Jezus ozdravi vodeničnega. Luk. 14, 1—11.	
12	**Nedelja**	**16. pobink,** Ime Marijino.
13	Pondeljek	Virgilij, muč.; Amijat (Ljubivoj) šk.
14	Torek	Povišanje križa. Notburga, devica.
15	Sreda	* Kvatre. Spomin 7 žal. M. B. ☽
16	Četrtek	Ljudmila, vdova.
17	Petek	† Kvatre. Lamb., šk.; Hildegar., op.
18	Sobota	† Kvatre. Jož. Kup., sp.; Tom. šk.
38	O največji zapovedi. Mat. 22, 34—46.	
19	**Nedelja**	**17. pobink.** Januarij, škof.
20	Pondeljek	** Evstahij, muč.; Suzana, muč.
21	Torek	Matevž, apostol; Mavra dev. ♍
22	Sreda	Mavricij in tov., muč.
23	Četrtek	Tekla, dev. muč; Lin, papež.
24	Petek	† Marija D. reš. ujetn.; Rupert, op.
25	Sobota	Kleofa, spozn.; Firmin, škof.
39	Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mat. 9, 1—8.	
26	**Nedelja**	**18. pobink.** Ciprijan, muč.
27	Pondeljek	Kozma in Damijan, m.; Kaj, šk.
28	Torek	Vencesl., kr.; Marcijal, m.; Salom. ☾
29	Sreda	Mihael, nadangel; Evtihij, muč.
30	Četrtek	Jeronim, sp., cerk. uč.; Honorij šk.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

5. Beata, devica.

IZPREMENI MESECA.

● Mlaj. 7. ob 6h 45 min.
☽ Prvi kr. 15. ob 5h 26 min.
♍ Ščep. 21. ob 21h 19 min.
☾ Zadnji kr. 28. ob 18h 48 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje tehtnice. Dan je dolg od 13 ur in 27 min. do 11 ur in 40 min. Skrči se za 1 uro in 47 min. 23. začetek jeseni. Jesensko enakonočje.

OKTOBER — VINOTOK

X

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji
1	Petek	† Remigij, škof; Areta mučenica.
2	Sobota	* Leodegar, škof; Teofil, spoznav.
40	Prilika o kraljevi ženitnini. Mat. 22, 1—14.	
3	**Nedelja**	**19. pobink.** Evald, mučenec.
4	Pondeljek	Frančišek Seraf., sp.; Edvin, kralj.
5	Torek	Placid in tov., muč.; Gala, vdova.
6	Sreda	Brunon, sp.; Fida, dev. muč.
7	Četrtek	Marija kr. rožn. venca; Justina, dev.
8	Petek	† Brigida, vd.; Simeon, spoznav.
9	Sobota	Dionizij, škof, muč.; Abraham, patr.
41	Jezus ozdravi kraljičevega sina. Jan. 4, 46—53.	
10	**Nedelja**	**20. pobink.** Frančišek B., sp.
11	Pondeljek	Nikazij, šk; Firmin, šk.
12	Torek	Maksimilijan, šk. m.; Serafin, sp.
13	Sreda	Edvard, kr.; Koloman, mučenec.
14	Četrtek	Kalist, pap.; Domicijan, škof.
15	Petek	† Terezija, devica; Brunon, škof.
16	Sobota	Gal, opat; Maksima, devica.
42	Prilika o kraljevem obračunu. Mat. 18, 23—35.	
17	**Nedelja**	**21. pobink.** Hedvika, kraljica.
18	Pondeljek	Luka, evang.; Just, muč.
19	Torek	Peter Alk., spozn.; Etbin, opat.
20	Sreda	Janez Kancijan, spoz.; Felicijan m.
21	Četrtek	Uršula dev.; Hilarijon, opat.
22	Petek	† Kordula, dev.m.; Marija Saloma.
23	Sobota	Severin, škof; Peter Pashazij, sp.
43	Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Mat. 22, 15—21.	
24	**Nedelja**	**22. pobink.** Rafael, nadangel.
25	Pondeljek	Krisant in Krišpin. m.; Bonifacij, p.
26	Torek	Evarist, p. m.; Lucijan in Marcel.
27	Sreda	Frumencij, škof; Sabina muč.
28	Četrtek	Simon in Juda, ap.; Fidel, m.
29	Petek.	† Narcis škof; Hijacint, mučen.
30	Sobota	Klavdij, muč.; Marcel, muč.
44	Jezus obudi Jairovo hčer. Mat. 9, 18—26.	
31	**Nedelja**	**23. pobink.** Volgang (Volbenk), šk.

Zapisnik.

†

DRUGI GODOVI.

7. Marko, grof. — 15. Avrelija, mučenica. — 26. Amand. — 31. Lucila.

IZPREMENI MESECA.

Mlaj. 6. ob 23h 13 min.
Prvi kr. 14. ob 15h 28 min.
Ščep. 21. ob 6h 15 min.
Zadnji kr. 28. ob 11h 57 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje škorpijona. Dan je dolg od 11 ur in 36 min. do 9 ur in 49 min. Skrči se za 1 uro in 47 min.

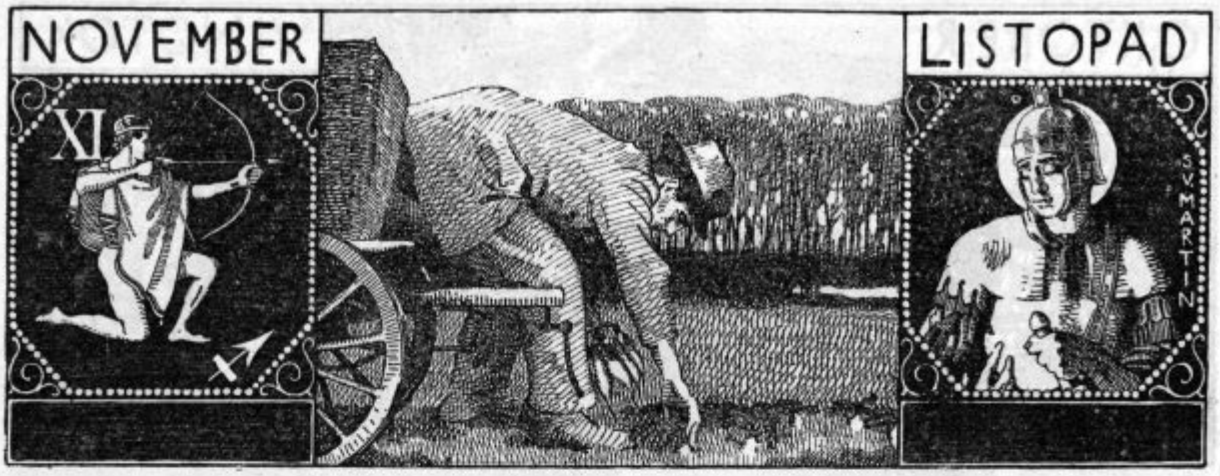

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.
1	**Pondelj.**	**God vseh svetnikov.**
2	Torek	*Vseh vernih duš dan.
3	Sreda	Viktorin, šk.; Hubert, šk.; Ida, kr.
4	Četrtek	** Karol Boromej, šk.; Modesta, d.
5	Petek	† Caharija, oče Jan. Kr.; Vitalij, m.
6	Sobota	Lenart, opat; Sever, škof, muč.
45		Prilika o dobrem semenu. Mat. 13, 24—30.
7	**Nedelja**	**24. pobink.** Engelbert, škof.
8	Pondeljek	Bogomir, šk.; Deodat, muč.
9	Torek	Božidar (Teodor), muč.; Orest, muč.
10	Sreda	Andrej Avel., spozn.; Trifon, muč.
11	Četrtek	* Martin, škof; Mena, muč.
12	Petek	† Martin, pap. muč.; Livin, šk., m.
13	Sobota	Stanislav Kostka, sp.; Didak, sp.
46		O gorčičnem zrnu. Mat. 13, 31—35.
14	**Nedelja**	**25. pobink.** Serapijon, muč.
15	Pondeljek	Leopold, vojv.; Jedert, dev.
16	Torek	Edmund, šk.; Otmar, opat.
17	Sreda	Gregorij, škof; Viktorija, muč.
18	Četrtek	Odon, opat; Evgen, spozn.; Hilda.
19	Petek	† Elizabeta, kr.; Poncijan, p. m.
20	Sobota	* Feliks Val. spozn.; Edmund kr.
47		O grozoti razdejanja. Mat. 24, 15—35.
21	**Nedelja**	**26. pobink.** Darov. Mar. Dev.
22	Pondeljek	Cecilija, dev. muč.; Mavec, muč.
23	Torek	Klement, pap. muč.; Felicita, muč.
24	Sreda	Janez od križa, sp.; Hrizogon, m.
25	Četrtek	Katarina dev. muč.; Jukunda, muč.
26	Petek	† Konrad, škof; Silvester, opat.
27	Sobota	Virgil, šk.; Ahacij, šk.; Valer. šk.
48		O poslednji sodbi. Luk. 21, 25—33.
28	**Nedelja**	**1. adventna.** Eberhard, škof.
29	Pondeljek	Saturnin, muč.; Filomen, muč.
30	Torek	Andrej, apostol.; Justina, dev.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

29. Gelazij, papež. — 30. Benjamin, mučenec.

IZPREMENI MESECA.

Mlaj. 5. ob 15h 34 min.
Prvi kr. 13. ob 1 m. po polnoči.
Ščep. 19. ob 17h 21 min.
Zadnji kr. 27. ob 8h 15 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje strelca. Dan je dolg od 9 ur in 45 min. do 8 ur in 26 min. Skrči se za 1 uro in 19 min.

DECEMBER

XII

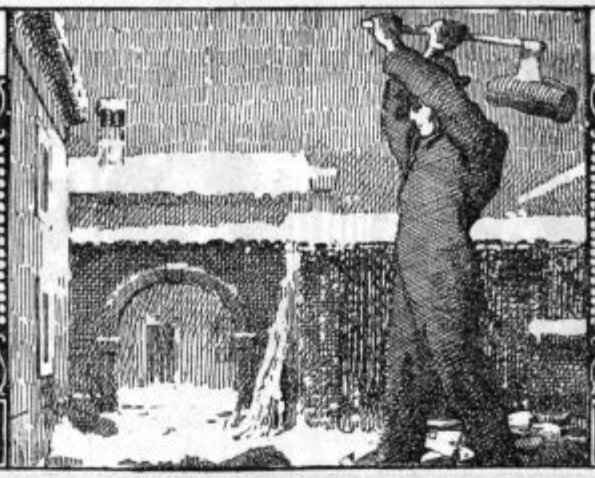

GRUDEN

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.
1	Sreda	Eligij, škof; Natalija, dev. muč.
2	Četrtek	Bibijana m.; Pavlina; Kromacij.
3	Petek	† Frančišek Ksav., sp.; Lucij, škof.
4	Sobota	Barbara, dev. muč.; Peter Zlat., sp.
49		Janez Krstnik v ječi. Mat. 11, 2—10.
5	**Nedelja**	**2. advent.** Saba, opat. ♒
6	Pondeljek	Miklavž (Nikolaj), šk.; Apolinar, m.
7	Torek	Ambrozij, škof; Agaton, mučen.
8	**Sreda**	**Brezmad. spočetje M. D.**
9	Četrtek	Peter Forezij, šk.; Sirij, šk.; Valerija.
10	Petek	† Lavretanska M. B.; Melhijad. p. m. †
11	Sobota	Damaz, papež; Trazon, opat.
50		Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1, 19-28.
12	**Nedelja**	**3. advent.** Maksencij. ☽
13	Pondeljek	Lucija, dev. muč.; Otilija, dev.
14	Torek	Spiridijon, škof.; Nikazij, škof.
15	Sreda	Kvatre. Jernej, šk.; Kristina, dev.
16	Četrtek	Evzebij, škof; Adela, dev.
17	Petek	Kvatre. Lazar, škof; Berta, vd.
18	Sobota	Kvatre. Gracijan, šk.; Vunebald, op
51		Janez Krstnik poklican v prerokovanje. Luk. 3, 1-6.
19	**Nedelja**	**4. advent.** Favsta, vd. ♓
20	Pondeljek	Liberat, muč.; Peter Panizij, sp.
21	Torek	Tomaž, apost.; Glicerij, mučenec.
22	Sreda	Demetrij in Honorat, m.; Cenon, m.
23	Četrtek	Viktorija, dev.; Dagobert, kralj.
24	Petek	†* Adam in Eva; Irmina, dev.
25	**Sobota**	**Božič. Rojstvo Gospod.**
52		Simeon in Ana oznanjujeta Gospoda. Luk. 2, 33-40.
26	**Nedelja**	**Ned. pred nov. let.** Štefan, m.
27	Pondeljek	Janez, evang.; Fabijola, vd. ☾
28	Torek	Nedolžni otročiči; Kastor, muč.
29	Sreda	Tomaž, škof; Trofin, mučenec.
30	Četrtek	David kr.; Liberij, m.; Nicefor, m.
31	Petek	*† Silvester, pap.; Pavlina, muč.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

10. Evlalija, mučenica. — 12. Agnel, sp.

IZPREMENI MESECA.

♓ Mlaj. 5. ob 7h 11 min.
☽ Prvi kr. 12. ob 7h 47 min.
♑ Ščep. 19. ob 7h 9 min.
☾ Zadnji kr. 27. ob 5h 59 min.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje kozla. Dan je dolg od 8 ur in 24 min. do 8 ur in 4 min. Skrči se za 20 min. Od 21. naprej se pa zdaljša za 6 min. 22. Začetek zime. Najdaljša noč, najkrajši dan.

† D.R ANTON GREGORČIČ

Vrsno, ti tiho selo na pobočju Krna, pozdravljeno! Tvoje ime se bo svetilo v kulturni zgodovini goriških Slovencev, ker si nam dalo dva velika sinova, dva slavna Gregorčiča: pesnika Šimona Gregorčiča in politika dr.

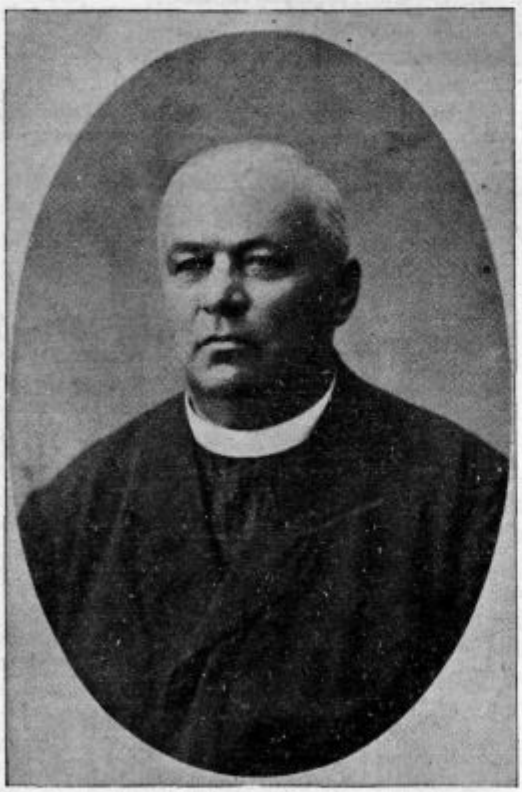

Antona Gregorčiča. Sorodna sta si bila po krvi, sorodna po duhu, oba idealna, plemenita rodoljuba, oba odlična kulturna delavca.

O Simonu poetu so in dobo še pisali v to bolj poklicani možje, naslednje vrstice pa naj bodo posvečene spominu dr. Antona.

•

Letos v januarju je praznoval svojo zlato mašo, v februarju pa je že ležal težko bolan. Slovenska javnost je bila opozorjena, da lahko v kratkem nastopi tudi najhujše, a gojilo je tiho nado, da bo nebo še prizanesljivo. Varala se je. Tužna vest, da je dne 7. marca ob 10. uri in pol umrl dr. Anton Gregorčič, eden največjih kulturnih in političnih delavcev na Goriškem, je pretresla vsa srca in primorske Slovence je objela globoka žalost. Pesnikov vzklik:

»Umrl je — mož,
kje tak je še med nami?«

je bolestno odmeval v naših potrtih srcih.

In začelo se je žalostno romanje v pokojnikovo stanovanje; vsakdo je želel še enkrat videti velikega narodovega dobrotnika. Nad 3000 oseb se je ob tej priliki vpisalo v spominsko knjigo.

Svojo hvaležnost preminulemu pa je še bolj pokazalo naše ljudstvo ob pogrebu dne 9. marca. Kljub padajočemu dežju se je nabrala pred hišo žalosti nepregledna množica, ki se je predobro zavedala, kaj in koliko je izgubila s smrtjo dr. Gregorčiča. Sprevod je bil veličasten. Udeležilo se ga je na tisoče naroda iz mesta, iz okolice, z dežele in iz Trsta. Ogromno število vencev in nad 30 deputacij raznih društev in zadrug je poveličevalo tužno slovesnost. Za mrtvaškim vozom so stopali sorodniki, mestni župan senator Bombig z občinskim tajnikom in nepregledna vrsta žalnih gostov.

Cerkvenemu obredu v cerkvi sv. Ignacija je prisostvoval tudi prevzvišeni knezonadškof dr. Sedej. Gospod župnik Budin se je poslovil od pokojnika s sledečim govorom: »Vzdihtela so srca po gorskih kočah, po selih, trgih in mestih ob tužni, bolestni vesti:

„DR. ANTON GREGORCIC JE UMRL“.

Umrl je naš prvoboritelj, naš vodnik, naš prijatelj, naš ljubljenec! Umrl je plemenit človek. Ljubezen, ki jo je gojil do svojcev, do sorojakov in tovarišev, prijateljev in znancev, predstojnikov, somišljenikov in nasprotnikov — vam je dokaz njegove plemenitosti.

Da, plemenit človek je bil dr. Anton Gregorčič! To nam potrjuje njegova miroljubnost. Vsi, ki smo ga poznali, moramo priznati, da ni bilo med nami miroljubnejšega človeka, nego je bil on. Tam, kjer so iskali in hoteli prepir, ni bilo najti njega. Ta njegova izvanredna miroljubnost je koreninila v globoki ponižnosti, v čednosti, ki se jo je naučil od Izveličarja, kateri veleva vam: »Učite se od mene, ker jaz sem krotek in iz srca ponižen«. Neuspehe je obdržal zase, uspehe, priznanja, čast in hvalo je prepustil drugim.

Ogromno je bilo njegovo znanje na vseh poljih. Svojo učenost, bistroumnost, vse svoje zmožnosti in sposobnosti je odel s preprostostjo in skromnostjo, ki sta hčerki ponižnosti.

Navzgor je bil resen, neustrašljiv, neizprosljiv; navzdol prijazen, smehljajoč, sama odkritosrčna ljubeznivost, tudi do nasprotnikov in sovražnikov — lastnost, ki jo je težko in redko najti pri veljakih.

Vsakemu je bil moder svetovalec, dober prijatelj; sam pa ni iskal prijateljstva, izvzemši onega, o katerem govori Odrešenik: »Delajte si prijateljev, da vas vzamejo v večno prebivališče, ko obnemorete«. Najzvestejša prijatelja sta mu bila delo in trud, samotna tihota najljubša prijateljica.

Plemenit človek je bil naš Gregorčič; bil je tudi globoko veren, goreč, svet duhovnik. Zvest je ostal vse svoje dni vzvišenemu in težkemu poklicu, ki si ga je izvolil sam. Sveto je živel, sveto je umrl kot vzgleden katoliški duhovnik, vdan v voljo božjo.

Pa ne samo plemenit človek je bil pokojnik in svet duhovnik, bil je tudi vrl narodnjak, poseben ljubitelj svojega teptanega naroda. V svoji veličini in plemenitosti ni iskal nikdar sebe, a z vsem srcem je deloval za korist, prospeh, za življenje in moč narodovo na temelju nauka poglavarja sv. cerkve Leva XIII:

»Čeznaravna ljubezen do cerkve in naravna ljubezen do domovine ste obe iz enega in istega vira. Dvojčki sta in Bog je obeh začetnik in vzrok«.

Dr. Gregorčič na mrtvaški postelji.

V pozne rodove bo segalo njegovo delo za narod. V poznih rodovih bo klilo seme, bo cvetel cvet in bo zorel sad blagih, nesebičnih njegovih dejanj. Če kje, so tu na svojem mestu besede pesnika Simona Gregorčiča:

O narod moj!
Kako te srčno on je ljubil!
Kako ti služil je zvesto!
Zato, moj rod, z menoj žaluj,
izgubo bridko objokuj!

Smrt, uči sv. Efrem, je kraljica, ki gospoduje nad vsemi umrljivimi. Kraljica je in zahteva, da so vsi nanjo pripravljeni, da vsi čakajo nanjo. Sama pa ne čaka na nikogar. In tudi na njega, ki smo ga prisrčno ljubili, našega ljubljenca, ni počakala. Kupo trpljenja, grenkobe, bridkosti je izpil do dna, do zadnje kapljice. Umrl je. Lahka mu bodi zemlja, pridobljena in obdelana v znoju slavnih pradedov. Pa tudi

na nas, preljubi v Gospodu, ne bo čakala ta mogočna in neizprosna kraljica smrti. Zato pa ji pojdimo nasproti, pripravimo se nanjo. Nanjo čakajmo, pa ne v brezdelju, ne križem rok, ne v jadikovanju, ne v medsebojnem prepiru, ampak v edinosti in slogi, v znoju in boju delajmo in se trudimo v duhu pokojnikovemu za prostost, za poštenost, za pravičnost, za naše časno in večno blagostanje«.

Ta prekrasni govor je napravil na poslušalce globok vtis in bili so vidno ginjeni.

Sprevod se je na to pomikal proti Štandrežu, kjer je pokojnik želel počivati. Na štandreškem pokopališču so se pri odprtem grobu poslovili od velikega pokojnika s pomembnimi govori dr. K. Podgornik, dr. E. Besednjak, dr. I. Wilfan in I. Rijavec v imenu štandrežke občine, ki je na lep način pokazala svojo ljubezen do umrlega in ga sprejela med svoje soobčane.

Goriški Slovenci imajo zavest, da so na najdostojnejši način, vreden kulturnega in poštenega naroda, izročili zemlji svojega velikega sina in dali s tem dokaz svoji ljubezni in globoke hvaležnosti svojemu mnogoletnemu političnemu voditelju.

Dne 29. marca t. l. je bila prenešena krsta dr. A. Gregorčiča v betonirano grobnico, katero je iz hvaležnosti do preminolega na lastne stroške napravil stavbenik g. Jos. Mozetič.

Upamo, da bodo goriški Slovenci v doglednem času postavili svojemu voditelju in prvoboritelju tudi še dostojen nagrobni spomenik in vzidali spominsko ploščo na rojstni hiši na Vrsnem.

*

Dr. Anton Gregorčič se je rodil 2. januarja 1852. na Vrsnem v hiši št. 15 pri »Podkletnikovih« v županstvu Libušnje.*) Njegovi starši — in tudi libušnjiški dušni pastir — so opazili, da je mali Tonca kaj bistrega razuma. Radi bi ga bili dali v goriške šole, a bali so se stroškov, ker malo kmetsko posestvo ni bilo bogato. Goreča želja, da bi vzgojili »gospoda« (t. j. duhovnika), je končno zmagala in živahni dečko je odpotoval v Gorico.

Našemu »študentku« se ni godilo dobro v mestu. Stanovanje podrtija, hrana slabo zabeljena mineštra in radič, kruha prav malo, v kaki mesni jedi ne duha ne sluha. Učil pa se je izborno. Na normalki je preskočil en razred, gimnazijo je l. 1871. dovršil z odliko, v bogoslovnici in na dunajskem vseučilišču so občudovali njegov izredni talent. Sošolec dr. Mahnič je izrekel o njem to-le sodbo: »Ko bi se ne bil dr. Gregorčič posvetil politiki, bi bil lahko postal slaven modroslovec in bogoslovec. Kar smo si mi s težavnim učenjem pridobili, je on z lahkoto obvladoval«.

V duhovnika je bil posvečen 10. januarja 1875. Po kratki službi v romarski cerkvi na otočiču Barbani pri Gradežu so ga poslali v Avgustinej na Dunaj, kjer je nadaljeval bogoslovske študije in 17. januarja 1879. je dosegel na dunajskem vseučilišču doktorsko diplomo. Vrnivši se na to v Gorico, je bil župni kooperator v cerkvi sv. Ignacija na Travniku in je obenem predaval metafiziko v centralnem semenišču. V oktobru istega leta mu je dalo dunajsko vseučilišče štipendij za potovanje po Nemčiji, kjer naj bi izpopolnil svoje študije. V avgustu 1880. se je vrnil v Gorico, je nastopil še isto jesen kakor namestni profesor dogmatike in fundamentalke na osrednjem semenišču, kjer je bil še tekom istega šolskega leta nameščen za stalnega profesorja.

*

»Množice se mi smilijo!«

Dr. Gregorčiču ni bilo usojeno, da bi ostal zvest profesorskemu poklicu. In to je bila sreča za goriške Slovence!

Mlad, idealen duhovnik, oborožen z temeljitim znanjem se je vrnil iz tujine v Gorico. S svojim bistrim umom je takoj premotril vse gospodarske in kulturne nedostatke našega naroda. Bridko čuvstvo je rodilo to spoznanje a obenem tudi trden sklep: z vsemi močmi pospeševati vsestranski napredek svojega naroda, katerega je tako goreče ljubil. In dr. Gregorčič je ostal celo življenje zvest temu plemenitemu svojemu sklepu. Posvetil je svoje velike sposobnosti javnemu delovanju na raznih poljih narodovega kulturnega življenja.

Domačo politiko na Goriškem je vodil takrat dr. Josip Tonkli, predsednik političnega društva »Sloga«. Bistri in agilni dr. Gregorčič je vstopil v »Slogo« in prevzel uredništvo nje glasila »Soče«, katero je urejeval dolgo vrsto let. L. 1883. je postal Slogin tajnik in 1890. njen predsednik. Kmalo se je izkazal kakor odličen javen delavec in se uveljavljal v prvih vrstah, ko je šlo za pospeševanje narodovega napredka. Zato je bil že l. 1885. izvoljen v veleposestvu za deželnega poslanca in l. 1889. pa v kmečkih občinah tolminskega okraja.

Proti dr. Jos. Tonkliju je nastala opozicija, ker ni imel v svojem polit. delovanju uspeha. Tu se je posebno poostrila ob otvoritvi deželnega zbora 1889., ker je želela slovenska javnost, da bodi za deželnega odbornika iz-

*) Občina Libušnje, ki obsega vasi: Libušnje, Vrsno, Krn, Selce, Kamno, Smast in Ladra, se je ob koncu 19. stoletja odlikovala z lepim številom odličnih inteligentov. Bili so to: Anton Gregorčič star, bivši kurat v Števerjanu; pesnik Simon Gregorčič star; prof. in politik dr. Anton Gregorčič; Simon Gregorčič mlaj. bivši kurat v Avčah, ki je prevajal dela iz vseh slovanskih jezikov za Gabrščekovo »Slov. knjiž.«; Simon Gabršček, bivši kurat v Štandrežu, Lovro Juvančič, bivši župnik v Dornbergu; Josip Ivančič, prof. klasičnih jezikov v Gorici; Simon Rutar, bivši prof. in zgodovinar v Ljubljani; Ivan Kranjec, bivši prof. na Dunaju. Kasneje so sledili še nekateri drugi izobraženci iz te občine.

voljen dr. Gregorčič, a dr. Tonkli je to mesto prihranil svojemu bratu Nikolaju. Tedaj se je oglasil tudi pesnik Simon Gregorčič in je v dopisu z Gradišča v imenu odličnih slovenskih volilcev zaklical:

»Miklavž, z odborskega stola dol
In dr. Anton naj zasede Tvoj stol!«

Dr. Gregorčiču sta zvesto stala na strani, ž njim delovala za napredek in vstajenje goriških Slovencev ter ga v vsem podpirala tudi somišljenika profesorja Fran Erjavec in Ivan Berbuč. Ko je še dr. Jos. Tonkli v oktobru 1889. uzurpiral »Sočo« in jo oddal dr. Mahniču v urejevanje, je nastal razkol, ločili so se »mladi« od »starih«. Dotedanji urednik Andrej Gabršček je takoj izdal »Novo Sočo«, ki je postala Gregorčičevo glasilo.

Z odstopom dr. Gregorčiča pa boj ni ponehal. Dočim pa je on vedno bolj pridobival na zaupanju ljudstva, je opozicija proti dr. Jos. Tonkliju vedno bolj naraščala. L. 1890. je bil dr. Gregorčič zopet izvoljen v deželni zbor in l. 1891. so ga kmečke občine tolminskega glavarstva izbrale za svojega zastopnika v državni zbor na Dunaju. Dr. Tonkli je pri teh volitvah propadel in politični voditelj goriških Slovencev je postal dr. Gregorčič. Izvoljen je bil za deželnega odbornika, za zastopnika v deželni šolski svet in l. 1895. za namestnika deželnega glavarja. »Nova Soča« je prenehala izhajati, izhajala je samo nekdanja »Soča«, ki jo je opozicija zopet dobila v roke.

Nekaj let je vladal mir. Delovalo se je složno za narodov napredek na raznih poljih. Izborni delavni sili ki sta z dr. Gregorčičem

Pogled na pogreb na Travniku.

Dr. Gregorčič pa tega boja ni bil vesel, kar je dokazal s tem, da je koj po razkolu odložil deželnozborski mandat. Ta svoj korak je pojasnil volilcem v posebni poslanici, poudarjajoč, »da noče biti nikomur na poti, da noče biti on kriv nesloge v domačem taboru, niti razpora v časnikarskem in društvenem življenju. Pri vsem delu, da mu je bil edini namen, koristiti narodu in da je bil pri svojem tihem delu marsikomu stremen ali stopnica navzgor. Ker noče biti s svojim delom nikomur nakovalo, se je umaknil »prijateljem«, ki so ga sumili in črnili in mu podtikali koristolovne namene. Da napravi konec taki propagandi, agitaciji in obrekovanju, se umakne v zasebno življenje in prepušča narodno delovanje tistim, ki zdaj po njem udrihajo in tistim, ki nikjer in nikoli ne iščejo sebe«.

sodelovali, sta bila Andrej Gabršček, urednik in izdajatelj »Soče« ter dr. Tuma. Pa kmalu sta ta dva agilna moža povzročila nov razkol. Ker se dr. Gregorčič ni hotel vdati njunemu pritisku, sta mu postala nezvesta in sta l. 1897. ustanovila »narodno-napredno« stranko, dočim je bila dr. Gregorčičeva »stara narodna« stranka združena v kat. polit. društvu »Sloga«. Obe stranki sta bili dolgo vrsto let v neprestanem boju. Kasneje se je izcimila še »Kmečka stranka«, ki je ob svojem porodu obsojala vsak razpor in poudarjala bolj gospodarski program. Pri prvih prihodnjih deželnozborskih volitvah pa se je združila z napredno stranko, kar je imelo za posledico, da je Gregorčičeva stranka dosegla le manjšino poslancev.

V »Slogi« združena stranka je kasneje

prevzela ime »Slovenska ljudska stranka« pod Gregorčičevem vodstvom, v kateri je nastal čez nekaj časa spor med vodstvom in mlajšo generacijo, ki je tudi hotela imeti svojo besedo. Vsled bridkih izkušenj in razočaranj iz prejšnjih bojev je postal dr. Gregorčič oprezen in ni mogel tej »novi struji« prepustiti vodilne besede. Zato so se ti l. 1908. od njega ločili, ustanovili svojo stranko z glasilom »Novi čas«. Bile so tedaj v deželi tri polit. stranke: stara narodna stranka z Gregorčičem na čelu, novostrujarji in naprednjaki.

Med vojno je živel dr. Gregorčič na Dunaju, a s srcem je bil bolj ko kedaj pri svojih rojakih in je posebno deloval za naše begunce. Po prevratu bi bil moral iti v Belgrad, a je odklonil. Vrnil se je na Goriško, ker je hotel še svoje zadnje moči posvetiti svojim ožjim rojakom. Tu je bil deželni odbornik, dokler so novi gospodarji še trpeli deželno avtonomijo, potem pa je dal slovo politiki.

V domačem strankarskem boju so dr. Gregorčiču njegovi nasprotniki marsikaj po krivici očitali. Pristašem dr. Josipa Tonklija je bil liberalec in hud koristolovec. V boju z Andrejem Gabrščekom in z dr. Tumo so mu predbacivali klerikalstvo, ultramontanstvo, suženjsko odvisnost od nadškofa dr. Missie in izdajalsko zvezo s pretkanim deželnim glavarjem dr. Pajerjem na škodo Slovencev. Novostrujarji so mu očitali »brezprogramstvo«, »preveč goriško politiko« in premalo odločno brambo katoliških načel.

Vsakdo, kakor mu je kazalo! Če bi bilo res, kar so trdili njegovi nasprotniki, bi moral biti dr. Gregorčič pravcati kameleon. Nepristranski opazovalec se je pa lahko prepričal, da je bil pokojnik vedno vzor duhovnika in vzor rodoljuba, plemenit in nesebičen človek z najboljšimi nameni pospeševati narodov napredek in da si je bil v tem vedno dosleden. Naravno, da je vsled bridkih razočaranj postal s časom nezaupljiv, ko je videl, da so mu mlade moči, katere je večinoma on povabil k sodelovanju v politiki, zrasle čez glavo in proti njemu revoltirale. Tako so nastali domači boji, katerih pa on ni nikoli iskal, bili so mu vedno le vsiljeni.

Res pa je, da je bil dr. Gregorčič krepka osebnost. Imel je samostojno politiko, samostojne načrte in metode. Tega pa ni maral razodevati komursibodi, posebno zadnje čase ne. Vsako stvar je sam dobro premislil, napravil si načrt in sklep. Zgodilo se je često, da je v sejah in zborovanjih, ki jih je skliceval, večinoma le sam govoril in le nekako poročal, kar je bil po temeljitem preudarku izdelal in sklenil izvršiti. Razumljivo je, da v takih slučajih ni trpel ugovorov, temveč želel, da se njegov predlog sprejme, njegovo delo potrdi. Razumljivo je tudi, da marsikomu ta metoda ni ugajala, a sedaj mu mora priznati, da je imel pri vsem in vselej najboljše namene.

Na vseh častnih mestih, ki mu jih je narod poveril, v deželnem zboru in odboru, v deželnem šolskem svetu in v državnem zboru se je dr. Gregorčič vsekdar neustrašeno potegoval za pravice in koristi svojih rojakov. In ravno, ker je bil neustrašen, tržaški vladi ni bil po volji in zahtevala je celo od tedanjega knezonadškofa, naj ga odstavi s profesorskega mesta v centralnem semenišču (kot drž. poslanec je imel sicer stalen dopust). Svojo neustrašenost je med drugim pokazal tudi s tem, da je v goriškem deželnem zboru formuliral protest slov. dež. poslancev proti skupnemu pastirskemu listu, ki so ga na zahtevo škofa Missie bili izdali škofje goriške metropolitije proti agitaciji za slovensko bogoslužje. Pesnik Simon Gregorčič je ob tej priliki pisal prijatelju notarju Gruntarju: »Najboljša sta dr. Gregorec in dr. Gregorčič. Tega poslednjega skušajo tudi ubiti«.

V parlamentu se je v javni seji sicer le redko kedaj oglasil, neutrudljiv pa je bil v zakulisnem delovanju in v obiskovanju poročevalcev raznih ministerstev; in ravno temu njegovemu delovanju je pripisati največ uspehov za našo stvar. V deželni upravi je bil dr. Gregorčič pravi strokovnjak. Pokojni deželni tajnik Ernest Klavžar je večkrat občudoval njegovo temeljito upravno znanje. Naj se je šlo za šolo, pošto, posojilo, podporo, cesto, most, občinsko zemljišče itd. povsod je bil podkovan in je skušal na temelju zakonitih določil izbojevati svojim volilcem korist. Če kljub vsem naporom in dobri volji ni mogel vedno doseči zaželjenih uspehov, če je vsled vladajočih razmer moral včasih sklepati z narodnimi nasprotniki kompromise, temu ni bil kriv on, temveč razpor v domačem taboru, ki je onemogočil enoten nastop.

V dokaj svetlejši luči nego na političnem se nam kaže dr. Gregorčičevo delovanje na drugih poljih, posebno na šolskem, kjer je dosegel največje in najlepše uspehe. Dotedaj niso imeli mestni Slovenci nobene slovenske šole in njihovi otroci so se redno poitalijančevali. Dr. Gregorčič je uvidel, da bi vse narodno delo v mestu imelo le malo uspeha, ako se ne zaustavi raznarodovanje in potujčevanje slovenskega življa. In lotil se je z vso vnemo in mladostno energijo šolskega vprašanja. Na njegovo pobudo in z njegovim prizadevanjem se je l. 1882. v skromnih razmerah otvoril v ulici sv. Klare prvi slovenski otroški vrtec in l. 1882. prvi razred zasebne slov. ljudske šole v Gorici. Pod njegovim ženijalnim vodstvom in po njegovih načrtih se je naše šolstvo v mestu čudovito hitro razvijalo. Ustanovil je društvo »Šolski Dom«, čigar namen je bil, skrbeti za slov. šole v Gorici. Nje-

ga neutrudljivi in požrtvovalni predsednik, njega duša in skrben oče je bil dr. Gregorčič sam skoro do svoje smrti. Razred za razredom, šola za šolo se je otvarjala. Kakor mravlja marljivo je nabiral prispevke za Š. D., izmoledoval zanj državne podpore pod raznimi naslovi, a veliko je zanj tudi sam žrtvoval. Ves srečen in zadovoljen je bil, ko je videl, da njegovo prizadevanje rodi obilne sadove.

Nastala so v kratki dobi, kakor bi iz tal zrasla, štiri velika šolska poslopja: »Šolski Dom«, »Novi Dom«, »Mali Dom«, »Simon Gregorčičev Dom«. V teh zgradbah so imeli svoje zavetišče: slov. otroški vrtci, ljudske šole, deške in dekliške pripravljalnice za srednje šole, deške in dekliške obrtne šole, kuhinjska šola in zadnja leta pred vojno tudi slov. moško učiteljišče z vadnico. Čez 1000 naših otrok je vsako leto obiskovalo te šole. Lahko se reče, da si je dr. Gregorčič s temi zavodi postavil v zgodovini goriških Slovencev »monumentum aere perennius«. Koliko truda, koliko vztrajnega podrobnega dela in prečutih noči je žrtvoval v to mož, ki je vse to zasnoval in izpeljal, more presoditi le tisti, ki je bil z njim v ožjem stiku in je mogel od blizu opazovati njegovo čudovito delavnost. V plačilo pa mu je bila zavest, da je izvršil dobro, veliko delo, da je rešil svoje rojake potujčevanja in odprl tisočerim pot do omike. — Dr. Gregorčič nam je priboril tudi slovensko gimnazijo v Gorici — edino te vrste v vsej Sloveniji — in z njegovim prizadevanjem je bilo premeščeno moško učiteljišče iz Kopra v Gorico, ki se je ob enem s premestitvijo tudi poslovenilo. Naš veliki šolnik pa je snoval dalje in je imel za bodočnost še druge lepe načrte, a žal vojna je vse prekrižala.

Dr. Gregorčiču je bilo zelo pri srcu tudi gospodarsko vprašanje našega ljudstva. Kakor njega politični zastopnik je izbojeval raznim krajem številne gmotne pridobitve. Ustanovil je v Gorici »Ljudsko posojilnico« in ko so si to na čuden način priglasovali nasprotniki, je ustanovil »Centralno posojilnico« in »Goriško zvezo gospodarskih zadrug in društev« (sedanja »Zadružna zveza«). S temi zavodi je položil temelj zadružništvu našega ljudstva, ki se je kasneje tako lepo razvilo. Vsem omenjenim trem zavodom je bil dr. Gregorčič prvi predsednik, vsi trije zavodi obstoje in prav uspešno delujejo še dandanes. Tu je dokaz, da ustanovitelj ni lahkomišljeno zidal na pesek, temveč je poprej vse dobro in temeljito premislil, zato imajo njegove ustanove trajen uspeh, stalno vrednost za ves narod. — »Krojaško zadrugo«, ki je bila vsled nesmotrenega vodstva dospela na rob propada, je rešil poloma in s tem obvaroval naše obrtnike občutne izgube. Z drž. poslancem grofom Coroninijem je izbojeval vipavski dolini železnico. Pa kdo bi mogel našteti vse pridobitve, vsa brezobrestna posojila, ki jih je svojim rojakom priboril naš pogumni voditelj!

Dr. Gregorčič je imel razumevanje tudi za potrebe tako zvanih nižjih slojev. L. 1882. je ustanovil »Slovensko bralno in podporno društvo« in bil dolga leta njega predsednik. To društvo je bilo zbirališče in zavetišče obrtnih, delavskih in sličnih slojev, ki bi se bili v tistih časih sicer poizgubili med tujim življem. Tu so se čitali politični in leposlovni listi in knjige ter se prirejale veselice; tu so oboleli člani dobili zdravniško pomoč in denarno podporo. Dolgo se je moral predsednik truditi s sestavo pravil in z dopisovanjem oblastim, preden je društvu pridobil pravico okrajne bolniške blagajne. Bralno in podporno društvo obstoji še dandanes in ima še vedno svojo knjižnico.

Omenili smo, da je dr. Gregorčič več let urejeval »Sočo«. Tekom domačih bojev je ustanovil s somišljeniki »Narodno tiskarno« — ki še dandanes uspešno deluje — in časopise »Primorski list« ter »Gorico«, s katerimi je svoje rojake obveščal v važnih dogodkih, jih poučeval v raznih njim potrebnih stvareh ter jih spodbujal k napredku.

Po prevratu so nastale nove razmere, najvažniši del dr. Gregorčičevega dolgoletnega truda — naše šolstvo v Gorici — je bil uničen. On pa še ni obupal. Mislil je, kako bi izgubo ublažil. Ustanovil je »Goriško matico«, ki pošilja leto za letom za mal denar na tisoče poučnih in zabavnih knjig med narod. Ustanovil je »Narodno knjigarno«. S knjigo je hotel pokojnik širiti prosveto med narod, ker njemu drugega niso dovolile. Obema zavodoma je bil dr. Gregorčič predsednik do smrti. Ustanovil je slednjič »obrtno delavnico« za šivilje.

*

Dr. Gregorčič je bil plemenit človek, blagega srca. V občevanju prijazen, ljubezniv, smehljajoč, skromen, je bil pripravljen vsakemu pomagati z dejanjem ali vsaj z dobrim svetom. V boju za koristi ljudstva pa se je odlikoval z redkim pogumom, neustrašenostjo in vztrajnostjo. V razporih z nasprotniki je bil oster in znal je tudi hudo grmeti. Nikoli pa ni iskal sebe: bil je mož poštenjak, nesebičen, mož čistih rok.

Božja previdnost ga je bila obdarila z redkimi duševnimi darovi in z izrednimi zmožnostmi. Teh svojih talentov pa ni zakopal: posvetil jih je koristi in napredku naroda. Njegovo življenje je ena sama veriga dela, truda, boja, žrtev. Koliko podrobnega dela je ta izredni mož izvršil, je težko izcrpno opisati. Mirna samota, tihe nočne ure bi znale o tem pripovedovati. Veliki in vidni uspehi na raznih poljih narodovega kulturnega življenja pa so jasen dokaz njegovega dela.

V dobi Gregorčičevega udejstvovanja je slovensko ljudstvo na Goriškem vidno napredovalo v raznih področjih. Njegovo delo ni koristilo samo splošnosti, ampak tudi tisočerim posameznikom; stoterim in stoterim je pomagal kakor deželni in državni poslanec. Bil je mož, kakršnih je in bo le malo rodila naša dežela. Krepka osebnost, ženijalen duh! Tudi naši narodni nasprotniki so ga spoštovali in cenili, a se ga obenem bali. Naše pero je preslabo, da bi izcrpno ocenilo celotni pomen Gregorčičevega udejstvovanja za goriške Slovence, to prepuščamo bodočemu zgodovinopiscu.

Dr. Gregorčič je bil 40 let politični voditelj in prvoboritelj goriških Slovencev. Kljub raznim domačim strankarskim bojem, kljub raznim porazom mu je narod vedno izkazoval vdanost, ljubezen, spoštovanje in ga je od l. 1885. oziroma od l. 1891. dalje opetovano in nepretrgoma volil za svojega zastopnika v deželni in državni zbor do prevrata. Nazival ga je po pravici svojega ljubljenca, največjega kulturnega delavca, svojega največjega dobrotnika in mu s tem priznal svojo globoko hvaležnost za vse, kar je zanj storil.

»Umrl je — mož,
kje tak je še med nami?«

Slava spominu dr. Antona Gregorčiča!

Fr. Sivec.

NEMIR.

Kam zastrmelo si, srce se moje,
preko teh gričev, polja in trat?
Kam speš bežijo sanje mi tvoje,
da si nemirno od želj in nad? —

Vidim in slutim... Tam so daljave
v soncu kipeče pod jasno nebo,
jadra bežijo čez morske planjave,
dnevi so svetli ko ribje okó.

Belo pod bregom širi se mesto,
sveti palač se starinski sijaj,
živo tam polje življenje čez cesto —
lja, o srce, si želiš nazaj?

Kaj da res tebi ni moči živeti
v tihem pokoju teh belih noči?
Kaj res ne čutiš iz zemlje dehteti
večne radosti neslutenih dni? —

Pojdi, o pojdi... ni več se ne vrni
v tajno šumenje zelenih trat!
Spletaj ob morju svoj sen si srebrni,
v sanjah spravljiči svoj čarni si grad!

Janko Samec.

Zgodbice.

UBEŽNI ROJ.

Pri mizarju Hafnerju je sedel na novo hišo, tik med prvim in drugim nadstropjem v neometano luknjo v zidu roj čebel. Bog ve odkod, bogve čigav?

Ves roj se je zaril med strop in pod in kar so ogrebli s stene, je vse zbrenčalo v zid.

Kovač Matic je bil že ves zabuhel in otekel ter je otepal okoli sebe kakor divji.

»Kadite, okadite vraga s čim! Treba bo dvigniti pod!«

»Zaradi teh par čebel?« je vreščala Hafnerca. »S kropom jih polijem!«

»S kropom, kaj pa in vosek za maše«.

»O, saj na to nisem mislila!«

In ni bilo človeka v vasi, ki bi znal ogrebsti roj, da ne bi zletel nazaj v zid.

»Ali se ne učite v šoli?« je rohnel Hafner nad sinom, ki je nekaj računal na brežini ter se ni brigal za čebele.

»Ne, se ne učimo!«

»Kaj za zlodja se pa učite potemtakem. Kaj delaš tam?«

»Računim?«

»Kaj pa računiš?«

»Koliko mora vleči trideset ton težka lokomotiva, da potegne na ravnem tiru trideset vagonov po petnajst ton!«

»Tepec!« je zarohnel oče.

In jaz nisem čakal, da bi bili ogrebli roj, meni je bilo vseh mojih šol sram. Vso dolgo pot, mi je bil pred očmi osupli sinov obraz. In še bolj me je bilo sram, ko sem doma sedel, da zračunim, koliko mora potegniti tista nesrečna lokomotiva.

Dvajset dolgih let, osemdeset parov hlač — lokomotivo sem pozabil, o roju pa nikdar nič znal nisem!

O, prijatelji, če bi še vedeli, da sem pri maturi izračunil sekundno hitrost krogle, da pride na mesec!

MOŽ, KI JE OTROKA JEDEL.

Pod goro je bajta, v bajti je bil mož, ki je otroka jedel. Petnajst let je že spal na golih tleh, petnajst let že ni pokusil nobenega mesa, tisoč petstokrat, vsako leto desetkrat, vsakokrat po desetkrat je že lezel po kolenih pri Mariji pomagaj okoli oltarja.

Ljudje pravijo, da bi bil lahko svetnik v svoji strašni, neusmiljeni pokori, ki mu je ni hotel naložiti sodnik in ga bil spustil, da ni kriv.

Plaz je bil one dni zagrebel kočo do slemena. Ženo in dva otroka mu je bil val pobral in zasul kozo in prašička. Mož je grebel v

mrzlem grobu, peti dan je ves lačen in utrujen dogrebel do najmlajšega otroka.

O, peti dan je otroka nesel v vežo, položil dete na klop ter varoval mrlička, napol živ od mraza in gladu. Snežnica mu je še povečala glad.

Šele šesti dan proti večeru ga je bila premagala skušnjava; miže je odrezal od drobnega otročjega stegna, s solzami na licih je pogoltnil prvi košček.

In čez deset dni se je prigrebel preko snega in prikazal ves siv in upaden kot smrt pred sodnika in mu povedal vso strašno muko in ceno, s katero si je ohranil življenje.

In sodnik ga je gledal, gledal, na to segel v žep, mu dal dve šestici in mu dejal:

»Kupite si kruha, mož, in vrnite se domov!«

Mož, ki je otroka jedel, je zmajal z glavo in odvrnil:

»Sodite, gospod sodnik, da se sam ne obsodim!«

Takrat pa je sodnik naježil obraz in postal hud:

»Kako pa, moj posel prevzamete; meni je naložena pravica! Če pa imate kaj z Bogom, pa v cerkev nesite!«

Mož je šel v cerkev in povedal staremu spovedniku vso težko zgodbo in spovednik se je zjokal radi njegovega velikega kesanja.

Ko mu je naložil pokoro, je mož ves obupan zlezel vase in jeknil ves iz sebe:

»Gospod vse premalo, vse premalo, to je bil moj lastni otrok!«

»Saj si jo že opravil pokoro, prijatelj, a Bogu, je prostovoljna še ljubša, še ljubša!«

In je šel in se je pokoril in se mu je zdelo vse premalo in je ležal na golih tleh in ni jedel mesa petnajst let.

Po petnajstih letih je prišel pod goro študent in sedel pred bajto.

»Povejte«, je dejal študentu, ki ni poznal njegove zgodbe, »koliko časa lahko človek živi brez jedi!«

»Tako — tudi štirinajst dni!« je dejal brez premisleka.

»Vi ste povedali resnico, prijatelj mladi, tudi štirinajst dni, da, gotovo štirinajst dni!«

Oči so se mu tako čudno zasvetile, da je študenta obšla groza.

Mož pa je obsedel na tnalu.

»Zato me ni hotel sodnik obsoditi, ker ni prave kazni za tak greh! Pa je Bogu prostovoljna še ljubša, kaj ne?«

In se je boril s skušnjavcem, dokler se mu niso misli zmedle in ni več presodil svojih dejanj.

Našli so ga visečega na ključu in na odrtih kolenih se mu je poznalo, da je bil vso dolgo noč predrsal po golih tleh.

MIRTIN VENEC.

Bogati Mihevc se je v tretjič ženil; za tretjo ženo je jemal najmlajšo Breznikovo, osemnajstletno Reziko.

Kako je mogla Rezika privoliti, bi ne mogel nihče povedati, kako je morala, bi trajala zgodba dolge bukve.

Ko se je mlada nevesta vračala izpred oltarja, je v osupljenosti in začudenje svatov snela mirtin venec z glave ter ga vrgla na oltar sv. Terezije.

Mora, ki je legla na veselo družbo, se je preko dne razkadila; nihče ni več mislil na venec; še nevesta se je nasmihala gostom ter proti polnoči zahtevala, naj godec zaigra samo njej.

In je zaigral in je Rezika nevesta pograbila izmed fantov voglarjev cerkovnikovega edinca in mu šepnila, naj gre po cerkvene ključe.

Stari Mihevc tisti večer ni našel mlade neveste.

Našla jo je polovka Urša pod velikim križem na pokopališču z vencem na glavi, ki ga je bila pustila na oltarju.

Nihče ni zvedel, kako je Rezika prišla do venca in stari cerkovnik se je veril in prisegal, da ga je še zvečer po uri videl na oltarju in je vsaka vrata po dvakrat zaklenil.

Cerkovnikov edinec je od tega dne polegal kakor brez življenja po hiši in v prsih ga je dušil suh kašelj.

V srcu ga je dušila še večja skrivnost, skrivnost, ki jo je Rezika, njegova nevesta, drugega žena poročena, nesla na oni svet.

N. V.

Stoletnica železnice.

Dne 2. julija tega leta so slovesno praznovali v Angliji stoletnico prve železnice, ki je vozila med Stocktonom in Darlingtonom. V to svrho je vozil ta dan po isti progi in z isto hitrostjo 10 km na uro dolg vlak, ki je bil glavna prireditev v vrsti proslave.

Najprej je prišla ena najprvih lokomotiv »Hetton Colliery«. Sledili so ji drugi stari stroji, za njimi pa orjaške moderne lokomotive, ki so vlekle velike razkošne vagone, ki so jih dale na razpolago velike železniške družbe. Ves vlak je bil 10 kilometrov dolg in je zavzemal torej skoraj vso progo, dolgo le en kilometer več.

Ta slavnostni vlak je imel namen, pokazati razvoj železnice tekom enega stoletja. Del tega vlaka, ki pravzaprav ni en sam vlak, ampak obstoji iz cele vrste večjih ali manjših skupin vagonov in lokomotiv, ki so druga od druge oddaljene le po par metrov, tako da se

ti iz daljave zde kot en sam dolg vlak, obstoja iz ploščatih vagonov, na katerih se pelje po ena živa slika iz zgodovine železnice. V vlaku je bil tudi eden največih in najnovejših angleških strojev: »City of Newcastle«. Pred njim je lokomotiva št. 1, ki jo je zgradil George Stephenson in ki je vlekla prvi železniški vlak na tej progi dne 27. septembra 1825. Na ta način sta bili skupaj tako rekoč prva in doslej zadnja lokomotiva, ki najbolje dokazuje razvoj železniških strojev v enem stoletju. Ako smo rekli, da je sledila najmodernejša lokomotiva prvemu stroju, ne smemo vzeti tega

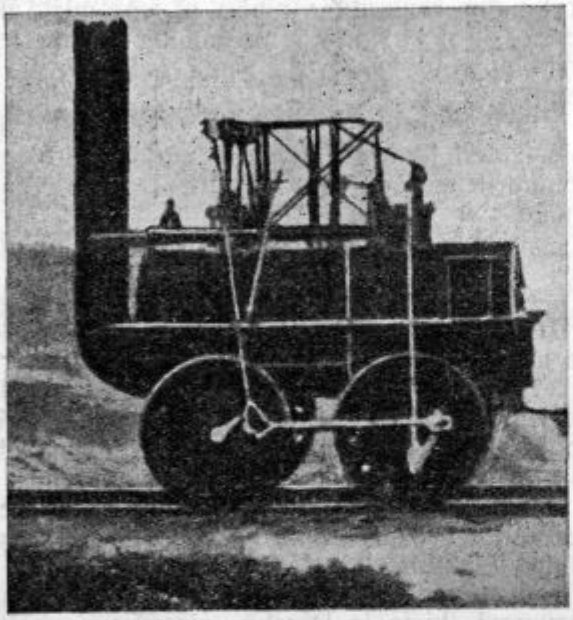

Ena prvih lokomotiv.

dobesedno, ker je vlekla Stephensonova lokomotiva vse one vagončke kot pred sto leti. Šele za tem historičnim vlakom je vozil najnovejši stroj z največjimi modernimi Pullmanovimi vagoni.

V starih vagončkih, ki so naravnost prilikavčki v primeri z današnjimi vozovi in so precej podobni večjim kočijam na železnih kolesih, je sedela godba in igrala ves čas. Ti godci so imeli isto uniformo, kot so jo imeli predniki ob svečani otvoritvi prve parne železnice na svetu pred sto leti.

Vzdolž vse 11 kilometrov dolge proge med Stocktonom on Darlingtonom je na tisoče ljudi živahno pozdravljalo slavnostni vlak, ki je tako nazorno kazal razvoj železnice.

J. B.

Te vidim!

Pravljica.

Živela je mati, ki je imela tri hčere, vse tri lene in neubogljive in si je glavo lomila nad njimi. Nekega dne so jo prehudo ujezile in v tej jezi je mati vzkliknila, ne da bi pomislila:

»Vsakomu vas dam, tudi vragu, če pride po vas«.

Beseda je bila izgovorjena in ni je bilo mogoče priklicati nazaj. Vrag jo je slišal in se je razveselil v svojem srcu, oblekel se je v gospoda in zapustil pekel ter se s kočijo pripeljal k materi in hčeram.

Mati je stala na pragu in vprašala vraga, ki je bil polizan, kot mestni gospod: »Kaj želite?«

Vrag se je poklonil tako globoko kot samo on zna in je dejal: »Mati, oženil bi se rad. Tri hčere imate, eno mi dajte«.

Mati je bila snubca vesela, da ji je srce zaigralo, poklicala je hčere in dejala: »Prav rada vam jo dam, katerokoli hočete, izberite si jo po svoji volji«.

Vrag je bil vljudnost sama in je pihal ženi na srce: »Kaj bi izbiral, najstarejšo mi dajte!«

Hoteli so napraviti ženitovanje, vragu pa se je mudilo in je dejal, da ne bo čakal, naj nevesta sede v kočijo, pojedino bosta obhajala na njegovem domu in poroko tudi.

Nevesta je sedla v kočijo in se odpeljala z vragom; kočija je zdrdrala sredi gozda v velik grad. Vrag je ženo pogostil, dal ji je lepih oblek in rožo v lasé. Dejal pa ji je: »V gradu je dvanajst sob, vse smeš videti in odpreti, le dvanajsto ne«.

To je izrekel in šel po svetu duše lovit.

Ženska pa je bila radovedna in ko je obhodila enajst sob, je odprla še dvanajsto in jo je oblila groza. Plamen je planil vanjo iz brezdna in ji zaprl sapo, v plamenu pa je videla jokajoče duše in svojega strica vmes.

Zaprla je vrata in hodila prepadena po gradu, dokler ni prišel vrag domov. Ta jo je pozdravil in vprašal:

»Ali si odprla v dvanajsto sobo?«

»Ne«, je tajila.

Spoznal pa je po osmojeni roži v laseh, da se je zlagala. Peljal jo je do dvanajste sobe, odprl vrata in jo zagnal v plamene.

Nato se je oblekel v drugo obleko, vzel drugo kočijo in se peljal k materi, ki je imela še dve vragu obljubljeni hčeri.

»Kaj želite?« ga je vprašala mati, ki ga v drugačni obleki ni spoznala.

»Oženil bi se rad«.

»Tisto vam rada dam, katero si izberete«.

»Kaj bi izbiral«, je dejal, »starejšo vzamem«.

In jo je odpeljal kot prvič, pogostil, oblekel, dal ji rožo v lase, prepovedal pogledati v dvanajsto sobo in odšel od doma.

Radovedna je bila tudi ta in je pogledala v vseh enajst sob, pri dvanajsti se ni ustavila in je šla naprej. Plamen je puhnil vanjo, zagledala je sestro in strica in preplašena zaprla vrata.

Ko je prišel vrag, jo je vprašal:

»Ali si bila v dvanajsti sobi?«

»Ne«, mu je odgovorila.

Roža v laseh je bila ožgana, zato jo je vrgel v ogenj, se preblekel v drugič in se odpeljal po tretjo, njemu obljubljeno hčer.

Kdo bi spoznal vraga v drugi obleki, še manj če je snubec, tudi mati in hči ga nista spoznali.

Zgodilo se je tako kot prvič in drugič in ko je imela najmlajša vragova žena rožo v laseh, je vrag tudi njej zabičal, da ne sme pogledati v dvanajsto sobo.

Ko je bil vrag z doma, je vzela rožo iz las, šla in pogledala v dvanajsto sobo, kjer je videla starejši sestri in strica.

Ko se je vrnil vrag, je imela zopet rožo v laseh in ko jo je vprašal, če je bila v dvanajsti sobi, je odgovorila, da ne! Ker je bila roža nedotaknjena, ji je verjel.

Od tedaj jo je vrag puščal brez skrbi doma in letal po svetu, ona pa je premišljevala, kako bi rešila strica, obe sestri in sebe.

Ko si je izmislila, je dejala vragu: »Ubogam te, v vsem sem ti zvesta žena, za uslugo te prosim«.

Ker se mu je znala sladko prikupiti in ker jo je imel vrag rad, se je hitro zmehčal in je dejal:

»Povej; če bo le v moji moči, storil bom«.

»Darove bi rada poslala materi, nesi jih ti, če ti ni pretežko in če me ljubiš«.

In da bi vrag dokazal, da jo res ljubi, je obljubil, da ponese.

Šla je v dvanajsto sobo, naložila v skrinjo strica in mu dejala: «Kadar se vrag z bremenom ustavi, porecite: »Te vidim!«

Vragu pa je dejala: »To nesi materi, a ne poglej, kaj je notri. Če boš pogledal, te bom takoj videla. Doma se ne ustavljaj, vrzi skrinjo na tla in se takoj vrni«.

Vrag je nesel, da mu je pot kapal s čela in je počival. Prijela ga je izkušnjava, da bi počil in pogledal, kaj je tako težkega v skrinji. Pa se je oglasilo od nekod: »Te vidim«.

Vrag je mislil, da ga žena vidi in opominja, ni se upal ozreti ne počiti, nesel je breme naprej, dokler ni prišel do hiše, vrgel breme na tla in zbežal nazaj.

Čez nekaj dni je prosila žena vraga za isto uslugo, ki je ni odbil. Nesel je starejšo sestro, in ko je hotel počiti, je slišal »Te vidim«, šel do hiše, vrgel breme na tla in se podvizal domov.

To se je zgodilo že tretjič, da je odnesel srednjo sestro nevedé, kaj nese, in ko ga je žena vprašala četrtič, je bil nevoljen.

»Samo še zdaj, potem nikoli več«, je dejala žena. »Obljubiti mi moraš celo, da potem ne boš prestopil več praga tiste hiše«.

Vrag je bil vesel, da mu ne bo treba več nositi bremen in je obljubil vse.

Žena pa je dejala: »Jutri me ne bo doma. Pripravila ti bom skrinjo, zadeni jo in nesi. A glej, da ne pogledaš vanjo, videla te bom«.

Bolj kot kdaj poprej je mikalo vraga, da bi pogledal v skrinjo, a je vselej zaslišal razločen glas svoje žene: »Te vidim!«

Znojen je prišel zadnjikrat do hiše, vrgel breme na tla in zbežal nazaj ves vesel, da je rešen bremen.

Doma je zaman čakal ženo, da se vrne. Mislil si je, v dvanajsto sobo je šla in zletela v ogenj.

Odprl je vrata in videl, da manjkajo stric in dve prvi njegovi ženi. Spoznal je zvijačo in od jeze zatulil; na dom pa ni smel, ker je obljubil, da ne prestopi več praga tiste hiše.

Z banjške planote. Zapisal Fr. Bevk.

Odkrije prastarega mesta.

V Ameriki so prišli na sled starim indijanskim naselbinam, mestu, ki so ga sezidali stari prebivalci pred 10.000 leti. Pred vsem je treba ločiti dve središči: Mehiko in južni del Severne Amerike, tam okrog Pia Granda, ki nekako loči Severno od Srednje Amerike.

Arheologi so naleteli pri raziskovanju razvalin mesta starih indijancev na dobro

Najdeno okostje, staro 10.000 let.

ohranjena svetišča, monumentalne stavbe in prav čedne hiše navadnih meščanov. Iz raznih okraskov in arhitekture poedinih stavb se vidi, da je bil takratni narod, nemara predniki Toltekov, na precej visoki kulturni stopnji. Odkopovanje tega mesta se marljivo nadaljuje.

V drugem severnem središču stare indijanske kulture so odkrili arheologi naselbino precejšnje razsežnosti. Ekspedicijo vodi arheolog Hayes. Sklepajo, da je to najstarejše zasuto mesto v severni polovici Amerike. Razvaline se nahajajo v južni Nevadi. Poru-

šeno mesto se razteza kakih devet kilometrov daleč ob močvirnati reki med mestoma St. Thomasom in Overtunom.

Iz iznajdb se vidi, da so Indijanci plemena Pueblo, na čigar ozemlju se nahajajo še danes veličastne stavbe, stare več tisoč let in izborno ohranjene, obdelovali že zdavnaj te pokrajine, ki takrat nikakor niso bile tako puste kakor dandanes, ampak zelo rodovitna tla. Gospodovali niso tod možje, ampak žene, ki so imele prvo besedo.

Dasi raziskujejo ameriški arheologi z veliko vnemo prastare naselbine davnih indijanskih narodov v Mehiki in južnem delu Severne Amerike, vendar čaka ves znanstveni svet na izid Fawcettove ekspedicije v notranjost Brazilije, ki hoče odkriti prastari mesti sredi nedostopnih gozdov, ki sta, kakor računajo arheologi, najstarejši mesti na svetu, okrog 17.000 let in je morala tod teči zibelka človeštva. Domnevajo, da so se prastari narodi odtod selili proti severu, proti srednji Ameriki in tam ustanovili nove naselbine, iz katerih so se razvila nova kulturna središča izumrlih indijanskih plemen. *I. B.*

Umetni otoki v Oceanu.

Letalske postaje med Evropo in Ameriko.

Razvoj letalstva je zadnja leta dosegel že tako stopnjo, da moramo danes o njem govoriti kot o rednem prometnem sredstvu. Predvsem ima eno prednost, namreč hitrost. Povprečno je treba računati potovalno brzino letal na 120 do 140 kilometrov na uro.

V Ameriki in na Angleškem se merodajni krogi že dalje časa bavijo z načrtom uvedbe take zračne zveze med Zjedinjenimi državami in Anglijo. Vsestranske temeljite kalkulacije so dognale, da se bo podjetje izplačalo, ker je Atlanski ocean ena najgostejših prometnih omrežij. Zrakoplov je bolj zanesljiv in prevaža lahko velike tovore, aeroplan pa je sicer manjši in ne prihaja upoštev za prevoz blaga, ampak le pošte in potnikov, je pa zato mnogo hitrejši. Inženirji so izračunali, da bi se dalo na redni letalski progi preleteti Atlanski ocean iz Newyorka na Angleško ali obratno v 30 do 40 urah. Nekateri menijo, da bi se dal vozni čas še skrajšati, morda na 25 ur, pa še manj, vendar je treba jemati v obzir počasnejše vožnje.

Angleški inženir Armstrong je po nalogu merodajnih krogov izdelal popoln načrt zračne zveze med Evropo in Ameriko. Njegov načrt predvideva na več tisoč kilometrov dolgi progi osem postaj. Te postaje naj bi tvorili umetni otoki sredi oceana, ki naj bi bili oddaljeni približno 500 milj drug od drugega. Zamišljene so velike železne in betonske konstrukcije, težke okrog 15.000 ton. Postaje so v glavnem velike ravne plošče, ki stoje na trdnih stebrih, oprti na kombinacijo posebno konstruiranih pontonov. Te plošče so po načrtu po 400 metrov dolge in 40 metrov široke. Njih rob se dviga nad 20 metrov nad mor-

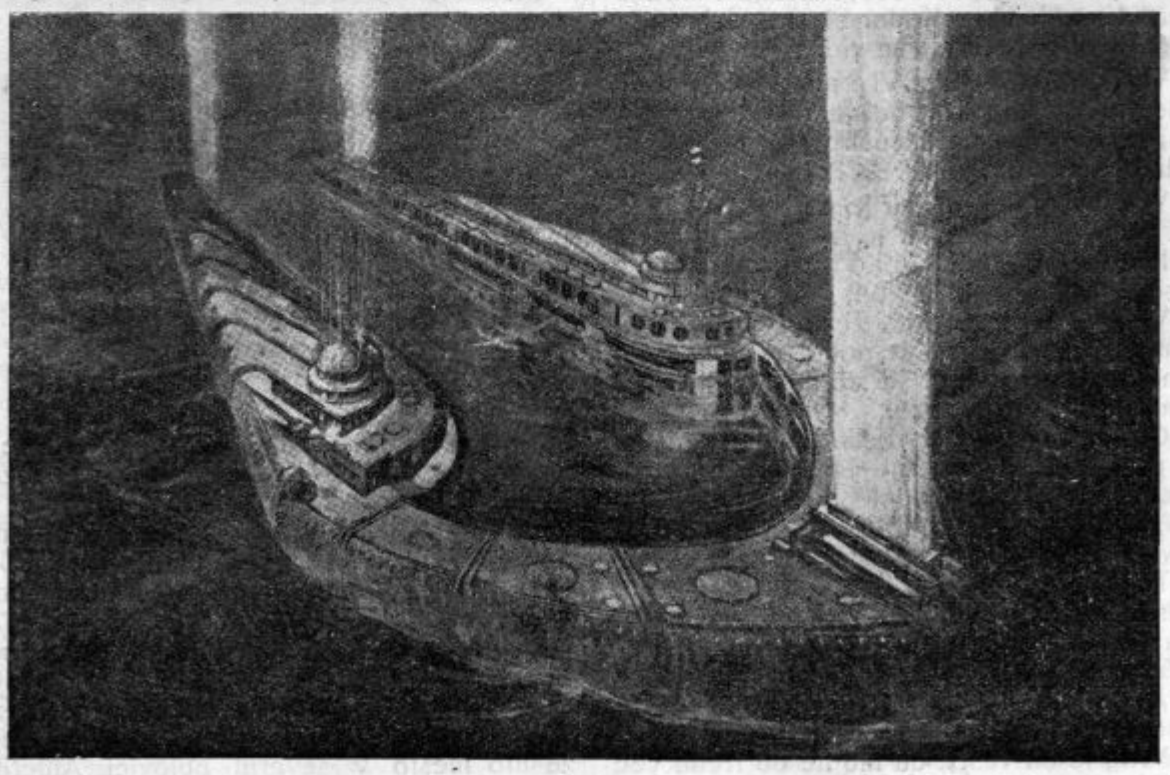

Umetni otok v Atlantskem oceanu, po načrtu inženirja Armstronga.

sko gladino, tako, da ga tudi najvišji val ne more doseči. Vsa konstrukcija je dobro zasidrana in se more le malo premakniti.

Novi postajni otoki imajo že svoja postajna imena. Postaje se glase iz Evrope proti Ameriki: Rolls, Phillips, Henson, Mar-Grave, Marin, Wright, Chanute in Langley.

Po podrobno izdelanem načrtu, ki predvideva že popoln vozni red, zapusti aeroplan ob 6. zjutraj Newyork. Ob 9.45 dospe do prvega otoka, ob 13.45 na drugo postajo, kjer potniki obedujejo v tamošnji restavraciji. Drugo jutro zajtrkuješ na postaji Phillips in ob 16.30 si v Plymouthu na Angleškem. Vsa vožnja traja po vsem voznem redu 34 ur in pol. Načrt predvideva celo ekspresna letala, ki se ustavijo na vsakem drugem otoku in bodo preletela ocean v dobrih 24. urah.

Na vsakem umetnem otoku se nahaja velikanski svetilnik, ki ga je mogoče videti po noči več sto milj daleč. Seveda ima vsaka postaja veliko brezžično stanico, velike delavnice za popravila in tudi modern hotel, ki nudi potnikom sredi oceana vso komodnost.

Inženir Armstrong je izračunal, da bo vseh osem otokov stalo 18 miljonov dolarjev, z izdatki za letala in druge potrebščine pa skupaj 30 miljonov. To je za šest miljonov dolarjev manj kot za tri moderne prekomorske brze parnike. Armstrong računa, da se bo po tej progi prevažalo na leto vsaj v začetku, po 160.000 potnikov in več tisoč ton pošte in ekspresnega blaga. Voznina bi znašala za potnike iz Evrope v Ameriko ali obratno po 1740 dolarjev ali v naši valuti približno 50.000 lir.

Vožnja preko oceana v zraku nikakor ne bo dolgčasna kakor s parniki, ker lahko postaneš vsake 3 do 4 ure in se na postaji nekoliko sprehodiš in okrepčaš v tamošnjem hotelu, ki bo opremljen z vso razkošnostjo.

Inženir Armstrong je sedaj že začel konstruirati tak otok. Ko bo gotov, ga bo zasidral v bližini obale, da ga v praksi preizkusi. Povzročal bo tudi umetnim potom velike valove, da bi videl, kako učinkujejo na postajni otok. Ako se izkaže, da načrt njegovih postaj ni dober, ga bo popravil že sedaj, da ne bo kasneje nesreč. *J. B.*

ČASTIVREDNA TRGOVCA.

Dva metlarja sta prodajala svoje blago v Trstu. Ko je eden že skoraj vse prodal, drugi pa še nič, je ta dejal prvemu: »Ne gre mi v glavo, tovariš, kako moreš dajati svoje metle tako poceni. Saj vendar kradem tudi jaz sirčje za svoje metle in z vezanjem komaj zaslužim svojo dnino«.

»To ti pa verjamem, tovariš«, je dejal prvi, »jaz kradem svoje, ko so že zvezane«.

(J. P. Hebel. — A. R.)

Nekaj o narodnih nošah in dečvah.

Če bi začeli primerjati narodne noše posameznih narodov, bi skoraj ne vedeli, kje naj začnemo, kajti vsak narod ima različne vzorce, katerih število se ravna ne samo po okusu ljudstva, temveč tudi po okoliščinah podnebja in zemlje, kjer prebiva, načina življenja, zgodovinskega vpliva sosednih narodov, po posebnih gospodujočih in marsikaterih drugih vzrokih. Navedem samo par značilnih primerov pri Slovanih.

Trdijo, da so južni ljudje veseljaki, a severnjaki preračunljivi in resni. Res je tako, toda le do gotove meje. Oni, katerih življenje je trdo, težko in skromno, morajo prilagoditi temu primerno tudi svojo nošo. Tako vidimo naše Istrane v solidno trajnih, toda skromnih, mrkih oblekah. Nasprotno so naši hribovci, kjer jim nudi narava več ugodnosti za boljše in brezskrbnejše življenje, v tem že razkošnejši, v nekaterih krajih že skoraj bahavi. Imam v mislih vedno le narodne noše!

Če gremo k severnim Slovanom, se nam to vnovič potrdi. Čehoslovaki so jako lep primer. Čehi bolj preračunljivi, niso tako mikavno in živo oblečeni, kljub bogatosti svoje zemlje, kot temperamenta polni, brezskrbni Slovaki, dasi se opaža med oblekami obeh velika medsebojna vez.

Razkošnost in okus posameznih narodnih oblačil se ravna tudi po lastniku samem, ki jih okrasi v okviru običaja svojega bivališča — seveda primerno svojemu bogastvu. Nekatere slovenske narodne noše imajo na desettisoče vredne zlate okraske (zaponke, uhane, pas, motivi na zavijački, verižice itd.). Kar se tiče Slovanov, imajo ob slovesnih prilikah bogati Rusi najdražje nakite, sestoječe v glavnem iz biserov in zlata, katerih vrednosti se cenijo na ogromne vsote. Da se ženske bolj lepotičijo in da imajo razkošnejšo, živahnejšo in na barvah bogatejšo obleko kot moški, tudi kar se tiče narodnih noš, je samo ob sebi razumljivo.

Ne bo odveč, ako pripomnim na tem mestu, da so tudi narodni običaji, posebno pa narodno petje v precej veliki zvezi z narodnimi oblački in seveda tudi z značajem naroda, katerih čisti odsev so ravno narodne pesmi in njih napevi.

Mimogrede naj omenim tudi, da so v srednjem veku in tudi pozneje oblasti predpisale obleke za posamezne stanove. V glavnem so ravno ona oblačila kmetskega ljudstva, posebno pri Slovencih, prave narodne noše, ki so se v večji ali manjši meri ohranila do dandanes.

Radi raznih vzrokov je začel narod opuščati narodne noše; cenejšim in enostavnej-

šim industrijskim izdelkom je bila lahka pot; bili so podpirani od modne blaznosti in so se začeli uveljavljati tudi na deželi, ko so si že popolnoma osvojili mesta. Grozila je nevarnost, da se uniči in zakoplje v pozabljenje pravi vnanji izraz posameznih narodov. Več starih žensic se mi je že položilo, kako današnji svet in posebno mladina omalovažuje stare družinske spomine in svetinje. V svojem svetem navdušenju za starino so sklenile, da vzamejo v grob svilene rute, obleke itd., ki so jih imele one in tudi njih matere pri poroki, ker so prepričane, da bi mladina ne znala ceniti svetosti teh družinskih zakladov. Težko je človeku, ko sliši kaj takega.

Koliko narodnih svetinj v obliki narodnega blaga je izginilo iz naše dežele, je težko določiti. Kar niso pokupili tujci za smešne in malenkostne nizke cene, je uničila vojna. Begunstvo je zahtevalo svojih žrtev tudi na tem polju. Mnogo blaga in predmetov, nanašajočih se na naše narodne obleke, običaje itd., je bilo v tem času izgubljenih ali pa vsled gladu beguncev prodanih.

Komenske dečve.

Uvidevajoč nevarnost, ki preti narodu z izgubo narodnega blaga, so začeli posamezniki z energičnim delom za ohranitev tega, kar je živa priča nekdanjega življenja naroda. Svetovni pisatelji, slikarji, kiparji človekoljubi, itd., so začeli obdelovati motive, kjer ne pride samo do izraza, temveč tudi do časti narodno blago. Še pri kinomatografskih podjetjih je prodrla ta ideja, da ne omenjam niti modnih kraljev, ki zajemajo gradivo za vedno se izpreminjajočo modo, ravno pri narodih samih, ki imajo glavno in neizcrpno zalogo najraznovrstnejših uporabljivih osnutkov. Na vseh razstavah ženskih ročnih del in tovarniških del imamo priliko občudovati narodne motive t. j. tiste, katerih koren je iskati ravno med narodom. Isto je bilo na letošnji poletni svetovni razstavi v Parizu, ne samo na jugoslovanskem, temveč tudi na oddelkih drugih narodov.

Dandanes se skoro ne moremo predstavljati družinskih, narodnih, državnih in cerkvenih slavnosti, kjer bi ne bile zastopane narodne noše ali pa narodni običaji.

Nova nabava narodne noše je združena večkrat s tako velikimi stroški, da se je ne more vsakdo omisliti. Zato smo začeli Slovenci uporabljati kot predhodno sredstvo, jako praktične dečve. Dečva imenujemo žensko obleko, ki je posneta po ženski narodni noši. Obleka dečve sestoji iz oplečja, krila z modercem, predpasnika, svilene rute in zavijačke ali pa naglavne rute. Oplečje je belo, navadno iz tankega platna. Rokavi ob ramenih so zelo široki in nabrani, zožujejo se, toda tako, da so pri zapestju, kjer se zapenjajo, še vedno nabrani. Rokavi lahko segajo tudi samo do laktov, kjer se oprijemljejo roke s pomočjo všite lastike ali pa navadnega traka. Na koncu rokavov, kakor tudi na vratni odprtini oplečja, ki je tudi nabrano, navadno potom vrvice, so prišite bele redke čipke, širše čipke so na rokavih.

Več proste izbere pri kakovosti blaga in v barvi je na razpolago pri krilu in modercu. Oboje je iz enakega blaga, tudi kar se tiče barve. Ravno v tem sem opazil mnogo nedoslednosti, kajti marsikje imajo dekleta črne moderce, a krila enobarvna ali običajna kot se uporabljajo za dečve.

Krilo je v pasu precej nabrano in prišito k modercu, ki je zadej ali gladek ali tudi malo nabran. Krilo ima 1—3 trakove, ki so prišiti ob spodnjem robu krila, toda v primerni razdalji drug od drugega, tako, da je prvi okrog 10 cm nad spodnjim robom. Barva teh trakov naj se ujema z barvo krila, podlago ima le moderc.

Za najnavadnejše dečve se uporablja blago imenovano parkal, včasih tudi tanko volneno blago, katero ne sme imeti črnega ozadja, ker slovenske narodne noše uporabljajo črno barvo običajno le v manjši meri in le v okras k drugim barvam. Pač pa so druge barve zelo dobrodošle. Največkrat se uporablja temno modro in cinober rdeče. Blago je pretiskano z raznimi cvetlicami. Volneno blago ima všite cvetke. K takim dečvam se

navadno uporablja majhen bel predpasnik, ki je okrašen z narodnimi motivi. Privezuje se z dolgimi beli trakovi, tako, da je pentlja od zadaj.

Mnogo lepše in originalnejše dečve so one, katerih krilo, moderc in predpasnik je iz surove ali pa prave svile. Oplečje je enako, kot prej opisano. Seveda so take dečve, katere lahko imenujemo že skoro prave narodne noše, mnogo dražje, a je njih vtis povsem drug, docela slovesen in so radi tega tudi bolj cenjene. Blago je enobarvno, tako za krilo in za moderc, ki sta narejena po vzorcu navadne dečve, kakor tudi za predpasnik, ki je navadno svetlejše barve, toda take, da harmonizira z barvo obleke. Poleg tega je obrobljen predpasnik s čipkami, katerih barva naj ne kvari vtisa celotne obleke.

Končno naj omenim še zavijačko, katerih imamo Slovenci jako mnogo vrst. Najprimernejša za dekleta je nizka zavijačka, ki se oprijemlje cele glave. Namesto zavijačke se tudi lahko uporablja naglavna ruta, volnena ali svilena.

Da bo slika dečve popolna, ji moramo dati še svileno ruto s franžami. To nosijo čez rame ali se sprednja konca zatakneta spredaj križem za pas predpasnika.

Pojav oživljenja narodnih noš in sploh narodnih motivov se ne širi samo pri nas, temveč tudi pri vseh ostalih kulturnih narodih. Naše babice naj ne obupavajo več, kajti ravno ono, kar so same tako čislale in prejele kot dekleta v dar od svojega izvoljenca, lepo svileno ruto, je vnovič z brzimi koraki na pohodu med našo mladino. Kot nekdaj, tako naj tudi zdaj odkazuje naša mladina najčastnejša mesta spoštovanju narodnih zakladov — noš, motivov in običajev.

Vladimir Št.

KRATKA POSTAJA.

V starih časih, ko so se še s pošto vozili, je dejal poštar židu, ki se je bil pripeljal z dvema konjema na postajo: »Od tu morate vzeti tri. Gre navkreber in cesta je na novo nasuta. Zato pa boste v treh urah na mestu«.

Žid je vprašal: »Kdaj pa bom na mestu, če vzamem štiri?« —

»V dveh urah«. —

»In če jih vzamem šest?« —

»V eni uri«. —

»Veste kaj«, je dejal končno žid, »naprezite jih osem, potem se mi sploh ne bo treba odpeljati«.

(J. P. Hebel. — A. R.)

PREBIVALSVO EVROPE.

Ta slika nam nazorno predočuje število prebivalcev posamezmih držav Evrope v milijonih, ob enem nam množino prebivalstva kaže večji ali manjši mož, ki stoji na karti.

Amundsenov polet na severni tečaj.

Že v lanskem Koledarju smo prinesli opis severnega tečaja in priprav za Amundsenov polet. Tedaj Amundsen ni poletel, ker se mu priprave še niso zdele dovolj varne. Poletel pa je letos (1925). Naj nam Amundsen sam opisuje, kako se mu je godilo v ledu in mrazu, v borbi za golo življenje:

Ko sta bili letali pripravljeni — tako opisuje Amundsen — (21. maja), smo ob 1. še obedovali, kakor navadno. Nato smo se oblekli, pripravili svojo prtljago in jo opremili s potrebnimi napisi, da bi vsaj ti prišli kdaj nazaj v domovino, ako bi se mi ne vrnili več. Vsi naši prijatelji in prebivalci New Aalesunda so se medtem zbirali okoli naših letal. Oba pilota, Rijser Larsen in Dietrichson, sta zadnjič preizkusila stroje in vzmete na njih. Ob 4.15 popoldne smo pognali motorje v tek, da so se ogreli. Tekli so 45 minut prav počasi.

Potem smo splezali v letali. Rijser Larsen in Bjerknes sta se posvetovala še o vremenu, vsak izmed nas je še pregledal svojo prtljago. Motorji so brneli, dočim jih je Green še zadnjič preizkušal.

Dogovorjeno je bilo, da se moje letalo, ki ga je vodil Rijser, prvo dvigne. Dietrich-

son pa mu sledi v kratkem razdobju. Ob 5. je Larsen zagnal motor v polni tek. Zadnjič smo stisnili svojim prijateljem roke v slovo. Imeli smo polnih 720 konjskih sil in z divjo brzino smo zdrsnili preko ledu proti fjordu.

Letalo se je po načrtu obrnilo nenadoma k fjordu, toda pred seboj smo zagledali, kako se led s hruščem lomi, Rijsen Larsen se je ozrl in zagledal ledene plošče na površini fjorda.

Zagnal je oba motorja v polno brzino in dvignili smo se proti vetru. Doživeli smo razburljive prizore. Mislili smo, da se mora letalo obrniti nazaj proti ledu, toda medtem smo se že oddaljili, dasi nismo opazili nobenega naraščanja brzine. Naenkrat pa je pričel motor iti vedno hitreje in hitreje. Kljub močni bremenitvi je Larsen razvijal tako brzino, da smo bili vedno bolj prepričani, da se nam ne bo treba več obrniti k ledu, ki smo ga zapustili.

Ko je končno znašala brzina 120 km na uro, smo se pričeli vidno dvigati kljub temu, da je naš tovor znašal skupno s težo letala tri tone.

Ko smo že leteli v zraku, je Dietrichson zapeljal svoj stroj na led. Startal je v redu. Ko je naše letalo napol preletelo Cronsbal, se je Larsen nekoliko okrenil, da bi bilo Dietrichsonu mogoče, dohiteti nas in ob naši strani leteti dalje proti severu, kjer so nam kazali sporedno z obalo plavajoči ledeniki, kje je morje prosto plavajočega ledu. Pripravil sem se k navigacijskim delom.

Tu pa sem zagledal pred seboj megleno steno. Ko smo prišli bližje, smo opazili, da leži popolnoma nizko in da se vleče preko morja dalje.

Bili smo že 1000 m visoko. Monter Feucht je opozoril Larsena, kako majhne že izgledajo ladje pod nami.

Megla se je izkazala za trdovratno. Segala je daleč proti severu in na obe strani, kolikor smo mogli videti. Kljub temu smo pluli dalje proti severu. V megleni steni so bili prepadi, vendar pa niso bili zadostni, da bi videli pod seboj plavajočí led. Termometer je kazal 10 stopinj pod ničlo.

Dve uri smo leteli preko megle in končno zagledali pokrajino, kjer je megla prenehala. Čisto in brez oblakov je bilo nebo nad nami. Solnce je svetilo jasno in pod seboj smo zagledali neskončno ravnino svetlobleščečega ledu, srebrno belega, kakor daleč je segalo oko. Bili smo bržkone že nad 83 širinsko stopinjo ter smo pregledali na stotine kilometrov daleč naokrog. Solnčni kompas se je izborno obnesel. Sledili smo njegovi smeri ter pričeli opazovati. Naša brzina se je znatno zmanjšala, ker je začel briti hud severnovzhodni veter, Larsen se je spustil niže v upanju, da pride v milejši veter. Leteli smo približno 500 m visoko, spustili se ob priliki tudi do 300 m, da bi izsledili možnost za pristanek za slučaj, ako bi se pokvarili motorji. Toda oblika ledu pod nami ni bila vabljiva. Nikjer nismo opazili mesta, kjer bi bil prostor med trdim ledom, da bi se mogli varno spustiti. Prerokovanja glede pristajanja so bila zelo zmotna in naš polet je postajal vedno bolj nevaren. Kljub temu smo tako trdno zaupali v naše motorje, da nismo smatrali za mogoče, da bi bili radi motornih defektov prisiljeni pristati.

Drveli smo proti severu vsak izvršujoč svojo nalogo. Letalo je bilo navadno mirno. Včasih se je spustilo proti zemlji tako rahlo, da smo to opazili šele, ko smo gledali na Dietrichsonovo letalo. Ob 10. uri smo pri svojih opazovanjih ugotovili, da smo zašli predaleč proti zahodu. Temu je bila vzrok deklinacija magnetne igle. Zato smo naravnali letalo bolj proti vzhodu. Še vedno ni bilo mogoče pristaviti. Včasih smo leteli ob ledenih progah, ki pa so bile preozke, da bi se mogli spustiti nanje. Ob 1. uri zjutraj dne 22. maja je sporočil Feucht, da smo porabili že polovico bencina. Odločili smo se, da pregledamo pokrajino in položaj, kar se vsled posebnih navigacijskih pogojev tako blizu ob tečaju ne more storiti iz ozračja. Bili smo ta trenutek nad velikimi ledenimi progami. Larsen je vprašal, kam naj se spustimo. Jaz sem se bal, da bi se ledene mase zopet sklenile, predno bi se mogli zopet dvigniti. Spustili smo se do 100 m višine, da bi poiskali primerno mesto na ledu, kjer bi lahko pristali.

Zadnji motor pri našem letalu je grozil odpovedati. Pozneje smo odkrili, da je začel uhajati zrak vanj. K sreči smo imeli pred seboj ožji stranski rokav ledenega kanala, ki je vodil med visokimi ledenimi stenami. Ker je bilo letalo pretežko, da bi ga mogel nositi samo en motor, je Larsen zadržal oba motorja ter spustil aparat proti novoformiranemu ledu. Bili smo pa še vedno nevarno visoko, ker je bil ledeni kanal kratek in ozek, tako da sta krili letala viseli nad ledenimi stenami.

Skrajni konec ledenega kanala je bil napolnjen z ledenimi gručami. Preko njih smo se prepeljali na ta način, da smo jih potisnili navzdol. Končno smo obstali na skrajnem koncu kanala. Nos letala je tiščal naravnost proti veliki ledeni plošči, tako da smo lahko stopili na breg. Letalo ni bilo poškodovano.

Skušali smo ga obrniti, da bi ga spravili iz stranskega kanala v glavni kanal. Ko pa smo se bavili s tem napornim poslom, se je zaprl kanal kakor rakove škarje in bili smo ujeti. Dietrichson, ki nas je pri pristanju opazoval, je mislil, da je Larsen popolnoma znorel, ker je pristal na tako nevarnem mestu. Vedel namreč ni, da smo bili prisiljeni prista-

ti. On je pristal na drugi strani glavnega kanala, kjer je bilo več prostora.

Ker nismo imeli s svojega letala (številka 25) razgleda, nismo vedeli, ali je letalo 24 pristalo in kje se nahajajo Ellsworth, Dietrichson in Omdal. Ako se kompaktni led strne, je letalo št. 25 izgubljeno, ker leži sedaj med visokimi ledenimi ploščami. Pri opazovanjih smo ugotovili, da se nahajamo 87 stopinj 43 minut in 42 sekund severne širine in 10 stopinj 19 minut ter 5 sekund zahodne dolžine. Takrat, ko smo iskali pristajališča, smo se nahajali nekoliko bolj severno. Letalo je ponoči zamrznilo in vsak poizkus, da bi ga osvobodili, je bil zaman.

Dne 22. maja smo se pripravljali po dveurnem počitku na pohod proti rtu Kolumbiji. Larsen je zaman skušal najti letalo »24«. Nismo vedeli, kje so naši tovariši, četudi smo slišali strel. Poskusili smo si napraviti pot s tem, da smo razsekali ledeno ploščo, ki pa je takoj zopet zmrznila. Led obstoji tu iz silno velikih sten, med katerimi je nemogoče gibati se. Ko smo proučili vse možnosti za rešitev, smo sklenili, da odsekamo ledeno steno na prednjem koncu letala, napravimo poševno ravnino in tako 100 m dolg leden most preko manjše ledene plošče. Larsen je sekal s sekiro, Feucht s sidrom za led, jaz pa z dolgim nožem, pritrjenim poševno na drog.

Delo se je zdelo nepremagljivo, toda izbere nismo imeli in čez nekaj časa je postajal uspeh vedno večji. Ponoči je padla temperatura na 12 stopinj Celsija. Bilo je mrzlo, celo v spalnih vrečah.

Larsen je spal v sredi letala, Feucht v »menzi« in jaz v prostoru pilota. Popoldne je bilo vreme popolnoma jasno.

Nenadoma smo zagledali v svoje veliko veselje našo zastavo na ledenem potu in nato tudi posadko letala »24«. Tudi mi smo razvili svojo zastavo in bili smo ginjeni ob misli, da se naša mala norveška kolonija nahaja tako visoko zgoraj na severu. Ko smo pričeli mahati z našo zastavo, so tudi naši tovariši mahali s svojo. S signali smo se sporazumeli, da je letalo »24« dobilo v repu luknjo, ker ga je pregloboko vtaknilo v sneg. Z neprestanim sesanjem noč in dan so ga vzdrževali nad vodo, dokler ga niso spravili na ledeno ploščo. Posadka letala »24« je pripravljala istotako svoj aparat, da bi ga napravila sposobnega za odhod. S signaliziranjem smo se posluževali semoforjev.

Polagoma se je led razširil, tako, da sta se mogla oba tabora zbližati. Nazadnje smo se posluževali že semoforjev.

Dne 25. maja smo videli mnogo tulnjev. Žal, da nismo mogli uprizoriti lova nanje. Naslednji dan smo opazili, da se posadka »24« pripravlja priti k nam. Opustila je poskus, osvoboditi letalo brez naše pomoči. Videli smo, kako korakajo preko novega ledu po kanalu, da bi se izognili 24 ur dolgemu potu okoli kanala. Bližali so se nam počasi in s skrbjo smo zasledovali njihove kretnje. Skušali smo se jim približati z zložljivim čolnom, da bi jim pomagali preko ozkega vodnega pasu. Zginili so za ledeno steno. Sledili so trenutki groze, v katerih smo čuli Dietrichsona in Omdala klicati na pomoč. Vdrla sta se v led pod težkimi bremeni, ki sta jih nosila. Zagrabila ju je struja, ki je grozila, da ju potegne pod led. Ellsworth, ki je bil zadnji je prihitel na pomoč, potegnil Dietrichsona iz vode, nato pa sta oba rešila tudi Omdala, ki se je že potapljal. Mi jim nismo mogli pomagati, ker je bila voda pokrita s tanko ledeno skorjo, katero bi morali posekati, da bi mogli priti na pomoč z zložljivim čolnom.

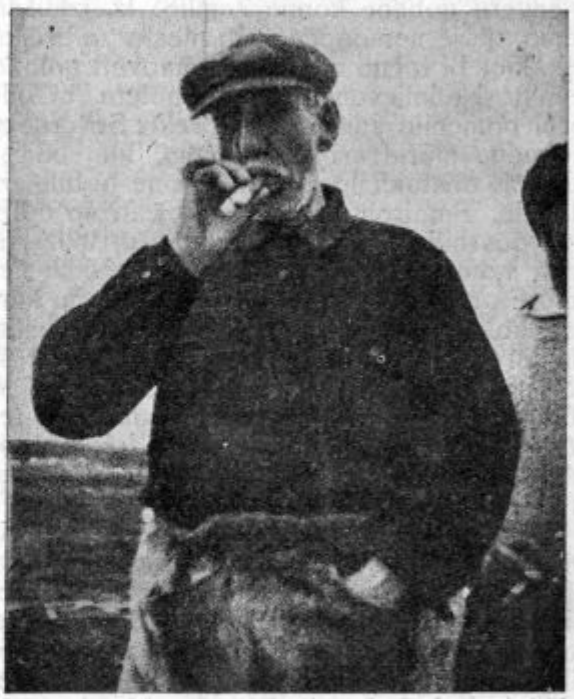

Amundsen.

Ko smo se sestali, smo vsi pričeli graditi pot za letalo »25«. Najprej smo odstranili težke ledene gruče in potem manjše, pri čemer nam je sneg služil kot pesek. Končno smo letalo osvobodili in Larsen je poletel v direktni smeri navzgor, vendar pa smo dosegli vrh šele, ko smo vsi ostali osebno pomagali.

Letalo smo spravili na 200 m dolgo ledeno ploščo, ki je bila 10 m oddaljena od kanala. Nevarnost, da bi nam letalo zmrznilo med ledom, je bila odstranjena. Da bi čim dalje mogli delati in da bi se mogli preživeti tudi v slučaju, ako bi bilo treba iti peš do rta Kolumbije, smo čimbolj skrčili dnevno hrano.

Zjutraj in zvečer smo spili čašo kave in pojedli tri kekse, opoldne pa smo skuhali juho in 80 gramov penincana za moža. Pri tej hra-

ni smo seveda oslabeli. Po vsakem obedu smo pokadili pipo tobaka, dokler smo ga imeli.

Za start je Larsen hotel imeti ravno 200 m dolgo pot do glavnega kanala in napraviti preko kanala most še iz ledu. Ko smo 27. maja letalo zavarovali, smo šli spat in smo spali do opoldne 28. maja. Ponoči je zmrznil led kanala, kjer smo hoteli startati. Na vseh straneh smo videli samo ledene stene. Ta dan smo merili tudi globino morja, ki je znašala 3750 m. Mnogo smo govorili tudi o možnosti, kako bi nadaljevali svoj polet.

Do 88 stopinje 30 min. nismo videli zemlje. Od tu nas je zračni tok tako brzo zanesel proti jugu, da smo prišli do 87. stopinje 23 min. Nekaj dni smo imeli južno-vzhodni veter, ki nas je zanesel na 87. stopinjo 33. min. Že globina morja dokazuje, da ni v smeri proti severu nobene kopne zemlje. Iz izkušenj vemo, da je nemogoče najti mesto za pristanek, kjer bi točno mogli zaznamovati položaj tečaja. Nadaljevanje našega poleta bi bilo torej pomenilo samo leteti preko Severnega ledenega morja v bližini tečaja, kar pa se nam pri obstoječih nevarnostih ne bi bilo izplačalo. Smatrali smo torej kot svojo dolžnost povrniti se na Spitzberge in pri tem zavzeti vzhodno smer, kjer bi se preiskali nekatere pokrajine, ki so zaznamovane na kartah kot neodkrite. Ellsworth, Dietrichson, Omdal in Feucht so šli preiskovat aparat št. »24«. Ker smo spremenili svoj načrt, smo se odločili uporabljati na povratku samo eno letalo. Kljub temu pa smo hoteli obdržati oboje letal v dobrem stanu za slučaj, da bi se eno pri startu pokvarilo.

Dne 30. maja sta prinesla Dietrichson in Omdal živila in posodo za bencin z letala št. »24«. Led se je sedaj popolnoma vidno premikal. Čakali smo, da se kanal v ledu odpre, da bi startali z vode preko ledene plasti, ki je bila sedaj 6 do 7 palcev debela. Bili smo prepričani, da je led zadosti zamrznjen, da more nositi aeroplan. Larsen in Dietrichson sta zaznamovala prostor za start. Pričeli smo odstranjevati led, kar je zelo naporno delo. Poševna ravnina, ki smo jo izrezali za slučaj, da bi led zopet zamrznil skupaj, je bila 2. junija gotova. Bila pa ni v najboljšem stanju, ker se je led radi milega vremena začel drobiti. Naš prvi poskus se je izjalovil. Led se je pod letalom zdrobil. To noč smo preživeli na vodi.

V svojem dnevniku imam zaznamovano: »Položaj je zelo resen«. Z nočne straže je bil Rijsen Larsen poklican od 1. zjutraj. Prišel je na led in takoj pritekel nazaj, ko je slišal, kako je aeroplan škripal kot ladja. Izgledalo je, da gre pločevina narazen. Prepričani smo bili, da izgubimo aparat. Ellsworth, Dietrichson, Feucht in jaz smo prenesli živila in opravo na led, medtem ko sta Rijser Larsen in Omdal vztrajno sekala led na mestu, kjer je bil pritisk najhujši. Po par minutah se jima je posrečilo preprečiti pritisk. Zbrali smo vse svoje sile, da obrnemo aeroplan od mesta pritiska in ga zavarujemo za slučaj, da bi se pritisk ponovil.

Dne 3. junija smo poskušali pripraviti nov prostor za start, nismo pa imeli dovolj močnega vetra, da bi startali na kratki progi. Na tem mestu smo se bali ostati in poskušali smo doseči točko, kjer je bil »24«, ker se je tam led manj intenzivno premikal. Tamkaj je bila tudi odprta voda, ki bi se lahko porabila kot podaljšek 200 m dolgega pota. Larsen je vodil letalo previdno naprej, da bi dosegel varnejše mesto, doletela pa ga je na nekem ozkem prehodu nesreča. Novi led je tako zelo pritiskal, da ga je potiskalo že na aparat. Larsen je poskušal povečati brzino, kajti treba je bilo priti na vsak način skozi. Nenadoma je aeroplan obstal in dvignil zadnji konec. Led ni mogel vzdržati teže in se je strnil nad nosom aeroplana.

Skočili smo iz njega in nadaljevali s sekanjem ledu. Šlo je sedaj za življenje. Po več sunkih je bila pot prosta. Poskušali smo zavzeti drugo smer, toda led je bil preveč krhek. Z največjim upanjem smo pričeli z delom, da povečamo prej omenjeno ravnino. Delo je bilo strašno, ker je bilo na razdalji 300 m pokrito vse z zamrznjenimi ledenimi ploščami.

Pričeli smo delo ob 2. zjutraj in ga nadaljevali do noči. Končno je bila cesta gotova. Ves čas smo morali držati aeroplan z nosom proti ledu. Meter za metrom se je kopičil led pod letalom. Mi smo ga sekali in ga razgrinjali, kjer smo se bali, da se ne dvigne večja ledena plošča nad letalom. Končno stoji »25« visoko na ledenem griču. Oddahnili smo se. Toda glavna masa ledu je samo 10 m oddaljena. Takoj za aparatom se je dvigala ogromna ledena stena. V isti noči je aparat »24« mnogo trpel, ker nismo mogli odstraniti vsega ledu na obeh straneh.

Tudi 5. junija smo še nadaljevali z delom. Sklenili smo delati do 15. junija. Tega dne se moramo odločiti, ali pustimo aparat »25« kjer je in odidemo peš na rt Kolumbijo ali pa ostanemo tu, ker bi bilo še vedno mogoče, da uporabimo ledeni kanal, preden zaloge popolnoma ne poidejo.

Porcija keksov se je znižala na tri komade za osebo. Porcija kakava je znašala sedaj samo čajno žličko mlečnega prahu »Milico« za osebo, ki služi kot nadomestilo, nadalje 10 tablet sladkega mleka, ki je izborno okrepčilno sredstvo. Naše razpoloženje je bilo izvrstno. Prepevamo in se šalimo med delom. Dne 5. junija napravita Rijsen Larsen in Dietrichson izlet s smučmi, da bi poiskala večjo

ploščo, kjer bi mogli pripraviti prostor za polet.

Bilo bi nespametno boriti se še nadalje z ledom pri kanalu. Komaj se ganemo, že se zopet združi. Nahajamo se neprestano v megli, tako da zelo težko najdemo drug drugega. Ako zaideta Larsen in Dietrichson do kake ledene razpoke, se takoj vrneta, da ne bi zablodila. Naletela sta na velikansko ledeno ploščo baš v trenutku, ko je posijalo solnce skozi meglo in na enem koncu plošče se jima je prikazala 600 m dolga cesta, toda takoj je bilo zopet vse v megli. V kratkem sta nam sporočila svoje odkritje. Premišljevali smo kako bi najlaže spravili »25« na ono mesto. Razdalja je znašala 800 m. Potrebovali bi dva dni za prenos letala. Dne 6. junija se obnovijo naše nade, ker se nam je končno posrečilo prenesti aparat na ravnino. Ko pa se vrnemo zvečer, se je led že zopet pričel strnjevati.

Nimamo več časa, da bi jedli, ker pritiska led vedno bolj proti nosu letala. Pognali smo motor in letalo se je pričelo premikati. Končno se je posrečilo; »25« stoji ravno pred zaletom, ki še ni popolnoma gotov. Zahvalimo Boga za našo srečno rešitev. Ko se kmalu nato povrnemo na cesto, da jo dokončamo, opazimo, da nam jo je zopet pokvaril trdi led. Končno smo nekaj zaužili. Ker pa se je led zopet premikal proti »25«, dokončamo hitro zalet, spravimo »25« v poln tek in ga dobimo tako na varno mesto na veliki plošči. Radi težkega dela, ki je bilo še pred nami, dobi vsak mož 80 gramov remmicama še posebej k redni hrani.

Dne 7. junija izrežemo pot skozi 12 čevljev debelo ledeno steno in napravimo most preko razpokline v ledu. Letalo smo nato zavlekli do prihodnje ledene plošče. Bila je to razburljiva vožnja, ker smo morali s polno hitrostjo preko mostu, ki ni bil baš najtrdnejši. Na drugi strani mostu je bila ravnina. Ni pa bilo prostora za krila letala in nismo imeli več poguma, da bi izsekali toliko ledu, kot je bilo neobhodno potrebno. K sreči je prišel »25« ravno skozi odprtino, kjer je bil most. Napravili smo drug most do naslednje plošče, ki nosi težo, ker sloni na ledenem griču.

Dne 8. junija poskusimo startati. Toda sneg je po južnovzhodnem vetru moker in se sprijemlje. Odločimo se, napraviti cesto 12 m široko in 600 m dolgo, da dobimo pod aeroplan gladek led. Ker izgleda, da se odpira v bližini plošče nov kanal, v noči stalno stražimo, da bi se ob prvi priliki s tega mesta odstranili. Končno pa odkrijemo, da obstoji plošča iz mnogih malih plošč, ki so zmrznile skupaj in da radi tega ne pride upoštev za start. Zato teptamo po ledu, da bi ga utrdili. Med tem poslom opazimo dvoje proti severozapadu letečih gosi in polarnega galeba. To je bilo 11., 12. in 13. junija.

15. junija smo dokončali 500 m, ko je voda iz neke razpoke preplavila tretjino ceste. Poskušali smo startati, toda brzina je bila premajhna. Nato smo vrgli raz krov vse, kar smo mogli pogrešati; pometali smo fotografske aparate, obleke, puške, smuči, del zaloge in zložljivi čoln. Obdržali smo le eno puško za šibre, da bi z njo lahko streljali ptiče na Spitzbergih. Tako smo zmanjšali obtežitev na 1900 kg. Poskusili smo nov start, kajti pri prvem je bil veter preneznaten z ozirom na stanje ceste.

15. junija je bil dan usodne odločitve. Temperatura je padla na 3 stopinje Celzija in lahek veter iz jugovzhoda je poživil upanje. Zavzeli smo mesta in zakurili motorje. Čez pol ure smo odprli ventil, kar smo smatrali kot najvažnejši trenutek. Polagoma se je premikal aeroplan naprej. Pomisliti je treba na to, da se je ledena plošča lahko vsak trenutek prelomila. Aparat je bil poslušen krmilu. Tako se je pilot lahko ogibal ovir na plošči. Prevozili smo že 100, 200, 300 metrov daleč in smo se bližali že koncu poti, sicer ne s polno brzino toda dovolj hitro, da pridemo lahko preko dva metra širokega kanala v ledu. Zadnji skok napravimo šele z naslednje plošče. Končno v zraku! Ne morete si predstavljati naših občutkov, kajti tako smo zaupali motorjem, da smo se videli že doma.

Dietrichson je naravnal letalo v smeri proti ožini Henlopen. Imeli smo veter z jugovzhoda, obilo megle, tako, da smo bili spočetka prisiljeni dvigniti se 100 m visoko. Tako smo prišli nad meglo in smo uporabljali solnčne kompase. Dietrichson je kolikor mogoče opazoval, da bi zboljšal smer, pri čemer je dajal Larsenu signale. Bili smo sedaj v višini 100 m in smo končno prišli iz megle. Motorji so delali izvrstno. Nehali smo šteditи ter se vrgli na čokoladne kekse.

Imamo li dovolj bencina? Vzeli smo ga namreč kolikor mogoče malo, samo da ne bi bilo letalo preveč obteženo. Omdal je nadziral zalogo, Dietrichson pa pazil na uporabo. Zdelo se nam je že popolnoma gotovo, da dosežemo cilj. Po 81 stopinj 33 min. pridemo zopet v meglo. Bližamo se kopnemu in se zato ne dvignemo, ker bi bili lahko prisiljeni, pristati na neznanem kraju in bi nam lahko bencin pošel.

Zato je približal Rijser Larsen letalo skozi meglo k zemlji, ker je bil zrak še vedno dovolj prozoren, da smo lahko opazovali in da bi lahko obrnili, ako bi bilo treba pristati. Megla se je pričela polagoma zgoščati. Leteli smo precej časa 5 do 10 m visoko skozi gosto, težko meglo. Potem smo vzeli večjo

GORIŠKA KNJIŽNICA Nova Gorica

brzino in se dvignil više, v daljavi pa smo zagledali višine Spitzbergov.

Naša polarna vožnja je končana in veter postaja močnejši. Iz ožine Henlopen nam veje nasproti močan veter, ki povzroča na morju visoke valove. Usmerili smo letalo proti severnemu rtu, da bi prišli čimprej na zemljo. Med drugim delom poleta je opazil Larsen, da se krmilo ravnotežja čimdalje teže uporablja. Pri visokih valovih bi bilo nevarno pristati na morje. Ostali smo zato kolikor mogoče v zraku. Feucht in Omdal sta poskusila izsledíti napako v krmilu in popraviti škodo, dokler smo bili visoko v zraku. Nekaj časa se je Larsen posluževal vodilnega krmila, postalo pa je tako viharno, da nismo leteli dalje. Zato smo se spustili. Pet se nas je vsedlo v obednico, da bi bil nos letala čimbolj molel iz morja. Ko smo se 30 minut dolgo vozili na visokih valovih, kar je bilo zelo moker doživljaj za pilota, smo prišli na zahodni obali Severnega rta na kopno. Imeli smo še 100 litrov bencina na krovu, ki bi nas lahko v normalnih razmerah ponesel v raziskovalno pokrajino ladje »Hobby«.

Ne morem popisati občutkov, ki sem jih imel, ko smo končno zopet imeli trdno zemljo pod nogami. Mislim, da smo se zahvalili Bogu za pomoč, ki nam jo je izkazoval v našem štiritedenskem boju za življenje. Odkar smo pojedli za zajutrek čašo kakava in tri kekse, nismo ničesar zaužili razen dveh koščkov slanine. Zato smo nujno potrebovali okrepila in zakurili smo si svojo pečico.

Nenadoma je zaklical nekdo: »Ladjo vidim!« Bila je resnica. Zagledali smo malega lovilca tulnjev. Planili smo vsi na krov letala ter odhiteli na morje. Bila je ladja »Sjoeliv« iz Balsfjorda s kapitanom Nielsem Wollanom. Prisrčno so nas pozdravili in sijajno postregli. Ob 1. popoldne dne 19. junija smo dospeli v Kingsbay, kjer smo našli ladji »Heimdahl« in »Hobby« ter dve letali. Doživeli smo prisrčen sprejem, nakar so nas odvedli k gostoljubnemu g. Knudsenu, voditelju premogokopne družbe v Kingsbayu.

Po N. F. P.

KOMU PA?

Sigmund Lautenburg (roj. 1852.) je bil gledališčni ravnatelj v Berlinu, nato na Dunaju. Bila je skušnja in neki igralec je slabo igral. Lautenburg mu jih je par povedal. Po skušnji pride igralec k njemu v pisarno in se pritoži. Beseda je dala besedo, začela sta vpiti in slednjič je igralec priložil ravnatelju krepko zaušnico. Lautenburg vstane, položi roko na mizo in reče ves osupel: »Ali je bilo to meni namenjeno?«

Sodobna higijenska razmišljanja.

Ako primerjamo s higijenskega stališča naše sedanje razmere z onimi pred desetimi leti, vidimo povsod ali nazadovanje ali pa celo zastoj. Nujno čutimo potrebo po obnovi in napredku. Oživljenje se vrši sicer na vseh poljih, a pod drugačnimi pogoji, ker se ni spremenil le način življenja našega ljudstva, ampak tudi njegovo notranje čuvstvovanje in sicer ne ravno v njegovo dobro. Kdor se bavi s higijeno ali zdravstvenim poukom med našim ljudstvom, zadene ob duševne zapreke, katerih popreje ni bilo opaziti v toliki meri. Neskončna sebičnost, nevoščljivost in nezadržljivo poželjenje zajemati z veliko žlico iz dna vseh mogočih nagonov, ubija v srcih našega mladega naraščaja skoraj vsak pojav ljubezni do bližnjega, do lastnega zaroda in lastnega naroda. Pri vsakem fizičnem ali duševnem delu ga spremlja misel: koliko bo neslo? Ne zaveda se odgovornosti za svoja dejanja ne pred svojo vestjo ne pred svojim narodom ne pred človečanstvom in ne pred bodočnostjo.

Pravi pomen narodove moči tiči v tem, da ima narod zagotovljeno izdatno in zdravo potomstvo. To je tako rekoč največja naloga, ki bi morala biti lastna vsakemu narodu. Ravnotako smatramo kot strogo nalogo higijene in kot pravi izraz zdravega plemena, da zagotovimo narodu zadostni in zdravi zarod. Pred vojno smo vse to imeli. Nazadovanje se je pokazalo šele med vojno, kar je čisto umevno, ker smo bili razmetani na vse strani sveta. To nazadovanje se je prva leta takoj po vojni ustavilo in se pričelo celo manjšati. V zadnjih letih pa je začelo zavzemati vedno širše dimenzije in se preseljevati iz mest na deželo.

Vzroki nazadovanja so mnogovrstni. Eni navajajo splošno draginjo, previsoke žitne cene. Drugi imajo le teoretične pomisleke zoper preveliko množenje ljudstva, praktične vsakdanje izkušnje nas pa učijo, da dobijo naši mladi potomci še vedno dosti kruha in prostora. Kmetje cenijo potomstvo povsem drugače nego meščani. Na deželi si želijo dosti otrok, da se na ta način otresejo tuje in drage delavne moči. Meščanu se pa zdi težko otroke dobro vzgojiti in večkrat mu nezadostno stanovanje krajša pravo družinsko srečo. Že pred vojno so mesta zaostajala za deželo glede blagoslova otrok. Tako je vedno bilo in tako bo ostalo, saj nas zgodovina uči, da meščani izumirajo po par človeških dobah, če se ne oživljajo s krvjo deželanov.

V gmotnem oziru smo odvisni od tega, kar nam dasta zemlja in živinoreja. Domača gruda nas še z lahkoto preživlja, ako se je le z

ljubeznijo oklenemo in jo skrbno obdelujemo. Izseljeniško vprašanje pri nas še ne bi smelo obstojati. Selitev v slovanske dežele bi ne bila najusodnejša, ker ne pomenja še naše narodne smrti. Selitev v Ameriko in druge tuje kraje, kjer ne moremo skupno živeti in nadaljevati svojega zaključenega narodnega življenja, bi pa postala za nas usodepolna, kajti Slovenci in sploh Slovani smo v tujini premalo odporni, da bi obdržali svojo narodnost. Živ in jasen dokaz za to imamo doma. Trst, Gorica, Reka in istrska mesta, ki se obnavljajo z našo krvjo že stoletja in stoletja, kažejo bore malo našega. Vsa ta naša kri se je tekom stoletij izgubila za naše pleme, služila je le v oživljenje in oplemenitev drugorodnih meščanov. Zgodovina nam pravi, da tak narod nima pravice do obstoja. Tak narod si piše z lastno krvjo svojo smrt. Ostanimo rajši na svojih poljih in v svojih gorah in širimo svoja posestva potom vztrajnega in umnega obdelovanja zemlje in umne živinoreje, kar bo dalo mnogoštevilnim zanamcem še ugodne in zadostne prilike za obstanek. Ne silimo v tujino, ki nas napravlja samim sebi tujce, ne drvimo preveč v mesta, kjer zavira preobširna industrijalizacija smotreno obdelovanje zemlje, ker ji odteguje kmečke delavce. Cela stoletja je nevzdržno rasel naš rod kljub trajni asimilaciji v bližnjih mestih in emigraciji v tujino. Med vojno pa je število novorojencev padalo in to nazadovanje se vzdržuje tudi po vojni.

Tako pridemo do problema, na katerega se malokdaj misli. Vpliv higijene na ljudstvo je ponajveč odvisen od njegove izobrazbe. S higijenskimi pravili se moramo natančno seznaniti in jih vpeljati v vsakdanje življenje. Kot duševni predpogoj te vsesplošne vzgoje mora veljati javna morala in nravstvena poštenost. Ta pa je v zadnjih letih veliko in hitro nazadovala. Nizko stališče morale se razteza tudi na vse okoliščine, ki so v zvezi s spolnim nagonom. Sedanja mladina smatra, da ima pravico kolikor mogoče hitro in dosti pogoltniti iz te sklede nasladnosti. A narava zna biti kruta in maščevalna, če se preveč izrablja.

Najprej omenimo umetno in samovoljno omejevanje potomstva. Slično omejevanje se večkrat beleži v zgodovini človeštva, vendar pa kjer se taki slučaji le množé, kjer narastek naroda ne napreduje, je to jasno znamenje propadanja in kliče glasno po preroditvi. Umetno odpravljanje zaroda ali splavljanje je zavzelo strašen obseg. Pred vojno ni dežela o tem še nič vedela niti slutila. Tudi v mestih se je pojavil le kak posamezen slučaj. Sedaj se je pa ta grda razvada tako razpasla po naši deželi, da lahko mirno trdimo, da je vsak četrti otrok zatrt, preden je rojen. Letno štejemo na ta način pri naših malenkostnih razmerah v Julijski Krajini približno čez 3000 otrok primankljaja. Ako prištejemo k splošni otročji umrljivosti še to prikrito umrljivost, dobimo izgubo, kakršne še nismo nikdar zaznamovali. Splavljanje postaja že posebne vrste obrt in koliko mladih žen poplača s svojim življenjem umazano sebičnost te obrti. In tedaj se pojavijo tolažniki, ki navajajo v opravičilo vse mogoče. Govoričijo o slabih časih, o socialni revščini, o tesnih stanovanjih, o slabotnih ženah itd. Tu nimamo opraviti z zdravstvenimi potrebami in drugimi neodvrnljivimi nesrečami, temveč le z umazano sebičnostjo in nravnim propadanjem.

Drugo zlo, ki izvira tudi iz vedno bolj naraščajoče nenravnosti in ki ogroža narodovo zdravje in potomstvo, so spolne bolezni. Ognjišča teh bolezni so se silno razširila, uničujejo zdravje mladeničev in mladenk in ogrožajo prav resno družinske vezi in naše potomstvo. Kjerkoli zasledujemo pojave spolnega nagona, vidimo povsod naraščajočo brezobzirnost in nenasitnost. Mladina se vdaja nasladam tega nagona v taki meri, da ugonablja sebe in svoj narod.

Kaj naj porečemo o družinskem življenju, ki poseza globoko in usodepolno v življenje otrok in v njih vzgojo. Zakon v današnjih dneh smatramo prepogosto le kot nekako uradno dovoljenje za skupno življenje. Vezi družine se vedno bolj rahljajo in široki sloji ne dojmijo več pravega smotra zakona. Že pred vojno smo opazili v velikih mestih lepo število razporok, ki so pričale o nezdravih razmerah človeške družbe in ki so polagoma nategovale vezi zakonskega pojma. Danes se hoče to zlo vgnezditi že med naše male meščanske in trške družine. Te žalostne razmere zadenejo v prvi vrsti najbolj in najtežje ravno otroke in njih vzgojo. Vsled ugodnega zaslužka tik po vojni so se pomnožile tako zvane navidezne poroke in v enakem razmerju je poskočilo tudi število razporok. Naravno je torej, da bistvo družinske vzgoje izgublja tla že pri malih otrocih.

Vzgoja v današnji šoli je tudi nezadostna. Da ne vzbuja v otrocih želje po znanju, da ne utrjuje značaja in ne nudi potrebne nravstvene vzgoje, nam daje mestna mladež vsak dan vidne vzglede.

Dosledno tem razmeram opazimo stalno naraščanje hudodelstev. Zapori so prenapolnjeni. Stanovanjska beda se je vgnezdila tudi v njih. Ne opažamo torej samo propadanja seksualne morale, temveč splošne morale naroda. Natančneje razpravljanje o tem ne spada sem. Eno pa moram vendar pribiti. Sedanje sodstvo — mislim najmanj na celo Evropo — preveva nekak duh popustljivosti in mehkobe. Hoče iskati nagonskih virov vsem slabostim in hudodelstvom v neodgovornem slučaju in v duševni manjvrednosti. Ako odpustimo kazen človeku, ki je nagnjen k hudo-

delstvu, mu s tem še bolj ojačimo nagnenje do hudodelstva.

Večina razvad se ne da odpraviti potom postav, ampak le z okrepitvijo splošne morale in nravnosti. Prava pota dobiti, ne bo ravno lahko, ker gre tu za zelo razširjeno ljudsko bolezen, ki ima svoje vzroke v praznih besedah, kakor so: svoboda, neodvisnost, neodgovornost — ter v zaničevanju starejših in poveličanju neizkušene mladine.

Mnogo govore o velikih močeh našega naroda, ki morajo dovesti do preosnove in popolne preroditve. K preroditvi naroda pa spada tudi povratek k nravnosti in moralni poštenosti.

Dr. J. B.

„NARODNI DOM" v CLEVELANDU.

Ta slovenski »Narodni dom« ameriških rojakov je stal 230.000 dolarjev. V njem je gledališka dvorana, klet, 7 trgovin in 20 društvenih sob.

Nov potres na Japonskem.

V lanskem Koledarju smo opisali strašen potres združen s požarom, ki je bil obiskal nekatera mesta Japonskega in zahteval ogromne žrtve. Ta dežela je nesrečna in komaj je preteklo dobro leto dni, ko je znova prišel potres z vsemi posledicami (koncem maja 1925.) Potres ni bil takega obsega kot prejšnji, a vendar dovolj grozen.

Ognjišče tega potresa na južno-zahodni Japonski je zavzemalo nekaj nad 60 kvadratnih kilometrov površine. Kot naravna posledica potresa je na razvalinah mest in vasi začelo goreti; požar je katastrofo še povečal. Pojavil se je velik morski val, ki je uničil obalne naprave in poplavil naselbine ob morju. Veliki valovi se opažajo pri vsakem večjem potresu, ako ni ognjišče preveč oddaljeno od morja.

Potres so čutili na Japonskem tudi v oddaljenejših krajih. Največ sta trpeli mesti Kinosaki in Toioka s svojima okolicama. Prestrašeno ljudstvo je bežalo na vse strani. Po vseh večjih mestih, blizu in daleč, tudi v Tokiu, Kobeju in Osaki, je bilo polno beguncev, ki so taborili na prostem. Pod streho se nihče ni upal, ker se je bal, da se ne bi sesedla nanj. Le v templje je bil velik naval.

V Kinosakiju, kjer se nahajajo znameniti vroči vrelci, so bili sunki strašnejši kot drugod. Skoraj vsi hoteli in druge večje hiše so se podrle na prvi sunek. Mnogo kopaliških gostov je omamil dušeči dim vrelcev. Na postaji v Kinosakiju se je podrlo poslopje in pokopalo potnike pod seboj. Tu je našlo žalostno smrt več inozemskih potnikov.

Podrlo se je tudi več predorov; v dveh sta bila ravno osebna vlaka, ki sta bila popolnoma razbita, ker se je sesul nanj predorov obok.

Škoda, ki jo je napravil potres z vsemi svojimi grozotami, je velikanska in jo cenijo približno na 70 milijonov jenov. Japonska vlada je takoj organizirala velikopotezno reševalno akcijo. Prva odredba je bila, da je bilo po vsem potresnem ozemlju proglašeno obsedno stanje. Od vseh strani je prihajala pomoč v blagu in denarju. Vlada je dala na razpolago tudi vojne ladje, ki so prevažala živila iz Sošena.

Ponekod so še dolgo goreli gozdovi, ki so jih zanetile iskre iz gorečih razvalin. V bližini Kinosakija so se odtrgale vsled potresa velikanske skale, ki so drvele v dolino in pokopale mnogo beguncev pod seboj. Dve tretjini Toioke sta razdejani in nad 3000 hiš je porušenih.

Vsega skupaj je bilo po uradnih poročilih 526 ljudi ubitih in nekaj nad 1000 več ali manj ranjenih.

PRI OKNU.

Skoz okno luna sije ... in po tleh
srebrne žarke v molk noči razsipa ...
In moje srce v prsih več ne utripa,
ugasnil plamen v mojih je očeh.

Umrlo v duši vsako poželjenje
je na življenja lepše, srečne dni ...
Pred mano vije pot se skoz trpljenje,
ne joče duša in srce molči. —

Molči, ker nima komu govoriti,
odkar je usahnil v njem madosti cvet —
molči, ker mora od trpkosti piti,
ki zanjo najti pravih ni besed.

Molči ... trpi in samo je sred mraka,
kot senca, kadar gre čez pusti vrt —
in od življenja drugega ne čaka
kot pozabljenja in pa — tiho smrt.

Janko Sameč.

Smrt gen. Kuropatkin-a.

Komu, ki se je zanimal v ruski-japonski vojni za usodo Rusov, ni znano ime generala Kuropatkina, čigar ime se v svetovni vojni še imenovalo ni? To leto (dne 14. januarja 1925) je umrl v vasi Semsurino (pskovske gubernije). Star je bil 80 let. Zapustil je bogat arhiv spominov, ki jih je pisal vse svoje življenje. Dokumenti bodo shranjeni v centralnem državnem arhivu.

Kuropatkin je bil imenovan l. 1898. za ruskega vojnega ministra, ali njegova življenska pot se začenja šele ob izbruhu rusko-japonske vojne. V februarju 1904. je bil imenovan za vrhovnega poveljnika vseh ruskih čet na Daljnem Vzhodu, vendar pa Kuropatkin ni bil

General Kuropatkin.

povsem neodvisen, kajti car mu je dodelil svojega generalnega pobočnika Aleksejeva, ki je zapovedoval tudi mornarici. Vojna je bila za Rusijo takoj spočetka neugodna. Prišlo je do bitke pri Liajojangu, ki jo je moral Kuropatkin prekiniti, da se umakne. Šele po bitki na reki Sache, čije neodločeni izid so mogli Rusi smatrati za delni uspeh, postane Kuropatkin vrhovni poveljnik ruske vojske in mornarice proti Japonski. Takoj po imenovanju je reorganiziral in izpopolnil armado, ali ni mu bilo usojeno, dokončati vojno. Po bitki pri Mukdenu, kjer se je Kuropatkinu posrečilo rešiti ruske čete iz zelo kritične situacije, se je umaknil generalu Lineviču, ker je bil v očeh ruske javnosti odgovoren za neuspeh ruskega orožja.

General Kuropatkin je živel po tem življenje poraženega vojskovodje. Edina njegova želja je bila, pojasniti javnosti, koliko je resnice na očitku, da je on zakrivil poraz ruskih čet.

Kuropatkin opisuje okolnosti, ki so vplivale na kritično situacijo Rusije v tej vojni. Bojišče je vezala samo enotna železnica z Rusijo, kar je oviralo vojsko v njenem razmahu. Japonci so imeli izvrstno železniško zvezo in so lahko izpopolnili čete po vsaki bitki z rezervo. Pri Mukdenu so imeli trije ruski armadni zbori skupaj 50.000 mož. Glavno nesrečo pa vidi Kuropatkin v tem, kako so na obeh straneh pojmovali vojno. Japonci so oddali v njo narodno vojno, za katero se je narod deset let pripravljal. Rusija je šla v vojno nepripravljena. Tehnično in strategično je njena armada daleč zaostajala za Japonsko. Na vsak način bi se bila vojna dobro končala za Rusijo, če bi jo bila ta nadaljevala. Vendar pa se je vlada naglo odločila za mir, ki je prišel prav tudi Japonski, ki ni imela denarja.

J. o.

K 25 letnici pevskega in glasbenega društva.

Okoli l. 1900., ko je bila politična in gospodarska organizacija Slovencev na Goriškem izvedena, je s prirodno silo nastala potreba po višjem kulturnem življenju, ki je moralo dobiti izhoda tam, kjer je slovenska duša najbogatejša, v pesmi in glasbi. Pred preporodom Goriške so delovala po vaseh bralna in pevska društva, ki so gojila priprosto petje, kjer je bil za to sposoben in unet učitelj ali organist.

V Goriški čitalnici je zbiral inteligentnejše pevce okoli sebe vadniški učitelj Mrcina, ki si je vztrajno in z ljubeznijo vzgojil nekoliko bolj ubran pevski mešan zbor. Po deželi so se pele lahke, znane pesmi, Goriška čitalnica pa je segala tudi po izbranejši, a večinoma nemški glasbi, kadar je hotela podati kaj boljšega.

L. 1900., ko je bilo vidno, da dobe kulturna podjetja zaslombe v gospodarski in politični organizaciji, sem zamislil ustanovitev Pevskega in glasbenega društva po vzorcu Glasbene Matice v Ljubljani. Potrebne fonde za ustanovitev društva, za vzdrževanje prostorov, učitelja in šole založil sem sprvega sam. Ker je manjkalo boljših pevskih moči, pridobil sem iste z nastavljanjem izbornih pevcev od drugod kot uradnike v različnih zavodih in v lastni pisarni. Povabil sem nekdanjega svojega sošolca Franca Steleta iz Kamnika, da je prevzel vodstvo pevskega

zbora. Kdor je poznal skromne pričetke pevskih društev po Goriškem, je bil ob uspehu presenečen takoj po prvih nastopih pevskega zbora pod vodstvom Steletovim. Moški zbor s svojim lepim tenorjem Pohlinom in basi Jakše-Posega si je nemudoma pridobil priznanj in simpatij občinstva. Kjer je zaoril pod Steletovim vodstvom »Crnogorec Crnogorki«, je vse vzrajalo veselja in samozavesti. Ko je društvo nastopilo pri slavnosti blagoslovljenja zastave pevskega društva »Kolo« v Trstu, je moški zbor Pevskega in glasbenega društva pokazal svoje prvenstvo. Ko je pri odhodu v dvorani hotela »Evrope« zapel svojega »Črnogorca«, je bilo za mnogobrojno nemško in laško občinstvo tržaških boljših krogov pravo odkritje, da se slovensko izbrano petje v tej mogočnosti glasi.

Poleg zbora osnula se je iz početka skromna glasbena šola za glasovir in vijolino. Težje je bilo zbrati ženski zbor, ker so bile najboljše pevkinje članice Čitalniškega zbora. Iz početka je priskočil le organist cerkve na Travniku g. E. Komel s svojimi pevkami in le nekatere goriške družine so dale svoje hčere.

Zbor Pevskega in glasbenega društva v prvih letih njegove ustanovitve.

Po dobrem letu društvenega obstoja je pevovodja Fr. Stele odšel. Izvršil je svojo nalogo, ustvaril vokalen krepak moški zbor, navdahnil ga z ljubeznijo do ubranega petja. Na njegovo mesto se je pridobil odlični praški konservatorist Josip Michl, ker je bilo treba razširiti glasbeno šolo in preustrojiti zbore za orkestralne nastope. Pod njegovim vodstvom se je društvo po vzgledu Glasbene Matice v Ljubljani brzo dvignilo na odlično stopnjo. Glasbeni mojster Matej Hubad se je posebno zanimal za goriško Pevsko in glasbeno društvo, ki je pristopilo ljubljanski matici kot podružnica. Pevski zbor je štel pri nastopih okoli 60 izbranih glasov. Društveni koncerti so postali za slovensko občinstvo, ne le v mestu Gorica ampak tudi za deželo pravi dogodki slavlja slovanske kulture. Goriški Italijani in Nemci niso bili niti od daleč v stanu postaviti na oder enak pevski zbor.

Razpored Pevskega in glasbenega društva je bil izključno slovanski, tako da se ni prvih deset let zapela ni ena nemška ali laška poslovenjena pesem, pač pa so se pele v ruskem, češkem in srbskem izvirniku najlepše pesmi.

Ko je društvo priredilo »Stabat Mater« Dvorakovo z lastnimi močmi, s solisti in sicer sopranom gdč. Hrovatinovo, altom g.o Fonovo, tenorjem Črnkom in basom Jakšetom, je postalo pozorno na društvo tudi laško in nemško boljše občinstvo Goriške. Čitalnica in duhovščina sta opustili svojo opozicijo in često so se videle v prvih sedežih na koncertu najodličnejše družine tudi iz aristokratskih in vladnih krogov.

Društveno predsedstvo je po večkratnem posredovanju predsednika na Dunaju izposlovalo izdatno vladno pomoč za svojo šolo. Dočim je dotlej vlada prispevala za celo Slovensko le s 1000 kronami ljubljanski Glasbeni Matici, je naklonila podružnici v Gorici 3000 Kr. Po otvoritvi Trgovskega doma so dobila društva tudi udobne prostore za šolo in vaje, veliko dvorano za nastope. Prirediti je moglo tako tudi z lastnimi močmi opero »V vodnjaku«. Glasbena šola se je izdatno razširila pod vodstvom g. Komela za glasovir, g. Jos. Michla za vijolino in solopetje. Število učencev je naraslo na 100 in vsakoletni nastop na koncu tečaja je bil nekak pregled kulturnega dela za bodočnost. Iz te šole so izšli nekateri izborni vijolinisti kakor Bravničar, Sancin, kapelnik Neffat in operni pevec tenorist Rijavec.

Novo strankarsko nezdravo življenje, ki se je pričelo posebno od l. 1905. naprej na Goriškem, se je jelo kazati tudi nad najlepšim zavodom goriških Slovencev. Zamisel poleg Pevskega in glasbenega društva osnovati veliko zvezo pevskih društev po celi deželi s centralno šolo v Gorici za voditelje zborov, se je preprečila. Pevskemu zboru se je očitalo, da zbira meščanske kroge in zanemarja prosto ljudstvo, dasi so bile odlične pevske moči dotedaj tudi iz obrtniških krogov (Cotič, Črnovec itd.)

Res je tudi kulturno gibanje med slovenskim ljudstvom po prirodnem razvoju in bogatem vplivanju Pevskega in glasbenega društva naraslo tako, da se je kazala potrebna delitev dela t. j. ločiti priprosto narodno

petje od izbranega, ki je stremelo po umetniški izobrazbi.

Politično rvanje je imelo toliko uspeha, da k Pevskemu in glasbenemu društvu ni prihajal več naraščaj in je zbor padel skoraj na polovico članov. Ako so tudi po kvaliteti odtehtali nekdanji mnogoštevilni zbor, se je bilo bati, da bo rvanje imelo svoje posledice. Vsled tega sem l. 1908. odstopil in prepustil vodstvo prof. Seidlu, dr. Podgorniku in dirigentu Michlu. Jedro društva je postala šola, ki je bila dobro fundirana in je zagotovila društvu in tudi izbranemu pevskemu zboru obstoj. Tako je prišla vojna. Razbila je vse premoženje društva in razkropila člane. Značilno pa je, da je prvo društvo, ki je po italijanski okupaciji vstalo ter pričelo organizatorično delo, bilo Pevsko in glasbeno društvo pod predsedstvom dr. Podgornika in pevovodjem g. E. Komelom. Čeprav ni moglo nastopiti v onem obsegu, kakor je bilo zasnovano pred vojno, ker je bila večina uradništva in obrtništva pregnana iz Gorice, ker je odpadla državna podpora in je tako umanjkal glavni fond za vzdrževanje šole in ker je odpadel naraščaj vsled ukinjenja srednjih šol in učiteljišča, je vendar le pevski zbor vztrajal in pokazal uspehe z lepimi nastopi pod mirnim in vztrajnim vodstvom g. dirigenta E. Komela.

Politično življenje goriških Slovencev je moralo po vojni postati umerjenejše. Težišče narodnega dela se je moralo omejevati na gospodarske stroke, edino narodno kulturno delo v Gorici pa je omejeno na Pevsko in glasbeno društvo.

V tem položaju je društvo praznovalo letos svojo 25 letnico. V povedanem je gotovo dokaz narodne sile in pomembnosti društva. Pevsko in glasbeno društvo naj ostane najintimnejša vez goriških Slovencev.

Dr. Henrik Tuma.

PREBRISANI MOŽ

Ko je neki možakar začel posedati do polnoči v gostilni, mu je žena nekoč zvečer ob desetih zaklenila vrata in šla v posteljo, on pa je moral rad ali nerad prenočiti na vrtu pod rožnimi grmiči.

Drugi dan, kaj napravi? Pazi, prijazni bravec!

Ko se je odpravil v gostilno, je snel vrata s tečajev in jih vzel s seboj in zjutraj ob eni, ko se je vrnil, jih je spet obesil in zaklenil in njegova žena mu jih ni nikoli več zaprla in šla v posteljo, temveč ga je pozneje z ljubeznijo in milobo poboljšala.

(J. P. Hebel. — A. R.)

AMERIŠKA CERKEV.

Amerikanci so začeli tudi svoje cerkve zidati v obliki nebotičnikov, kakor kaže pričujoča slika. Cerkev je v sredi, ob straneh in zgoraj so banke in stanovanja. Čisto moderno!

Moj prijatelj Janko.

(Spomini iz dijaških let.)

Težki izpit.

V tretjem razredu stare gimnazije mariborske me je Janko »počakal«; s profesoriem grščine sta si bila v preteklem šolskem letu v navskrižju, ker je Janko grške aoriste in druge glagolske oblike povsem drugače tvoril

kot sta to zahtevala učeni profesor in Curtiusova slovnica. Posledica je bila ta, da je Janko dobil ponavljalni izpit. Pa še to ni pomagalo, ker »počitnice« pač niso za profesorje, temveč za dijake, da se lepo odpočijejo. To važno pedagogično načelo je Janko uvaževal do zadnjega dne zlatih počitnic, a v enem dnevu pa v resnici ni mogel spraviti pod svoje lepe rjave kodre vseh glagolskih oblik in toliko sto grških besed. Janko se je pri izpitu zameril strogemu profesorju zlasti radi tega, ker je v stavku »tà tón polémon kakà« (zlo, ki ga rodijo vojske) v zadnji besedi narisal na prvi a lep cirmumfleks, kar seve še v današnjih naprednih časih raznih šolskih »reform« ne odgovarja niti najskromnejšim zahtevam pravilnega naglaševanja. Tako je moj ljubi Janko »obsedel«. Prve dni šolskega leta je bil nekam potrt, ker sta mu »brezovo olje in leskova mast«, s katerim priznanim domačim zdravilom ga je njegov skrbni oče v priznanje njegove zanikarnosti parkrat namazal, še vedno vzbujala bridke spomine in neprijetne občutke... Ker pa je doma svečano obljubil, da bo odslej vedno odličnjak v šoli, so se njegovim staršem zlasti pa dobri mamici, spričo take razveseljive obljube zjasnila lica in tudi v Jankovo srce se je vrnila solnčna, vesela, brezskrbna, cvetna pomlad, ki je vedno sijala v njegovem srcu in v njegovih očeh. Janko je bil zdrav, rdečeličen, čvrst deček, vesel in šegav, nagajiv in razposajen ko mlado žrebe plemenite pasme na paši. Njegov oče je bil mestni učitelj in se je poleg tega ponašal z lastno hišico z lepim vrtom, poleg tega pa še z vinogradom nekje blizu Ruš.

Trije proti dvema.

Z Jankom sva se bila sprijateljila že leto prej, ko je on bil že v tretji šoli, jaz pa šele v drugi. To pa je bilo tako: telovadbo smo skupno obiskovali dijaki iz več razredov, ker ni bila obvezen predmet, pa se je iz vsakega letnika vpisalo le malo število učencev. Učitelja pa tiste sobote ni bilo, ker je bil povabljen nekam na — lov. Ko se je to izvedelo, je večina dijakov odšla, Janko, jaz in še trije nemški dijaki pa smo telovadili kar na svojo roko: plezali smo po drogih, natezali se na bradlji, skakali preko kozliča in konja itd., kar se Janko skrega z nekim tovarišem in mu prisoli gorko zaušnico, da je svečano odmevalo po akustični dvorani... Nato planejo vsi trije Nemci na Janka, jaz pa mu priskočim na pomoč, pa sva »trozvezo« sijajno raz-, po- in na-bila. Povem Vam, da je ta bitka, oziroma zmaga bila nekaj posebnega, ker je v najinih mladih srcih rodila ponosno zavest, da sva dva proti trem Nemcem nepremagljiva. Navdušena in v prijateljskem objemu sva korakala do Jankovega doma, kjer sva v proslavo zmage snedla pol velike torte; več je namreč ni bilo. Radi boljše prebave sem pobral poln klobuk zrelih jabolk na vrtu, Janko pa mi je vrh tega nabasal polne žepe orehov in sliv. To so prijatelji! Ako smo se kje za mestnim vrtom igrali tolovajev, sva bila midva vedno najbolj bojevita in najina taktika je daleč presegala Cezarjevo in drugih priznanih svetovnih vojskovodij, starega, novega in srednjega veka. Navzlic takim odličnim vojaškim sposobnostim je bil Janko dober in nepokvarjen fant, postrežljiv in radodaren. Kar nas je bilo revnih dijakov v razredu, je obdaroval s ponošeno obleko, katero smo nosili le ob največjih praznikih, dajal nam je knjige, prinašal sadja, sladkega domačega peciva in drugih dobrih reči. Ker ni imel nikoli »časa« za dolge slovenske in nemške naloge, sem mu jih pisal jaz, večkrat bolje nego zase, ker sem pri »njegovih« mislil na velik kos torte ali pa na gorke hrenovke, ki mi jih je dajal za »pisateljsko nagrado«, kar me je navduševalo v mojem »pesniškem« poletu... Učil se je lahko, ako je hotel, ali ni imel prave volje. Profesorjem je rad nagajal, ako ni baš čital pod klopjo kakšne pretresljive zgodbe o — Indijancih ali kaj podobnega.

Podkovani Šips.

Za verstvo smo imeli starega profesorja Fr. Ž-ja. Mož je bil bolehen, nervozen, osivel in izdelan v dolgi službi, pa ni imel potrebne eneržije, da bi krotil 40 paglavcev; poleg tega je bil revež kratkoviden. Na njegovi poti v šolo in zopet domov ga je spremljal majhen, dolgodlak, krmežljav psiček »Šips«. Ako je bilo slabo vreme, ga je profesor nosil pod suknjo in ga oddajal v varstvo šolskemu slugi, kjer je ždel in spal na stari preprogi, dokler se ni vrnil njegov gospodar. Janko je obema rad nagajal. Pred vsem si je izmislil sredstvo, da se nam veronauka sploh ni bilo treba učiti... Profesor je izpraševal po gotovem redu, tako da si je vsak dijak mogel izračunati, kdaj pride na vrsto. V šoli smo imeli veliko mizo, ki je imela na treh straneh zaklopnice z železnimi podpiralniki, ako jo je bilo treba povečati pri predmetih, ki so zahtevali več prostora. Katehet je klical dijake pred to mizo in izpraševal vedno le zadnje tri lekcije. Ker ni nikoli vstajal od mize, je Janko ali pa kdo drugi iztrgal iz dveh učnih knjig liste in jih kar s slinami prilepil na prednjo zaklopnico. Razume se, da smo vsi izborno odgovarjali, dokler ni neki nerodnež obesil ene strani, ki še ni bila na vrsti, tako da je profesor moral priti na sled zvijači, pa smo se morali odslej vendarle vsako toliko nekaj učiti. Te ure so bile v resnici dolgočasne. Ker so bile navadno zadnje, to je od 11—12 ali pa od 3—4, se ni bilo treba pri-

pravljati za naslednjo lekcijo, je Janko prinesel šop starih kart in me je naučil duhovite igre »66«, pa sva jih mlatila v zadnji klopi. Značilno za Janka je bilo tudi to, da se pri igri ni nikoli kregal in prepiral: z isto ravnodušnostjo je potegnil dobiček v obliki toliko in toliko orehov ali lešnikov in ravno tako je brez ugovora plačal morebitno izgubo. Nekoč prinese polne žepe lepih, izredno debelih orehov z mehkimi lupinami. Ko smo jih snedli, pobere Janko lupine in se izmuzne na dvorišče. Vrata do postrežnikove sobe so bila odprta in Šips je po navadi sanjal in ždel pod mizo. Janko ga pokliče, postavi na mizo in ga podkuje, to je: natakne mu na vse štiri noge po pol lupine. Stara, krotka žival se ni branila, a vendar ni marala zopet leči, ampak je nerodno stopicala v nenavadnem obuvalu in se skušala iznebiti svojih podkev, pa se je zdelo, da nekje daleč mlatijo žito. Janko se vrne in pove, kako je podkoval Šipsa. Ker je kmalu na to zvonilo, smo jo takoj po molitvi udrli za profesorjem, ki je po stari navadi poklical zvestega psička. Šips je bil vesel svojega dobrega gospodarja, s hripavim lajanjem mu je hotel skočiti nasproti, pa se je po onih treh stopnicah nerodno zavalil profesorju pred noge. Postrežljivi Janko pobere psa, ga pobože po resasti dlaki in obenem uščipne, da je žalostno zacvilil...« »Poglejte, gospod profesor, kako poredni so nekateri dijaki: podkovali so Šipsa! Prosim, držite, da ga — sezujem!« Tri podkve mu je srečno potegnil, za četrto ni bilo časa, ker je profesor psička vtaknil pod dolgo suknjo in jezno odkorakal proti domu. Da je bilo pri tem prizoru mnogo smeha in zabave, ni treba še posebej povedati. Najmanj vesel je bil naš dobri — Janko. — Zdelo se mi je, da mu čitam iz rjavih oči: »Čemu mučiš ubogo, nadušljivo žival, ki jo ima profesor tako rad?! Čemu nagajaš staremu, bolehavemu gospodu, ki težko nosi breme svojih let in svojega poklica? Ali ne veš, da mu je zvesti psiček morda edini prijatelj in tovariš ob dolgih zimskih večerih, ko sedi sam in zapuščen pri peči, ko se zbujajo spomini na davno minulo mladost, ko v pozni jeseni njegovega življenja rožljajo med njegovimi odrvenelimi prsti drobne jagode, ko blede ustnice šepečejo pobožno molitev za srečno in blaženo smrt?!«... Prepričan sem, da je Janko tako nekam mislil in se bridko kesal, ker vso pot ni izpregovoril besede. Ne, hudoben ni bil moj prijatelj Janko! Bil je le kot mlado, zdravo žrebe v ograji, ki se bo obneslo nekdaj v vratolomni dirki, na bojišču, a morda tudi pri težkem delu na zorani njivi.

Sv. Miklavž.

Janko je premišljeval, kako bi se zopet sprijaznil z dobrim profesorjem, pa je v to plemenito svrho izbral sv. Miklavža za posredovalca. Dan pred godom tega dobrega prijatelja vseh otrok se Janko postavi pred prvo klop in zakliče: »Fantje, jutri mora sv. Miklavž prinesti tudi profesorjevemu Šipsu nekaj darov! Jaz dam v ta namen goldinar, Vi pa dajte, kolikor kdo hoče in more!« Dijaki so veseli sipali v Jankov klobuk bakren drobiž, tudi par srebrnih desetic se je bliščalo vmes. Ko je dal po dveh tovariših prešteti nabrane darove, se je ugotovila celokupna vsota 2 gold. 65 krajcarjev. Po šoli sta Janko in dva »odbornika« šla kupovat darila: dva para prekajenih klobas, slaščic, zlasti pa obilo lecta v vseh mogočih barvah in oblikah kot so še danes tu pa tam v navadi. Še na brezovo šibo, s pisanimi trakovi lepo ovito, niso pozabili. Drugi dan ob enajstih pridrsa profesor v naš razred in se po pravici začudi, ko vidi mizo bogato obloženo s tako bogato zbirko predmetov, ki ne spadajo v šolo. Velika podoba svetnika iz lecta je nosila na škofovski palici lep napis: **»V imenu hvaležnih dijakov III. gimn. razreda prinašam te darove Vašemu zvestemu Šipsu«.** — Ko je profesor videl, da stojimo resno, dejal bi v svečanem miru, je spravil vsa darila v globoke žepe svoje površne suknje... »Ne, hudobni niso ti fantje, nikakor ne!« je mrmljal profesor, »nagajivi so pač in živi kot smo bili tudi mi nekdaj!« — Spričo Jankovega ugleda, zlasti pa spričo njegovih pesti, ki so pod pretvezo »mirnega sožitja« obilo padale po hrbtih nemirnežev, je odslihdob naš dobri profesor versiva mogel nemoteno izpraševal zadnje tri lekcije, vsaj v našem razredu...

Srčkani profesor.

Za nemščino smo imeli dr. Lipp-a. To Vam je bil mož majhne postave, okroglega lica, z redkimi lasmi na glavi in z dolgimi brki. Njegovo redko brado je Janko prekrstil v »Greisslerbart«. Tisto leto se je bil naselil v Mariboru knjigarnar J. L-n sen., ki bi bil razen svojih knjig rad oddal še svoji dve hčeri. Bili sta lepi in veliki, rekli bi: junonske postave. V eno teh dveh lepotic se je bil zaljubil naš profesor Lipp, pa je bil njima vedno za petami; prav za prav je hodil med njima. Presegali sta ga za poldrugo glavo, kar je bilo prav smešno gledati, ker je Lipp zdaj na desno, pa zopet na levo dvigal svoje drobne, kratkovidne oči, da bi njima povedal kaj lepega in novega. Kadar je hodila ta trojica po Tegetthofovi cesti, so hudobni jeziki rekli: »regiment lol po cesti gre«... Ali profesor je bil stalno nameščen, imel je celih 90 forintov mesečne plače, poleg tega je bil dr. phil., pa bi se ga marsikatera mladenka ne bi bila branila. To je že nekdaj bilo tako! — Prof. Lipp si je — menda po »visokem« ukazu svoje izvoljenke — dal ostriči redke lase, pristrigel štrleče ščetine pod nosom, brado pa si je dal

gladko obriti... Jedva smo ga spoznali, ko je prišel naslednjega dne v šolo, in smeh nas je lomil, ko smo ga videli tako preobličenega. Janko se je glasno usekoval v svojo ruto, da prikrije smeh, pa mi je nekaj šepnil v uho, da sem prasnil v glasen smeh. Profesor je zardel po vsej svoji gladki čebuli in me je s svojim tenkim glasom v visokem diskantu prašal, kaj mi je povedal Janko tako zabavnega. »Le povej«, mi veli Janko. No in jaz sem ubogal enega in drugega in sem se odrezal: »Der Herr Professor ist heute gar so herzig, weil er sich den Greisslerbart abrasiert hat«. (Gospod profesor je danes tako srčkan, ker si je dal obriti svojo kocinasto brado). Nato se je še profesor smejal, da so mu solze tekle iz drobnih oči. Iz hvaležnosti za ta kompliment ni izpraševal to uro dolgočasne slovnice, ampak je odprl čitanko, pa smo celo uro lepo čitali. Profesorju pa je ostal priimek »Lipp, der Herzige« (Srčkani Lipp).

OKAMENINE.

Naj za nameček povem še eno Jankovo in sicer o petrefaktih (okameninah). Profesor Hirschler prinese neki dan novodošlo, lepo zbirko okamenin, pa nam je na dolgo razlagal, kako po sto- in stoletnih kemičnih procesih rastline okamenijo. Med drugim nam je pokazal lep 10 cm dolg, toliko širok in ½ cm debel kos okamenelega hrasta. »Glejte, ta kos je tako trd, da ga najmočnejši človek ne bi mogel z rokami razklati ali zdrobiti!« je dejal profesor radovednim poslušalcem in skušal hrastovo deščico prelomiti. Potem je plošča s to zbirko romala od klopi do klopi, dokler ne priroma do Janka. Najbolj ga je zanimal hrastov petrefakt, ki je tako trd, da ga »živ človek ne bi mogel z rokami razklati«... Janko ga vtakne med roke in kolena in — krrk — hrastova okamenina je v dveh kosih. Kar bled je postal. V naglici oslini oba kosa,

SPOMENIK NA GORIŠKEM GRADU

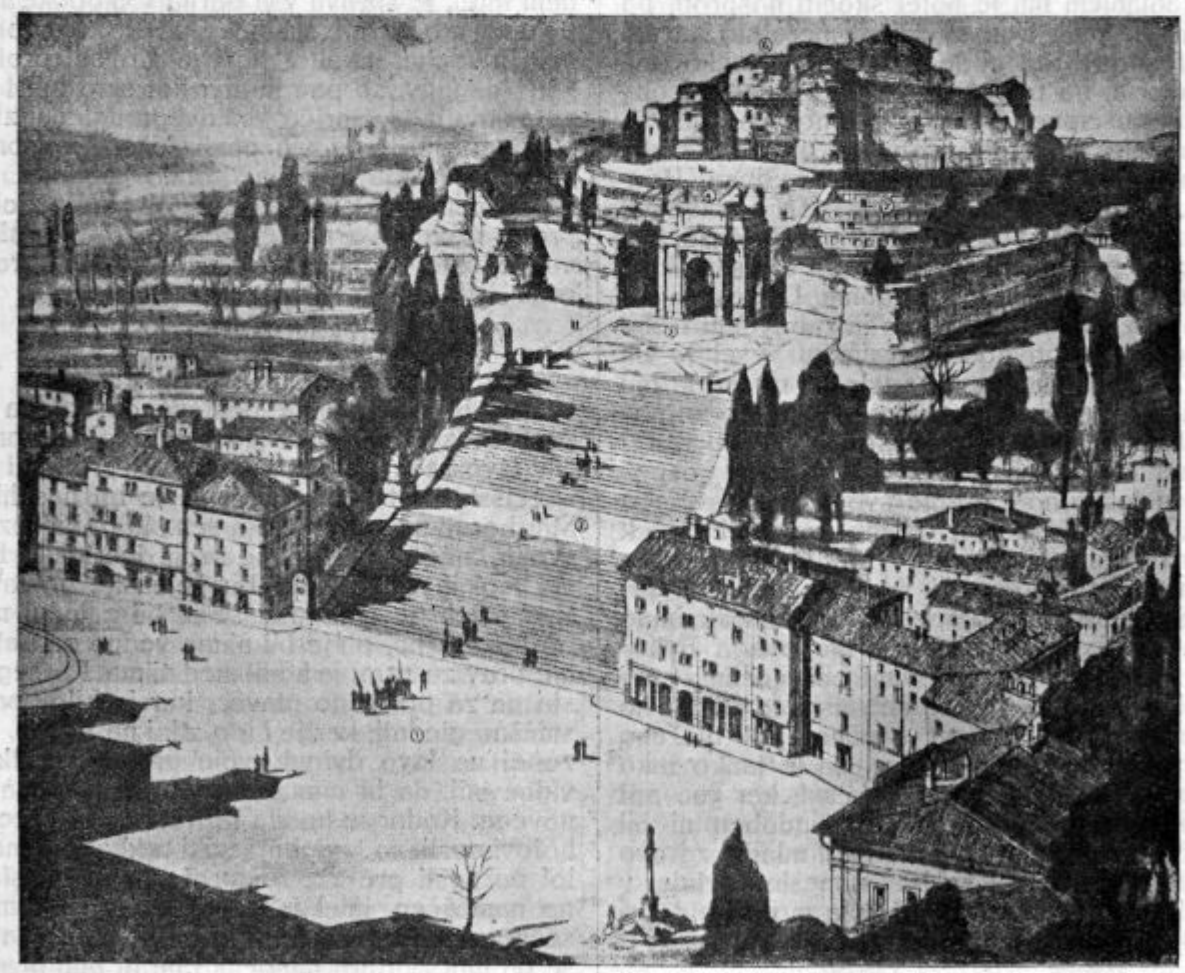

v proslavo zmage po načrtu inž. Brasinija. 1. Travnik (Trg Zmage). 2. Stopnice na grad. 3. Trg pred slavolokom. 4. Slavolok. 5. Grajska vrata, nad njim rimska volkulja. 6. Popravljeni grad. 7. Amfiteatralne grede.

ju dene skupaj in nese zbirko na šolsko mizo. Profesor poskusi še enkrat razklati omenjeni petrefakt, kar se mu je sedaj takoj posrečilo. »Tavžent hudirjev, kdo pa je to naredil?« zakriči ves obupan in jame izpraševati po vrsti, kakor je zbirka romala po razredu: »Ali ste bili Vi, Vi - - - Vi?« Odgovori so se glasili kar po škali v C - duru: »Jaz ne, gospod profesor!« vse do Janka, ki s svojimi velikimi očmi milo pogleda profesorja in mu prizna: »Gospod profesor, meni se je posrečilo, česar dosedaj še ni zmogla človeška roka kot ste to prej trdili!« Profesor je naročil nov »nerazdrobljiv« kos hrastovega petrefakta, Janko je plačal zanj poldrugi goldinar in je dobil v spomin razklano okamenino.

Tretji razred je srečno končal, toda ne z odliko kot je bil svečano obljubil; naslednje leto pa so mu profesorji marsikaj izpregledali, to pa zato, ker je izjavil, da ne — pride več... Oče ga je poslal v Gradec na višjo obrtno šolo, kjer se je Janko resno in z vso vnemo učil stavbarstva.

•

Dvajset let pozneje sem bil po opravkih v Gradcu in sem sedel pred odhodom že pozno popoldne v znani kavarni »Thonet-Hof«. Pred kavarno se ustavi eleganten voz z gumijevimi obroči na kolesih, pred katerim sta se penila dva prekrasna vranca. Z lahkim korakom pride v kavarno lastnik luksuznega vozila. Natakarji ga kar obsipljejo: ta mu vzame plašč in klobuk, drugi prinaša najnovejše časopise, tretji ga postreže s kavo, mu prižge fino smotko... »Kdo je ta imenitni gospod?« prašam radovedno. »Kaj? Tega gospoda ne poznate?!« se začudi natakar. »To je gospod Janko M-o, prvi stavbni podjetnik v Gradcu, milijonar, eden izmed naših najbolj uglednih meščanov, naš bodoči mestni župan!«... Ker me je preko borznih poročil tudi on zvedavo pogledoval, vstanem in ga pozdravim. »Zdelo se mi je, da si Ti, moj ljubi France!« mi dé odkritosrčno kot nekdaj. »Zdaj pa kar z mano, da proslaviva najino svidenje po tolikih letih in da obnoviva prijateljstvo izza gimnazijskih let!« Moral sem ubogati, pa sva se vozila do njegove krasne vile sredi velikega parka proti »Hilmteichu«. Na vratih sta ga že čakala dva fantka, ki sta ga burno pozdravila. Ni mi bilo treba prašati, čigava sta, ker sta bila slika in prilika Jankova, tako živahna kot njun oče nekdaj na gimnaziji... Nato me predstavi svoji soprogi, lepi elegantni gospe, visoko izobraženi hčeri iz ugledne češke družine. Vsa hiša, cela hiša je oznanjevala sklad, bogatstvo in — srečo. Po fini večerji sva pri dobri smotki in penečem se vinu v neprisiljeni zabavi obujala nepozabljene spomine na gimnazijska leta, na najino prvo mladost, ki je tem lepša, čim bolj se odmika v prošlost... Ko me je šele o polnoči spremljal na kolodvor, sem mu, naslonjen na mehke blazine njegove kočije brez vsake nevoščljive misli dejal: »Janko, Ti si izbral boljši del!« — »Po tem, kar slišim o Tebi, se tudi Ti ne moreš pritoževati!« mi odgovori. »Toda povej mi, kaj je iz onih naših »talentov«, ki so znali vse §§ grške in latinske slovnice kar na pamet?« Pa sem mu začel naštevati: »B. pase ovčice in koštrunčke v neki samotni gorski vasi, C. ravno tako, P. je odvetnik, pa se bavi bolj s politiko kot pa s pravdami, N. je »že« sodnijski adjunkt, ki ne more naprej, ker ga baje rad pije, mnogo njih se je zapilo in izpridilo že na univerzi in danes požirajo prah v zatohlih pisarnah in spričo obilne družine preklinjajo slabe plače, draginjo in žalostno življenje. Naš najboljši dijak Lojze K-č pa je umrl na sušici. Ti si jo zadel, Janko, ker Te grški nepravilni glagoli niso marali, Ti pa njih nel Bog Te živi, Janko!«

POROKA V KRALJEVI HIŠI.

Dne 23. septembra so obhajali vesel dogodek v vladarski hiši. Poročila se je kraljeva hči Mafalda s hesenskim princem Filipom. Velike poročne slavnosti so se izvršile ob navzočnosti zastopnikov in članov tujih vladarskih hiš ter ob prisotnosti italijanskih državnikov. Slika nam predstavlja visoko nevesto in ženina v poročni obleki.

Dr. Klement Jug.

Življenja velikih mož so dragocen zaklad narodov. Hranimo jih zato skrbno in črpajmo iz njegovih neprecenljivih zgledov, spoznanje in moč za naše lastno ravnanje.

11. avgusta l. 1924. je pretresljivo končal svoje mlado življenje komaj 26-letni doktor modroslovja dr. Klement Jug. Hoteč najti novo pot na vrh Triglava, po njegovi severni strani, je padel čez visoko steno in obležal.

Rodil se je l. 1898. v Žabjem kraju v Solkanu. Tu je obiskoval ljudsko šolo, nato pa slovensko gimnazijo v Gorici. S tiho radostjo se je vedno spominjal srečnih let, ko je kot razposajen dečko, plezal po Sv. Gabrijelu, po skalah Sabotina in Sv. Gori. — Z neizmerno bolestjo v srcu je moral po peti gimnaziji s svojimi zapustiti ljubljeni domači kraj, ki so ga strahote vojne vihre že spreminjale v kadeče se ruševine.

Na Bledu je med grčavimi gorenjskimi kmeti kruto okušal vso grenkobo begunskega življenja. V pomanjkanju je nadaljeval gimnazijo v Ljubljani med hladnimi tovariši, in vedno v laseh z grščino. Dve leti trpljenja in pomanjkanja, skupaj z našimi fanti po raznih bojiščih, mu ni bilo prihranjenega. V tem mu je umrl oče, brat je bil pri vojakih, že siva mati in slabotna sestra pa pri tujih ljudeh. Tudi trdoto vrnitve v raztreskan in razstreljen dom je doživel skupaj s svojimi ljudmi.

S trdo roko ga je kovalo vojno življenje, a prekovalo ga je v jeklenega moža. Naučil se je prezirati trpljenje, gledati smrti v obraz ter zreti v dna duš. Trpeč krivico, trdoto in zlohotnost ljudi, se je naučil ceniti srčno dobroto in se v njej spopolnjevati. Krivici pa je poslal neizprosen sovražnik, pa če bi ga to imelo stati življenje.

Ta lastnost ga je vezala še bolj trdno na svoj trpeči narod. Nobena beseda mu ni bila dovolj ostra za obsodbo zveri v človeški podobi, ki so iz ljudskega gorja in solz kovali bogastvo.

Tak je tudi ostal vse svoje življenje: ponosen na svoje preproste, a ko mravlja delavne starše. Kot mlad doktor modroslovja, ki je bil pozvan, da predava na vseučilišču v Ljubljani, je svoji sestri pomagal peljati voziček po goriških ulicah.

—:—

Ko se je v jeseni l. 1919. ustanovilo v Ljubljani najvišje slovensko učilišče, se je vpisal na modroslovni oddelek. Hotel se je vsega posvetiti študiju, iskanju resnice, spoznavanj, brez katere bi življenje zanj ne imelo vrednosti, kot je dejal že na koncu svojih gimnazijskih let. Toda ni ga zanimala vsaka resnica, marveč le taka, s katero je mogoče neposredno koristiti svojemu narodu. Poglabljal se je v skrivnosti svoje duševnosti, da bi ji odkril zakone, ki bi mu kazali pot kot učitelju svojega naroda. Napisal je nekaj knjig, razprav, ki so z svojo temeljitostjo in novostjo zbujale začudenje izvrstnega njegovega učitelja, med vsem učenim svetom poznanega profesorja dr. Vebra.

Samo preučevanje in raziskovanje duševnosti mu kmalu ni več zadoščalo. Kaj pomaga učitelju, če zna še tako izvrstno poučevati, če pa ne ve, kaj bo poučeval! Sam po svoji naravi nad vse dober in brezobzirno pravičen nasproti komurkoli, pogosto trpeč zlobo in krivičnost na svoji lastni koži je to pomanjkljivost čutil toliko silneje. Razumlji-

Dr. Klement Jug.

vo je zato, da se je z vso vnemo lotil preučevati etiko, t. j. vedo o dobrem in zlem, o pravici in resnici. Smrt mu je prekinila delo.

Po neki drugi strani svoje duševnosti pa je bil mladi Jug še bolj občudovanja vreden. Učiti, kaj je dobro, kaj zlo, zna marsikdo, četudi ne ravno dobro, toda svoje nauke tudi izvrševati, takih je vrlo malo. Jug pa je bil tak! Kar je spoznal za dobro in pravo, je hotel tudi izvršiti, pa naj bi ga tudi stalo življenje. Vedel je, da je to silno težko, zato se je toliko temeljiteje pripravljal na to plemenito življenje.

Odrekel se je popolnoma vsaki zabavi ter delal skoro nepretrgano ko stroj.

Naporno je delal, včasih cele mesece do 20 ur na dan. Kot planinec se je utrdil, da je z lahkoto prenašal dolge in naporne hoje in plezanje po skalah. Dež, mraz in sneg ga niso ovirali, ne pomanjkanje.

Vedel je dobro, da cele skladovnice knjig z razpravami o pravici in krivici, ter velike učenosti o tem nič ne koristijo, če se nihče po tem ne ravna. — »En dober zgled več pomeni«, je dejal Jug. — Tak plemenit, povzdigujoč vzgled nam je on dal. Njegova neutrudna delavnost, vse njegovo bitje prežemajoča zavest dolžnosti in odgovornosti družbi, so redka dragocenost naše narodne kulturne zakladnice, — naš ponos.

—:—

Njegovo delo je želo priznanje, po smrti. Spominski spisi, slike in plošče so mu izdali in postavili društva in prijatelji. Vseučilišče v Ljubljani pa pripravlja njegove spise, da jih izda.

J. Z

NAJBOGATEJŠA ČLOVEKA.

Slika nam predstavlja dva najbogatejša človeka na svetu in sicer Henrya Forda, 62-letnega ameriškega, eno milijardo dolarjev težkega tovarnarja in 86-letnega kralja petrolejskih vrelcev Johna D. Rockefellerja (na sliki igra priljubljeno igro »golf«).

Obletnica metra.

Leta 1875. sta bila po Mednarodnem meterskem dogovoru vpeljana meter in gram kot znanstveno določeni temeljni enoti meterskega sistema. Na mesto pisane množice dotedanjih mer (komolec, čevelj, cola itd.) sta stopili nespremenljivi enoti, ki nihče ni mogel in ne more vplivati nanji. Kajti meter je vrisan v zemlji, on je štiridesetmilijonski del zemeljskega obsega; dokler se zemlja ne spremeni, se tudi meter ne bo spremenil. Deseti del metra je decimeter; kocka s stranico decimetra (kubični decimetri) je liter; liter destilirane vode pri štirih stopnjah Celzija nad ničlo je kilogram, tisoči del kilograma je gram. Torej je vse v zvezi: meter, liter, gram, kilogram, hektoliter, kilometer, deciliter itd. Z meterskim sistemom je združen decimalni sistem; to se pravi, vse mere se z 10 itd. pomnožijo ali delijo.

Francija, koje matematiki in fisiki so bili v 18. stoletju merodajni, je imela meterski sistem vpeljan že od 10. decembra 1799. naprej. Najboljši duhovi tedanjega časa so bili z znanstvenimi predpripravami zaposleni skoraj celo desetletje, tako Lavoisier, Laplace, Lagrange, Monge in Coulomb. Pariška akademija je imenovala več komisij za merjenje in preračunjenje, in njih poročila so tvorila znanstveno podlago za postavne odredbe. Na Francoskem so uporabljali stare in nove mere skupaj do 1. januarja 1840., od tedaj naprej pa samo nove. Mednarodna znanost se je bila med tem že splošno oprijela meterskega sistema.

Dogovor leta 1875. je podpisalo 17 držav, druge so prišle pozneje zraven. Samo Anglija in z njo vred Amerika kot njena hčerka se še zmeraj držita starih mer; Angleža je namreč kaj težko pridobiti za kaj novega. Kakor vse kaže, bo pa sčasoma tudi Anglija začela uvajati meter, kar je iz prej navedenega vzroka edino pravo. Meter, ki so ga napravili Francozi na podlagi dolgoletnih računov, se nahaja v poslopju Mednarodnega urada v Breteuil pri Parizu. Tam se nahaja tudi prateža (prvotna teža) grama, torej teža kubičnega centimetra destilirane vode pri 40 C. Omenjeni dogovor je za dežele, ki so pristopile, obvezen, in je morala vsaka dežela spraviti svoje deželne mere v sklad z normalnimi, z onimi, ki so bile v dogovoru določene.

V. Š.

ERO*) IN TURČIN

(Nar. pripovedka).

Turčin je stal kraj nekega mostu, Ero pa je gnal po cesti natovorjene konje. Ko pride Ero bliže, začne Turčin vpiti: »Lés, lisec, lés! Saj imaš vendar pamet, le Ero je nima!« Medtem je prišel Ero do mosta, konje je pognal preko mosta, sam pa je začel klicati na pomaganje: »Jojmene, za pet ran Križčevih! Kaj pa zdaj?« Ko ga Turčin sliši, ustavi takoj vole in steče k njemu: »Kaj pa ti je, Ero? Kaj se je zgodilo?« — »Joj, Bog meni pomagaj!

*) Ero ali Hero je okrajšanka imena Hercegovec.

Glej, konji so mi ušli, jaz pa sem ostal na tem kraju«. — »No pa pojdi še ti za konji«. — »Ne smem, gospodar! Pri moji veri, ti rečem, da za vse na svetu ne morem iti čez ta most!« — »Beži no, nikar ne budali, kako da ne smeš preko tega mosta, če pa hodijo vsi drugi čez in še natovorjeni konji«. Vse zastonj, Ero noče ničesar slišati in le venomer veka in javka. Pa mu reče Turčin: »No, kaj pa mi daš, če te prenesem štuporamo?« — »Koliko pa zahtevaš, gospodar?« — »Daš mi dvanajst grošev«. — »No, naj pa bo!« — Turčin oprta Era in ga prenese preko mosta. Ko ga spusti na drugi strani na tla, jame Ero tipati po nedrijih: »Pri moji veri, niti groša nimam pri sebi!« Turčin pa: »Kako nimaš, prijatelj! Zakaj lažeš? Hajdi zopet na ramena!« Ero zajaše zopet Turčina in ga še enkrat prejaše preko mosta; potem ga Turčin vrže na zemljo: »Na, hudič! Pa crkni tu, če nimaš s čim plačati!« Nato odide k svojim volom in začne zopet orati. Ero pa jo ubriše preko mosta: »Ej Turčine! Glej, kako ima še tvoj lisec pamet, Ero pa je nima! Pa te je vendar dvakrat prejahal preko mosta«.

Hindenburg.

Ko je umrl prvi predsednik nemške ljudovlade Ebert (ki je bil socialist), ni nihče pričakoval, da ga bo nasledoval — Hindenburg, ki je po svojem mišljenju in svoji preteklosti živo nasprotje prvega. Ljudstvo, ki išče v raznih strankah in osebnostih rešitve iz težkega gospodarskega položaja, je odločilo. Hindenburg je dobil pri volitvah približno en milijon glasov več kot kandidat republikanskih strank dr. Mort.

Pavel Hindenburg, ali kakor je sicer njegov rodbinski priimek von Beckendorf und Hindenburg, je bil rojen 2. oktobra 1847. na Poznanskem, kjer je bil njegov oče nadporočnik 18. pešpolka. Beckendorfi so bili stara plemiška rodbina, ki je v 18. stoletju stopila v sorodstvo z rodbino Hindenburg. Leta 1859. je bil mladi Hindenburg sprejet v kadetnico v šleskem Wahlstadtu, odkoder je bil pozneje premeščen v Berlin. Spomladi leta 1866. je zapustil kadetnico, kjer so ga vzgajali strogo v duhu nemškega militarizma in je bil dodeljen 3. gardnemu pešpolku. Kmalu po vstopu v armado se je Hindenburg seznanil z vojaško stroko. Njegov polk je prekoračil pri Broumovu češko mejo ter se udeležil bitke pri Zdaru. Ta polk je odločil tudi bitko pri Kraljevem Gradcu. V bitki pri Chlumu je Hindenburg vodil pol čete in zaplenil avstrijsko baterijo.

Po prusko-avstrijski vojni je odšel Hindenburg s svojim polkom v Hannover, kjer je našel drugo domovino. Do vojne l. 1870.-71. je služboval kot polkovni poročnik. Bil je v Sedanu in je zastopal svoj polk pri proglasitvi nemškega cesarstva v zrcalni dvorani versailleškega gradu, po povratku v garnizijo se je začel pripravljati za vojaško akademijo, kamor je bil sprejel l. 1873.

Njegovi tovariši v vojni akademiji so bili poznejši generali von Bülow, Eichhorn, Bernhard in dr. Prijateljstvo s princem Aleksandrom je omogočilo Hindenburgu stike z berlinskim znanstvenim in političnim svetom. Po kratkem službovanju v hannoverskem polku je bil sprejet v glavni štab kot stotnik in dodelien poveljstvu II. armadnega kora v Stettinu.

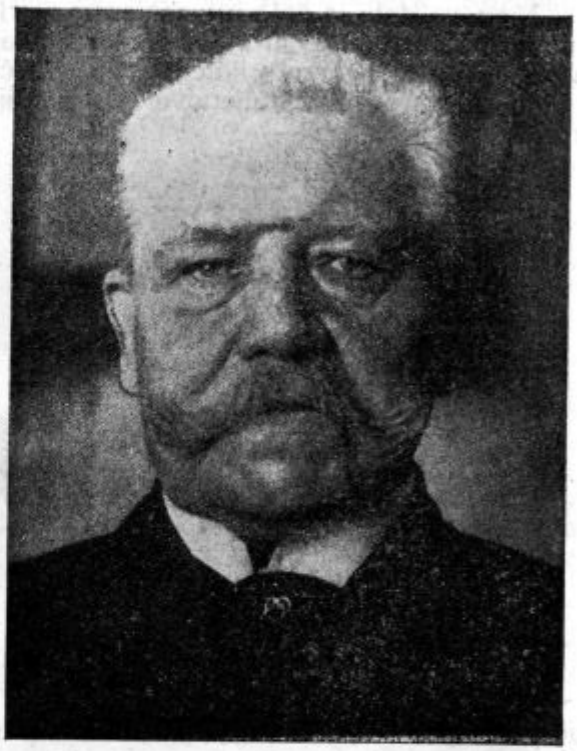

Predsednik Hindenburg.

L. 1881. je odšel kot šef štaba I. divizije v Königstein, kjer je delj časa deloval pod poveljstvom generala von Verdy du Vernois, znanega vojaškega strokovnjaka. Po treh letih je prevzel poveljstvo čete v 58. pešpolku v Freustadtu na Poznanskem, toda že l. 1885. ga vidimo zopet v Berlinu, in sicer v glavnem štabu. Hindenburg, ki je kmalu avanziral do majorja, je deloval tu pri šefu glavnega štaba in avtorja operacijskega načrta proti Franciji, polkovniku grofu Schliefenu. Načelnik glavnega štaba je bil takrat že stari Moltke, podnačelnik pa general Waldersee. Ko je postal l. 1889. Verdy du Vernois vojni minister in je hotel reorganizirati svoj urad, je bil major Hindenburg imenovan za šefa oddelka. V

štirih letih se je tu seznanil z mehanizmom obsežnega vojaškega aparata. Nato mu je bilo poverjeno poveljstvo 19. pešpolka v Oldenburgu. Tu se je posvetil vzgoji podrejenih častnikov. Ostal pa je na tem mestu samo dve leti, ker je bil že l. 1896. imenovan za načelnika štaba VIII. armadnega kora (Koblenc), ki mu je načeloval takrat general Vogel von Falkenstein. Ker je bil po činu prestar, da bi prevzel poveljstvo pehotne brigade, je postal l. 1900. poveljnik 28. divizije v Karlsruhe in l. 1903. poveljnik IV. armadnega kora v Magdeburgu. S tem je bila končana njegova vojaška karijera pred vojno. L. 1911. stopi 64-letni general Hindenburg v pokoj. Pri Viljemu II. ni bil dobro zapisan.

Svetovna vojna je poklicala generala iz zasebnega življenja ter ga postavila za nekaj let v ospredje dogodkov. Ko so Rusi pod vodstvom generala Rennenkampfa prodrli v vzhodno Prusijo, je prišlo nemško vrhovno poveljstvo do prepričanja, da je to delo kot nalašč za Hindenburga. Situacija je bila skrajno kritična in cesar Viljem se je moral hočeš nočeš ukloniti splošni zahtevi, naj pokliče starega generala na čelo VIII. armade. Načelnik štaba te armade je bil takrat general Ludendorf. Sijajna zmaga nemškega orožja pri Tannenbergu in na Mazurskih jezerih je pomagala obema generaloma do velike popularnosti v armadi in med ljudstvom. Hindenburgova zvezda se je z neverjetno brzino dvigala.

Že v avgustu 1914. postane generaloberst, v novembru istega leta pa polni maršal in poveljnik vseh nemških čet na vzhodnem bojišču. Toda Hindenburg ni ostal dolgo na vzhodnem bojišču. Neuspeh nemške politike v Rumuniji je povzročil Falkenhaynov padec in dne 29. avgusta 1917. je postal maršal Hindenburg načelnik glavnega štaba.

Začetki novega režima Hindenburg Ludendorff so prinesli Nemcem velike uspehe. Dogodki l. 1918. so vsem še živo v spominu. Koncem tega leta sta Hindenburg in Ludendorff spoznala, da je vojna za Nemčijo izgubljena. Velika Hindenburgova avtoriteta je pomagala novi republikanski vladi spraviti poraženo armado domov.

V prvi polovici l. 1919. je bil Hindenburg poveljnik nemških čet, določenih za obrambo vzhodnih mej. 3. julija 1919. je zapustil aktivno vojaško službo ter se nastanil v Hannovru. L. 1920. je izdal v Lipskem knjigo spominov pod naslovom »Aus meinem Leben«. — Kolo sreče ga je znova postavilo na čelo nemškega naroda.

ERO IN KADIJA.

Ero je čuval kadijevo govedo, imel pa je tudi sam kravo, ki se je pasla s kadijevo živino. Nekoč se je dogodilo, da je kadijeva krava začela bosti Erijevo, ali Erijeva krava je kadijevo na mestu zabodla. Ero jo je ureza!, kar so ga noge nesle, h kadiji: »Častiti efendi! Tvoja krava je zabodla mojo«. — »Kdo pa naj bo kriv, prijatelj! Ali jo je kdo naščuval?« — »Nihče je ni, kar sami sta se pobodli«. — »E! Če je tako, ne bo nič, prijatelj! Za živino ni zakona!« — Ero pa nadaljuje: »Zdaj pa poslušaj, efendi, kar ti povem: moja krava je zabodla tvojo kravo«. — »A a! prijatelj! Počakaj no, da pogledam v zakonik«; in segne z roko po zakoniku. Ero pa ga zagrabi za roko: »Ne boš, pasja dlaka, če nisi gledal zaradi moje v zakonik, tudi zaradi tvoje ni treba».

*) Kadija = turški sodnik.

SMRTNI VRTINEC V AMERIKI.

Cesta v mestu Murphysboro po strašnem vetru, ki je umoril 210 in ranil 500 ljudi.

Čuda izumrlih narodov.

Kljub temu, da traja zemljepisno in narodopisno preiskovanje v vseh področjih človeškega znanja, so vendar še na naši zemlji obširne pokrajine, ki so skoraj popolnoma neznane. Tako je za južnim polarnim krogom še približno osem milijonov štirijaških kilometrov nepreiskanega sveta. Polotok Kola na Laponskem čaka še na raziskovalce in čez tri milijone štirijaških kilometrov nepreiskanega ozemlja v Južni Ameriki obeta presenetljiva odkritja. Ravno v Srednji in Južni Ameriki so našli v zadnjem času take reči, ki čudovito razsvetljujejo kulturo izumrlih narodov. V panamskih pragozdih je odkril angleški raziskovalec Rihard Marsch čudovito indi-

jansko pleme mongolskega tipa. Isti pogumni raziskovalec je našel v tistem kraju pleme belih Indijancev ter odkril razvaline velikanskega mesta, ki je cvetelo pred več kakor pet tisoč leti. Arheolog Thomas Guan, ki je odkril tajno mesto Majev v britanskem Hundurasu, se je vrnil k tem razvalinam, da bi jih natančnejše preiskal in upa, da bo našel v kakem grobu, ko je še pokrit v zemljo, rokopise, ki so jih pokopavali z vsakim velikim knezom Majev vred. Iz rokopisov bi se poučili o zgodovini in načinu življenja tega posebnega naroda. Tudi o drugih izginolih kulturah je slišal zadnji čas svet. Voditelj Rotschildove ekspedicije Angus Buchanan je našel v notranjosti Sahare mesto, sezidano iz soli in je s tem izpodbujal, da bi se še v drugih puščavah, zlasti v Aziji, preiskavalo. Sredi Kine so našli lepo žensko pleme s kodrastimi svetlimi lasmi, potomce naroda, po katerem se ni ohranilo niti ime. Na Becker-Nihomski skupini Havajskih otokov so našli med razvalinami neznanega, v terasah zidanega mesta, ljudi tujega plemena nenavadne lepote. Na reki Fly na Novi Gvineji se je srečal kapitan Frank Hurley s plemenom ljudožrcev bronaste barve, ki spominja na stare Hebrejce. Pleme belih divjakov so našli v ozemlju Unjamvezi v notranjosti Afrike in po hribih ob dolini Mekonga v Indokini pleme, ki ne pozna nobenih bogov in čigar jezik obstoji samo iz nekakega petja posameznih glasov. V panamskem pragozdu so našli raziskovalci dobro ohranjeno mumijo deklice s kremplji na prstih na nogah in rokah, iz česar je nastalo domnevanje, da je v pradavnih dobah tam živelo pleme, ki je bivalo na drevju. Vsa ta zanimiva odkritja izumrlih narodov so iz najnovejšega časa in dokazujejo, da je na zemlji še mnogo plemen in prastarih kultur, o katerih še sanjali nismo.

NOVA KOLONIJA.

Glavna cesta v Chisimaio, ki je glavno mesto malega dela kolonije Giuba, ki jo je dobila Italija od Anglije.

V žrelu ognjenika.

Izletniki iz Neaplja so si v zadnjem času poiskali nov cilj: notranjost žrela ognjenika Vezuva. Kar se je še nedavno smatralo za izredno smelo početje drznih raziskovalcev, to je danes izlet kakor vsak drugi.

Iz Neaplja, približno 15 kilometrov zračne črte, je stožec Vezuva videti nekako ploščat, dočim se v resnici v široki vrh spušča skoraj okroglo žrelo. Žrelo ima približno 900 metrov v premeru, globoko pa je nekaj nad 200 metrov. Stene, sestoječe iz rahlega pepela ter iz plasti strnjene lave, se na znotraj strmo spuščajo v globino, medtem ko tvorijo na zunaj znan ploščati stožec. Na stožcu se vidi, kako si je deževje v rahlem pepelu izkopalo razrasle struge in stružice, ki so deloma s snegom pokrite, tako da je ognjenik podoben kolaču. Na vrhu se vidi leta 1906. porušeno, nekoliko niže pa današnje poslopje Cookove žične vzpenjače.

Če se povzpnemo na rob žrela, je prvi pogled v globoko brezdno v resnici grozen. Gledalec vidi skoraj navpično v globočino. Na črno in žolto lisastem dnu žrela pa se dviga, nekoliko zapadno od sredine, nov stožec, visok približno 80 metrov, ki je močno aktiven ter bruha ob zamolklem grmenju in rahlem zadrhtevanju tal v nedoločnih presledkih iz sebe mogočne bele oblake pare, ki se dvigajo do 400 metrov visoko ter mečejo v višino celo kot glava debele kose žareče lave, ki jih veter zanaša na stran in ki s treskom padajo na dno žrela. Desno ob vznožju stožca opažamo manjši oblak dima, ki ga povzroča izbruh nove lave.

V prejšnjih časih se je smatralo za nemogoče, da bi se kdo spustil v ta pekel, dokler se niso nekateri smeli raziskovalci, med njimi sedanji ravnatelj observatorija na Vezuvu, profesor Malladra, odločili za nevarno podjetje. Od tistihmal se je vsled ponovnih izbruhov lave dno žrela zvišalo skoraj za 100 metrov. Našli so v zadnjem času tudi zložnejši dostop v notranjost žrela, kateri ni nevaren za hribolazce, ki niso podvrženi omotici. In tako je prišlo, da vodniki danes za pet lir radi peljejo tujca v notranjost ognjenikovega žrela.

Ko prideš na dno žrela, te prešinejo silni vtisi, ki jih nudi narava. Tanki in mrzli višinski zrak se meša tu z vročim zrakom, ki puhti iz tal. Para solne kisline često zapira sapo; pred nami leži lava v vpijočih barvah in v čudnih oblikah: črna, če se je šele strdila, svetložolta, če so se kloridi v nekaterih dneh razprhnili. Tu in tam se pojavljajo svetložareče razpoke, iz katerih se cedi lava s temperaturo nad 1000 stopinj.

Potnik, ki se poda v te podzemske prostore, mora biti skrajno previden. Če ni hujšega, se mu vsaj lahko pripeti, da se mu prežgejo podplati na čevljih.

Novi stožec sestoji iz rahlega pepela. Popeti se nanj ni mogoče, ker je trajno aktiven in spušča skoraj neprestano iz svojega žrela cele oblake vroče pare ter bruha od časa do časa žarečo lavo. *Jso.*

KLU - KLUKS - KLAN

je tajna teroristična družba v Ameriki, ki so jo zdaj začeli posnemati tudi nacijonalisti v Nemčiji. Slika nam kaže prisego na novo sprejetega člana.

Skrivnost Marsa.

Predlansko jesen je nudil Mars izredno ugodno priliko na opazovanje, in sicer v času svojega »velikega protistanja«, ki se ponavlja le redkokdaj. Vse svetovne zvezdarne so ga opazovale in fotografirale. Šele sedaj smo dobili »uvodno poročilo«. Mars je temeljito razočaral vse, ki so hoteli rešiti uganko njegovih kanalov. Sicer čista in jasna atmosfera je bila to pot polna oblakov. Kljub temu so videle vse zvezdarne znamenite kanale.

Dr. Slyfar, ravnatelj opazovalnice v Arizoni, kjer nikdar ne dežuje, je celo odkril več novih prekopov. Zanimivo je, da so se videle te črte le skozi male, kvečjemu 98 cm daljnoglede. Večja stekla so dala nejasne slike v obliki posameznih temnih madežev. Skozi znamenit tri in pol metra široki pariški daljnogled se ni videlo nič. Nemški učenjak Knühl v Babelsbergu je videl prvotno s 40 cm daljnogledom le madeže. Zožil je cev na 20 cm in je razločno videl kanale. Vsled tega narašča število pristašev, ki so mnenja, da so Marsovi kanali le optična prevara.

Temni madeži, oziroma črte se strnejo skupaj pri slabem povečanju in tvorijo tako zvane »kanale«. Močnejši daljnogledi pa zopet uničijo prevaro. To je stališče Knühla, Antoniadija in drugih. Nasprotno so Američani bolj zaupljivi in trdijo, da obstoje kanali v resnici. V Ameriki so prekope celo fotografirali.

Ni dvoma, da ima Mars atmosfero, ki je slična naši. Beli madeži, ki so se talili leta 1909. (v času zadnjega protistanja), so natančno ponovili iste izpremembe tudi letos. Dr. Slyfar je prepričan, da imajo na Marsu pomlad in leto. Računi so dognali, da ima Marsovo ozračje 7 do 18 stopinj toplote po Celziju in torej odgovarja jasnemu mrzlemu vremenu na zemlji.

Zanimiv rezultat opazovanja je dosegel prof. Pickering na Jamajki. »Kanali« oziroma »oaze« so po njegovi sodbi navadno temni madeži, oziroma črte na svetlem ozadju. Pickering pa je videl nasprotno sredi nekega temnega kraja malo belo »oazo« z dvema ravnobežnima kanaloma. Prišel je le do zaključka, da so »kanali« **velikanski umetni drevoredi,** ki so jih nasadili Marsijanci v puščavi. »Bele oaze« pa so kraji, kjer so poginili vsi nasadi in je zopet viden pesek. 4. oktobra je opazoval Slyfar čuden pojav na črti, ki deli dnevno razsvetljeno polovico planeta od črne, ponočne. Celih 50 minut je sijala na terminatorju čudna do 300 km široka luč, ki se je nenadoma pojavila in prav tako hitro ugasnila. Imela je modrikasto belo barvo, ki se je jasno ločila od rumenkastega planeta. Drugo noč se je čudna luč ponovila, a le za trenutek.

27. oktobra je zapazil isti pojav Belgijec Van Bibroes. Luč je sijala 2 uri in pol in je bila široka do 2000 km. Vzroki tega čudnega pojava niso znani. Če ni to izbruh kakega vulkana, bi se lahko mislilo na umetno luč. Na vsak način bomo še čakali precej let, dokler se ugotovi, ali je Mars obljuden, če na njem žive razumna bitja.

KROKARJI.

Dva dobra prijatelja, duhovnik in trgovec, sta skupaj potovala. Trgovec je v šali dražil duhovnika, duhovnik je dražil trgovca. Ne daleč od morišča, ko so krokarji vzleteli in jima krožili krog ušes, je dejal trgovec: »Tako-le je! Nič ni prijetno, če človek potuje z duhovnikom«. — Kajti mnogo ljudi misli, da pomeni nesrečo, če lete komu krokarji nad glavo. — Duhovnik je dejal: »Ne verjemite tako praznih bajk, mož, kakor ste! Jaz sem v kratkem času več ubogih grešnikov spremljal v smrt. Zdaj mislijo neumne živali, da spet enega peljem in vas imajo za dober plen«. Trgovec je dejal: »Gospod župnik, Vi ste pa tič!«

(J. P. Hebel. — A. R.)

Dvignjeni zakladi.

Po petletnem napornem delovanju potapljačev so dvignili iz dna morja ves zlat zaklad angleške ladje »Laurentica«, ki so jo potopili Nemci ob irskem nabrežju. Ladja je nosila 31.093 kep zlata po 1500 funtov šterlingov vsaka. Od njih je ostalo v morju le 27 kep. Ladja leži 18 m globoko in je zasuta s peskom. Potapljači niso vzdržali pritiska vode več nego 40 minut, na kar so jih vedno morali vleči kvišku. Skoro vse kepe zlata so se bile zarile v morsko dno. Potapljači so morali razstreliti z dinamitom več delov ladje pod vodo.

Ta poskus je omogočil novi izum, neke vrste sulico, ki se spusti v morje in je v zvezi z galvanometrom. Ko se dotakne ostrina sulice zlata, se odklanja puščica galvanometra v eno stran, če pa se približa drugi kovini, odleti v drugo stran. Razen tega kaže ogal, ki ga naredi puščica, tudi približno količino zlata.

Rešitelji zakladov »Laurentica« so ustanovili družbo s 50.000 funtov šterlingov glavnice in sicer za novo težjo nalogo. Dvigniti hočejo iz kamenitega navarinskega zaliva v jugo-zapadni Grčiji velikanske zaklade — zlato, srebro in briljante, ki so se potopili pred 100 leti, ko so uničile leta 1827. združene ruska, francoska in angleška mornarica pri Navarinu turške in egipčovske ladje. Zgodovina pravi, da je peljala samo turška admiralska ladja do 5 milijonov funtov šterlingov denarja plače vojakom. V neki vreči iz usnja je ležalo 30.000 cekinov. Več ali manj dragocenosti je peljala tudi vsaka ostala ladja, vseh skupaj pa je bilo po številu šestdeset. Celoten navarinski zaklad cenijo na 10 milijonov funtov šterlingov.

Potapljači so že ugotovili, da ležijo potopljene ladje 20 do 30 m globoko in so krasno ohranjene. Dno morja pri Navarinu je trdno in delo bo menda lažje nego pri dviganju zakladov s peskom in ilovico zasutega »Laurentica«.

KMETIČ IN MITNIČAR.

Mitničar ob meji opazi takoj, če imaš kaj prepovedanega blaga s seboj, in vidi popotniku ali vozniku ali kmetu že na obrazu, ali mu sme zaupati ali ne. Deset nedolžnih pusti mimo in ne vzame stvari tako natančno. Enajstega pa, ki kaj ima, ustavi in mu preišče vse vreče in šive, dokler kaj ne najde. Poštenje pač velja. Včasih pa zadrži tudi nedolžnega brez potrebe, kar se pač nikoli ne ve, kako in kaj. Včasih ga kak presejanec tudi potegne in mu stori nepotrebno delo. Tak je peljal voz ovsa čez most. Onostran mostu je že švignil mitničar iz hišice: »Stojte, kaj imate v vrečah?« Kmetič je dejal polglasno s strahopetnim glasom: »Oves« in se s preplašenim pogledom ozrl po konjih. Mitničar je menil, da gleda po vrečah, in si je mislil: Stoj! — »Ali ni nič drugega, kakor kar pravite?« — »Ne, nič«. Lastnik blaga ni dolžan, ga sam razlovoriti, odrezati in zavezati, temveč je to dolžnost mitničarja, ki je zato tudi plačan. Torej je poklical mitničar pomočnike: »Tu je treba preiskati sumljive vreče«. Otipavali so vrečo za vrečo. Prebadali jih z dolgimi iglami. Slednjič so razložili z voza vrečo za vrečo in jo izpraznili. V prvi ni bilo nič, v drugi nič in v vseh nič kakor sam oves in oves. Slednjič so vse še prerešetali skozi rešeto, če bi ne bili vmes dragi kamni ali poper v zrnih. Tudi teh ni bilo skritih vmes. Tedaj so mitničarji nasuli oves zopet v vreče, jih zavezali in zmetali na voz in se potili zraven kakor mlatiči. Ker niso proti pričakovanju ničesar dobili, je dejal mitničar kmetiču: »Dragi prijatelj, vi ste poštenjak! Toda zakaj ste bili tako prepadeni in preplašeni? Na tem spoznamo vobče slabo vest in smo bili popolnoma prepričani, da smo prijeli presejanega tiča«. Tedaj je kmetič potegnil mitničarja v stran in mu polglasno a šaljivo dejal: »Moral sem to storiti, da bi moji konji ne izvedeli, da vozim oves. Že štiri mesece ga jim nisem dal«. Tedaj se je mitničar raztogotil: »Da bi vas sama pošast ... Najrajši bi vas ...« Toda mnogo ni mogel opraviti. Kajti storil ni drugega kakor svojo dolžnost in še tega mu kmetič ni bil ukazal. »Žal mi je«, je dejal, »da ste me celo uro zadržali!«

(J. P. Hebel. — A. R.)

IZ DRUŠTVENEGA GIBANJA.

25-letnica »Bralnega in pevskega društva« v Ozeljanu.

RAVNO TAK JE.

Policijski uradnik: »Vaš sinček se je tedaj izgubil? Ali mi ga morete prav natančno opisati?«

Mati: »O da, gospod. Ravno tak je, kot je bil njegov brat, ki je lansko leto umrl«.

V skrivnostni luči solz.

V najlepšem jesenskem poldnevu, v gorki luči sonca sem prihajal iz barak, črnih vojnih kasarn.

»Lej no, ko pomlad in poletje . . .!« je odseval vzklik v mojih očeh, ki so pravkar še gledale samo v črno stran življenja, ko da ne bi več vzhajalo sonce in bi bilo odpadlo že cvetje, ko srečam sredi hribčka mlado gosposko dekle lepega in okroglega obraza, drobnih usten in velikih oči.

Vesela je bila njena obleka, obraz pa žalosten, kakor da nosi posmrten izraz treh duš, ki bi jih bila ljubila kakor svoje otroke.

Poznal je nisem. Nisem tudi vedel, odkod prihaja, in ne, kam hoče. Spoznal pa sem, da ji je zastal korak od strahu, ko je človek sam; čisto sam, in bi rad šel s srcem in z dušo tja, kjer ga pričakujejo v hrepenenju in v bolesti — a ne sme . . . Sme že, ali boji se, da bi tam bilo še hujše trpljenje, še večja samota.

In tedaj je povesila velike oči, skrila jih je pred menoj, mene pa je še bolj zabolelo. Zakaj sram je je bilo njene poti, kakor je človeka sram najtišje njegove bolesti, ki pa je najgloblja in najhujša.

Toda s tem mi je odkrila, kam drži njena pot, da je vsak njen korak za eno postajo trpljenja, korak nazaj pa za tri . . .

»Gospodična, kam? . . .«

Glas mojega vprašanja je udaril — in odmelo je, ko da bi bil razbil svinčeno steno, ob katero so se odbijale njene bolečine in padale nazaj v njeno dušo, da bi se ne oskrunile v tujem ušesu. To pa ni bil oni glas, s katerim sem se ji mislil in hotel približati kot prijatelj, kot brat, temveč je bil glas iz tistega dna mojega srca, iz katerega mi ni še do zdaj odmel ne vzklik in ne vzdih . . . In tega svojega glasu me je bilo strah, še bolj pa samega sebe: gorko besedo hočeš reči, da bi ž njo pobožal, — a vržeš jo ko kamen v čelo, da se vlije kri čez obraz —. Ali je to moje zadnje spoznano dno?!

Na udarec mojega glasu je vztrepetalo dekle in bolestno vzkliknilo, kakor vaza zazveni, preden poči. Nato se je zgrudilo samo vase in globoko pritajene bolečine so zaihtele:

»Tja gori . . .« Z belim prstom je kazala na črne domove.

Videl sem vanjo, kakor na dno razbite vaze — in vprašal:

»K očetu?«

»Da . . .« In v njenih očeh sem videl odsev prvega črnega doma.

»Samo k očetu?«

»Ne . . .«

»Temveč?«

»Še k bratu . . .« V njenih očeh se je svetil drugi črni dom.

Pa ko da ne bi bila še užila moja duša dovolj gorjá, sem vprašal dalje:

»Samo?«

»In k njemu . . .« V očeh se ji je posvetil tretji črni dom in v obraz ji je udarila kri.

Zamaknjena je strmela. V očeh so ji odsevali trije domovi, eden bolj črn kot drugi, ki bi jih rada objela z vso ono grozo, ki živi in ždi izza njihovih sten.

In to silno njeno koprnenje je bilo, ki je bilo vzbudilo globoko v meni ono bolest, ki je iskala odmeva v njeni bolesti:

»Vi iščete še nekega četrtega?« Naslednja beseda mi je v solzi utonila . . .

Ona — ki so ji solze zalile oči:

»Domovino!«

Jaz — iz duše, ki je trpela za vse naše brezdomne, te vse nedolžno preganjane in ponižane in revne:

»In še sto tisoč jih je, ki jo iščejo!«

Pa mi stisne roko, od iskanja zažuljeno, in jekne, ko da se ji je odkrilo v že znane tajne:

»Gospod!«

»Marta!«

»Ti, v svojem obrazu nosiš vse naše gorjè!«

V skrivnostni luči solz sva se našla in spoznala.

† *Andrej Čebokli.*

Z LOVSKE RAZSTAVE.

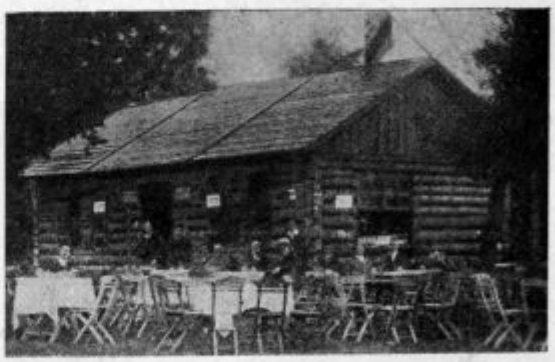

Ta slika nam predstavlja leseno lovsko kočo z Lovske razstave, ki se je vršila v dneh od 3.—20. septembra v gimnazijskih prostorih v Gorici. V sobah in na prostem je bilo razstavljenih toliko, ne samo za lovca, ampak tudi za vsakega preprostega človeka, zanimivih predmetov, da bi lahko napolnili celo knjigo, če bi jih hoteli opisati. Okusno urejeno razstavo je obiskalo v razstavnih dneh vse polno občinstva.

Na Mount Everest.

Predlanskim smo pisali, kako so naskočili Angleži najvišjo goro sveta, pa se jim ni posrečilo priti na vrh. V Koledarju je bilo spodaj pomotoma zapisano, da se angleška beseda mount (gora) izgovori maont; izgovori se mavnt. Lani smo na strani 85. priobčili karte Tibeta, da se bravke in bravci laže spoznajo, za rokopis pa ni bilo več prostora. Težko je brati jo, ker so črke majhne, pa ni šlo drugače. Hoteli smo na isti karti začrtati pot v sveti tibetski mesti Šiga-tze in Lhazo (Lhaza je prav na desno gori v kotu) in pa pot proti Mt. Everestu. Izhodišče vseh ekspedicij je mesto Dardžiling, na karticl zaznamovano prav spodaj. Tisto črno ozemlje okoli Dardžilinga je gorovje Himalaja, najvišji del. Od izhodišča gremo proti severu in severovzhodu in pridemo čez razne prelaze na severno pobočje. Tu vidimo zapisano Kampa-dzong. Dzong pomeni grad ali mesto. Kartica nam pravi, da se tukaj poti ločita; ena gre proti severu v Šigatze in naprej v Lhazo, druga pa proti zahodu mimo dzonga Tinki in Šekar dzong Tingri; tam se obrne proti jugovzhodu in nas pripelje v dolino Rongbuk, tik pod Everestom. Gora je na kartici označena z okrajšavo Mt. Ev.

Druga slika letos priobčena, pa kaže najvišje dele Mt. Everesta. Vidimo dolino Rongbuk; tam si Angleži zmeraj postavijo glavno taborišče in prodirajo v presledkih naprej; najprvo na sedlo Čana, 7000 metrov visoko, na naši sliki dobro vidno. Leta 1921. so prišli malo više od sedla. Od sedla Čang vodi pot proti slemenu. Črtice zaznamujejo najprvo pot Angležev 20. in 21. maja 1922. Prenočevali so v šotorih na št. 5, v višini 7710 m. Drugi dan so hoteli na ramo ali greben. Prišli so do točke 8225 m. Lahko bi bili dosegli ramo, pa bi potem ne bili imeli več dosti moči za sestop na sedlo Čang. Pot do vrha Mt. Everesta so videli jasno in razločno. Ti Angleži niso imeli nič kisika s seboj. Čez par dni, 24. maja, sta pa šla Bruce in Finch (brus, finš) še enkrat, vzela sta s seboj priprave s kisikom, z njima je šel nosač Tejbir. Kako se jim je godilo, smo pisali predlanskim. Tejbir je šel sam nazaj, Bruce in Finch sta pa šla naprej in sta dosegla točko 8321 metrov. Do vrha jima je manjkalo še 561 m. Kaj je to, 561 m pri nas in 561 m v tej višini! Odhajajoč je rekel Bruce: «Čakaj, starec, te bomo že še premagali«.

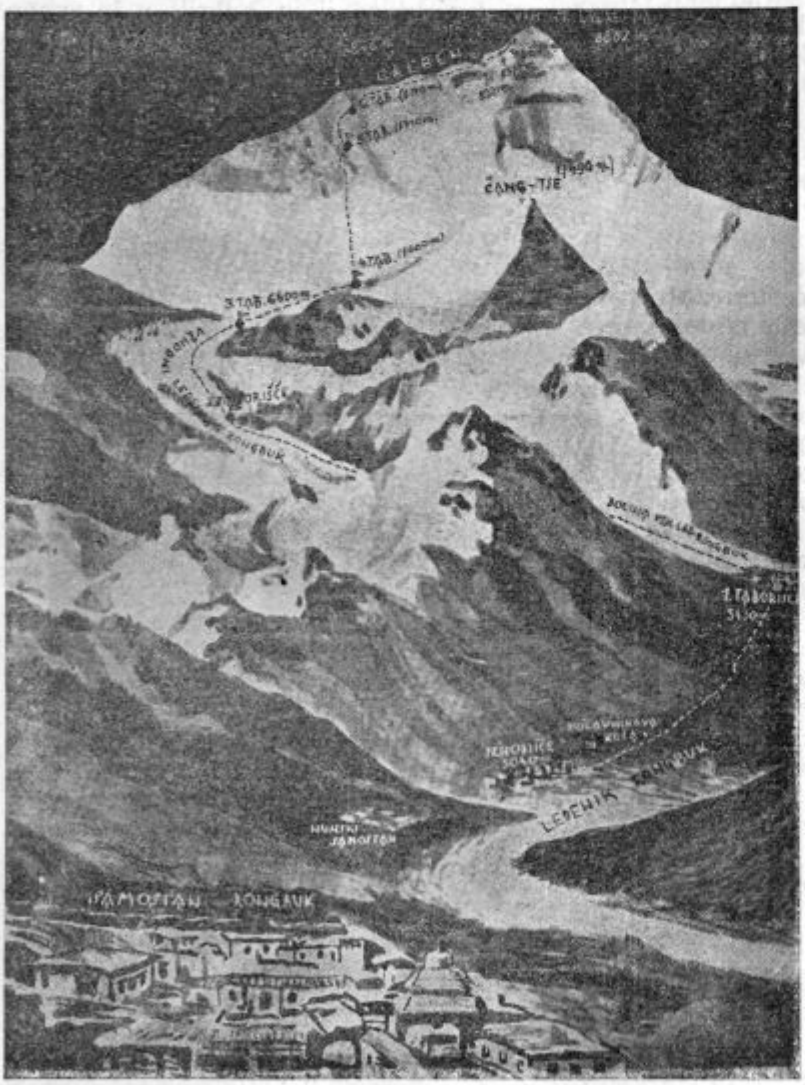

Lani, 1924, so šli spet, in spet jih je vodil general Bruce. Kmalu po odhodu iz Dardžilinga je pa zbolel in je moral iti nazaj. Vodstvo je prevzel polkovnik Norton. Ko so šli čez mejo med Sikkimom in Tibetom, so videli tam vojaka na straži. Zahteval je od njih potne liste, komandiral je sam: »Desno roko v pozdrav«, salutiral je, zavpil: »Na levo!«, se je obrnil na levo in spet sam sebi komandiral: »Hitro marš, marš, maršl«. Nato je pa spet hodil gor in dol po neizmerni samoti himalajski. Vemo že, da je v rongbuški dolini samostan. Kakor že prej je tudi lani opat svaril Angleže, naj ne gredo gor; dosedaj jim je gora še nekam prizanašala, sedaj jim pa ne bo več, gorski duh se je razjezil in bo kaznoval predrzneže iz Evrope. Angleži so šli seveda naprej. Prva Nortova poročila so bila zelo vesela in polna upanja, hvalil

je domačine, »ki so najboljši turisti sveta in ravno tako umazani kakor zadovoljni«, itd. Potem so pa začeli razsajati strašanski viharji, in sredi maja niso bili Angleži niti še na sedlu Čang. Norton poroča: »V Šekarju smo dali guvernerju razna darila. Bolj kakor vseh zlatih vezenin je bil vesel majhnega stolčka in pa snežnih očal (Tibetanci trpijo zelo na tako zvani »snežni slepoti«.) Vsi smo bili zdravi in veseli. Na nekem prelazu smo prvič zagledali skupino Mt. Everesta, najveličastnejšo panoramo sveta. Sedaj smo tam, kjer je bilo leta 1922. glavno taborišče. Pred kratkim še nas je obdajala pomlad (on piše 29. aprila), sedaj so izginili vsi njeni sledovi, nobene ptice ne vidimo, zelenja ni. Tu je še trda zima. Tibetanci nosijo 12 kg po potih, kjer bi mogel nesti najboljši alpski turist komaj 7 do 8 kg. V par dneh bomo na ledenikih. Priprave so končane, turisti pripravljeni, vse drugo je pa v božjih rokah«. Pripravili so se lani seveda še bolj kakor leta 1922., porabili so vse skušnje prejšnjih let. Vzeli so poleg drugega s seboj vse polno snežnih očal, nepremočljivih volnenih odej, s kožuhovino preoblečene steklenice posebne oblike, kurivo, zdravila, priprave za umetno dihanje, spalne vreče, podložene s posebno flanelo toplo in mehko, konserve s klobasicami, juhami, sirom, prav posebno močne mesne konserve, dobre za mrzle kraje, mlečno čokolado itd. Veliko so imeli s seboj tudi kinoaparatov, celo takih, ki napravijo že kar barvano sliko, tako, kakor je resnica.

Borba za pristop na **sedlo Cang** je bila strahovita. Na sliki je majhna pomota, zadnji del pota na sedlo tvori 300 m visoka stena. Enkrat so morali vztrajati nosači 48 ur v največjem mrazu, pokriti samo z navadnimi odejami, za živež so imeli pa samo malo ječmena. Nesli so bili namreč zaloge naprej, pa so jih morali pustiti na ledeniku in iti nazaj. Vrtinci snega so bili hujši kakor vihar sam. V noči od 10. do 11. maja je divjal vihar kar s treh sedlov, nemudoma dol v dolino, in morali so nazaj do glavnega taborišča. 20. maja so na novo naskočili sedlo Čang, 21. maja so trije Angleži napravili tam šotor, in 20 nosačev je bilo ž njimi. Tedaj se je pa gora velikanka zdramila in je poslala v boj ves dan trajajoč snežni vihar in pa mraz, ki je dosegel 56 stopinj pod ničlo. Oditi so morali, in par dni nato je bila vsa karavana spet v glavnem taborišču, nosači bolni, ozebli in napol slepi.

V začetku junija so se pa vendarle **utaborili na sedlu.** Od tam so goro trikrat naskočili. Prvi poskus se ni posrečil. Mallory in Jrvine sta prišla do višine 7500 metrov, od 15 nosačev je hotel samo eden z njima naprej. Zato sta šla nazaj na sedlo. O prihodnjih dneh pa poroča Nortonov tovariš Somervell. Skupaj z Nortonom sta naskočila velikana. Poročilo je ganljivo, kratko, a nam pove v par besedah vse, vso nadčloveško borbo. Kakor prejšnje ekspedicije sta se napotila tudi **Somervell in Norton** od sedla Čang proti grebenu. Šotorila v višini 7700 metrov, nato pa v višini 8140 metrov. Kisika nista imela s seboj. Od šotorišča 8140 m sta se odpravila 4. junija proti vrhu. »Odšla sva z Nortonom zjutraj ob tri četrt na sedem. Počasi sva šla, proti zahodu, kjer so se kazali prvi svetlobni žarki, dočim sva bila midva še v senci. Brez kisika sva hotela naprej, vsak korak sva se morala ustaviti in parkrat zasopsti. Naenkrat, v višini 8200 metrov, sva čutila nenadno spremembo, po vsakem koraku sva morala desetkrat globoko dihniti, na tri ali štiri metre sva morala počivati eno minuto ali dve. Bila sva na kraju tega, kar more človek zdržati. Slednjič sem moral reči Nortonu, da ne morem naprej. Držalo me je v grlu in bil sem čisto brez moči. Usedel sem se na solnčno mesto in Norton je šel sam naprej. Eno uro se je še boril in je bil na koncu ure 25 metrov više kakor jaz! (In to so turisti, ki jim je na primer glasovili Matterhorn v Švici navaden sprehod). Dosegel je **višino 8574 metrov.** Pogled s teh višin je bil sijajen, gori Gjačing in Čujo, ki sta med najvišjimi na svetu sta bili že dosti pod nama. Videla sva ocean vrhov, bleščečih se v solncu, same velikane, za najin pogled pa priliikavce. Razgled je bil najveličastnejši, ki ga more nuditi svet, vreden Boga. Zdelo se nama je, da vladava vsemu svetu, bila sva pa samo uboga črvička, utrujena in brez sape. Vrh ni bil več daleč, vetra nobenega, a nisva mogla več; ura je bila pa že pol treh.

S težkim srcem sva šla nazaj, s srcem, ki je udarjalo 180 krat na minuto. Korak za korakom sva šla nazaj, vedno sva počivala, zbirala zadnje moči. Ko sva prišla do višine 7700 metrov, je solnce zašlo, in dolgo sva še morala hoditi v popolni temi. Na srečo sta nama prišla nasproti Odell in Mallory, s svetiljkami«.

Ker je vrh visok 8882 metrov, je manjkalo Nortonu do vrha še 308 metrov. Brez kisika je prišel Norton do te višine; leta 1921. sta pa prišla Bruce in Finch s kisikom do 8321 metrov.

Medtem sta bila sklenila **Mallory** in **Jrvine,** da bosta še enkrat poskusila. Vzela sta s seboj tudi kisik. Jrvine je bil še mlad in prvič v Himalaji. Mallory je bil najboljši med najboljšimi, tisti, ki je leta 1922. prišel s Somervellom brez kisika do 8167 m (pozneje so preračunili to višino na 8225 m). V zadnjem letošnjem poročilu je pisal: »Tretjič bomo napadli. Ta **napad bo zadnji,** pa naj se konča dobro ali slabo. **Ne pričakujemo nobene milosti od Mt. Everesta«.** In Como-lungma, kraljica in mati zemlje, je slišala te besede, drzne so se ji zdele, in pripravila je Malloryju in njegovemu tovarišu grob, leden grob ob podnožju svo-

jem. Tam počivala, na najbolj divji in obenem najbolj krasni točki sveta.

6. junija sta prišla do višine 7700 m, osem nosačev je bilo z njima. Drugo noč sta hotela prebiti v višini 8140 metrov, **8. junija** sta pa hotela na vrh. Naročila sta kino-operaterja na 8. junij ob osmih zjutraj nekako 200 m pod vrh. Zadnje poročilo o njiju je prinesel eden od nosačev, ki so prišli nazaj. Rekel je, da sta prodirala zelo dobro proti grebenu, oziroma proti vrhu. Odell ju je vidil v višini 8604 metrov, od tedaj naprej ju pa ni videl nihče več. 10. junija je prišel Odell do višine 8140 m, torej do zadnjega taborišča, pa ni našel o tovariših nobenega sledu. Imela sta s seboj magnezijevo luč, da bi dajala znamenja v slučaju sile, pa se luči nista poslužila. Takrat so že vedeli, da sta mrtva, kajti tam gori ni mogoče prebiti ene noči ali celo dveh na prostem, brez šotora. Nesrečnikoma se je gotovo pripetila kakšna turistična nesreča, ali pa so odpovedali aparati s kisikom in jih nista mogla popraviti, ali pa nista imela več moči, da bi bila prišla nazaj. Skalovje v zadnjem delu ture je zelo krho, to je videl Norton sam. Predolgo časa pa sedaj niso smeli več čakati, ker bi se bilo vreme lahko mahoma spremenilo in bi bila katastrofa potem še večja. »Jaz sam sem v polni zavesti vse odgovornosti vsako rešilno ekspedicijo prepovedal«, piše Norton. V začetku so mislili, da sta se ponesrečila gor grede; sedaj pa pravi Norton, da sta bila najbrž okoli štirih **popoldne na vrhu** in da sta se ponesrečila nazaj idoč.

Mont Everest je pobral svoje žrtve in je za enkrat še zmagal. Ekspedicija 1924. je bila končana. A Angleži ne bodo odnehali, spet bodo šli. Sicer bi lahko počakali par let, da bi se letalstvo še malo bolj izpopolnilo in bi se usedli gori lahko kar na glavo. A tega ne marajo, sami si hočejo priboriti dostop. Na Mt. Everest so hoteli iti tudi Nemci in Švicarji; ti so rekli, da si bodo dali **vbrizgati zgoščeni kisik v stegna,** da jim ne bi bilo treba nositi težkih aparatov. Tok krvi bi zanesel kisik v pljuča. A Angleži so izposlovali pri tibetanski vladi prepoved dostopa vsakemu drugemu, oni hočejo sami in edini velikana premagati.

Norton pravi, da se bo gora **morala** vdati. Pravi, da so nosači sledili ekspediciji že sedaj do višine 8200 metrov, prihodnjič bodo šli pa gotovo do 8300 metrov. Potem bodo lahko tam gori postavili šotor in jim bo šotor varno izhodišče za turo na vrh. Dognali so, da človek v teh višinah še lahko spi; prejšnji raziskovalci so trdili, da ne more. Aparati s kisikom so samo nepotrebno obteženje; več nam teža aparata škoduje kakor imamo pa koristi od njega.

Vse je bilo sicer tako, kakor so bili An-

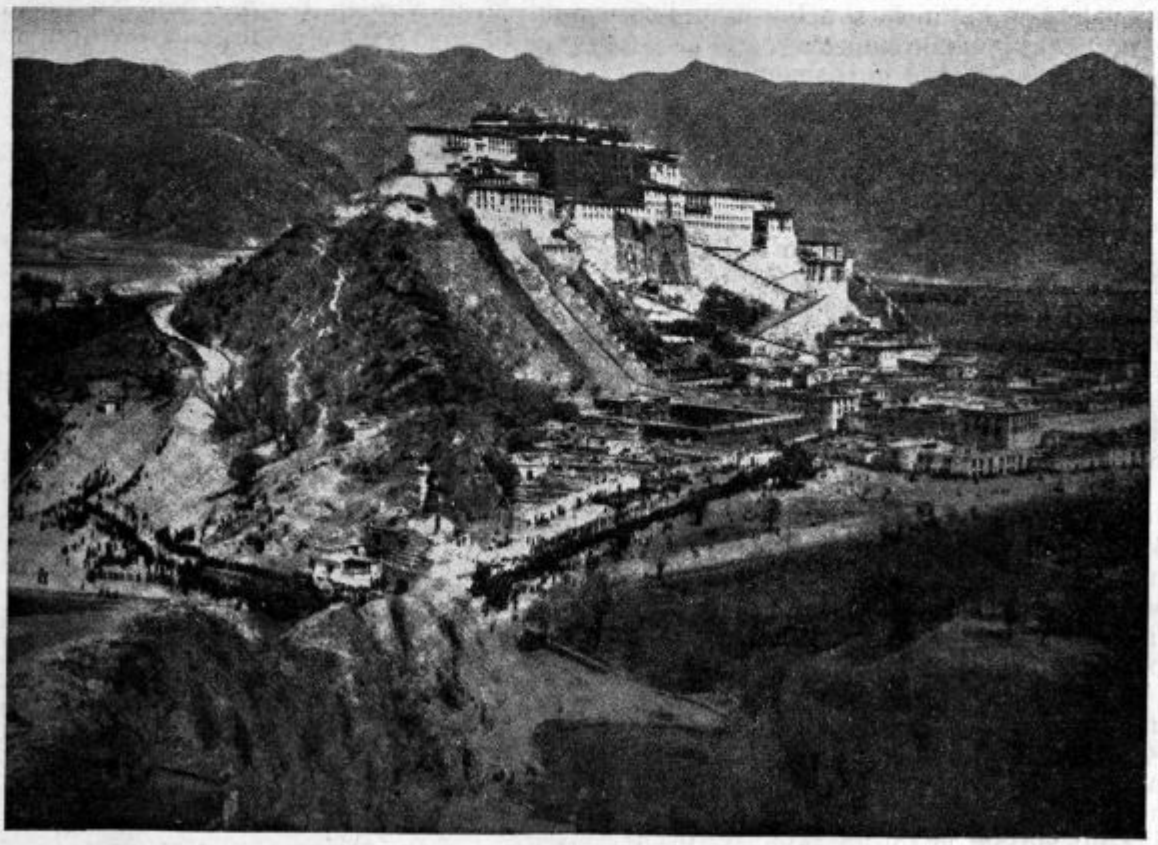

Na griču je znamenita palača tibetanskega papeža Dalai-Lama v Lhassa. Novoletne svečanosti se vršijo, procesije se bližajo palači.

gleži preračunili, zelo so pa podcenili nevarnost zadnjega dela ture. »Piramidati vrh Everesta se vidi zelo nedolžen, pa je lahko smrtnonevaren. Sneg tam gori je prahast in lahek, opore ne najdeš v njem nobene. Ravno narobe; zakriva ti ogromne globoke razpoke in je nevarnost, da zdrkneš noter, prav velika. Na vrh ne smeš, kadar je pokrit s snegom, temveč tedaj, ko je sneg že zelo skopnel. Torej samo v septembru. (Prej so pa, kakor vemo, za najbolj prikladen čas smatrali zadnje dneve maja in prve dneve junija). Treba se bo temeljito in vestno pripraviti. V prvi vrsti nam je potreben nov aparat za kisik, kojega teža bi bila samo majhen del sedanje. In upam, da se potem ne bodo uresničile besede našega tibetanskega prijatelja iz Šehardzonga, ki je, odkritosrčno pomilovaje tragično smrt naših tovarišev, slednjič rekel: »Prepričan sem, da se gorovje nikdar ne bo dalo od ljudi premagati«.

O orožju, ki ga uporablja Mt. Everest v boju proti napadalcem, pripoveduje Norton v svojih poročilih: »Težka pot in veter sta še postranska stvar v primeri s pomanjkanjem zraka, pa je veter v Himalaji nekaj drugega kakor v Alpah. Takoj, ko vstanemo, čutimo pomanjkanje kisika, zagreni nam vsako minuto, vpliva na tek in na spanje. Oblačenje in slačenje je težko delo; prav tako, če zlezemo v spalno vrečo ali če se dvignemo s stola. Izsuši nam vse vire moči in uduši vsako navdušenje. Lahko se zgodi, da v višini 8200 metrov enkrat dobro spiš, a ni verjetno, da se bo to večkrat ponovilo. Tako preprosto se to sliši. Seveda, spodaj je lahko, a tu gori! V trenutku, ko pridemo do zunanjih vrat šotora, smo že popolnoma izmučeni. Usedemo se, dihamo in počivamo par minut v mrazu. Nato gremo naprej in napolnimo lonec s prahastim snegom. Stisnemo sneg s palcem, pa le postane neobčuten, lonec nam zdrkne iz rok in pade po bregu dol, 15 metrov. Gremo ponj, pridemo nazaj, napolnimo ga in stopimo v šotor. Brez moči pademo na ležišče. Ne vemo, če bomo s krepkim dihanjem vsrkali toliko kisika, kolikor smo ga z delom zgubili. Morebiti smo v tri-četrt ure ali pa v eni uri použili malo jedi, napolnili steklenico in obuli zmrznjene čevlje, a moč, ki smo jo porabili za to čisto navadni opravek, bi zadostovala za prehod čez večino alpskih višin. Pomikanje navzgor je silno počasno. V višini nad 8200 metrov boš napravil komaj 20 korakov, pa se boš že moral počiti, s komolci upr na kolena, in globoko dihati. Le redkokdaj napraviš 30 korakov skupaj. Najmanj na vsakih 30 metrov se moraš za par trenutkov usesti, da počiješ; če se opotečeš, si velik revež. Misliš lahko, a volje imaš vedno manj. Ravno najboljše lastnosti skoraj čisto oslabijo: duševna moč in volja, da zmagamo. Večno dihanje nas čisto izsuši. To izsušenje telesa je eden najvažnejših vzrokov neuspehov v velikih višinah.

Končne groblje rongbuškega ledenika v sredi med rongbuškim samostanom in našim glavnim dolinskim taboriščem pomenjajo ono višinsko mejo, kjer začenja postajati življenje neznosno; tukaj so vrata v pravo višinsko pokrajino, tukaj temperatura naenkrat pade. Pod vratmi se razprostirajo solnčne visoke planote Tibeta, na njih so cvetlice, ptice in metulji in človek se veseli svojega življenja. Morda že čuti, da je kisika malo manj in da to ni prijetno, a resnega motenja ni. Nad vratmi pa vlada višina v vsej svoji neizprosnosti, z eno besedo, tukaj preneha vse veselje do življenja, vsak čut prijetnosti. Višina na meji znaša 4800 do 4900 metrov. Seveda je to meja, ki jo določa naš osebni čut, a navedbe o njej se ne bodo razlikovale za več kakor 300 do 600 metrov. Rastline gredo še okoli 600 metrov više, a so zelo redke in le s težavo jih izsledíš. Videl sem še v višini 8200 metrov kavko, prav nič se me ni bala in gledala me je, kakor bi hotela reči: »Kaj pa delaš tukaj? Ali si neumen, da si upaš v to mrtvo divjoto?« A to so le izjeme, sicer je pa tam gori samo mrtva skala, led in sneg. In tedaj postane pomanjkanje kisika neznosno, v vsakem oziru in brez presledka. Ne moreš ne jesti in ne spati in ne obleči se, vse to je velikanska muka. Vsi viri moči so usahnili«.

To je Čomo - lungma, kraljica in mati zemlje!

Vinko Šarabon.

ELEGIJA.

Spominu očeta in matere.

V ktero pokrajino, v ktero deželo
daleč, ah, daleč od rodne sta koče
vidva odjadrala, mati in oče? —

Ni se pokazalo jadro še belo
doli v pristanu ... a jaz vaju čakam,
gledam na morje in plakam, plakam ..

Tiho se spuščajo črne zavese
doli z nebá, življenje krog hiše
naše postalo je tiše in tiše.

Morda pa noč mi tolažbe prinese?
Morda se vajino lice prikaže,
da bom do dneva čakal laže? —

Takrat pa spet bo trpljenje začelo
in bo tedaj, tedaj se končalo,
kadar srcé bo pri vaju mi spalo.

V ktero pokrajino, v ktero deželo
daleč, ah, daleč od rodne sta koče
vidva odjadrala, mati in oče? —

Janko Samec.

30 - letnica brezžičnega brzojava.

V poletnih počitnicah leta 1895. se je v neki vili v Pontecchio pri Bologni enoindvajsetleten vseučiliščnik ukvarjal z resnimi fizikaličnimi študijami. Vedel je vse, kar mu je povedal njegov učitelj Righi o poskusih Nemca Hertza, o naukih Angleža Maxwella, o uspehih Francoza Branlyja in o znamenitih odkritjih Rusa Popova. Študiral je in študiral, primerjal, popravljal, poskušal; sredi septembra je prišel veliki uspeh: med obema najbolj oddaljenima sobama vile je izmenjal brezzično poslane znake, razločno čitljive; **znajden je bil praktično uporabljiv način brezžičnega brzojavljanja.** Mladi dijak, ki se mu je to posrečilo, se je imenoval Guglielmo Marconi. Italija je imela takrat vojno z Abesinijo in ni imela smisla za take stvari, Marconijeva mati je bila doma na Irskem, ki je pripadalo takrat Angliji; zato je šel Marconi v februarju 1896. na Angleško. Že 13. maja 1897. je poslal brezžično brzojavko čez Bristolski kanal, na razdaljo šest kilometrov; v juliju so ustanovili s kapitalom 100.000 angleških funtov »Brezžično brzojavno in signalno družbo«. S tem je bil položen denarni temelj za novo delo. Ob priliki poletnih vaj angleške mornarice leta 1899. so pošiljali brezžične brzojavke že 137 kilometrov daleč, v burski vojski se je nova znajdba izborno obnesla.

Znamenito je bilo leto 1903. V januarju je poslal ameriški predsednik Roosevelt brezžično pozdravno brzojavko angleškemu kralju Edvardu čez Atlantski ocean, niti osem let po prvem Marconijevem uspehu. In v tem smislu in s to brzino je šlo naprej. Nešteto je bilo delavcev, vsak je nekaj pripomogel. Sedaj pošiljamo že tudi slike brezžično naprej v najdaljše daljave, kmalu bo rešeno vprašanje gledanja v daljavo. Ni več daleč čas, ko se bomo od koderkoli lahko pogovarjali s svojimi prijatelji in jih bomo tudi videli, ko bomo opero poslušali in obenem igravce gledali. Čas in prostor bosta zmanjšana na najmanjšo izmero.

V. S.

Osleparjena pivca.

Dva pijančka sta se večkrat povabila uro daleč k prijatelju na kosilo, ker je imel marsikaj prida za pod zob in se mu tudi vino v sodu ni posušilo. Na njegov god, ko sta zopet prišla in je bil vsak pojedel celega slanika zavoljo žeje in sta potila kaplje kakor lešnike, kajti je bilo 8. avgusta in so ga klicali za Cirijaka, si je tedaj mislil gospod Cirijak, da bi le rad videl, ali je on dobri prijatelj ali vino. Tedaj je poklical enega pred obedom v stran in dejal: »Boter, bodite tako prijazni in mi pomagajte spraviti čevljarja (to je bil drugi) pod mizo! Pila bova rumeno pobarvano vodo in vi morate pridno trkati na Cirijaka vsakokrat eks«. To je bilo botru prav. Potem je poklical v stran še čevljarja in dejal: »Pomagajte mi, da se ga boter naleze«, in mu je predlagal isto. Čevljarju je bilo tudi prav in je vsak mislil: to bo smeha! Tako so torej spili skupaj sedem štefanov vode dobre mere pri kosilu in še tri štefane stoje in še mnogo drugih. Ko jim je hotel naliti četrtega, je dejal boter: »Ne morem več, zame je premočno«. Čevljar je dejal: »Jaz tudi ne morem več. Smolo moram še kuhati, ko pridem domov«. Toda iz vljudnosti sta spila še enega. Spotoma je dejal Cirijakov boter: »Smolarček, danes ste pa sami sebe prekosili. Ne gre mi v glavo, da še morete pokonci hoditi«. Čevljar je dejal: »Jaz se čudim, da niste vi natreskani«. »Tako«, je dejal boter, »jaz sem vodo pil«. Tedaj so se čevljarju oči odprle in je dejal: »Jaz tudi«. Tedaj so se tudi botru oči odprle.

(J. P. Hebel. — A. R.)

NAR. ČITALNICA - SV. LUCIJA.

Uprizoritev igre »Rodoljub iz Amerike«.

TEKOČI PO VODI.

Baje se dobe ljudje, ki v vodi ne utonejo.

Nekdo je pripovedoval v gostilni, da je šel v Italiji z otoka Capri pol ure pokonci skozi Sredozemsko morje in mu voda ni segala više kakor do prsi. Z levico da je kadil tobak, namreč držal pipo, z desnico je pa malo veslal.

Drugi je dejal: »To je malenkost. V zadnji vojski je šel cel bataljon pri Gorici čez Sočo in ni voda segala nikomur više kakor do kolena«.

Tretji je dejal: »To ni bilo bogvekaj. Kajti tisti dan, ko so prišli do Soče, so marširali že 20 ur. Zato so dobili take mehurje na nogah, da jim ni bilo mogoče pogrezniti se v vodi bolj globoko«.

(J. P. Hebel. — A. R.)

Kumovanje.

Gnezdili smo nekje na Štajerskem, sredi jablan in žit. Učili so nas hoditi in tekati. Shodili smo bili sicer že dvajset, nekateri trideset, drugi štirideset let poprej, toda le, kakor nas je bila mati naučila. Zdaj pa je bilo treba hoditi po vojaško in tekati po obdelanih poljih. Težaven posel. Ker smo bili dobre glave in še boljših nog, smo lepo napredovali in vzbujali veselje svojih učiteljev.

Zvečer smo posedali po dvoriščih, pred skednji in hlevi. V poznem mraku smo razpredali pogovore in prepevali narodne pesmi. Tisti, ki smo imeli pajčevino po žepih, smo željno pričakovali, da se vrnejo tovariši, ki so premogli kaj okroglega ter zahajali v vas, odkoder so nam nosili domačih vesti.

Posebno radi smo poslušali Vrhovnika. On je zasledoval vse najtanjše niti vaške kronike. Med drugim nam je povedal, da ima naš major župana in občinarje na sumu radi nezadostnega domoljubja.

»Jaz jih dam vse pobesiti, te pse«, je baje obljubil major svojim častnikom po neki slavnostni pojedini, ker župan ni zadosti krepko trčil z njim in ker se mu je zdelo, da so občinski svetovalci premrtvo klicali slavo vladarju.

»Major besni od patrijotizma«, je razlagal Vrhovnik. »Toda župan je lisjak. Ne morejo mu do živega. Seveda je Slovenec, a pameten in pošten. Ob vsaki priliki jo majorju zagode, a tako, da mu ta nič ne more«.

V par tednih nam je Vrhovnik donesel več dogodbic. Videlo se je, da postaja struna, ki jo župan in major natezata vsak na svojem koncu, bolj in bolj napeta.

»Kdo zmaga? Kaj pravite?« je vpraševal Vrhovnik. Vedeli smo, da major po pravični poti župana nikdar ne strmoglavi. Ali kaj je v vojni pravica?

»Major bi zmagal samo z izmišljenimi ovadbami, drugače ne«, je sodil Črnivec, možakar, ki je bil sam žrtev takih ovadb.

»Ne verujem, da bi naš major zagrešil kaj nečastnega«, je pripomnil Selišnik.

»Ni treba ovadbe, zadostuje zanka«, je menil Vrhovnik. »In zdi se mi, da je zanka že nastavljena«. Več ni hotel ziniti.

Čez tri večere je oznanil: »Zanka je zares nastavljena«.

In zopet je skrivnostno molčal.

»Fantje, botrinjo bomo imeli!« nas je podražil par dni nato. »Morda —«, je dodal, »če se župan vda. Vince bo teklo in pogačo bomo jedli. Vsi bomo botri — če nas bo župan maral in če nas prej ne odženejo drugam. Gospé županji se obeta porastek družine. Naš ljubeznivi gospod major se za veseli dogodek izredno zanima. Županu je namignil, da se mora to rojstvo prav posebno proslaviti. Ponudil mu je naš polk za krstnega botra in tudi že izbral otroku ime. Če bosta dvojčka dečka, bo prvi Franc, drugi Jožef; če bosta deček in deklica, ju bomo krstili za Francka in Jožico ali pa za Jožka in Franico; a če se uveljavi samo ženski spol, bomo kumovali Franici in Jožici. Če bo pa samo deček ali deklica — bomo kumovali Francetu ali Franici. Gospod major hoče postaviti našemu polku živ spomenik, morda celo dva živa spomenika in s to slovesnostjo utrditi in poglobiti v prebivalstvu domoljubna čuvstva«.

»Ali je župan pristal?« je vprašal Podkrnec.

»Jaz ne bi«, je zasikal Črnivec in pljunil.

»Ti si nevoščljivec«, je očital Podkrnec s hudomušnim smehom; »ne maraš, da bi se mi posladkali s pogačo in jo zalili z rujno kapljico«.

»To je nasilje«, se je oglasil Grivar, miroljuben rovar. »Če bomo v takih rečeh popuščali, nam bo že vsak nemški sabljač narekoval svoje nore navdihe. Major išče lavorik. Sramota županu, če se vda«.

»Kaj pravi župan?« so začeli popraševati tudi drugi, ki so dotlej samo poslušali.

»Izvil se je z nejasnim odgovorom, da on ni načeloma nasprotен, a da mora prej govoriti z ženo«, je pripovedoval Vrhovnik. »V škripcih je, kajpada. Gotovo bi se vojaškega vsiljivca najrajši odkrižal, pa ne more. Kdor sedi na županskem stolcu, se mora ozirati naokrog, da mu ga kdo ne prevrne. Če ponudbo odkloni, ga major lahko kje naslika kot nepatrijota ali sovražnika države«.

Naslednje večere smo vneto rešetali čudno kumovanje, ki se nam je obetalo; razen par požeruhov ni bila večina prav nič navdušena zanj.

»Mi ne smemo kumovati«, je dejal Črnivec. »Če se župan vda, moramo pa mi odbiti. Naj se le zamerimo, nič ne škodi, saj itak pojdemo pod topove«.

In Grivar je pritrjeval:

»Pogača bi mi na taki botrinji obtičala v grlu; storil bi neslavno smrt. Rajši grudim komis iz ugrete turščice in žagovine. Če že moramo po njih predpisih hoditi in tekati, jesti in dihati, bodi; po njih kumovali pa ne bomo«.

»Nas ne bodo vprašali«, je menil Podkrnec. »Major pojde s častniki h krstnemu kamnu, v zakristiji zapišejo naš polk v krstno knjigo, nato se bodo z vsem štabom brez našega dovoljenja gostili na botrinji«.

Naročili smo Vrhovniku, naj nam sproti vestno poroča, kar dožene. Več dni zaporedoma ni bilo nobenega glasu.

»Vdala se bosta, kaj pa hočeta«, je ugibal Vrhovnik. »Pri nas je že tako, da ne najdeš zlepa župana, ki bi se znal postaviti«.

»Znal bi se že«, je rekel Črnivec, »a kakor hitro bi se postavil, bi ga oni ta hip odstavili. Časi so danes taki«.

Zopet je preteklo nekaj dni. Glasovi o kumovanju so potihali. Vrhovnikova pošta, se je zdelo, da ne deluje več tako točno.

Ko smo neko popoldne gazili po njivah, prijaha nenadoma naš major in začne sam poveljevati. Gonil nas je na vse vetrove in vpil na nas in na naše učenike.

»Stari piha«, se je nasmehnil Vrhovnik po vajah. »Gotovo ga je kaj bridkega zadelo. Nocoj izvemo«.

In res je izvedel. Še tisti večer nam je vse sporočil.

»Krsta ne bo«, je zaklical zvečer, ko se je vrnil iz vasi. »Stari piha, ker županja ne mara njegovega in našega kumovanja. Župan se ni postavil, županja pa se je. In kako ga je privila! Zdaj se Nemec niti maščevati ne more. Ker je župan cincal in se izgovarjal na ženo, se je major naveličal ter se lotil gospe županje. Ta ga je najprej prosila, naj da svojo častniško besedo, da ne bo pripisoval nobene krivde njenemu možu za to, kar ona pove. Major je obljubil. Ona pa je rekla: »Gospod major, naš rod je reven, a pošten; mi nismo nikomur na prodaj. Otrok, ki pride na svet, bo moj; jaz mu izberem botra in ime. To je moja sveta pravica. Major se ji je zahvalil za odkritost in odjahal na polje, da iznese nad nami svojo jezo«.

»Hentana babnica!« je dejal Črnivec. »Če mu je tako povedala, ne verjamem, da bo njen mož dolgo županoval«.

»Major je dal častno besedo, da se ne bo maščeval«.

»Častne besede ne bo prelomil. Ni treba njegovega maščevanja. Če veš to zgodbico ti in jo vemo mi, ne verjamem, da je ne bi vedeli drugod, kjer se za take reči mnogo bolj zanimajo«.

Major je pihal še ves naslednji teden; potem pa je nenadoma izginil. Vrhovnik je trdil, da si je sam izposloval premeščenje, ker ni maral več gledati »slovanskih psov«.

Čez malo so odgnali tudi nas. Županu sredi jablan in žit so pozneje drugi omajali stolec.

Pastuškin.

ČLOVEK ALI GORILA.

Neki italjanski preiskovalec, gospod Tombazi, se je nahajal na pobočju Mt. Everesta, kjer je v višini 5—6000 metrov nabiral in trgal cvetice, ko je nenadoma opazil v bližini Kaburskega prelaza neko črno točko, ki se je premikala po sneženi rebri. Učeni Italijan je takoj naperil svoj daljnogled na tisto točko in lahko si mislimo, kakšno je bilo njegovo presenečenje, ko je skozi steklo spoznal v premikajoči se točki človeka, pravega, pravcatega človeka.

Tombazi je odstavil svoj šopek nabranih cvetk ter se je žurno podal proti gozdiču, v katerem je izginilo tisto čudno človeško bitje. Toda žal, bitje je izginilo in je ostavilo za seboj le sledove svojih nog, katerih se je vestni učenjak takoj lotil, jim izmeril vse dimenzije in jih po vrh še fotografiral. Iz teh podatkov je gospod Tombazi ugotovil, da je moral biti neznani samotarec od narave navdarjen s čudovito velikimi in zato seveda vrlo stabilnimi stopali: sledovi njegovih nog v snegu so v resnici merili nič manj kakor 40 cm v dolžini.

„RODOLJUB IZ AMERIKE".

Uloga »Profesor Mrak« iz zgoraj imenovane igre, ki so jo igrali pri Sv. Luciji ob Soči.

Brezžični brzojav pri prvotnih narodih.

Takoj v prvi knjigi Starega veka beremo, ko so šli sinovi Izraela v Egipt: Bog je šel pred njimi, ponoči v obliki ognjenega stebra, podnevi v obliki oblaka. Ogledniki so hodili pred izvoljenim narodom, kurili so, ponoči se je videl ogenj, podnevi pa kadeči se dim v obliki oblaka.

O drugih narodih Starega veka vemo natančno, da so važne novice brzojavljali čez

morje in po suhem. Grški pesnik Ajshilos nam pripoveduje, da je bil padec Troje z **ognjenimi znamenji** javljen še isto noč v grško mesto Argos. Zgodovinar Herodot poroča obširno, kako so Perzijani na daleč vidnih točkah zažigali bakle drugo za drugo, katerih vsaka je vsebovala po vrsti več črk abecede; če so hoteli brzojaviti črko A, so zažgali veliko bakljo, nato majhno, za B veliko bakljo in dve majhni itd. Diodor pripoveduje, da so taka poročila v eni noči napravila pot, za katero je porabila pošta ves mesec. Grško brodovje je potom ognjenih znamenj natančno vedelo, kje so sovražni Perzijani in kako se gibljejo; makedonski kralj Filip je na otoku Evbeja vpeljal redno poročevalno službo z ognjenimi znamenji. Tudi starim Rimljanom je bilo brezžično brzojavljanje potom ognjenih znamenj znano. Priča nam o tem zgodovinar Tacitus, ko govori o cesarju Tiberiju, živečem na otoku Capri.

Prav tako star in razširjen je drug način pošiljanja poročil, ne samo brez žice, temveč tudi brez iskre: **brzojav z bobnanjem,** pri narodih Afrike, Južne in Srednje Amerike. Na visokih planotah Amerike so se ohranili iz starih časov dragoceni bobni, lepo okrašeni, namenjeni poročevanju. Afriški črnci se pa poslužujejo bobnanja še danes in pošiljajo važna in splošno zanimiva poročila z neverjetno hitrostjo in natančnostjo v najbolj oddaljene kraje.

Prvi, ki je poročal strmečemu svetu o taki poročevalni službi, je bil dr. Felkin. Leta 1876. je spremljal znanega paša Emina na njegovem potovanju po afriški deželi Ugandi. Ko je bil v Lado, 1500 kilometrov južno od mesta Kartuma — Kartum leži ob sotočju Belega in Modrega Nila —, mu je pripovedoval tamošnji čarovnik čudne reči. Rekel je, da sta v neki kraj ob Nilu, 800 kilometrov od Lado proč, prišla dva parnika. Da bi se bolj postavil, je dejal, da je bil sam tam, po zraku, da je videl angleškega častnika, ki je ekspedicijo vodil, in majhnega moža z veliko brado. Ta je šel iz ladje ven na suho, da bi Emina iskal; v približno 30 dneh bo majhni mož prišel v Lado. In se je tudi res tako zgodilo, in vse je bilo res, kar je čarovnik pravil. Deset ur po prihodu parnika je čarovnik že vse vedel, 800 kilometrov je znašala razdalja, v eni uri je bila novica javljena z bobnanjem, 80 kilometrov daleč!

So pa še drugi dogodki, ki so zbudili povsod velikansko začudenje, tembolj, ker je brzojav z bobnanjem daleč prekosil našo moderno telegrafijo. Leta 1913. je izjavil angleški kolonijalni tajnik lord Harcourt v spodnji zbornici na vprašanje nekega poslanca, da mu o dogodkih v deželi Somali še ni nič znanega, v prav istem trenutku je vedela že vsa Afrika, kaj se je bilo v Somaliji dogodilo.

Angleški kapitan Reginald Haselden je bil med svetovno vojsko v mestu Ibada v afriški deželi Nigeria. Nekoč vso noč ni mogel spati, tako so črnci bobnali; na enem koncu mesta je prihajalo bobnanje noter, na drugem je odhajalo ven. Drugo jutro je vprašal črnega narednika, kaj to pomeni, in mu je ta povedal: »Velika ladja z belimi možmi se potopila, veliko belih mož je utonilo«. To je bilo prvo poročilo o potopljeni »Lusitanii«, drugo je prišlo po brzojavni žici veliko pozneje. Iz Kaire v Egiptu so bobnali domačini skoz vso severno Afriko skoz, poročilo je šlo preko nešteto plemen, deloma takih, ki so se med seboj vojskovala!

René Maran, kolonijalni francoski uradnik, popisuje vtise noči, ko so z bobnanjem vabili črnce k najvažnejšemu domačemu prazniku. »Batuala je šel na višino. Tam so bila tri votla drevesa, na tleh pa dve palici. Vzel je palici in je dvakrat udaril po največjem drevesu; daleč ven v nepremični zrak sta udarca zvenela. Nato tišina. Prekinil jo je z dvema krajšima udarcema, nato pa s celo kopico, zmeraj bolj živahno, zmeraj hitreje. Potem spet bolj počasi, in naenkrat je zaključil z zadnjim močnim udarcem vabilo. Sedaj pa, tam spodaj, daleč tam spodaj, še veliko dalje kakor tam spodaj, od vseh strani, od leve in desne, spredaj in zadaj, mu je odgovoril isti klik, isto brnenje, počasi, obotavljajoče se, zategnjeno, nerazločno, nato pa zmeraj bolj razločno, od odmeva do odmeva; nevidna tema je oživela. Zvoki so govorili: »Poklical si nas, poklical si nas. Slišali smo te, poslušamo te, kaj hočeš od nas? Govori!« Dvakrat je zvenelo skoz noč to vprašanje, in ko je izzvenel zadnji glas, je Batuala odgovoril z melodijo, tako močno, kakor je dan viharjev v vroči puščavi. In zmeraj bolj je naraščala pesem, Batuali je tekel pot s čela, kar plesal je od veselja. Vse je klical, moške, ženske, otroke, prijatelje, poglavarje, ki je pil njihovo kri in ki so pili njegovo, vse, vse. Klical jih je, naj pridejo v devetih dneh, da praznujejo skupaj veliki praznik. Ko je umolknil, so se slišali v daljavi zveneči valovi pogovora, in kljub oddaljenosti je bilo slišati na koncu zmeraj iste skrivnostne zvoke: »Slišali smo te, in razumeli smo te. Ti si največji vseh poglavarjev, Batuala. Prišli bomo, prav gotovo bomo prišli. In vsi naši prijatelji z nami. To bo praznik! Jedli bomo, pili bomo, peli bomo, plesali bomo«.

Tako pripoveduje René Maran v romanu. Prej že so imeli v Hamburgu zbranih na gramofonskih ploščah okoli sto bobnarskih znakov, ki jih je bil zbral Nemec Woermann v Afriki. Ko je pozneje neki črnec te znake na gramofonu slišal, jih je vse razumel in razložil. Vsako bobnarsko poročilo se začne navadno s tremi globokimi zvoki in se konča s

tremi visokimi. Vmes se pa vsak stavek dvakrat bobna, da se ja gotovo razume. Poziv na rokoborbo se na primer tako-le glasi: »Vsi rodovi, hitite, hitite, hitite! Vsi rodovi, hitite, hitite, hitite! Pridite k rokoborbi, pridite k rokoborbi! Bem, bem, bem«. Ko je neki poglavar umrl, so po začetnih treh globokih udarcih brzojavili: »Rod stoterih ljudi: hitite, hitite, hitite! Vaš glavar leži prav tiho na zemlji. Tecite, tecite, tecite! Ken, ken, ken!«

Dr. Weule pripoveduje o bobnih južnoameriških narodov, ki služijo istemu namenu, pa še zraven pristavi: »Domačini jih tako postavijo, da se sliši njih zvok izključno le na določenih točkah, na enakih postajah. Nekateri rodovi pa hišice ali jame, kjer imajo bobne postavljene, med bobnanjem še zaprejo, da zvočnih valov ne požre gozd, temveč se v hišici osredotočijo, skoz streho odidejo in se šele nad gozdom v prostem zraku razširijo«.

Ali ni to brzojavljanje na najvišji stopnji? Evropejec se ga težko nauči, ker nimamo več tako fino razvitih naravnih čutov, kakor jih imajo prvotni narodi.

PREBRISANI STAROVEREC.

Staroverci žive, n. pr. na Angleškem, so pobožni, miroljubni in razumni ljudje, kakor pri nas nazarenci in jim je po zakonu marsikaj prepovedano, ne smejo prisegati, ne puške nositi, se pred nikomur odkriti; toda jezditi smejo, če imajo konje. Ko je hotel tak staroverec nekoč zvečer jezditi domov v mesto na svojem kaj lepem, postavnem konju, ga čaka ropar z obrazom z ogljem namazanim, tudi na konju, ki je bil tak, da bi mu lahko preštel pod kožo vsa rebra in vse ude, samo zob ne, ker si jih je vse izgrizel, toda ne na ovsu temveč na slami.

»Otrok božji«, je dejal ropar, »svoji ubogi živali tu, ki se še temno spominja na beg Izraelovih otrok iz Egipta, bi tudi rad privoščil tako krmo, kakor jo ima Vaša sodeč po postavi. Če Vam je prav, bova menjala! Vi vendar nimate nabasane pištole pri sebi, pač pa jaz«.

Staroverec si je mislil: Kaj naj storim? Če vse gre po zlu, imam doma še drugega konja, drugega življenja pa ne.

Torej sta menjala in ropar je odjahal na staroverčevem konju domov, staroverec pa je vodil ubogo roparjevo žival na vajetih.

Ko sta prišla do mesta in med prve hiše, mu je vrgel vajeti na hrbet in dejal: »Stopaj pred mano, Lazar, ti boš našel hlev svojega gospodarja bolje nego jaz«.

In tako je pustil, da je konj šel pred njim, on mu je sledil ulico za ulico, dokler se ni ustavil pred vrati v hlev. Ko se je ustavil in ni hotel dalje, je šel v hišo in v sobo in ropar si je pravkar drgnil saje z obraza z volneno nogavico.

»Ste srečno prišli domov?« je izpregovoril staroverec. »Če Vam je prav, bova najino zameno sedaj razdrla, saj je itak sodnija še ni potrdila. Vrnite mi mojega konjiča, Vaš stoji pred vrati«. Ko je lopov videl, da ga je staroverec izsledil, mu je rad, nerad njegovega dobrega konja vrnil.

»Bodite tako dobri«, je dejal staroverec, »in mi dajte sedaj še dva tolarja za ježo: jaz in Vaš konjiček sva jo namreč rezala peš na sprehod«.

In lopov mu je moral rad ali nerad plačati še dva tolarja za ježo.

»Kaj ne, Vaša živinica teče prav ponižno?« je dejal staroverec«.

(J. P. Hebel. — A. R.)

KATEDRALA V SOFIJI

na Bolgarskem, ki je bila porušena s pomočjo peklenskega stroja, ki so ga revolucijonarji položili v kupolo, hoteč usmrtiti kralja in ministre. Mrtvih je bilo 180 oseb in več sto ranjenih. Med mrtvimi in ranjenimi je bilo več odličnih oseb. Kralj je ušel smrti. Teroristična vlada prof. Cankova je nato izvršila velika preganjanja nasprotnikov in brez števila smrtnih obsodb.

Dvestoletnica cigare.

Ne natančno letos pred dvesto leti, pač pa leta 1723. se v nekem francoskem besednjaku prvič omenja beseda »cigarros«. Drugič se omenja ta beseda v nekem španskem besednjaku, leta 1729.; torej bo približno dvesto let, odkar se je cigara prvič v Evropi pojavila. Popis se glasi: »Cigara je votla cevka, ped dolga in prst debela. Liste tobaka namočimo z vinom in jih zvijemo drugega na drugega. Na eni strani cigaro zažgemo, na drugi strani pa vlečemo dim iz nje«. Cigara pa ni v Evropi doma, temveč v Ameriki, opisana oblika je že zelo popolna. Francoz Lionel popisuje cigaro v Srednji Ameriki: »Nekaj tobačnih listov položijo drugega na drugega ter napravijo dva do tri čevlje dolg trd zvitek, znotraj nekoliko votel, debel ko zapestje«. To je bila cigara, 60 cm do 1 m dolga! Lahko si mislimo, kako so se Evropejci takih kadivcev ustrašili. Že Kolumb nam leta 1492. pripoveduje o tem: »Goreče treske nosijo v roki, en konec denejo v usta, na drugem pa vlečejo dim ven«. Jean Léry pripoveduje leta 1578.: »Dim pa spuščajo — grozno in zares živinsko — skoz nosnice in večkrat skoz preluknjane ustnice ven, kakor bi se kadilo iz soda. Pa nič ne prenehajo in zmeraj kadijo, tudi če govorijo s svojimi ljudmi ali pa če potujejo ali gredo na vojno. Globoko moramo obžalovati, da jih kristjani posnemajo, namesto da bi jih spravili spet na pravo pot Boga nazaj«. Tako so takrat mislili o kajenju.

Špancem v Ameriki pa ni šlo v glavo, da ne bi smeli kaditi. Kmalu so videli, da jih varuje dim pred nadležnim mrčesom, da jih omami, jim vzame bolečine, jih uspava, jim uteši lakoto in jim »posuši preveliko mokroto v možganih« — te namišljene bolezni so se v prejšnjih časih zelo bali. V deželi Chile so pokadili z dimom bolnika, novorojenčka in njegovo mater, da jim odžene hude duhove; v Mehiki so napravili za isti namen in tudi za druge namene mazilo iz stolčenega tobaka in drugih zelišč, pomešali so noter tudi žive pajke, salamandre in škorpijone; včasih so tako mazilo tudi jedli. Gori imenovani Jean Léry opisuje neki ples in pravi:

»V sredi širokega kroga plešočih moških in žensk vidimo tri glavne plesavce, dva z velikansko cigaro v roki. Dolga je ta cigara za tri četrtine iztegnjene roke in gosti oblaki dima se valijo iz nje, kakor iz topa. Oba plesavca pokadita vse okoli stoječe, medtem ko govori srednji tele besede: »Prejmite duha moči, s katerim boste premagali svoje sovražnike«. Vsi pa plešejo in ponavljajo te besede. Tako lepo pojejo in tako sladko je to petje, da nikdar v življenju nisem še kaj podobnega slišal in da sem še danes od tega petja prevzet«.

Pomislimo le, da so tobačni listi zelo veliki in da so bile cigare domačinov zvite iz celih listov; zato ni čudno, če nam govorijo o oblakih dima, zlasti še, ker je gorel s tobakom skupaj še list palme. Tobačni list so vtaknili kar surov v usta, brez predelovanja; zato je kajenje tako učinkovalo.

Med prvotno cigaro in evropskim izdelkom, četudi je bil še tako preprost, je dolga doba kulturne zgodovine. Kaj vse je bilo potrebno: skušnja in znanstvena izobrazba tistega, ki rastlino goji; rešitev vprašanja, kako gre zrak skoz; kako bodo listi dobili pravi pravi okus, kako se bodo držali, kako bodo goreli, kakšna naj bo prava oblika in velikost itd. Kajti to, kar se nam Evropejcem zdi veliko, je za otroke sedmih let na otočju Moluki navadno kajenje. Odrasli imajo najrajši cigare, ki so 30 centimetrov dolge in imajo 12.5 centimetrov v premeru. Taka cigara gori ves dan, včasih tudi ves teden; ne kadimo je zmeraj, le sem in tja stopimo zraven in potegnemo dim. Nam vsaj nihče ne more očitati, da s kajenjem čas zapravljamo.

DOBROVŠKA MLADINA

ob uprizoritvi »Desetega brata« na Dobrovem, dne 26. avgusta 1925.

V AVSTRIJI - NOV DENAR.

S 1. marcem 1925. se je uvedla v Avstriji nova, zdrava valuta z imenom »šiling«, ki se deli na sto »grošev«.

Pri tej uvedbi nove valute se je vzelo za podlago 10.000 avstrijskih kron za en šiling. Zlata krona je odgovarjala 0.305 gramov čistega zlata, šiling pa odgovarja 0.212 gramov = 10.000 a. kron. Po zlati pariteti pride nekaj nad 13.000 avstrijskih kron za eno zlato krono, ki je bila v veljavi pred vojno. Šiling je nekaj pod zlato pariteto, je pa v primeri z valutami ostalih nasledsvenih držav in tudi v primeri z liro in francoskim frankom zelo zdravo plačilno sredstvo oziroma zdrav denar, ki ne

spreminja svoje vrednosti preko gotovih mej.

Od sedem nasledstvenih držav, ki so izšle leta 1918. iz dotedaj enotne denarne veljave avstro-ogerske krone, sta le dve državi uredili svojo papirno denarno z fiksno relacijo do zlata; Poljska je naslonila svoj »zloti« na zlati frank, medtem ko je napravila Avstrija svojo lastno veljavo potom zlatega dolarja. Le ti dve državi sta torej napravili isto med nekdanjo in sedanjo denarno veljavo.

O priliki zamenjave valute se pa vedno in povsod pojavljajo težkoče. Še mnogo ljudi računa v goldinarjih, dasi je preteklo že nad četrt stoletja, odkar se je uvedla v stari Avstriji kronska veljava. V Jugoslaviji velja že dobri dve leti dinar kot edino plačilno sredstvo, ki je bil zamenjan za 4 jugoslov. krone. In vendar je še zelo malo ljudi, ki računa na dinarje. Skoraj slednji, ki kupuje kako stvar, ki je vredna n. pr. 15 dinarjev in 50 par, preračuna to v krone. Za 15 dinarjev in 50 par se zdi stvar poceni, za 62 kron pa draga. Tako je tudi v Avstriji. Stvar za tri šilinge in tri groše se zdi poceni, a preračunano to v krone je 30.300 kron in se zdi bržkone zelo drago. Preden se vsi ljudje navadijo na nov denar, traja navadno zelo, zelo dolgo.

Avstrijska vlada je spravila v promet tudi kovane novce, ker je šiling stabiliziran, in sicer je izdala srebrne šilinge in drobiž, groše iz nikla in bakra, oziroma zlitine. Tega denarja je že precej v prometu.

PRVAŠKA MLADINA

ob uprizoritvi »Mladega gozdarja«, dne 30. avg. 1925.

VRVARJEV ODGOVOR.

V Gorici so v starih časih obesili konjskega tatu in marsikdo si je mislil: Kdor hoče dandanes na vislice ali v ječo, kaj mu je treba konja ukrasti? Ali bi ne prišel dovolj zgodaj peš? Tisti konjski tat je tudi mislil, da mu bodo vislice ušle, če ne bo jezdil, in je konj prišel nerodnemu tatu v roke, tat pa nerodnemu rabljevemu hlapcu v pesti. Kajti ko mu je dal krog vratu ovratnico iz konoplja in mu spodmaknil stolček z lestve, je še dolgo mežikal z očmi sem in tja, kakor bi si hotel med množico poiskati še enega konjiča. Kajti med gledalci jih je bilo mnogo na konjih in na lojternicah in so si mislili: tako bom bolje videl.

Ko je začelo ljudstvo glasno godrnjati in si nerodni rabelj ni znal pomagati, se je vrgel ves hud zadrl nadenj: »Ali je bila to vrv?« je obema rokama, kakor bi se še hotel posloviti od njega, in vlekel na vso moč, da bi se zanka krepko zadrgnila in sapo zamorila. Tedaj se je vrv utrgala in oba sta pala na zemljo, kakor bi nikoli ne bila gori.

Zločinec je še živel in ga je njegov advokat pozneje rešil. Kajti dejal je: »Hudodelec je ukradel samo enega konja, ne dveh, zato je zaslužil samo eno vrv«, in je pristavil zraven še številne latinske črke in številke, kakor imajo taki navado.

Rabelj pa je srečal popoldne vrvarja in se ves hud zadrl nadenj: «Ali je bila to vrv?« je rekel, »Vas bi bilo treba nanjo obesiti«.

Vrvar je pa znal odgovoriti: »Nihče mi ni dejal«, je rekel vrvar, »da bi morala nositi dva galjota. Za enega je bila močna dovolj, zate ali za konjskega tatu«.

(J. P. Hebel. — A. R.)

Skrivnost Atlantskega Oceana.

Dolgo že traja diskusija o bajnem otoku Atlantidi, ki se je baje nahajal zapadno od morske ožine Gibraltar.

Starogrški pisatelj Plato je v svojih dialogah »Timaios« in »Kritais« tako točno načrtal to bajno deželo, da njegovih podatkov pač ne moremo smatrati za plod fantazije. Platon pripoveduje o ogromnem otoku v morju zapadno od Gibraltarja, na katerem je prebival bojevit narod, ter o mogočnih kraljih, ki so vladali ta narod. Atlantidi, poroča Plato, so bili mnogobrojen in hraber narod, ki si je polagoma osvojil obrežje Sredozemskega morja in bi bil podjarmil tudi hrabre Grke, če bi ne nastopila naravna katastrofa in potopila celo Atlantido.

Leta 1657. je učeni jezuit Kircher spretno zagovarjal svojo hipotezo, da so Madeira, Azori in Kanarski otoki zadnji sledovi potonelih otokov. To teorijo potrjuje sedaj tudi znani švedski znanstvenik Berger v svoji publikaciji o najnovejših tozadevnih razizkavanjih. Tla Atlantskega oceana so neravna in hrapava. Srednji njegov del zavzema dolg, črki S podoben greben, ki se razteza od severa proti jugu; omejujeta ga dve globini, glo-

boki približno 6000 metrov, medtem ko se nahaja greben na mnogih mestih le kakih tisoč metrov pod površino morje. Greben je v celi svoji dolžini obdan od cele vrste vulkanskih otokov: Tristan da Cunha, Sv. Helena, Accension, Kanarski otoki, Madeira, Azori, Island in Jan Mayen. Vsi ti otoki s svojimi, deloma že ugasnjenimi, deloma še aktivnimi vulkani, pričajo za vulkanski značaj v notranjosti naše zemlje v celem okolišu celega podmorskega grebena. Včasih se v tem ozemlju pojavljajo podmorske naravne katastrofe, katerih učinki kot ogromno valovje pogosto dosezajo tudi evropsko obrežje. Višine v srednjem delu Atlanskega oceana so torej nezanesljivo področje zemeljske oble; vulkanski izbruhi in potresi so tamkaj na dnevnem redu.

Znani naravoslovec Germain, ki je proučil živalstvo na Azorih, Madeiri, na Kanarskih otokih, je ugotovil, da ima tamkajšnje živalstvo razločno kontinentalno obeležje. Našel je celo znake, ki kažejo prilagoditev na pustinjsko življenje. Tudi geološke plasti na Kanarskih otokih so podobne onim na afrikanskem obrežju ter vsebujejo enake vrste mehkužcev. Iz tega dejstva se sme sklepati, da so ta otočja bila nekdč zvezana z afriškim obrežjem, da pa jih je pozneje ločila kaka potresna katastrofa.

Za trdno smemo sklepati, da je v daljni preteklosti v resnici obstojala Atlantida. Dežela se je raztezala tja do srednje Amerike, polagoma pa je razpadla v manjše kose in se je končno pogreznila v morje. Edini ostanki potonelega sveta so ona štiri atlantska otočja, ki se dvigajo pred afrikanskim obrežjem. Najdbe, na katere so baje naleteli v Angliji, kažejo na to, da je živel človek že v tisti daljni dobi; legenda o Atlantidi se je lahko ohranila po tedanjih sodobnikih, ki so preživeli katastrofo.

Morebiti bo narodoznanstvo kdaj moglo dokazati, da so bili Guanhi, prvotni prebivalci Kanarskih otokov, ki so bivali tamkaj še leta 1402., ko jih je našel normanski pomorščak Jean de Bethencourt, direktni potomci nekdanjih Atlantidov. To bi bil odločujoč dokaz, da je utemeljena pripovest o nekdanji Atlantidi.

POTRPEŽLJIVI MOŽ.

Neki mož, ki je prišel popoldne truden domov, bi bil rad prigriznil kos kruha s sirom ali pa košček prekajene slanine. Toda žena, ki je nosila v hiši večidel hlače, v kuhinji pa popolnoma, je imela ključ od kuhinjske omare v žepu in je bila pri prijateljici na obisku. Zato je poslal deklo in hlapca, eno za drugim, naj pride žena domov ali pa pošlje ključ. Ona pa je zapored odgovorila: »Takoj pridem, naj le malce počaka«.

Ko mu je potrpežljivost čim dalje pojemala, lakota pa rasla, nesel on in hlapec zaprto omaro v hišo k prijateljici, kjer je bila žena na obisku, in pravi on ženi: »Ljuba žena, bodi tako dobra in odkleni omaro, da si lahko kaj vzamem za večerjo, ker ne vzdržim več«.

Tedaj pa se je žena zasmejala in mu odrezala košček kruha in nekaj slanine.

(J. P. Hebel. — A. R.)

ŠPORTNO GOSTOVANJE

dijakov slov. tehnične šole v Vidmu, v Idriji. Tekma z dijaki idrijske tehnične šole in zavoda.

Vožnja po zraku.

Najidealnejša prometna pot je zrak. Že njegov odpor, ki je 773 krat manjši nego odpor vode, nam priča, da se more doseči največja brzina na poti skozi zrak. Četudi je tehnika zračnega prometa še prav mlada, je vendar že prekosila ostala prometna sredstva.

Danes imamo dva tipa zračnih prometnih sredstev: letala v obliki zmaja in vodilno ladjo. Ni pa več daleč čas, ko se pojavi sedanjemu letalu nov konkurent, namreč letalo s premakljivimi krili. Oba sostava bosta potem tekmovala za prvenstvo. Naše sedanje letalo še ni doseglo svojega najvišjega razvoja niti glede cene niti glede varnosti. Prav verjetno je, da bomo dosegli z letali brzino nad 500 km v eni uri. Ne bomo pa dosegli take brzine z nadaljnim pojačevanjem motorja, marveč z »visokim poletom«. Velika hitrost poleta bi ne imela zmisla, ako bi je ne mogli doseči z malimi sredstvi. Brzina po 500 do 600 ali celo 1000 kilometrov v eni uri se da udejstviti v bodočnosti in nikakor ne spada v kraljestvo domišljije. Razvoj današnje tehnike nam omogoča, da poletimo v višino 15.000 metrov in možno je, da se bodo v bodočnosti vršila potovanja po zraku še v večjih višinah. Tudi

dalekostrelni top, ki je streljal na daljave nad 100 kilometrov, je dosegel take rezultate po istem načelu: metal je namreč projektile v omotično višavo približno 30.000 metrov in s tem izkoristil mali odpor redkega zraka v velikih višavah.

Ako se posreči sestava krilatega letala — dobi človeštvo v pravem pomenu besede »zračno kočijo«, kjer bo tako letalo popolnoma neodvisno od vodoravnega premikanja, ki je danes predpogoj za plovno zmožnost aeroplana. Krilato letalo bo lahko poletelo naravnost v zrak ter bo potrebovalo za vzlet in pristajanje prav malo prostora. Na ta način se bo moglo tako letalo primerjati z avtomobilom, kar pri drugih letalih ni mogoče.

Čisto drugače pa je treba presojati zračni promet z vodilnimi ladjami. Četudi je sedanja hitrost teh vodilnih ladij dosegla 120 do 140 kilometrov v eni uri, se bo vendar ob smotrenem izpopolnjevanju v nekaj letih mogla zvišati na 200 kilometrov. Težišče zračnega prometa ne leži toliko v veliki hitrosti, kolikor v možnosti prenašanja velikih tovorov na velike daljave. V to svrho je vodilna ladja mnogo sposobnejša nego letalo in sicer že zaradi tega, ker se plovna možnost vodilne ladje ne doseže z delom motorja, temveč na podlagi lahkote plinov. Kakor znano, bazira plovba z vodilno ladjo na principu razlike v teži zraka, ki ga odrivajo množine plina.

Odpor vodilne ladje proti vodoravnemu premikanju s povečanjem prostornine ne bo postal nepremagljiv. Jasno je, da bo prostornina vodilne ladje v bodočnosti še bolj naraščala. Pred leti smo se še čudili zrakoplovom z vsebino 3000 kubičnih metrov, danes pa že prištevamo zrakoplove z 20.000 kubičnimi metri k manjšim.

Iz Anglije so poročali, da nameravajo tamkaj zgraditi ogromen zrakoplov, ki bo imel 5,000.000 kubičnih čevljev prostornine.

Kakor se je zdela našim dedom železnica in avtomobil nekaj neverjetnega, tako se nam zdi splošno vpeljana vožnja po zraku samo sanje. V resnici pa ni daleč čas, ko se bodo Čepovanci vozili z zrakoplovi v Gorico.

PRI BRIVCU VBOGAJME.

V brivnico stopi ubog možakar z močno črno brado in namesto koščka kruha prosi, da bi bil mojster tako dober in mu vbogajme obriti brado, da bi izgledal spet kakor pošten kristjan.

Mojster vzame najslabšo britev, ki jo ima, ker si je mislil: Kaj bi kvaril dober nož za prazen nič?

Ko je revčka drgnil in strgal in ni smel ta niti ziniti, ker ga je konjederec bril zastonj, začne tuliti pes na dvorišču.

Mojster pravi: »Kaj je mrcini, da tako tuli in zavija?«

Krištof pravi: »Ne vem«.

Janez pravi: »Jaz tudi ne«.

Ubogi revež pod nožem pa meni: »Najbrž ga tudi brijejo vbogajme kakor mene«.

(J. P. Hebel. — A. R.)

„HAZENA".

Športni klub Ajdovščina - Šturje.
Vrle članice odseka.

IZ AMUNDSENOVEGA ŽIVLJENJA.

Rojen je bil leta 1872. v kraju Borje na Norveškem. Že v letih 1897.—1899. se je udeležil kot prvi poročnik na ladji »Belgica« belgijske ekspedicije na južni tečaj. V letih 1903. do 1905. je prvi prišel okoli severne Amerike iz Atlantskega v Tihi ocean in tako rešil vprašanje tako zvane severnozapadne pasaže. Znanstveno je bila ta ekspedicija važna radi dobro uspelih opazovanj magnetičnih razmer v severnih polarnih pokrajinah. Leta 1910. se je odpeljal na Nansenovi ladji »Fram« na južni tečaj. Prodirati je poizkušal iz Rosovega morja proti jugu preko tako zvane Rosove ledene plošče. Leta 1911. je prezimil v taborišču Framhjem (76° 40' j. š. in 164° z. d.) Odtod se je 20. oktobra 1911. na saneh odpeljal proti tečaju. V 87° in 10' j. š. je dosegel najvišjo točko 3280 m gorovlja kraljice Maud. Leta 1918. je nastopil svoje že več let namenjeno potovanje proti severnemu tečaju, na katerem je hotel pred vsem proučevati morske otoke in razmere v letu v Severnem polarnem morju. Toda neugodne vremenske razmere v Sibiriji so ga prisilile, da je opustil svoj prvotni načrt, dasi je tam dvakrat prezimil. Šele v avgustu 1920. je na ladiji »Maud« zapustil rtič None v Aljaski ob Beringovi cesti in odšel proti Wranglovemu otoku v Severnem polarnem morju. Ekspedicija ni dosegla nobenih znanstvenih uspehov. Leta 1922. je organiziral novo ekspedicijo na ladiji »Maud«. Obenem si je hotel pomagati z letali ter je z njimi skušal priti na tečaj. Toda zopet mu je ladja radi ledu zašla v napačno smer. Tudi poznejši njegovi poizkusi z letali se mu niso posrečili.

V zrakoplovu nad ognjenikom.

Švicarski letalec Valter Mittelholzer je letel letos v aeroplanu iz Švice v Perzijo. On je bil edini, ki je že naprej povedal in tudi dobro zadel, kakšna nevarnost preti Amundsenu pri njegovem poletu proti severnemu tečaju. Rekel je, da se je najbolj bati, da bi aeroplan obtičal v kakšni vodi in bi tam zamrznil. In tako se je tudi zgodilo, vsaj eden je zamrznil; na drugem se je Amundsen rešil. Ta Mittelholzer nam pripoveduje o svojem poletu v Perzijo, kakšne so bile nevarnosti, kakšno je bilo vreme itd.; slednjič nam opisuje zadnji dan, kako se je dvignil nad 5670 metrov visoki ognjenik Demavend ob Kaspiškem morju. — Naš Triglav je 2863 m visok; Demavend sedaj ne deluje več.

»Prenočevali smo v mestu Ispahan, 1600 metrov nad morjem. Noč je bila lepa in mila. Gorovje v daljavi je bilo zjutraj zavito v meglo in zato težko vidljivo; mesto pod nami se nam je pa kazalo v čarovitli lepoti. Ob osmih sem v zraku, pod menoj je dvor velike ispahanske mošeje, napolnjen s stotinami vernikov. Čez razvaline palač letim, čez morje kupol, stolpov in zidov; v par minutah sem nad zelenimi polji in raztresenimi vasmi. Nato pa pride neizmerna puščava, omejuje jo 4200 metrov visoko gorovje Kargiz. Dvajset minut pred deveto uro je že njegov najvišji vrh pod menoj, navpične so njegove stene. Oziram se naokoli, iščem Demavend, ne vidim ga, nimam več upanja, da bi ga videl. Spustim se dol z višine 4500 metrov, ogledam si mesto Kašan, sledim karavanski poti in plavam nad svetim mestom Kum, slavno božjo potjo šiitov. — Mohamedani so se razdelili v sunite in šiite, ki se med seboj nič kaj posebno ne razumejo; Perzijci so skoraj vsi šiiti. — Iz zlata je kupola glavne mošeje. Drvim naprej, včasih komaj deset metrov nad cesto, dohitim karavano za karavano; velblodi se za aeroplan kaj malo zmenijo, komaj da glavo dvignejo, osli in mule pa skačejo sem in tja, se prevračajo v jarke in se skušajo znebiti tovorov.

Pol ure nato sem spet v višini 3000 metrov; tedaj pa zagledam pred seboj velikanski trikotnik, prosto se mi zdi viseč v prazni sivini neba; mislim, da je prevara, Kmalu pa vidim, da ni prevara; to je **Demavend**, cilj mojih želja; najvišji njegov vrh štrli ven iz pajčolana sopare. 90 km sem še oddaljen od njega. Dvignem se kvišku, za onim smrtonosno solno puščavo in se vzpnem v bleščečo luč solnčne višine. Ob pol enajstih sem v višini **5000 metrov.** Pod menoj valovito, megleno morje, nad menoj temnomodro nebo, pred menoj celo morje sneženih vrhov, ne posebno značilnih, visoko nad njimi pa ogromen stožec, skoraj 1000 metrov višji, vrh Demavenda. Včasih se odpre oblak pod menoj, pogledam dol in vidim globoko doli v ozkih grapah in soteskah gorske vasice, viseče kot ptičja gnezda na zelenih obronkih gora, prepreženih s kipečimi potoki. Nepopisljiv pogled, nepozaben! Ob tričetrt na enajst plavam nad vrhom, komaj 30 metrov nad njim, 5700 metrov visoko. Hočem fotografirati, pa mi zagrabi aeroplan padajoči veter in mi ga vrže dol na višino 5500 metrov. Severno pobočje gorovja je polno gozdov, niže doli pokrito z riževimi polji, raztezajočimi se tja do Kaspiškega morja, čigar obrežne črte se že razločijo. Obrnem letalo, moram nazaj, moj cilj je Teheran, glavno mesto Perzije. Daleč tam na zahodu se dvigajo iz morja oblakov in gora tri snežene gorske vrste, nad 4500 metrov visoke; še enkrat se ozrem na nebeški perzijski visokogorski svet, nato se pa spustim dol v meglo, jo prerežem v višini 3000 metrov in sem deset minut pred dvanajsto uro v Teheranu. Moj polet, ki ga ne bom nikdar pozabil, ni trajal niti štiri ure, pa sem bil nad Demavendom, ki sanja o njem vsa Perzija«.

IZ DRUŠTVENEGA GIBANJA.

Igralci igre »Stari grehi« v Komnu.

T. G. Masaryk - 75 letnik.

Dne 7. marca 1925. je obhajal češki narod velik praznik. — 75. letnico svojega predsednika Masaryka. Menda nima noben narod na svetu tolike ljubezni do svojega predsednika ali kralja, kakor jo goji češki narod do svojega prvoboritelja za narodno svobodo.

Tomaž Masaryk se je rodil 1850. na Moravskem kot sin revnega kočijaža na cesarskih posestvih. Mati je bila vzgojena nemško in je tudi s svojimi otroci govorila nemško,

dočim se je v hiši sicer govorilo slovaško. Masaryk še danes najrajši govori slovaško.

Njegova mlada leta na gimnaziji v Brnu, kamor je prišel potem, ko se je že učil ključavničarstva in kovaštva, niso bila brezskrbna leta, temveč težka doba, polna bojev za vsakdanji kruh. Njegovo edino premoženje mu je bilo dano od prirode: velika nadarjenost, ki mu je omogočila, da si je osvojil že na gimnaziji vsled znanja svetovnih jezikov veliko obzorje po svetovni literaturi.

Na univerzi se je posvetil študiju filozofije na Dunaju. Po dovršitvi univerze je šel v Lipsko, nato se je habilitiral na dunajskem vseučilišču za filozofijo.

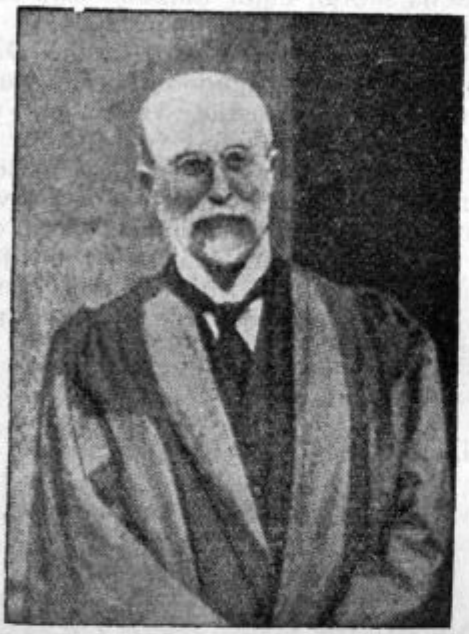

Predsednik Masaryk.

Ko se je razdelila Karlova univerza v Pragi na češko in nemško, je prišel Masaryk na češko univerzo kot docent filozofije.

Njegovo delo na univerzi in organiziranje znanstvenega dela izven nje mu je pridobilo v inteligentni češki javnosti glas, ki ga je končno privabil v aktivno politiko. Kot poslanec v državnem zboru 1891.—1893. se je sijajno obnesel.

Sledila je najplodovitejša doba Masarykovega političnega in znanstvenega pisateljevanja. Napisal je češko vprašanje, Karla Havlička, Jana Husa in Socijalno vprašanje.

V teh knjigah je podal filozofijo, na katero naj narod opre svoje delo za boljšo bodočnost.

Poudarjal je neprestano, da je treba češko vprašanje reševati s tem, da se prerodijo vse vrste naroda umstveno in nravno. Boril se je proti polovičarstvu in frazam za delo. Ker je svoj narod ljubil, mu ni prizanašal v njegovih napakah, temveč jih je neizprosno razkrival.

•

Masaryk je svaril Dunaj, naj izpregleda, dokler je čas. Dunaj ni izpregledal in zato sledijo sedaj s strani Masaryka, ki mu je povsod prvo resnica in pravica, napadi, ki so razkrinkavali Avstrijo pred svetom kot nemoralno in lažnivo. Njegovi nastopi za zagrebške veleizdajalce, proti Friedjungu in Aehrentalu so mu pridobili svetovni sloves, ki si ga je leta 1913. utrdil še tudi kot znanstvenik in najboljši poznavalec Rusije s knjigo Rusija in Evropa.

•

Prišla je svetovna vojna, v katero je Masaryk takrat že v 64. letu svoje starosti, aktivno posegel. Postal je voditelj češke iredente, organizator češkega odpora proti Avstriji. On je ustanovitelj češke legijonarske vojske, ki je s svojo krvjo na vseh bojiščih dovršila Masarykovo delo.

Ni čuda, če takega človeka narod ljubi z vso silo. Ž njim je zmagala trdna vera v pravičnost in ljubezen.

GODBENI KROŽEK

društva »Edinost« v Biljani v Brdih.

Smrt perzijskega šaha.

V San Remu je umrl preteklo leto vsled srčne kapi bivši perzijski šah in oče novega poglavarja perzijske države, Mohamed Ali, star komaj 53 let.

Mohamed Ali se je rodil 21. julija 1872. kot sin šaha Muzaffera Eddina ter je stopil na prestol 18. januarja 1907. Kot prestolonaslednik je bil deležen v prvi vrsti vojaške vzgoje ter je imel za učitelja bivšega avstro-ogrskega majorja in poznejšega generala Wagnerja Wetterstadtskega. Bil je vzgojen v strogo absolutističnem duhu, zato mu je bila ustava, katero je izvedel njegov oče l. 1906. bruno v očesu. Radi strogega absolutističnega nazi-

ranja je imel Mohamed Ali neprestano spore z ministri. Ti spori so posegali globoko v perzijsko parlamentarno življenje. Rusija in Anglija, ki sta dne 31. avgusta 1907. razdelile Perzijo v tri sfere, v rusko, britansko in med njima ležečo nevtralno cono, sta zaman svetovali šahu zmernost in pamet. Perzijsko ljudstvo je bilo zelo ogorčeno. L. 1908. je bil izvršen na Mohameda Alija bombni atentat, ki ga ni pripravil k razumu. Krvoločni mož je nastopil proti upornikom z vojaštvom in zanetil v deželi ljute poulične boje, v katerih je delovalo celo topništvo. 21. junija 1908. je šah razpustil zbornico. Ko je videl, da uporniki nočejo odnehati, je proglasil vojno stanje nad Teheranom, katerega so dobili v roke kozaki pod poveljstvom polkovnika Ljakhova. Dne 24. novembra 1908. leta se je odločil Mohamed Ali za nevaren poizkus. Izdal je proklamacijo, v kateri je izjavil, da ne bo nikoli več dovolil parlamenta. Anglija in Rusija sta vnovič protestirali, toda zaman. Šele usoda turškega sultana Abdul Hamida je Mohameda Alija nekoliko iztreznila. Maja meseca leta 1909. je šah zopet uvedel parlament in se vrnil k staremu ustavnemu življenju. Bilo je prepozno. Dežela je plamtela v revoluciji in mesec julij je prinesel odločitev, ki je bila za šaha usodnega pomena. Mohamed Ali se je moral umakniti in se zateči v rusko poslaništvo. Dne 16. julija ga je zbornica odstavila. Prestol je zasedel njegov komaj 11 letni sin Ahmed, ki stoji še danes na čelu perzijske države. Mohamed Ali je moral zapustiti domovino in oditi v inozemstvo, kjer je umrl. Perzijski narod ni žaloval za njim.

ZANIMIVOSTI O KOLEDARJU

Tudi za koledar veljajo zakoni. Nobeno stoletje se ne začenja v sredo, petek ali soboto. Mesec oktober se začenja vedno z istim dnem, kakor januar, april vedno z istim dnem kakor julij, december kakor september ter začenjajo februar, marec in november enako. Le za junij in avgust ni pravila. Za prestopno leto te določbe ne veljajo.

Koledar se ponavlja vsakih 28 let čisto natanko, tako da je mogoče letos uporabljati koledar iz l. 1897.

V zadnji dobi se mnogo govori o reformi koledarja. Reformo predlagajo astronomi in praktični trgovci. L. 1922. je newyorška trgovska zbornica sklenila, naj bi se koledar reformiral tako, da bi štelo leto 13 mesecev po 28 dni (torej 364 dni). Tako bi padel vsak datum na določen dan v tednu.

Prvi nemški koledar je izšel v tisku baje že leta 1430.

DRAMATIČNO DRUŠTVO V GORICI.

Prizor iz Moliére: Namišljeni bolnik. — Zasedba l. 1924. — Po vrsti od leve na desno in navzdol: g. Birsa Edi, gdč. Jug Vilka, g. Leštan Vladimir, gdč. Klede Mariči, g. Velušček, g. Živec, gdč. Milica Erženova, g. Ciril Bratuž (režiser), gdč. Štanc Herta in šepetalka Gorjan Draga.

Prosvetno društvo.

Pred poldrugim tisočletjem so zgodovinopisci zapisali prvo besedo o Slovencih. Naši kmečki predniki so že takrat prepevali, modrovali, se družili, sodili, častili svoje bogove: živeli so že svojevrstno kulturno - prosvetno življenje. Naša krasna narodna pesem je vzbrstela iz njihovih duš, dehteča po vipavskih poljih, bučečem istrskem morju, kraških vinogradih, tolminskih planinah. Ljudska bistroumnost je izkresala zaklad modrosti v pregovorih, v naši krasni slovenski govorici, v bogati življenjski in gospodarski izkušnji. Predavna srčna dobrota našega kmečkega naroda je ustvarila našo pregovorno gostoljubnost, lepo rodbinsko življenje, vaško župo ali srenjo s svojim voljenim županom ali sodnikom, ista srčna dobrota mu je izčistila dušo za občutje krivice.

Prosveta je bila takrat, in še dolga stoletja pozneje res ljudska, narodna in kmečka. Narodna zato, ker so jo ustvarili le pripadniki slovenskega naroda; ljudska pa zato, ker jo je ustvarjalo vse ljudstvo, a jo je bilo tudi vse ljudstvo deležno. V medsebojnih pogovorih in vsakdanjim občevanjem se je širila med vsem narodom. Zato ni bilo treba niti šol niti drugih naprav. Naša takratna kultura ni mogla biti drugačna kot kmečka, saj smo bili narod kmetov. Iz nje je dišala svežost in lepota narave, je seval bister razum, orčavi in pošteni značaji, kalieni v trdem poljskem delu. V njej so se kazali kot v zrcalu ljubki običaji in kmečka opravila.

V naših časih se je potek kulturnega stvarjenja precej spremenil. — Nova doba je rodila tovarne, moderna prevozna sredstva, ogromne učne in vzgojne, upravne in sodne naprave. Ustvarila je stan umetnikov, učenjakov, ljudskih voditeljev.

Prosveto v naši dobi ne ustvarja več samo ljudstvo. Nekateri mislijo celo, da celokupni narodi kulturno sploh več ne ustvarjajo, marveč da to delajo le posamezni izobraženci in duševni velikani. To ni res! Duševni velmožje izhajajo tudi duševno, ne le po krvi iz naroda. Kar narod misli, čuti, trpi, to doživljajo i oni. Razlika je le v tem, da oni te misli, čuvstva tudi razbirajo in jih izražajo v umetnosti, znanosti ali v raznih družabnih tvorbah. Zato pa tudi narod proizvode svojih duševnih stvariteljev sprejema s tolikim umevanjem, saj so to proizvodi njegove lastne duševnosti. Umetniki, znanstveniki, voditelji dvigajo neizcrpne zaklade narodove duševnosti, da z njimi narod dramijo, učijo spoznavati in ljubiti svoj narod in svojo domovino, ceniti svoj svobodni kmečki stan.

Zjasni se nam čelo pri misli na preteklost našega naroda in na njegove duševne stvaritve. Radostimo se pesniških del Prešerna, krasnih pesem našega »goriškega slavčka« Gregorčiča, Župančiča. Veseli smo spisov našega Jurčiča, pesnika naših »Tolminskih puntarjev« — Svetolučana Preglja, našega Bevka, Šorlija, Cankarja. Ugajajo nam slike Jakopiča, Ajdovca Pilona, Jakeca, Kraljev. Ponosni smo pred svetom na svetovne učenjake Miklošiča, Kopitarja, Cerkljana Močnika, Nahtigala, Vidmarja, Vebra. Kdo bi pozabil naših organizatorjev: Bleiweisa, Tavčarja, Kreka, Gabrščka, dr. Gregorčiča?

Iz tega dobimo malo sliko o moderni kulturi v nasprotju s staro narodno. Spomniti pa se moramo pri tem še na dve stvari.

Prvič. Nova doba je ustvarila tovarne in ogromna mesta. S tem pa tudi različne stanove. Zato tudi Slovenci dandanes nismo več izključno kmečki narod, dasi smo to še vedno po pretežni večini. S tem pa tudi naša kultura ni več odsvit le kmečkega življenja. Sicer pa, ko govorimo o mestni kulturi, zmajujemo z glavo. V kolikor gre za visoko umetnost ali znanost o stvareh, ki kmeta ne zanimajo, je še dobro. Mestne razmere, ki uničujejo značaje, mračijo poglede za vse lepo in resnično, uničujejo zdravje in veselje do življenja s pomehkužnostjo, telesnim uživanjem in s pomanikanjem; — tako mestno »kulturo«, ki pozna le klečeplazenje pred človeško telesnostjo in materijo, ki znači čisto sebičnost, na deželi, odločno odklanjamo.

Drugič. Iz zgornjih imen vidimo, da vsaj na prvi pogled ustvarjajo posamezniki. Zato pa se tudi poznajo le posamezniki. Popolnoma nezadostno bi bilo dandanes širiti prosveto le z medsebojnim pogovarjanjem in občevanjem. Kako bi neki n. pr. pripovedoval Cankar o vsem tem, kar je on spisal v svojih tridesetih knjigah? Proizvode kulture hranijo dandanes ne le posamezniki v svojih dušah, pač pa še v večji in največji meri knjižnice, šole, muzeji, galerije slik itd.

25. LETNICA V ŠMARJAH.

Pevski zbor pod vodstvom g. učitelja Kavsa l. 1900.

Moderna kultura je zato s sedmimi ključi zaklenjena zakladnica, vir, ki teče za narod nedosegljiv. Treba je zato najti sredstva, žlebove, po katerih ta dragoceni studenec zopet napeljemo med ljudstvo, odkoder je potekel. In to nalogo imajo naša mala prosvetna društva. Kdo je bil Gregorčič, kaj je ustvaril, to naj pove našemu ljudstvu, njegovo življenje in delo, s predavanji in knjigami ter prireditvami njegovih duševnih proizvodov. Enako naj nas seznani z vsemi našimi duševnimi plemenitniki in z vsemi modernimi kulturnimi stvaritvami. Širi naj pa le čisto, presejano in pretehtano prosveto. Kar je mesto rodilo slabega in gnilega naj naleti na zaprta vrata našega prosvetnega društva. Nasprotno! Društvo naj nas varuje s poukom pred mestno sebičnostjo, mehkužnostjo, poltenostjo in težnjo po sami zabavi.

Seznanjati s prosveto ni edini namen našega društva. V sedanjem trdem boju za obstanek, mora tudi naš kmet uporabiti vse izkušnje sveta pri kmetovanju in gospodarjenju. Umnega kmetovanja naj torej uči društvo naše ljudstvo, uči naj ga, kako bo pridelke bolje razpečal, kako si potrebno ceneje nabavil.

V organizaciji, skupnosti je moč, pravi moder izrek. Če si vsega ne more privoščiti in preskrbeti en sam slaboten posameznik, zmore to vas, soseska, združena v društvu. To velja, ne le za prosveto, marveč prav tako za gospodarstvo itd. Nikdo nam ne bo pomagal, če si ne bomo pomagali sami. Najizdatnejše sredstvo samopomoči pa je društvo, organizacija. Ta je izvor znanja, moči, kmečke samozavesti in ponosa. Udruževanja društvenega življenja naj nas uči društvo: Ustvarjati, voditi in ohranjevati, skratka, uči naj nas organiziranja.

Mir med ljudmi je največje dobro, kar jih ima človeštvo. Mir v družini, vasi, med vasmi! Miru, medsebojnega razumevanja, složnosti, medsebojnega pomaganja, tega potrebuje sodobni človek. Ne razprtij, sebičnosti, podtikanj, zdražb! — Kdo nam more v tem oziru bolje pomagati ko društvo, ki nas dan za dnem druži, da se spoznavamo in si pomagamo.

Društvo naj nam torej ohranja to, kar je ustvaril naš kmečki narod, seznanja nas s tem, kar so ustvarili veliki možje, ki so izšli iz naših kmečkih vrst in so jim ostali zvesti. Društvo naj nas uči umnega kmetovanja in gospodarjenja. Društvo naj nas uči združevanja, organiziranja. Kajti le v društvu se moremo izobraževati, v društvu je moč, iz društva bomo črpali naš kmečki ponos, samozavest in ponos, ki nas postavi v isto vrsto z drugimi stanovi. Društvo naj nam da evangeljski mir, najvišjo kulturno vrednost človeštva, s tem da nam omogočuje medsebojno spoznavanje, složnost in pomaganje. Društvo je dramitelj neizčrpnih, skritih kulturnih sil našega kmečkega naroda.

ŠPORTNI KLUB - AJDOVŠČINA.

Tekma med debelimi in suhimi.

VELESEJEM V NIŽJEM NOVGORODU.

Nižnji Novgorod ob Volgi v Rusiji je bilo že od nekdaj važno trgovsko mesto, trg, na katerem sta si podajala roki Vzhod in Zahod. Letos se je vršil v Nižjem Novgorodu velesejem, ki je privabil tudi mnogo tujcev, posebno Turkov in Perzov, Kitajcev in drugih narodov Vzhoda. Sklenjene so bile velike kupčije. Naša slika nam kaže skupino trgovcev s sadjem, ki so prišli s svojim blagom na ladijah po Volgi.

250-letnica zvezdarne v Greenwichu.

Zvezdarna v Greenwichu pri Londonu je danes najznamenitejša na vsem svetu. V 250 letih svojega obstoja je na izreden način pripomogla k razvoju zvezdoznanske vede ali astronomije. Zvezdarna je danes že zato znamenita, ker štejemo od nje na vzhod in zahod razdalje na naši zemlji. Skoz zvezdar-

no gre poldnevniška črta, ki ji damo označbo ničla; od nje na levo štejemo okoli zemlje 180 takih krogov, na desno pa ravno toliko. Tako smo vso zemljo omrežili s poldnevniškimi krogi ali meridiani. Greenwich je torej izhodišče. Izgovori se grinič ali grinidž.

Zvezdarna je bila potrebna že zato, ker leži Anglija sredi morja in je vse polno njenih sinov zmeraj zunaj na vodah oceana. Angleškim mornarjem je bilo treba dati na pot natančne astronomične podatke, treba jih je bilo opremiti z vsem, kar je mogla dati takratna veda. Karel II. (1660—1685) je imenoval Johna Flamsteeda za ravnatelja in ureditelja nove zvezdarne, koje ustanovitev je bila sklenjena leta 1675. Danes si pač ne moremo več predstavljati težkoč tedanjega časa, če je bilo treba kakšno zvezdarno ustanoviti in na novo urediti. 4. marca 1675. je izšel kraljev odlok o ustanovitvi nove zvezdarne. Izbrali so greenwichški grič blizu reke Temze, s širokim razgledom po okolici in na bližnji London. Leta 1676. se je Flamsteed nastanil v zvezdarni in je začel z delom. Boriti se je moral z velikimi sitnostmi, celo plače mu niso redno plačevali. Sestavil je prvi del velikega kataloga zvezd s približno 3000 zvezdami. Umrl je zadnji dan leta 1719. Od znamenitih poznejših ravnateljev so znani zlasti Halley, Bradley in Airy. Zvezdarna se je širila, orodja je bilo zmeraj več, število sodelovavcev je naraščalo, naraščal je pa tudi njen delokrog. Danes je ime Greenwich znano vsakemu šolarju.

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA.

Bralno društvo v Kozani.

VZOR NORMALNE ŽENE.

Angleške bojevnice za ženske pravice »Vzor normalne žene« so se obrnile na znanega pisatelja Rudyarda Kiplinga z vprašanjem, kakšna naj bi po njegovem mnenju bila normalna žena. Pesnik je v sledečih muhastih in nagajivih besedah označil, bolje rečeno opisal lastnosti take žene: So tri stvari, ki jih po mojem mnenju žena, ki s talenti za dom združuje še telesne in duševne vrline, mora na eni strani imeti, na drugi pa pogrešati. Podobna mora biti polžu, ki le redko zapusti svojo hišo, a na drugi strani naj ne nosi vsega svojega imetja kakor polž s seboj. Nadalje naj si vzame za vzor odmev, ki samo tedaj govori, če je vprašan. A v tem naj ne bo odmevu podobna, da ima vedno zadnjo besedo. Končno naj izkazuje v svojem dejanju in ravnanju rednost in točnost dobre ure v zvoniku, a ji ne sme biti slična v tem, da svoje čednosti neprestano vsemu mestu naznanja.

ZALJUBLJENI LEV.

(Iz francoskega).

V davnini davni so zveri
se razgovarjale z ljudmi
in ljuti lev je hodil mednje,
iščoč si druščine sosednje,
brez vseh pomislekov; saj um
je levji bister, moč, pogum
sta silna, in orjaška griva
ponos in veličast razkriva.
Nekoč kraljevski lev spozna
na paši lepo planšarico,
izvoli jo si za družico,
če dovoli gospod papa.

Snubitev levja pravzaprav
očetu ni bila povšeči;
res lep je snubec grivoglav,
pa strašen in nevarna zver,
kako naj da mu lastno hčer!
Pa levu težko je odreči;
in če mu že odreče srečno,
kdo ve, kako bo pač tedaj —
lahko se vzameta skrivaj,
kar bi bilo še bolj nevšečno.
Kako ga gleda ljubeznivo,
bežala z levom vsak bi čas

in kakor kite dolgih las
mu gladi, spleta težko grivo.
Zavreči snubca ne hoté,
boječ se ga, mu oče dé:
»Z nevesto nežno vežete
se, dragi zet, in ko se boste laskali,
bi s kremplji jo opraskali,
želim, da jih odrežete;
in tudi, kar se tiče zob,
da prej bi jih odpilili,
ne bodo se vam smilili,
ker moja hči je ko golob,

vsa nežna, plašna, Visokost...
Če strašnih pa ne bo zobov,
o krempljih če ne bo sledov,
je sama slast bo in radost«.

Prevzet ljubezni, lev podložen —
tako nas čuvstva preslepé —
žrtvuje kremplje in zobé
in v hipu ves je razorožen.
Krohoče se mu družba vsa,
v zasmeh še nanj naščuje psa.
Ljubezni se ne daj v oblast,
ž njo pamet izgubiš in čast!

Prevel Jos. Jurca.

Zveza prosvetnih društev v Gorici.

Srčno zadovoljstvo, sreča! — to so dobrine, ki so človeku vedno le bdele pred očmi. Telesno zdravje in dovoljno vsega za vsakdanje življenje sta temelj temu zadovoljstvu. Čim bogatejše duševno življenje je pa to zadovoljstvo samo! Človek, bogat znanja, poln misli in načrtov, toplega srca in čuvstev za vse lepo, za umetnost; tenke vesti za ob-

ORGANIZACIJSKI TEČAJ

Zveze prosvetnih društev v Gorici dne 13. in 14. junija 1925.

čutje najmanjše krivice, poln ljubezni do svojega soseda; veseleč se in hlepeč po novem znanju; umerjen in zdržen po svojem telesnem uživanju, — to je srečen in v pravem pomenu besede kulturen človek.

Visoko kulturne države, z ogromnim številom šol, dvignejo le majhen del duševnih zakladov svojega naroda kot govorijo razni opisi. Kaj šele mi? — Dramiti neizcrpne sile našega kmečkega naroda, je cilj naše osrednje prosvetne matice v Gorici.

V pomoč pri tem so ji naša prosvetna društva. Zato Zveza podpira s svoje strani ta društva, ki skrbijo zato, da ohranjujejo našo ljudsko, kmečko kulturo, ter širijo našo moderno slovensko prosveto, ki ju ustvarjajo naši duševni velmožje. Predavati, vzgajati učitelje društvom (s tečaji za vaditelje društvom, dramske ravnatelje (režiserje), pevovodje, telovadne vaditelje), s preskrbovanjem dobrega čtiva (s knjižnicami, časopisi), z omogočevanjem dobrih javnih in društvenih prireditev, to so poti, po katerih hodi za svojimi cilji.

Omenili smo, da je telesno zdravje in dovoljnost vsega za vsakdan, pogoj za človeško zadovoljstvo. Skrbeti za zdravstveni pouk in pouk v umnem kmetovanju in gospodarjenju s knjigami, časopisi, predavanji in tečaji je zato posebno pomemben posel. Če se naši fantje in dekleta naučijo voditi in upravljati prosvetna društva, bodo znali isto tudi v kmečko-gospodarskem ali kakršnem koli drugem društvu. Zato je gojitev in pospeševanje gospodarskega pouka v društvu in življenje v društvu, predpriprava za dobro kmetovanje in za gospodarsko organizacijo. Organizacija pa je izvor blagostanja, moči in samozavesti, ker sloni na načelu kmečke samopomoči.

Razumevanje med ljudmi, druženje, strpnost, medsebojno pomaganje, to je največja vrednost, kar jih ima človek vrednosti — in to je v največji meri mogoče v društvu. Poživljanje društev in društvenega življenja je zato toliko važno kulturno delo.

Kakšno delo pa je naša prosvetna matica na tem polju že izvršila, kakšno bo vršila v tekočem letu, naj bo sodilo naše ljudstvo samo.

Stoletnica Braillevega točkopisa.

Letos praznuje slepčevski svet stoletnico, ko je Louis Braille, gojenec zavoda za slepe v Parizu, priredil l. 1825. sedanji točkopis za slepe. Priredil, ne iznašel.

Pred iznajdbo točkopisa so uporabljali za tiskanje knjig, ki so služile slepcem, vbočene črke. Večinoma je bila to velika latinska abeceda. Popoln obrat v tiskanju in pisanju pa je prinesla iznajdba točkopisa. Francoz Barbier je prišel začetkom 19. stoletja po temeljitih študijah do sklepa, da je vzbočena točka

prikladnejša za otipavanje nego vbočena črta. Sestavil je znake za posamezne glasnike ne oziraje se na pravopis. Za posamezne glasnike je različno uvrščal točke po temeljnem znaku, obstoječem iz 2 navpičnih vrst po šest točk (⁞ ⁞). Vsled svojega obsega niso bili ti znaki posebno praktični za otipavanje. Vendar po so tvorili začetek točkopisa.

Slepi Braille L. je temeljito preuredil Barbierjeve poizkuse z vbočenimi točkami. Po večletnih praktičnih vajah je leta 1825. končno dovršil vse znake za enostavno pisavo. Oziral se je tudi na pravopis. Temeljni znak je obsezal dve navpični vrsti po tri točke (⁞⁞) skupaj torej šest točk, kar je za lažje in hitrejše otipavanje velike važnosti. Ker je Braille izpopolnil pisavo tudi z znaki za številke, ločila in note, kar je Barbier docela prezrl, ni ostalo od Barbierjeve iznajdbe drugega kot gola točka. Zato epohalno delo je francoska vlada odlikovala Braille z redom častne legije. Po njem se imenuje ta pisava Braillev točkopis. Danes so znanstveni in praktični poizkusi določili le rabo točke.

Braillev točkopis so prevzeli skoro vsi kulturni narodi. Skupnim mednarodnim znakom so pridejali še one, ki jih zahteva posebej pravopis dotičnega jezika.

Najstarejši časopis na svetu.

Kitajska vlada je ustavila letos pekinski list »Peking Bao«, ki je bil najstarejši časopis na svetu. Ustanovil ga je Su Kung približno štiristo let po Kristusu, ko je vladal na Kitajskem cesar Tin Kuang Tsang, ki ga smatrajo za izumitelja pismenk, zlitih iz svinca in srebra. Začetkoma je obstojal časopis iz šestih sešitih pol rumene svile, na kateri so bile odtisnjene pismenke.

Skoraj 1000 let so bili izdajatelji tega starega lista popolnoma neodvisni. Lepega dne pa je izgubil glavni urednik na kaj čuden način neodvisnost. List je začel namreč propagirati načrt, naj bi vlada poslala komisijo učenih Kitajcev v Evropo, ki naj bi ondi proučevali tamošnje običaje in razmere. Po povratku v domovino naj bi ta komisija svetovala vladi, katere evropske navade bi kazalo uvesti na Kitajskem. Vlada ni bila preveč navdušena za to misel in je dala listu večkrat razumeti, naj ustavi to propagando. Glavni urednik se ni brigal v svojem stremljenju po popolni neodvisnosti za te migljaje vlade. Kabinet je napravil kratek proces: Lepega dne je dal glavnega urednika zapreti in kratkomalo obglaviti.

Šele leta 1800. je postal »Peking Bao« dnevnik. List je začel kmalu potem objavljati vrsto notic o spletkah na dvoru, vsled česa ga je vlada ustavila za nedoločen čas. Šele nekaj let kasneje je list mogel zopet izhajati. Toda tudi to ni trajalo dolgo in časopis je zopet padel pri vladi v nemilost.

Takrat so ga izdajatelji prekrstili v »King Bao«, in je smel zopet izhajati, toda v drugi obliki.

List je v novi obliki izhajal nad sto let, dokler ga ni kitajska vlada leta 1912. zopet prepovedala. Prinesel je namreč žaljiv članek o novem predsedniku kitajske republike. Tri leta je trajalo, da je smel časopis zopet iziti.

Politične zmešnjave letošnjega leta na Kitajskem so vzrok, da je prenehal izhajati najstarejši časopis sveta po 1525 letnem obstanku.

K 25. LETNICI DRUŠTVENEGA DELA.

Pevski zbor »Bralnega in pevskega društva« v Dobravljah pri Ajdovščini.

REŠEN Z VISLIC.

Nekega dne si je dejal omejen človek: »Neumen sem; če začnem prebrisane uganjati, ne bo živ krst mislil, da sem jaz«. Začel je torej krasti. Toda že pri prvi tatvini so ga dobili in mu jo dokazali, ker je bil ukradel zlato uro, jo imel pri sebi in vsak hip pogledal nanjo. Nekaj sodnikov je menilo, naj bi postopali z njim mileje, ker je omejen, in naj bi se glasila sodba na leto dni ječe ali tako nekako. »Tako«, so dejali drugi, »ali ni dovolj, da toliko prebrisanih falotov uganja svoje lumparije? Ali naj razpišemo za bebce še nagrade, da bodo potem vsi kradli?« in šest proti petim jih je reklo: »Na vislice mora«. Ko mu je rabelj na lestvici vrat preiskal, mu je dejal: »Ljubi moj, tule okrog vratu jih imate več kakor za ušesi. Skoraj bi bil moral vzeti daljšo vrv«. Kajti v resnici je imel siromak brado precej zrastlo z vratom, in ko mu je rabelj vrv nerodno ovil in ga sunil z lestvice, mu je smuknila glava skozi zanko in je obešenjak padel z vislic na tla. Nekaj gledalcev se je smejalo, večji del pa so se

ustrašili, in na glas zavpili, kot bi se bali, da bi se zločinec, ki bi ga bili radi videli umreti, ne trpel kaj škode na zdravju. Toda rabelj je stal nekaj hipov kot okamenel na lestvici in nato je dejal: »Kaj takega se mi celo življenje še ni pripetilo«. Tedaj je dejal tudi obešenjak spodaj na tleh hladnokrvno s piskajočim glasom: »Meni tudi še ne«. In vsi, ki so to slišali, so pozabili na resnost položaja in da gre preko vislic uboga grešna duša pred večnega sodnika, in so se morali smejati. Sam rabelj si je tiščal robec pred usta in je zrl v stran. Milejši sodniki pa so prigovarjali strožjim: »Pustite ubogega grešnika, naj gre. Na visice je bil obešen, več niste zahtevali, in smrtni strah je tudi prestal«. Tako so reveža izpustili. *(J. P. Hebel. — A. R.)*

Prosveta.

Društvo »Prosveta« v Trstu je imelo v preteklem letu svoj tretji redni osrednji občni zbor. Uspehi, ki jih je doseglo društvo v bornih štirih letih, odkar obstoji, najbolje pričajo o važnosti in potrebi po taki ustanovi za naša prosvetna društva in za naše narodno življenje sploh. Namen, ki si ga je stavila »Prosveta« ob svoji ustanovitvi, postati namreč središče in žarišče prosvetnega delovanja med Sloveni v Italiji, je popolnoma dosegla. Društvo samo izvršuje svojo nalogo predvsem v tržaški pokrajini, po svojem Odseku za Istro, ki se je ustanovil v njenem področju, je raztegnila svoj delokrog tudi na hrvatski del Istre, na Goriškem pa ji stoji kot vestna prijateljica in družica ob strani Zveza prosvetnih društev, s katero jo vežejo tesne bratske vezi.

V »Prosveti« se zrcali vse naše življenje in vse naše gorje. Vsak udar, ki je bil naperjen proti našim društvom, je našel tukaj svoj odmev. »Prosveta« je bila vedno pripravljena pomagati z nasveti in z dejansko pomočjo. Koliko pisarenja, koliko prošenj, koliko prevodov in koliko vlog je bilo s tem združenih. In koliko poti in koliko posredovanj.

Z zanimanjem je društvo sledilo vsemu društvenemu življenju. Posebno važnost je pripisovalo mladinskemu gibanju, ki ga je podpirala, kjer je le mogla in znala. Veliko pažnjo je posvečala tudi razvoju športa in je bila s Športnim udruženjem, ki ga je pomagala ustvariti, v stalnih stikih.

Glavna naloga pa je naravno videlo društvo v izvrševanju drugih točk programa, ki si ga je stavila ob ustanovitvi. In tudi v tem oziru je imelo društvo zaželjeni uspeh.

Danes ima »Prosveta» največjo slovensko knjižnico v Italiji, ki ž njo lahko zalaga 54 knjižnic po deželi. Razun teh že vezanih in registriranih knjig razpolaga z večjim številom večinoma nevezanih knjig, ki so manj pripravne za ljudske knjižnice in ki so namenjene ustanavljajoči se osrednji knjižnici. Odsek za Istro pa razpolaga s primernim številom hrvatskih knjig, ki so namenjene knjižnicam v Istri.

Veliko je število knjig, toda še večje je povpraševanje in velikokrat ne more povsem ugoditi željam čitateljev.

Bogata je tudi zbirka dramatičnih iger, tako da je društvo vedno lahko dalo vsem podeželskim odrom primerne igre na razpolago.

Manj obsežna je zbirka muzikalij, toda tudi tej je društvo začelo posvečati večjo skrb. V preteklem društvenem letu je priredilo štirimesečen tečaj za pevovodje, ki ga je pohajalo 27 oseb iz vse dežele. V zadnjem času pa se je osnoval poseben odsek, ki bo skušal urediti vprašanje naših pevskih zborov in naše pesmi sploh.

Uspešno je bilo delovanje tudi na polju predavanj. Veliko je pomagal k temu kinematografski aparat, ki je ž njim po ugodnem slučaju lahko razpolagalo društvo. Uspehi bi bili še neprimerno večji, ako ne bi društvo naletelo na najhujše zapreke; omenjamo naj samo žalostne dogodke, ki so bili v zvezi s predavanjem prof. Vebra.

Delokrog društva se je od leta do leta razširjal. Delo je postajalo od dne do dne

Z DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA.

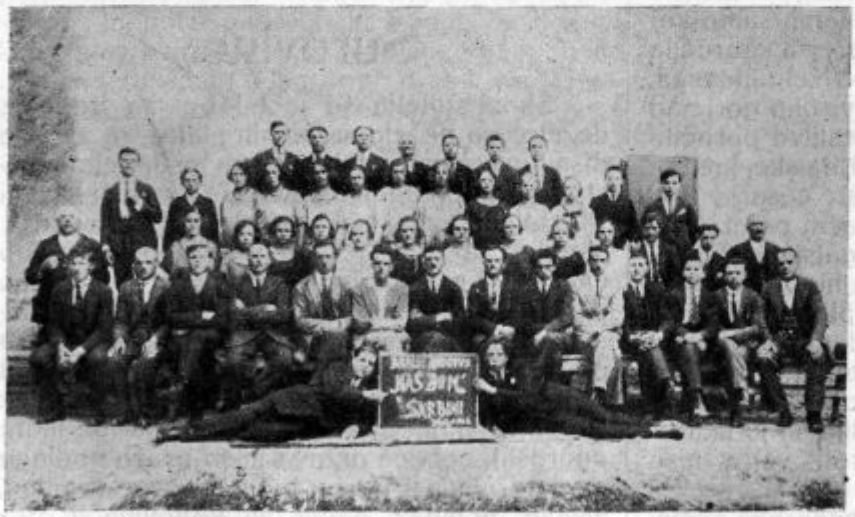

Bralno društvo »Naš dom« v Škrbini.

težje. Toda društvo se ni ustrašilo nobenega truda in nobene žrtve. Tudi ni zahtevalo javne zahvale in razkričalo svojega dela v vse vetrove. Edino in zadostno zadoščenje mu je bila vest, da je izpolnilo svojo nalogo.

L. Č.

TELOVADNO DRUŠTVO V IDRIJI.

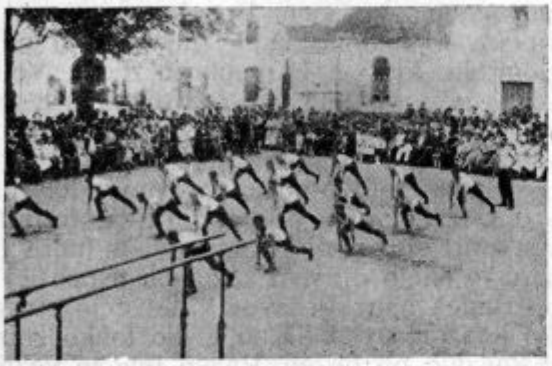

Telovadci. Nastop dne 26. julija 1925.

Petindvajsetletnica „Zeppelinov".

Kdor hoče napredek letalstva v zadnjih letih prav umeti, se mora zamisliti nazaj v čase, ko še ni bilo nobene uporabljive zračne ladje in ko so govorili o aeroplanih samo kot o neizpolnjivi želji. Že najstarejša poročila zgodovine nam pripovedujejo o želji človeka, da se dvigne v zrak in plava visoko gori nad zemljo. Prvo vsaj deloma zanesljivo poročilo o dvigu v zrak nam prihaja iz **Kitajske,** kjer se je povodom ustoličnih slavnosti cesarja Fokiena leta 1306. izvršil prvi zračni polet. Leta 1707. se je v Lizboni na Portugalskem dvignil v zrak neki Guzman, a šele Francoz **Montgolfier** je leta 1783. vpeljal zrakoplov v lastnino človeštva. A kakšen je bil tedanji zrakoplov! Z vročim parom ali plinom je bil napolnjen, in veter je delal z njim, kar je hotel. Veliko so nato poskušali in študirali, rodila se je marsikakšna srečna misel, a proti vetru niso mogli nič.

Leta 1873. je izdal nemški generalni poštni mojster **Stephan** — znan nam kot stvaritelj Svetovne poštne zveze, glej lanski Koledar str. 50 in 51 — majhno knjižico o zrakoplovih. Grof **Zeppelin** jo je bral in je začel znanstveno raziskovati vzroke dotedanjih neuspehov.

Korak za korakom je prodiral naprej. Leta 1890. je predložil svoje načrte pruskemu vojnemu ministrstvu, a komisija jih je kot neizpeljive odklonila. In vendar je v teh načrtih temelj njegovih poznejših brezprimernih uspehov. Norčevali so se iz njega, »zračnega grofa« so ga imenovali, a šel je za svojim ciljem dalje, nemoteno, pogumno. Njegova jeklena volja je omogočila slednjič ustanovitev »Družbe za pospeševanje zračne plovbe« v Stuttgartu na Württemberškem. Württemberški kralj je dal na razpolago potrebni prostor, tam so napravili lopo, so delali in gradili, in leta 1900. je prva zračna ladja krožila 17 minut **po zraku.** Imenovali so jo L. Z. I. L je začetna črka nemške besede Luftschiff = zračna ladja, Z je začetna črka grofovega imena in so odslej take zračne ladje nazivali »Zeppeline«, I pa pravi, da je bila ta ladja prva te vrste.

Zeppelin je bil s temi deli zapravil vse svoje premoženje; videli so se uspehi, a ljudje so še zmeraj norčevali iz njega. Leta 1903. je priobčil oklic za pomoč; oklic je bil glas vpijočega v puščavi. Šele drugi oklic je pomagal. Nemška industrija je dala Zeppelinu gradivo zastonj, denar je prihajal od vseh strani, na novo se je začelo in šlo je kvišku. Z navdušenostjo so šli zvesti grofovi sotrudniki na delo, med njimi znani dr. Eckener, zboljševali so in popravljali ter pridejali zmeraj kaj novega. Zaključek četrtstoletnega dela in truda je bil krasni **lanski polet** velikega »Zeppelina« iz Evrope v Ameriko. V nepretrgani vožnji je plaval po zraku nad 80 ur; najlepša priča neutrudljive človekove delavnosti in vztrajnosti.

Surovine.

Skozi stoletja se je bil boj za tropične dežele, za dežele srebra in zlata, za dežele dišav in začimb ter barvnega lesa. Šele industrija, ki je polagoma nastajala k zadnji tretjini 18. stoletja, splošnejše pa v drugi polovici 19. stoletja, je odprla državam, trgovini in ob enem tudi razvoju industrije same popolnoma druge vidike in možnosti.

V trgovskem prometu naše dobe igrajo omenjeni tropični pridelki majhno ulogo, a kot pravo bogastvo se smatrajo danes na videz malopomembne tvarine, katerih pa ne more pogrešati nobena država in so prava podlaga moderni industriji in to predvsem **premog,** železo, bombaž, baker ali kotlovina in petrolej.

Kakor so se svoječasno borile kolonijalne države za Vzhodne ali Zapadne indijske otoke, tako se tepejo danes industrijske države za omenjene industrijske surovine.

Sicer nam kaže slučaj, da zamore imeti država — kakor je Švica — razvito industrijo in razsežno trgovino brez vsakih surovin v državi, brez kolonij in brez dohoda do morja, a taka država ne more biti trajno niti politično

niti gospodarsko samostojna; uspeva le v v mirnem času, in pride v slučaju vojne med sosedi v težek položaj in veliko zadrego. Taka država se mora odpovedati »moči«. Dokler je pa pojem države spojen s pojmom moči ali vsaj samostojnosti, ima veliko več privlačnosti nasproti primer, ki ga vidimo v Severni Ameriki pri Združenih državah, ki posedujejo vse važne surovine v bogati meri. In le tej zavidanja vredni autarhiji — kakor imenujemo položaj take države — moramo pripisovati ameriško gospodarsko moč, neomejeno samostojnost, velik vpliv in ogromen razvoj.

V mirnem času zamore kupiti vsaka država, česar sama ne more ali noče pridobivati, v drugih državah. Obsežen svetovni promet stavi namreč blago vseh delov sveta na razpolago vsakemu, ki je v stanu ga plačati s tem, da koncentrira ponudbo in povpraševanje na svetovnem trgu. Kdor pa z blagom razpolaga, ta ima moč v rokah in to posebno v vojnem času. Tekmovanje velesil za zagospodovanje nad surovinami nima tedaj le gospodarskega, temveč celo zelo resno politično ozadje, ker tu gre za pripravljenost za vojno; je tedaj v tesni zvezi z oboroževanjem.

V sedanjih časih je industrijska država močnejša ko pa agrarna in Anglija je približno že pred enim stoletjem ustavila pridobivanje prehranjevalnih sredstev, volne in drugega doma, zato ker je z industrijskim predelavanjem iz kolonij in od drugod uvoženih surovin več zaslužila. Nemčija je ob pregibu stoletja popolnoma ustavila pridelovanje nekaterih surovin, kakor volne, lana, konopelj in je rajši te uvažala iz agrarnih držav; prešla je k bolj dobičkonosnemu predelovanju surovin in je začela gojiti le več vredne rastline, kakor je sladkorna pesa. Računsko bi tudi bilo pametnejše vse krušno žito in krmo uvažati iz inozemstva in bili so posebni razlogi, predvsem vojna nevarnost, ki je Nemčijo zadrževala, da ni sledila popolnoma Angliji in postala čisto industrijska država. Svetovna vojna je tudi pokazala, kako pravilno je to bilo, a je tudi dokazala, kako usodepolno je pomanjkanje gotovih nepogrešljivih surovin in Nemčiji je primanjkoval predvsem baker, bombaž, gumij in petrolej. Neodvisnost države je v nevarnosti, če ne razpolaga z vsemi potrebnimi surovinami in zato je boj za surovine postal po vojni mnogo hujši in srditejši. nego je bil pred vojno.

Premog in železo so najvažnejše podlage ne le moderne industrije nego tudi celokupnega gospodarskega življenja države. Anglija je obogatela in se industrijsko visoko dvignila radi skupne lege premoga in železa in zanjo prav radi tega tudi Združene države. Enako ugodnost je imela tudi predvojna Nemčija, ko je dobila poleg rensko-vestfalskih premogovnikov še lotrinške železne rudnike, ki jih je zvezala potom dobrih vodnih cest s premogovniki, ker ne ležijo tako blizu, kakor v Angliji in Ameriki. Z vojno pa je zgubila Nemčija tudi ¾ pridobivanja železne rude. Zato pa je postala Francija najbogatejša država na železu v Evropi. Sedaj poseduje ta nad polovico — 5318 milijonov ton — v odkopovanju se nahajajočih evropskih železnih ležišč, ki tvorijo skupaj 10069 mil. ton. Združene države jo še prekašajo s svojimi 6350 milijoni tonami. V letu 1922. je pridobila Nemčija le 6 mil. ton železa, a 10.8 mil. ton ga je morala uvoziti, prišla je tedaj s prvega na tretje mesto v Evropi.

Premog je danes še edini naravni zaklad, katerega poseduje Nemčija v obilni meri in na tej važni postavki energije sloni vsa njena današnja gospodarska moč in ves razvoj industrije. V pridobivanju premoga je prekašala Anglija Nemčijo pred vojno. Leta 1913. je izkopala 292 mil. ton premoga ali skoro 48% celokupnega evropskega pridobivanja. Od tega je izvozila 78 mil. ton v druge države in 21 mil. ton je uporabila za ladje in inozemsko trgovino. Zadnja številka je važna točka v poziciji angleške svetovne trgovine in prekomorskega prometa. Francija pa ne poseduje niti za svojo potrebo dovolj premoga. V letu 1913. je izkopala 40.8 mil. ton — kar je za razmere francoskih premogovnikov zelo mnogo — a uvozila je 19.8 mil. ton. Radi tega primanjkljaja je stremela za tem, da dobi od Nemčije važna in bogata premogovna ležišča, kar je z vojno tudi deloma dosegla: dobila je Saarsko pokrajino za dobo 15 let brez kake odkupnine. Poljska je dobila od Nemčije v Zgornji Šleziji 7/8 premogovnikov in prišla s tem na tretje mesto držav v Evropi po množini pridobljenega premoga. V dolgem presledku sledi potem Rusija, Čehoslovaška in Belgija. Po obsegu premogovnikov je pa Nemčija še vedno na 1. mestu v Evropi. V letu 1922. je Nemčija pridobila 149.6 mil. ali 71% od leta 1913., Anglija pa 253.6 mil. ton premoga.

Evropa poseduje le 13% cele premogovne zaloge na svetu, Združene države same pa 46%, 11% Kanada. Železne rude poseduje Evropa le 26 milijard ton, Amerika pa 103 in Združene države same že 76 milijard ton. Pred vojno je bila Evropa v pridobivanju premoga na prvem mestu, a vojna jo je potisnila v ozadje. Leta 1913. je izkopala Evropa skoraj polovico premoga sveta, v letu 1921. pa 2/5.

Boj za premog in železo se je odigraval dosedaj na politično razoranih tleh Evrope, čeprav se mora omeniti, da so bili tudi že pred vojno mednarodni prepiri za ležišče premoga v Kini, na otoku Borneo, na Sahalinu in na Špicbergih. Poznejši čas bo še učakal velike boje za reserve premoga v dosedaj še ne

preiskanih deželah in državah in tedaj bo stala v ospredju Kina, ki poseduje 17% — (domneva se pa še na veliko več %) — svetovne zaloge premoga. In če gledamo iz tega vidika vmešavanje velesil v današnje razorane kineške zadeve, tedaj nam mora biti jasno, zakaj se to dogaja!

Že od začetka našega stoletja pa se bije srdit boj za poleg premoga in železa najvažnejšo energijo, namreč za petrolej. Množina petroleja na svetu je sicer v primeri z omenjenimi tvarinami majhna, a v zvezi z številno uporabljivostjo petroleja in vedno večjo potrebo je petrolej posebno zaželjena energija. S potrebo narašča tudi pridobivanje petroleja na svetu.

V letu 1900. se je pridobilo na svetu 20.24
V letu 1913. se je pridobilo na svetu 52.82
V letu 1922. se je pridobilo na svetu 119.—

milijonov ton. Združene države stojijo z 75.55 milijoni, to je 65.5% svetovnega pridobivanja na vrhu (l. 1913=30). Za njimi pride Mehika z 27.73 milijoni = 21.2% (1913 šele 7%). Rusija, ki je pridobila leta 1901. polovico svetovne produkcije in stala leta 1913. z 17.5% na drugem mestu, ni dosegla še predvojne množine (leta 1922. le 3.6%), kakor je ni dosegla še Galicija in Rumunija. Zato je pa produkcija narastla v Perziji, v Južni Ameriki in tudi v holandski in angleški Indiji je pridobivanje v neki meri večje. To so po priliki najvažnejši kraji in države, v katerih se pridobiva petrolej.

Združene države so največji pridobitelj, a tudi največji porabitelj petroleja. Ob enem so tudi vodilne v monopolskem stremljenju in v trustih. Petrolejski trusti so podjetja največjega obsega in to tako po kapitalu, kakor tudi po območju in organizaciji, zakaj ti zajamejo produkt v vsej njegovi celoti, to se pravi: pridobivanje, rafinerijo ali čiščenje, prevažanja z lastnim brodovjem in ves obrat. Najvažnejši in največji so seveda v Ameriki, a tudi Anglija ne zaostaja. Sedaj ima vsaka po tri velike truste. Iz Združenih držav pa je izšel ves načrt za mednarodno zagospodovanje pridobivanja in svetovnega trženja s petrolejem. Prva velika amerikanska družba je prišla okoli 1900. na naš evropski kontinent v Rusijo in Rumunijo. Leta 1907. je ustanovila »Evropsko petrolejsko unijo«. Temu nevarnemu napredovanju amerikanske družbe so se najprej zoperstavili Angleži ter ustanovili dve družbi že leta 1907., ki so si dali nalog, dobiti vse takrat še dosegljive petrolejske vrelce v svoje roke. Angleška vlada jih je pri tem načrtu pridno podpirala. Na ta način je posedovala Anglija leta 1914. že 25% ali 1/4 znanih petrolejskih vrelcev. Po vojni se je ta delež že povečal, tako da Angleži kontrolirajo baje že nad polovico vrelcev na svetu, amerikanska družba pa 1/3. Pri vsem tem pa Anglija ni le izločila amerikanskega vpliva pri svojih vrelcih, nego si je zagotovila vpliv pri amerikanskih še prostih vrelcih in v Mehiki. V Južni Ameriki je nastala prava tekma med Amerikanci in Angleži, v Indoneziji, Perziji in Mezopotamiji so se pa močno sprijeli. Amerika je videla, da je okrnjena in zato je nastopila proti angleškemu petrolejskemu imperijalizmu že radi tega, ker je postala pri njih potreba po petroleju velika radi naraščajoče automobilske industrije in radi tega, ker so se počele kuriti tudi ladje s petrolejem. Produkcija petroleja že leta 1923. (64.7 mil. ton) ni več zadostovala potrebi za 11.8%, kar je bilo treba uvoziti in sicer ponajveč iz Mehike. Združene države so pa še radi tega v skrbeh, ker njih vrelci usahnejo pri sedanji produkciji v dveh do treh desetletjih. Spopadi in napetost radi petroleja med Ameriko in Anglijo se je polegla še le z »petrolejskim mirom«, ki je bil sklenjen 1921. v Washingtonu. Ta petrolejski mir ne izključuje možnosti anglosaškega - amerikanskega petrolejskega monopola na svetu.

To pa znači za tretjo velesilo — Francijo — ki je po vojni zelo zainteresirana na petroleju, slab izgled za bodočnost. Ona je dobila po vojni od Nemčije petrolejski vrelec v Alzaciji, poleg tega si je zagotovila s kapitalom petrolejske reserve na Poljskem, v Rumuniji, na Čehoslovaškem in tudi v Rusiji. Slabo je pa odrezala napram Angliji v Aziji, kjer je dobila le 25% nemške predvojne udeležbe, ima pa tudi možnost pridobivanja petroleja v Mozulu. Za mozulske petrolejske kraje se pa že delj časa bije boj med Ameriko, Anglijo, Francijo in Turčijo, tako da je možnost pridobivanja petroleja za Francijo zelo, zelo majhna.

Nemčija poseduje sedaj zelo malo petrolejskih vrelcev, ker, kar je imela v inozemstvu, je z vojno izgubila in vrelci v državi — v Hanoverskem nižavju — pojemajo od leta do leta.

V gospodarsko in ne malo politično tako važnem vprašanju petroleja so marsikatere države — razum vseh malih — neprostovoljni gledalci in popolnoma ob strani tega boja, v katerem se zrcali pristni kapitalistično-imperijalistični duh dobe. Nekatere države so pa celo popolnoma odvisne od velesil, ki so prišle v njihove kraje in zasegle petrolejske vrelce, kakor je Perzija, potem Portugalska v svoji koloniji Angola, Holenska v Indoneziji in Mehika sama. V neki meri velja za male države, ki posedujejo take potrebne zemeljske zaklade, da so jim ti v propast, ker jih ta zaklad veže z močnejšimi, ki postanejo sčasoma gospodarji.

Zato pa tudi velja: Država, ki ne razpolaga s potrebnimi surovinami, ne more veljati res za »velesilo«, zakaj primanjkuje ji mož-

nost stati na lastnih nogah in voditi svojo lastno politiko, prisiljena je — posebno v vojni nevarnosti — na naslombo, omahovanje je njena glavna poteza, in izrabljanje ugodnih prilik.

Japonska sama ne poseduje dovolj surovin in kar se petroleja tiče, je popolnoma odvisna od Anglosaksov. Le nadvladanje Kine, kjer si je že tudi zagotovila z rudniki bogate železne in premogovne rezerve, bi zadostovalo, da bi mogla stati kot enakovredna poleg drugih velesil.

Idealu autarhije odgovarjajo še najbolj Združene države, zakaj te posedujejo in pridobivajo vsega v bogati meri in za vsako potrebo — izmed surovin ji primanjkuje le nikel, cin in cink. — One zamorejo voditi vsako vojno poljubne trajnosti. V stanu so celo samo z odpovedjo izvoza v kako državo tako pritisniti nanjo, da se jim končno mora vdati.

Anglija ima doma dovolj premoga in železa, petrolejski vrelci so pa širom sveta po kolonijah in pridejo v slučaju vojne malo v poštev.

Francija ima klub vojnim pridobitvam velike skrbi radi surovin, primanjkuje ji premoga, petrolej itd. in njena po vojni brezobzirna in nestanovitna politika se da razložiti edino iz tega stališča.

K 25. LETNICI DRUŠTVENEGA OBSTOJA.

Bralno in pevsko društvo v Šmarju.

Moj prvi zračni polet.

Bilo je zgodaj zjutraj, vreme je kazalo, da nam je usojen lep jesenski dan. Trije mladi študentje smo sedeli v avtu, ki je drvel po ravni cesti. Vozili nismo dolgo in že sem vzrl v daljavi silhuete hangarjev, ki so mi pričali, da bomo kmalu na cilju.

Izstopimo. Pred lopo stoji že pripravljeno letalo in ropotanje motorja nam ne dopušča, da bi z besedami izražali svoje občudovanje. Že dolgo — od svojega zadnjega izpita — se nisem čutil tako vznemirjen kot prav tedaj, ko se mi je imela uresničiti želja, da se tudi jaz poizkusim v zračnih višavah. Še preden sem sklenil račun sam s seboj, se je pojavil pilot, ki nas je vabil, naj vstopimo v letalo. Odprl nam je vratica in povedal, da predstavljajo oni dve prečki ob trupu letala stopnici, po katerih se spretnemu človeku lahko posreči zlesti v notranjost letala.

Nočem pretiravati, a poudarjam, da sem bil pri vsem pričakovanju presenečen. Kabina je tako opremljena, da napravi že ob vstopu zelo dober vtis. Mislil sem, da se nahajam v modernem luksus-avtu. Ko smo posedli po mehkih foteljih in opasali pasove, kar je po pravilih za start in pristan potrebno — po mojem skromnem mnenju pa le nekako pomirjevalno sredstvo — nam je še pilot zabičil, naj se ne sklanjamo preveč skozi okenca. Končno je vstopil tudi on sam.

Motor je začel močneje ropotati in letalo se je odzibalo proti startni črti. Sprva smo se premikali počasi, toda kmalu smo zadobili precejšnjo hitrost in koj nato se je mati zemlja poslovila od nas. Tla so se postavila nekako poševno in polagoma so se začela vrteti, znak, da smo se dvigali v ravni črti. Priznati moram, da mi je bilo pri tem v želodcu vse drugače kot dobro in da sem si sam pri sebi mislil: no, to pa utegne lepo končati!

Pri tem nečednem premišljevanju sem pa v svoje veliko začudenje opazil, da moji prijatelji nekaj zveči. Zavest, da sem tešč, mi je vzbujala lakoto. Izrazil sem mu veliko zmisel za njegovo početje. Razumel je, kam merijo moje besede, in izvlekel tudi zame staro žemljo iz žepa. Misel ni bila slaba. Želodec, prepričan, da dobi novega napornega dela, se je umiril in ohranil svoje sile za boljši namen.

Letalo se je izborno dvigalo in istočasno z letalom tudi naše razpoloženje. Nahajali smo se tačas kakih 1000 m visoko. Zemlja se je pomikala prav počasi pod nami. Pogled raz letalo je bil krasen. Pisani gozdovi v jesenski lepoti, ceste tanke ko črte, bleskečajoča se jezera, lične hišice kakor posejane igračke, nad nami je žarelo nebo, na katerem se je tu pa tam pokazal oblaček in v naslednjem trenutku zdrdral mimo nas. Skratka, vsaka minuta je bil doživljaj, posebno pa še za tako »zračno-zelenega«, kot sem bil jaz. Nisem se menil za prijatelje, ne za njihove glasne vzklike občudovanja, še manj pa mislil na nesrečo, o kateri pravijo, da nikoli ne počiva.

V teh višinah, ko pluje letalo mirno in enakomerno nad tem grešnim svetom, so misli usmerjene le k lepoti razgleda, je duh razgret le od novega doživetja. Ob takem razpoloženju se polasti človeka občutek popolne varnosti, se mu rodi zaupanje v letalo. Ni čuda torej, da sem pri tem malone pozabil na svoj zajtrk. Ono trdo žemljo sem še vedno krčevito

držal v roki. Zdel sem se samemu sebi atentator lastnega želodca, ki je za vsakega študenta res hudo in nepotrebno breme, zato sem jo rajši potisnil v žep in se ponovno vdal krasnemu razgledu.

Zazdelo se mi je, da postaja ozračje bolj megleno in tudi oblaki, ki smo jih sprva le poredko srečavali, so se začeli gostiti. Sicer nisem bil vešč, presojati lego letala v zraku, toda vedel sem takoj, da smo smer izpremenili, kajti zemlja pod menoj se je začela vrteti. Ob strani sem ugledal ogromno maso oblakov, katero je naš pilot spretno obšel. Nahajali smo se še vedno približno v isti višini; zemlja je zadobila tanko, megleno prevleko, ki je postajala vidno neprozornejša, tako da so končno izginili tudi zadnji najlažji obrisi stvarstva.

Bili smo sami. Kot »edini preostali« se mi je zdelo in občutil sem popolno neodvisnost od vsega pozemskega, ki je bilo izginilo pod nami tako nebistveno in nevažno. Otok življenja v nepreglednih višavah. Naš veličastni ptič je pel in pel svojo staro pesem kot bi nas hotel uspavati, da nas laže ponese iz sive vsakdanjosti v vesoljno življenje.

Iz teh misli me je nenadoma predramil pridušen vzklik mojega soseda. Pogledal sem na njegovo stran, kamor mi je pokazal s prstom. Daleč proti obzorju, kjer ni bilo več sopare, sem opazil letališče. Lope so se bliščale v solncu in pred njimi so se opazile bele lise. Uganil sem takoj, da so to letala. Kmalu so megle pod nami izginile, razgled je postal jasen in čist kakor prej. Božja narava se je zopet odražala v vsej svoji krasoti, poveličujoč vsemogočnega . . .

Letalo se je nalahno nagnilo naprej, motor je deloval skoraj neslišno. Polagoma so se začele male hišice večati in zemlja nam je prihajala nasproti, da nas zopet sprejme. Po kratkem času, ko smo bili že nad letališčem, si je dovolil pilot majhno »šalo«, ki me je zelo presenetila; da pride menda preje na tla, si je umislil pristati v ostri vijačnici, ki mi pa nikakor ni prijala. Vijačnica je v toliko neprijetna, ker se za opazovalca vrti zemlja in ne letalo. To vrtenje je združeno s hitrim padanjem, tako da je za ponižnega zemljana najbolje, če zapre oči.

Ta modri nasvet sem slušal tudi jaz in mižal. Ko sem se zopet ojunačil in spregledal, smo se nahajali le še par pedi od zemlje, ki je z neznansko naglico drvela mimo. V naslednjem trenutku smo dobili tla pod kolesa in polagoma se je letalo ustavilo nedaleč od glavne lope.

Izstopil sem, popravil si obleko. Pilot me je vodil s seboj, pokazal še par letal in mi ob slovesu daroval neko brošuro kot spominček na moj prvi polet. Zahvalil sem se mu in odhajal, a po pravici povedano: veselejši bi bil, da bi bil komaj prišel . . .

Naj podam še h koncu par statističnih podatkov o Junkers letalih, ki jih čitam v omenjeni knjižnici:

V zadnjih štirih letih se je prepeljalo z navedenimi letali 80.000 oseb, od teh polovica v letu 1924. To število potnikov predstavlja približno težo 2,421.000 kg, če računamo osebo povprečno 60 kg. Od 40298 ljudi, prepeljanih v letu 1924., naznanja evropska statistika o nezgodah samo tri lahko ranjene. Preletena pot v letu 1924. znaša 1,875.371 km to so približno tri četrtine lunine poti okrog zemlje. Ako pomislimo, da računa uradna statistika o železniških nesrečah na 1 miljon km štiri ponesrečence, od teh dva smrtna, mora iz teh podatkov uvideti tudi najbolj goreči apostol »smrtnih nevarnosti«, da ni letanje dandanes nikako vratolomstvo.

Zlatko Bisail.

BRALNO IN PEVSKO DRUŠTVO

»Draga« v Svetem pri Komnu.

Moderne motorne ladje.

V ladjedelnici v Tržiču so začeli letos (1925.) 30. maja graditi dve veliki potniški motorni ladji. (Motorne ladje imenujemo one, ki jih kurimo s tekočino, torej s petrolejem ali bencinom, ne s premogom; takih ladij je od dne do dne več). Omenjeni dve ladji sta namenjeni brzopotniškemu prometu v Južno Ameriko. Vsaka bo vsebovala 23.000 ton po 2.83 kubičnih metrov, bo okoli 200 metrov dolga, 25 široka in nad 14 metrov globoka ter bo imela 9 krovov. Pot iz Trsta v Buenos Aires bo trajala približno 16 dni.

Na ladji bodo trije razredi za 2500 popotnikov. Prvi razred ima cele sestave takozvanih državnih sob, obstoječe iz sprejemnice, spalnice, kopeli s straniščem, sobe za služkinjo in prostora za prtljago; vrhu tega seveda primerno število elegantno opremljenih sob s kopeljo in straniščem. Opremo družabnih prostorov so oskrbeli po načrtih

GODBENI ODSEK

Bralnega in pevskega društva v Šmarjah pri Štanjelu.

prvovrstnih umetnikov. Slavnostna dvorana je 19 metrov dolga in 17 široka, ima oder za prireditve in veliko stekleno kupolo; do prostora pred dvorano prideš po 15 metrov visokih, s kipi in podobami ter bujnim rastlinstvom okrašenih stopnicah. V veliki jedilnici je prostora za 250 ljudi; zraven so manjše jedilnice za zaključene družbe, otroška jedilnica, bar, cvetličarna. Otrokom je na razpolago tudi posebna igralnica. Če boš hotel, boš lahko plaval v veliki plavalnici ali pa boš telovadil v najbogatejše opremljeni telovadnici.

Tudi popotniki drugega razreda bodo imeli na razpolaganje udobne in elegantne sobe ter razne družabne prostore. Pa tudi popotniki tretjega razreda ne bodo spali več v skupnih spalnicah, temveč v kabinah in tudi oni bodo imeli svoje jedilnice, glasbene prostore, čitalnice in kadilnice. Številni lifti (dvigala) bodo prepeljevali potnike s krova na krov. Sobe in družabni prostori imajo telefonično zvezo, povsod je poskrbljeno za dovažanje svežega zraka, v kopalnicah in umivalnicah je topla in mrzla voda; kuhinje, peči, pralnice itd. so opremljene z najmodernejšimi stroji, iz kuhinj bodo vozili jedila z lifti v pripravljalnice poleg obednic.

Prav posebno so pazili na zdravstveno opremo in pripravo. Na ladji je lekarna, okoli se vozeča zdravniška soba (ambulanca), posebne bolnišnice za navadne in za nalezljive bolezni z ločenimi oddelki za moške in za ženske, parna kopel, električna kopel, masažni prostor itd. Dalje je na ladji brzojavni urad, izvidni urad, temnice za fotografe, brivci in česavci itd. Med vožnjo bodo prirejali koncerte, kinematografske in druge predstave. Brezžični brzojavi bodo prinašali poročila od doma in drugod, vsak dan bo izhajal na ladji časopis z vsemi zadnjimi novicami. Tudi verskim dolžnostim boš lahko zadostil, vsak dan se bo bralo več maš itd. Za prtljago bo na razpolago prostor z 9000 vsebinskimi tonami. Ker so ladje motorne, odpadejo saje, dim, umazanost in je vožnja zato tembolj prijetna.

Ladji gradi ladjedelniška družba Cosulich.

V. Š.

PESEM.

Tihe so ure, tihi so dnevi
v meglo odeti,
tihe so, tihe besede,
ki jih slišim zoreti:
»Gre, gre, čas gre,
in nič ne veš, kdaj,
in nič ne veš, kje,
vrata v onkraj ti odpré
na stežaj!...«
O, rad bi vesel bil
in sam smeh tresel,
a jabolko smrti
zori na življenja drevesu.

Jože Lovrenčič.

Umetno barvana drevesa.

Barvati živa drevesa ni novost. Že pred 100 leti se je raznim vrtnarjem na Francoskem in v Nemčiji več ali manj posrečilo vzgojiti rastline s poljubno barvo. Poizkusi se v praksi niso obnesli. Vbrizgovali so rastlinam razna barvila, ki so se pomešala z drevesnim sokom in se razširila po vsej rastlini. Toda barva je kmalu izginila. Poizkuse so nadaljevali, zlasti ker so hoteli dobiti znanstveniki, ki so se s tem bavili, les razne barve, ki bi ga uporabili zlasti za pohištvo. Naravno je, da bi vzbujalo veliko pozornost, ako bi se komu posrečilo dobiti n. pr. zelen les in bi mizar, ki bi izdeloval omare iz zelenega lesa, mnogo zaslužil.

Ker se omenjeni poizkusi niso obnesli, so šli kemiki dalje in vbrizgovali barvila v les z močnim pritiskom, in sicer v že posekana debla. Posrečilo se je res, toda barva je prodrla le par milimetrov globoko pod skorjo.

Nemški inženir Reimann je iznašel novo metodo. Po desetletnih poizkusih je začel vrtati v stoječa debla primernih dreves kakih 30 centimetrov od tal luknje s posebnim vrtalnim strojem, da bi se barvilo enakomerno razdelilo po deblu. V luknje je potem vbrizgnil gotovo količino barvila. Potem jih je vse zopet zamašil razen ene, v katero je polagoma še vedno vlival barvilo. Tekom časa je spravil v drevo do 500 litrov barve. Barvilo se je pomešalo z rastlinskim sokom in prišlo ne samo v vlakna, ampak je prodrlo tudi v naj-

manjšo celico, v vejice in celo v liste. Barva je ostala in s tem je Reimann rešil problem barvanja živega drevesa.

Vse rastline se seveda ne dajo enako barvati. Inženir Reimann je dognal, da je listnato drevje bolj prikladno za barvanje ko igličasto, pri katerem ovira drevesna smola razširjenje barvila po drevesu.

Važnost novega izuma je jasna. Kdor si hoče nabaviti lepo pohištvo iz lesa izredne barve, ni več navezan na inozemski plemeniti les, ampak ga dobi tudi doma, kakršnega želi, toda veliko ceneje.

Po Reimannovem sistemu dobiš les najrazličnejše barve, od svetlo rdečega do popolnoma črnega. Hruško napraviš lahko modro-zeleno, hrast temnomoder itd. Barvani les se da dobro uporabiti tudi za izdelovanje lesnih biserov in gumbov, ker se da dobro stružiti, pa tudi za skodelice, svečnike in druge predmete.

MANDOLISTIČNI KROŽEK.

v Gorici leta 1924.

75-letnica podmorskega kabla.

Brzojav imenujemo tudi kabel. Zlasti se je to ime udomačilo za oni brzojav, ki je položen na morsko dno. Letos je 75 let, odkar so položili prvi tak kabel večje izmere, in sicer po dnu morske ožine med Angleško in Francosko. Torej tam, kjer je petindvajset let pozneje preplaval morsko ožino angleški kapitan Webb. Načrt za kabel med Anglijo in evropsko celino se je porodil leta 1840.; poslanec Wheatstone je v angleški zbornici sprožil to misel. Že leto prej je predstojnik angleškega brzojavnega urada v Indiji dokazal, da je mogoče pod vodo brzojaviti; položil je 2500 metrov dolg brzojav v vodo izliva reke Ganges. Preden se je pa Wheatstonov načrt izpeljal, je preteklo še dosti vode in so se izvršili prej še različni drugi poskusi. Leta 1842. je položil Morse kabel v pristanišču New Yorka in je obenem nasvetoval zvezo med Evropo in Ameriko, za one čase naravnost predrzna misel. Leta 1845. je položil Cornel kabel na dno reke Hudson v Ameriki; leta 1846. je zvezal profesor Hay dve ladji v angleškem pristanišču Portsmouth po kablu s celino in je še isto leto položil kabel med Anglijo in otokom Wight (izgovori: uajt). Leta 1848. je položil Dunajčan Siemens kabel v reki Ren, za njim sta prišla Armstrong in Walker z manjšima kabloma v Ameriki in ob angleški obali. Večinoma je bila pri teh poskusih žica ovita z gutaperčo in se je pokazala uporabljivost gutaperče kot prav dobrega izolacijskega sredstva. Sedaj ni bilo za polaganje večjih kablov nobene ovire več.

Tedaj je Anglež Brett zbudil v življenje Wheatstonov načrt in je osnoval v Parizu posebno družbo v ta namen. Napravili so 1.8 mm debelo bakreno žico in so jo ovili s 5 mm debelo plastjo iz gutaperče, ob obrežju pa še s svinčenim ovojem. Parnik »Goliath« je 28. avgusta 1858. brez vsake nezgode spustil v desetih urah kabel na dno morja, med Doverom na Angleškem in rtičem Gris Nez na Francoskem. Kabel je prav dobro posloval, a je drugi dan odnehal. Pregledali so ga in so videli, da se je na francoski obali gutaperča obdrgnila. To je bila seveda malenkost, in so škodo brž popravili.

Kmalu so položili drugi kabel, ki je postal vzor vsem poznejšim. Obstojal je iz štirih bakrenih žic, kojih vsaka je bila z gutaperčo osamljena, vmes so bila pa vlakna konoplje. Vse skupaj je bilo pa še v dolgih ovojih ovito z desetimi železnimi žicami, ko so služile kablu za obrambo. S tem kablom se je začel na zemlji glede prometa nov čas; druga za drugo so legale nove naprave na dno morja in so, kakor železnica na suhem, kmalu zamrežile vso zemljo. Meseci in tedni so se s pomočjo kabla skrčili v minute in sekunde. Spomnimo se še, kako je lani ob otvoritvi velebritanske razstave v Wembleya brzojavil angleški kralj vsem kolonijam po svetu naokoli svoj pozdrav, po večini potom podmorskega kabla, in kako je prišla brzojavka nazaj v London v 58 sekundah, potem ko je bila napravila pot 80.000 kilometrov!

ZAKUPŠČINA.

Ogrski poslanec Barcsay (Barčaj) je bil zelo dovtipen. Ko je bil še dijak na univerzi v Kološvaru, ga je vprašala kuharica njegove matere, stara že skoraj osemdeset let: »Gospod, če boste prej umrli kakor jaz, kaj mi boste pa zapustili?«

»Zadnji zdihljaj!«

O razdelitvi skupnih zemljišč.

O tem predmetu, ki razburja prav v poslednjem času naše ljudi od Trbiža do Pule in Reke, se je mnogo pisalo, a še več govorilo. Vendar pa to vprašanje ni novo, kakor si marsikdo nepoučenih misli. Nad pol stoletja je že preteklo, kar so se pričela deliti prva skupna zemljišča. In v tej dobi je bilo mnogo slučajev končno rešenih. Ostalo pa je kljub temu še veliko zemljišč, ki jih še danes večje ali manjše skupine posestnikov skupno uživajo in upravljajo, a ne na podlagi pisanih in potrjenih zakonov, temveč na podlagi starih in prastarih navad in običajev, ki so prehajali in prehajajo iz roda v rod.

Vsled stalnega naraščanja cene zemlji, vsled ustanovitve cele vrste novih gospodarstev, vsled vedno večjega števila prebivalcev v prizadetih krajih, da se nadalje zemlja bolje izkoristi in obdeluje ter iz raznih drugih razlogov pa je postalo skupno uživanje zemljišč — ne mislim tukaj na gozdove in planinske pašnike — prava ovira za gospodarski razvoj posameznika kakor tudi celih vasi. Vsled tega je povsem upravičena zahteva po razdelitvi takih zemljišč in po ureditvi pravic do njihovega uživanja in oskrbovanja, ker izvira ta zahteva iz nujne potrebe gospodarskega značaja.

Vsakdo bi mislil, da je taka delitev, ki jo zahtevajo upravičenci-uživalci, lahka in takoj izvedljiva, le da se prizadeti zjedinijo za načela, po katerih naj se izvede delitev. A temu ni tako. Po večini so taka skupna zemljišča vknjižena v zemljiških knjigah na ime davčnih občin. Ker pa ima pri vsaki izpremembi na občinskem premoženju končno in odločilno besedo nadzorovalna oblast, ki je danes kr. prefektura oziroma pokrajinski upravni odbor, povzroča prav ta okolnost velike težkoče pri reševanju sličnih vprašanj. Že prejšnja vladavina je omilila te težkoče na ta način, da je ustanovila posebne urade, ki so se bavili le s takimi zadevami, kar je bilo v veliko korist prizadetega ljudstva. Tudi sedanja vlada je uvidela umestnost takih uradov. V ta namen je ustanovila v Trstu kr. komisarijat za likvidacijo običajnega prava (R. Commissariato per la liquidazione degli usi civili), v čigar področje spadajo vse naše občine na Goriškem, bivšem Kranjskem, Tržaškem, v Istriji in na Reki. Oblast tega komisarja je obširna in brez njegove vednosti in odobritve se sploh nobena delitev ne more izvršiti. In prav to smatram za potrebno poudariti. Ni še delitev izvršena, ako se zemljišče razdeli v naravi in ako se nove parcele zarišejo v mapo. Ne. Dokler ni delitev tudi vpisana v zemljiško knjigo, so vsi stroški nepotrebni. Vpis izvršene delitve v te knjige pa se sme in more izvršiti le, ako je cel delitveni operat odobren in potrjen od omenjenega komisarja. Radi tega svetujem vsem, ki prihajajo pri delitvi upoštev, naj se ne prenaglijo in naj si ne delajo brezpotrebnih stroškov in poti. Tudi prevelikih skrbi naj se otresejo, ker v enem ali dveh letih ne bodo te zadeve še urejene. Na eno pa naj pazijo!

V zmislu kr. ukaznega zakona z dne 22. maja 1924. št. 751. (U. L. z dne 23. maja 1924. št. 122.), se morajo vse pravice, ki se nanašajo na uživanje skupnih zemljišč in zahteve po njihovi ureditvi priglasiti omenjenemu kr. komisarju **najkasneje do 6. junija 1926.** Ta pogoj morajo izpolniti vsi opravičenci odnosno v njihovem imenu pristojna županstva. Na podlagi priglasitve bo potem komisar že sam nadalje ukrepal.

Da se olajša delo komisarju in da se pospeši končna rešitev, je priporočljivo, da se predlože istočasno s prijavo komisarju tudi sledeče listine: a) posestna pola upoštev prihajajočih zemljišč, b) zemljiško-knjižni izvleček, c) mapni obris, d) imenik deležnikov, e) morebitni sporazumno dogovorjeni načrt delitve, f) morebitni sklep starešinstva, ki delitvi pritrjuje, g) listine, ki dokazujejo lastninsko pravico deležnikov do skupnega zemljišča (ako so na razpolago) in h) vse druge priloge, ki se smatrajo v posameznem slučaju za umestne. Na ta način se delitveno postopanje najbolje uvede.

Razen tega naj se vsi prizadeti namažejo prav dobro z božjo mastjo, ki se ji pravi sveta potrpežljivost.

France Gorkič.

Plavanje čez Kanal.

Letos je ravno 50 let, kar je angleški kapitan Webb preplaval Kanal. Tako imenujemo na kratko morsko cesto med Angleško in Francosko, na najožji točki v zračni črti samo 34 kilometrov široko. Na angleški obali je mesto Dover, na francoski pa Calais. Za dobrega plavača bi 34 km ne bilo nič posebnega če bi morje ne bilo nemirno in bi ne bilo močnega kipenja ob obali. Kajti prili moraš sam ven iz vode, čeprav si Kanal preplaval pa ne moreš sam ven, to nič ne velja.

Preplavati Kanal! To so bile že od nekdaj sanje vseh plavačev. Prvi pa, ki se mu je poskus posrečil, je bil šele znani kapitan **Webb.** Po dolgem treniranju in večkratnih neuspehih je dosegel svoj cilj leta 1875. Plaval je od Dovera proti Calais, spremljan od čolna, iz katerega so mu dajali krepčila. Plaval je 21 ur in 45 minut, preplaval je pa 63 kilometrov, tako ga je morje zaneslo. Angleži

so ga slavili kot narodnega junaka in so mu zbrali narodni dar 1400 funtov. V Calais so mu postavili spomenik, pozneje tudi v Doveru. Letos so praznovali v Doveru skromno spominsko slavnost. Webb je plaval brez očali in brez krinke, ne tako, kakor plavajo sedaj. Deset let pozneje je hotel preplavati Niagaro spodaj pod padcem, a je bila naloga tudi zanj pretežka, in je utonil.

Nešteti so bili oni, ko so Webbov poskus ponavljali, a dolgo se ni nobenemu posrečil. Eden najbolj žilavih in najbolj vztrajnih plavačev je bil **Holbein,** ki je gotovo tridesetkrat poskusil, vselej brez uspeha. Leta 1901. se je približal obali na 9 kilometrov, pa ga je izmučenost prisilila, da je odnehal. Leta 1902. je bil v vodi že 23 ur, samo 900 metrov je bil še od obale proč, pa je morje upadlo in ni mogel ven.

Šele 36 let po Webbu, avgusta 1911., je Anglež Burgess po šestnajstih brezuspešnih poizkusih dosegel zaželjeni cilj. Ob petih zjutraj je stopil pri Doveru v Kanal, spremljal ga je motorni čoln z zdravnikom in prijatelji. Plaval je brez napora, po strani, natančno 24 zamahov na minuto. Ko mu je postalo slabo in je hotel odnehati, so prijatelji v čolnu začeli peti, pa je spet šlo. Trikrat ga je kipenje vrglo nazaj, slednjič je pa le prišel ven. Jokal je ko otrok; v vodi je bil 22 ur.

Spet je pretekla dolga vrsta let, enajst. Prišlo je znamenito leto 1923, ko so preplavali Kanal kar trije. Vreme je bilo takrat posebno ugodno, in cela vrsta »Kanalcev« se je skupaj vadila in pripravljala. Prvi zmagovalec je bil Amerikanec Sullivan, 6. avgusta. Že leto prej je bil blizu francoske obale, pa ni mogel kipenja premagati. Leta 1923. je bil posebno dobro izvežban in pripravljen; plaval je od petih zjutraj do tri četrt na devet prihodnjega dne, torej 27 ur in 45 minut. — Samo en teden je prešel, pa je šla spet novica po svetu: Kanal preplavan! To pot je bil na vrsti Italijan Tiraboschi, ki se je postavil ob enem tudi s tem, da je za preplavanje porabil najmanj časa, samo 16 ur in 23 minut. Dočim so plavali vsi drugi v smeri od Anglije proti Franciji, je plaval on od Francije proti angleški obali. Odšel oziroma odplaval je 13. avgusta po osmih zvečer; na spremljevalni ladji »Champion« je bilo šest plavačev, ki so skakali drug za drugim v vodo in mu delali družbo. Drugo jutro se je začel boj proti kipenju, trajal je do pol ene; na bregu je bila velika množica ljudi, ki je vznemirjena in nestrpna čakala na izid boja. Ko je stopil Tiraboschi iz vode, se je opotekel; usedel se je, in ljudje so ga molčé občudovali. — Mesec za Tiraboschijem je preplaval Kanal Amerikanec Toth, tudi v smeri od Francije proti Angliji. Prekosil bi bil čas Tiraboschija in prej bi bil priplaval čez, če bi ga ne bila ovirala oseka (upadanje morja). Že je mislil odnehati, tedaj je pa skočil spremljajoči ga Burgess — plavač iz leta 1911. — v morje je plaval poleg njega in mu je dajal pogum. Toth je porabil samo par minut več kakor Tiraboschi, 16 ur in 54 minut.

Letošnjo Webbovo obletnico so hoteli praznovati mej drugim tudi z zopetnim preplavanjem Kanala. Vse polno jih je vežbalo, plavali sta tudi dve ženski, Amerikanki Wainwoight in Ederle, a sreča ni bila nikomur mila.

V. S.

NA ONEM SVETU.

Gospod Trebuhovič čita dnevni časopis. Med drugim bere naznanilo, da je umrl. Hitro telefonira prijatelju:

»Ali si ti dal v liste moj smrtni oglas?«

»Da... Ali — povej, odkod pa govoriš?«

DRŽAVNA MEJA, KI JE EDINA SVOJE VRSTE.

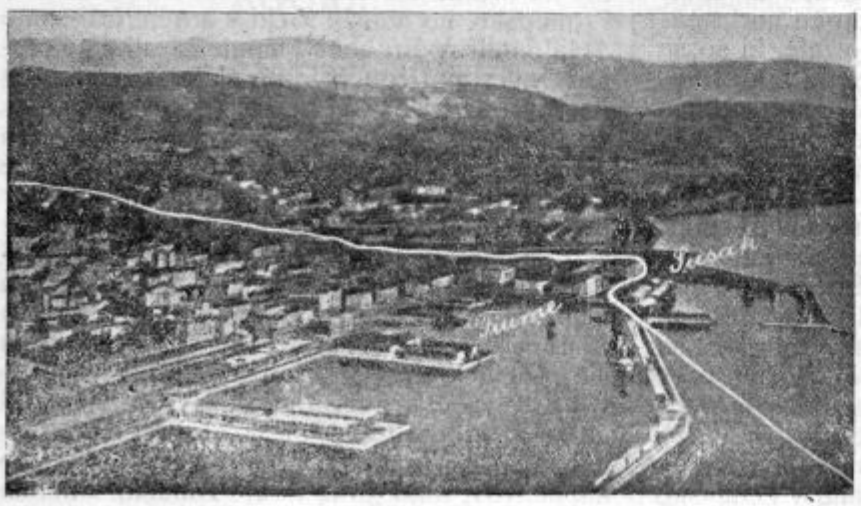

Slika nam predstavlja državno mejo med Jugoslavijo in Italijo na Reki. Na eni strani je Reka, na drugi Sušak, ki je prav za prav predmestje Reke, tedaj del nje same. Oba dela veže samo most in ljudje se z malo legitimacijo lahko izprehajajo iz ene države v drugo.

Dijaška Matica.

Od 6. januarja 1923., ko je bila »Dijaška matica« ustanovljena, pa do današnjega dne se je njeno ime tako udomačilo v naši deželi, je večji del slovenskega ljudstva Julijske Krajine tako doumel njen pomen in se je že naše slovensko dijaštvo tako oklenilo, da lahko rečemo z mirno dušo: »Dijaška matica« je postala v kratkem času svojega obstoja ustanova, ki je — skoraj edina — res naša vsevkupna in res naša skupna ustanova. To je dokaj zgovoren dokaz čistosti in plemenitosti njenih namenov in njenega dela in je ob enem razveseljivo pričanje, da v srcu tukajšnjega našega naroda še ni povsem zamrl zmisel za naše skupne potrebe in za naš skupni blagor. Treba bo le, da naše dijaštvo, ki je v prvi vrsti in direktno prizadeto pri napredovanju Dijaške matice, poskrbi s trajnim in vsakdanjim prepričevalnim delom ob vsaki priložnosti, da iskra, ki je bila s toliko truda zanetena, ne zamre, temveč da se plemenita ideja Dijaške matice še bolj razširi.

Kakor vrvi čebela v čebelnjaku v živem delu okoli svoje matice, tako mora zavreti v dijaških vrstah delo za Dijaško matico. Kajti vedno večje so naloge, pred katere stopa »Dijaška matica«, vedno večji postaja njen delokrog in vedno večje potemtakem njene potrebe. Težko nam, če bi jo pustili hirati!

•

O delovanju Dijaške matice v ravnokar minulem letu ne bomo tukaj na drobno poročali. Dijaki iz vseh delov naše dežele, od tolminskih hribov do sinje Adrije, ki so se obrnili na svojo Matico, so žive priče, da se je »Dijaška matica« z vsemi svojimi skromnimi močmi zavzela za njihovo usodo. Več, kakor se je storilo, ni bilo po človeških močeh mogoče storiti. Saj se je na to mlado ustanovo obrnilo v minulem šolskem letu kar — 180 dijakov za pomoč! —

Iz statistike tu spodaj je razvidno, kako se prosilci posojil in podpor vrste po pokrajinah. Omeniti pa je treba tu, da visokost razdeljenih podpor in posojil ni nikakor sorazmerna s številom prosilcev posameznih pokrajin. Tako je n. pr. istrsko dijaštvo,ki po številu prosilcev ni bilo najvišje, prejelo na posojilih in podporah največ, ker je bilo najbolj potrebno pomoči. Evo, kako so prosilci razdeljeni po pokrajinah:

Tržaška pokrajina:		Istrska pokrajina:		Goriška pokrajina:	
Visokošolcev:	44	Visokošolcev:	22	Visokošolcev:	19
Srednješolcev:	46	Srednješolcev:	23	Srednješolcev:	25
Skupaj:	90	Skupaj:	45	Skupaj:	44

Visokošolci, ki so prejeli posojila, so po poklicnih študijah tako-le razdeljeni:

Tržaška pokrajina:		Istrska pokrajina:		Goriška pokrajina:	
Medicincev:	10	Medicincev:	5	Medicincev:	5
Trg. visokoš.:	17	Trg. visokoš.:	5	Trg. visokoš.:	1
Filozofov:	2	Filozofov:	—	Filozofov:	4
Juristov:	7	Juristov:	7	Juristov:	4
Tehnikov:	6	Tehnikov:	1	Tehnikov:	3
Agronomov:	1	Agronomov:	3	Agronomov:	—
Kemikov:	1	Kemikov:	1	Kemikov:	—
Veterinarjev:	—	Veterinarjev:	—	Veterinarjev:	1
Bogoslovcev:	—	Bogoslovcev:	—	Bogoslovcev:	1

»Dijaška matica« je tudi letos priredila statistiko našega dijaštva, ki je v primeri z lansko zelo zanimiva.

Srednješolci 1923 - 24.

ŠOLA	Pristojnost dijakov po pokrajinah			1922/23	1923/24
	Trst	Videm	Istra		
Realka	34	126	16	314	176
Gimnazija	75	51	16	123	142
Realna gimn.	35	21	246	243	302
Trg. šola	69	9	18	72	96
Učiteljišča	46	170	30	276	246
Tehniška sr. š.	9	10	2	19	21
Navtika	6	—	—	5	6
Kmetijska šola	1	3	2	4	6
Gospodinjska š.	1	3	1	5	5
Ženski licej	2	—	29	27	31
	278	393	360	1088	1031

Visokošolci 1923 - 24

ŠOLA	Pristojnost dijakov po pokrajinah			1922/23	1923/24
	Trst	Videm	Istra		
Tehnika	15	14	10	42	39
Filozofija	7	11	3	19	21
Trgovsko v. šola	24	10	14	56	48
Agronomija gozdarstvo	2	—	5	8	7
Pravo	11	10	7	32	28
Medicina	14	12	12	36	38
Veterina	2	3	4	7	9
Farmaceutica	1	—	—	1	1
Abiturjentski teč.	—	1	—	—	1
Bogoslovje	4	13	1	11	18
	80	74	56	212	210

Srednješolci 1924 - 25

ŠOLA	Pristojnost dijakov po pokrajinah					Skupno
	Trst	Videm	Istra	Reka	Zadar	
Učiteljišče	22	104	24	3	32	185
Trgovske šole	88	62	9	5	—	164
Realna gimn.	36	16	85	26	—	163
Kmet. šole	6	2	7	—	—	15
Gimnazija	50	84	69	1	—	204
Realka	25	97	6	4	—	132
Tehniška sr. šola	11	28	1	2	—	42
Znanstveni licej	2	4	—	—	—	6
Dekl. licej	13	—	24	—	—	37
	253	397	225	41	32	948

Visokošolci 1924 - 25

ŠOLA	Pristojnost dijakov po pokrajinah					Skupno
	Trst	Videm	Istra	Reka	Zadar	
Trg. visoke šole	27	11	9	3	3	53
Pravo . . .	9	16	6	6	2	39
Kemija in Farmacevtika .	3	—	—	1	—	4
Filozofija . .	2	12	1	4	—	19
Tehnika . .	11	22	1	6	—	40
Veterina . .	1	2	1	—	—	4
Agronomija .	1	—	1	—	—	2
Bogoslovje . .	4	14	1	—	—	19
Medicina . .	13	3	3	4	—	23
	71	80	23	24	5	203

Tako torej stopa »Dijaška matica« v tretje leto svojega obstoja in delovanja, spremljana z velikimi upi in z velikimi skrbmi. Dal Bog, da bi srečno dovršila nalogo, ki si jo je nadela!

25 LETNICA DRUŠTVENEGA OBSTOJA.

Bralno in pevsko društvo v Dobravljah pri Ajdovščini.

KOLIKO KM ŽELEZNIC JE NA VSEM SVETU?

Leta 1840., kmalu po izumitvi parnega stroja, je bilo skupno 7700 km železniškega tira. Trideset let pozneje, l. 1870., je svet štel že 210.000 km železnic. Od tega leta se je železnica jela razvijati v brzem tempu. L. 1900. je bilo po vsej zemlji položenih 800.000 km železniških tračnic, deset let pozneje že 1,300.000 km. Danes jih štejemo že preko poldrugi milijon km, pa so vendar v Aziji, Afriki in Južni Ameriki se neizmerni teritorji, ki so skoraj brez železnic.

KOLIKO ZLATA JE NA SVETU?

Koliko zlata se nahaja dandanes po vsem svetu.

V Ameriki cenijo, da je na svetu za 9400 milijonov dolarjev zlata. Od te svote ga je skoraj polovica v Zjedinjenih državah, namreč 4200 milijonov, kar je vsekakor v veliki meri posledica svetovne vojne, ki jim je tako malo škodila, zato pa temveč koristila. Od ostalega dela, nekaj nad polovico, odpade na Veliko Britanijo približno 760 milijonov dolarjev zlata ali 8%, na Francijo 709 (7.5%), Argentinijo 472, Kanado 227, Italijo 215, Holandijo 234, Španijo 187 in Švico 142 milijonov dolarjev.

Kako zelo prevladujejo Zjedinjene države, kar se tiče množine zlata, dokazuje dejstvo, da ga je odpadlo okoli leta 1870. nekako po tri dolarje na glavo prebivalstva. To število je zrastlo v predvojnih letih na 18 do 19 leta 1913.

Lani je prišlo na vsakega prebivalca Zjedinjenih držav že po 40 dolarjev zlata.

Evropa bi po stvarnih računih potrebovala za svojih 300 milijonov prebivalcev zlato rezervo v znesku šestih milijard dolarjev. V resnici pa jih je imela koncem leta 1923. le kakih 2200 milijonov. Iz tega se vidi, kako zelo je Evropa danes odvisna od Amerike, ki jo je daleč prekosila. Ne mislimo pa s tem samo na Zjedinjene države, ki jih v političnem in gospodarskem oziru navadno splošno označujemo z Ameriko, ampak tudi na druge velike države, kot Kanado, Brazilijo in Argentinijo. Evropa je postala predmestje Amerike.

KAKO SE VLAGAJO PROŠNJE?

Obrtna dovoljenja. Ako hoče kak kovač, mizar, navaden trgovec, čevljar in podobno doseči obrtnico, mora predložiti in sicer vedno potom županstva na podprefekturo prošnjo na kolkovni poli za L 4.50. Zraven mora priložiti še posebej kolkov za L 4.50. Za izvrševanje obrti v mestu se pa mora kolkovati prošnja s kolkom za 9 L.

Kot priloge mora priložiti svoji prošnji sledeče listine:

1. potrdilo o triletni vajeniški dobi (certificato di tirocinio),
2. potrdilo o dvoletnem izvrševanju službe kot delavec (certificato di lavorante) in
3. privoljenje (nulla osta) od županstva.

Prošnje naj se ne pošiljajo naravnost na podprefekturo, marveč vedno potom lastnega županstva; kajti drugače zavrne podprefektura sama prošnjo na županstvo in tako se rešitev prošnje le zavleče.

Vsi oni obrtniki, ki izvršujejo svojo obrt potom strojev kot n. pr. žagarji, mizarji s strojnimi delavnicami, mehaniki, večji mlini, pa morajo pred vsem napraviti prošnjo na kolkovni poli za dve liri, da se jim odobri inštalacija strojev. Tej prošnji mora biti priložen načrt naprave v trojniku. Vsaka stran načrta mora biti kolkovana s kolkom za 60 cent. Prošnjo za izdajo obrtnice same morajo pa tudi vsi ti obrtniki s strojnim obratom napraviti na kolkovni poli za L 4.50 ter priložiti še kolkov za L 4.50.

Prošnje za dosego dovoljenja za gostilniško obrt se tudi vlagajo potom županstva na posamezne podprefekture. Le za dovoljenja v svrho točenja močnih alkoholičnih pijač (žganja) se mora naprositi prefektura. Ker je pa bil izdan znani zakon o omejitvi gostilniških dovoljenj in točenja pijač, ni nikakega upanja, da bi se ugodilo takim prošnjam. Oblasti jih kratko malo zavračajo. Ako pa hoče kdo kljub temu poskusiti svojo srečo, naj napravi prošnjo na kolkovni poli za dve liri s pri-

pombo, da predloži pozneje vse potrebne listine kot n. pr. kazenski list in dr. Tudi kolkov naj za enkrat ne prilaga, ker je uspeh, kakor že omenjeno, take prošnje silno dvomljiv in bo lahko še vedno priložil, ako bi se mu prošnja kar kratko malo ne zavrnila, na zahtevo kolke, potrebne za izdajo obrtnice.

Dovoljenja za nošnjo orožja. Vse prošnje za dovoljenja za nošnjo orožja pa bodisi lovske puške ali pa revolverjev, se morajo predložiti prefekturi.

Prošnja naj bo pisana na kolkovni poli za dve liri in sicer spisana na županstvu pred županom, ki mora overoviti podpis prosilca. Priloži naj se prošnji:

1. kazenski list, 2. dve fotografiji, overovljeni od županstva in 3. poštno nakaznico (vaglia postale), naslovljeno za lovsko orožje na Ufficio Registro in sicer v znesku L 103.30; za revolverje pa priložiti poštno nakaznico o znesku L 153.30 naslovljeno na Ufficio Registro na sedežu prefekture.

Imenovanja gozdnih, poljskih in lovskih čuvajev.

Prošnjo za imenovanje lovskih čuvajev napravi zakupnik lova in ne čuvaj sam in sicer na prefekturo potom podprefekture.

Pola, na kateri se piše tozadevna prošnja, naj bo kolkovana z dvema lirama.

Priloži naj se prošnji: 1. kazenski list, 2. spričevalo o dobrem obnašanju (buona condotta), izdano od županstva, 3. potrdilo, da zna čuvaj pisati in brati, 4. da je italijanski državljan, 5. potrdilo, da je odslužil vojaško službo (prepis foglio di congedo) in 6. poštno nakaznico v znesku 36.00 L, naslovljenih na Ufficio Registro na sedežu prefekture.

Kako prideš do potnega lista? Napravi prošnjo na kolkovni poli za dve liri, dodaj prošnji dve fotografiji, kolek za L 33, »nulla osta« od domačih karabinirjev, »nulla osta« od županstva, in jo naslovi na kr. kvesturo, ki se nahaja na sedežu podprefekture. Če je prosilec mladoleten (učenec, učenka), naj se priloži očetova privolitev (consenso del padre), napravljena na županstvu in pismena izjava (dichiarazione) one osebe, ki bo spremljala mladoletnega črez mejo, ker tak ne more sam potovati.

Kako prideš do kazenskega lista? Skoraj vsem prej omenjenim prošnjam mora biti priložen tudi kazenski list (fedina penale). Napravi prošnjo na navadnem papirju, omeni v njej namen, čemu ti ta listina služi, priloži prošnji krstni list in kolkovno polo za L 6 (dobiš jo v tobakarnah), ki je že tiskana kot obrazec in ki se potem izpolni na tribunalu, kamor moraš prošnjo nasloviti.

Največja mesta na svetu.

Največje evropsko mesto je London, ki šteje z vsemi predmestji, to je kakor daleč sega londonski policijski distrikt, 7,476.000 prebivalcev. Mesto samo šteje 4,483.000 ljudi. Toda Anglija ima še več mest, ki štejejo nad en miljon ljudi, tako Glasgow 1,104.000 (samo mesto 1,034.000), dalje Birmingham s predmestji 1,166.000 ljudi (mesto samo 919.000 ljudi), Liverpool 1,162.000 (mesto samo 803.000 ljudi), Manchester 1,025.000 prebivalcev (mesto samo 731.000).

Drugo največje mesto v Evropi je Paris, ki ima s predmestji 4,412.000 ljudi, mesto samo pa šteje 2,906.000 prebivalcev. Francija sicer nima miljonskih mest; največje za Parizom je Marseille s 586.000 ljudmi.

Tretje največje mesto v Evropi je Berlin, ki ima 4,018.000 prebivalcev, mesto samo pa ima 1,990.000 prebivalcev. Vrhu tega ima Hamburg 1 miljon 73 tisoč prebivalcev, nakar

JUBILEJNIK FR. KS. MEŠKO.

Naš priljubljeni pisatelj Fr. Ks. Meško je obhajal letos (1925.) petdesetletnico svojega rojstva. Ob tej priliki se ga je slovenska javnost primerno spomnila in ga počastila ne samo kot pisatelja, ampak tudi kot mučenika. Živel je med koroškimi Slovenci ter je bil dvakrat pregnan in je izgubil ob tej priliki vse svoje imetje. Ob priliki jubileja so igrali v Narodnem gledališču v Ljubljani njegovo dramo »Pri Hrastovih«, ki je dobro uspela. Našemu pisatelju kličemo tudi mi: Bog ga živi še mnoga leta!

sledi kot največji Kolin z 699.000 ljudmi. Pripomniti pa je, da so podatki za Nemčijo iz leta 1923., za ostale države pa iz l. 1920. in 1921.

Na četrtem mestu v Evropi je Dunaj, ki je imel l. 1923. 1,865.000 prebivalcev.

Ruska mesta, ki so bila nekdaj za naštetimi največja, so sedaj znatno manjša. Po podatkih iz l. 1920. šteje Moskva le še 1,028.000 Leningrad (Petrograd), pa celo samo 706.000 ljudi.

Budimpešta šteje 1,184.000 ljudi (mesto samo 926.000).

Varšava ima s predmestji 1,040.000 prebivalcev (mesto samo 926.000).

Carigrad ima 1,200.000 prebivalcev, mesto samo 943.000; toda to so le približne cenitve, vrhu tega zastarele, ki pač ne kažejo točno današnjega, neugodnejšega stanja.

Ostale prestolice so manjše. Bruxelles, prestolica Belgije, ima 803.000 prebivalcev, Kjòbenhavn (Kodanj) na Danskem 710.000 ljudi, Rim 691.000 prebivalcev. — Italija pa ima poleg prestolice še dve večji mesti: Neapel, ki šteje 780.000, in Milan, ki ima 718.000 ljudi. Haag, prestolica Nizozemske, ima le 355.000 prebivalcev, večji holandski mesti pa sta Amsterdam s 647.000 in Rotterdam s 516.000 ljudmi. Lissabon ima 490.000 prebivalcev. Bukarešta, prestolica Rumunije, trdijo, da ima 520.000 prebivalcev. Stockholm, prestolica Švedske, ima 422.000 prebivalcev. Madrid v Španiji šteje 764.000 prebivalcev, le malo manjša je Barcelona, ki šteje sedaj 720.000 ljudi, a je bila še nedavno večja od prestolice. Praga ima 677.000 ljudi.

Naposled sledijo najmanjše prestolice. To so: Sofija s 154.000 prebivalcev, Reval prestolica Estonske, 123.000 prebivalcev, Helsingfors, prestolica Finske 198.000 prebivalcev, Atene 293.000 prebivalcev, Beograd 112.000 prebivalcev, Riga, glavno mesto Latvije 270.000 prebivalcev, Bern, prestolica Švice 105.000 prebivalcev (večja so tri švicarska mesta: Zürich z 207.000, Basel 136.000, Ženeva s 135.000 ljudmi), Luxenburg z 48.000 prebivalci in Tirana, prestolica Albanije z 10.000 ljudmi (večji je v Albaniji Skader, ki ima 23.000 prebivalcev.)

V Ameriki je največji New — York, ki ima s predmestji 8,431.000 prebivalcev, sam pa 5,620.000. Chicago ima 2,702.000 ljudi, Philadelphia 1 miljon 824.000 ljudi, Detroit s predmestji, 129.000, Boston s predmestji 1,072.000 prebivalcev; prestolica Unije Washington ima samo 438.000 ljudi.

V južni Ameriki je največje mesto Buenos Aires, prestolica Argentinije, ki ima 1,674.000 ljudi, za njim pa Rio de Janerio, prestolica Brazilije z 1 miljon 158.000 prebivalcev, Mehiko prestolica enako imenovane države ima samo 862.000 prebivalcev.

Peking, prestolica Kitajske, ima 1 miljon 300.000 prebivalcev, a Tokio, glavno mesto Japonske 2,304.000 ljudi. V angleški Indiji sta največji mesti Bombay 1,325.000 in Kalkuta z 1,263.000 prebivalcev.

V Afriki je največje mesto Kairo v Egiptu s 791.000 ljudmi, v Avstraliji pa Sidney z 906.000 prebivalci.

Kako pokončujemo škodljivce sadnega drevja.

Sadno drevje ima mnogo škodljivcev v rastlinstvu pa tudi v živalstvu. Največji škodljivci v rastlinstvu so razne, komaj vidne glivice, mah, lišaj in omelo. Izmed živalskih škodljivcev so najhujši: listne in krvave uši, razni molji in gosenice, razni hrošči in njih ličinke, ose in sršeni, zajec in voluhar, veverica in sploh in končno tudi človek — slab in nemaren sadjar.

Glivice delajo škodo na listih, na zelenih mladikah, na sadu, na deblu in vejah in tudi na korenikah. Od glivic napadeni listi in mladike splesnijo, počrnijo, ali pa zadobijo rjave ali črne madeže. Proti plesni pomaga prašenje s žveplom, proti riji in črnim madežem pa škropljenje z enoodstotno razstopino modre galice in apna v vodi, kakor se rabi za škropljenje trt. Odlično sredstvo proti tem boleznim je tudi takozvani »kalifornit«

Na deblu in vejah, zlasti na jablanah, se pojavi rak. To so globoke rane, katere skuša drevo pokriti z novim lubadom. Glivice pa, ki se nahajajo v rani, mu tega ne dopustijo in vsled tega nastane okoli rane buli podobna oteklina. To bolezen zdravimo s tem, da z nožem sčistimo rano do zdravega lesu in da narežemo spomladi okoli rane tudi nekoliko lubad, da s tem pospešimo pokritje rane z novim lubadom. Notranjščino rane pa namažemo s karbolinejem. Raka pospešuje tudi premočno gnojenje z dušičnimi gnojili. Zato naj se takim drevesom ne zaliva z gnojnico.

Huda bolezen na deblu so črne ozebline. Črne, večje in manjše pege z razpokanim in nekoliko udrtim lubadom so posledica te bolezni, ki jo povzroča mraz in glivice. Tudi te pege orežemo z nožem in jih namažemo s cepilnim voskom ali katramom. Najbolj obvarujemo debla proti tej bolezni, če jih v jeseni pobelimo z mešanico apna, ilovice in vode.

Na sadju samem povzročajo glivice črne, nekoliko razpokane in po okusu zelo grenke madeže. Tej bolezni so podvržene zlasti hruške in posebno pa nekatere maslenke in tudi nekatere vrste jabolk. Proti tej bolezni pomaga najbolje precepitev drevesa v drugo, tej bolezni mani podvrženo vrsto in pridno škropljenje z modro galico in apnom, ali pa z že imenovanim »kalifornitom«. Škropi naj se najmanj trikrat in sicer: prvič preden drevo požene, drugič pred cvetenjem in tretjič kake 3 tedne po cvetenju.

Gnilobo sadja povzročujejo tudi glivice. Proti tej bolezni pomaga cepljenje v bolj trpežne vrste in odstranitev pregostih vej.

Pa tudi korenikam ne prizanašajo glivice in tudi večje glive jim škodijo. Te glivice napadajo korenike takih dreves, ki rastejo v mokri zemlji. Zato je osuševanje zemljišča najboljša pomoč proti njim.

Na zanemarjenih, in zlasti na ostarelih drevesih, se naseli mah in lišaj. Pri nas, posebno v sadovnjakih v gorah, kjer vlaga posebno pospešuje rast mahovja in lišajev, najdemo drevesa, ki so od vznožja do vršičkov

popolnoma obrastla z mahom in lišajem. Tako »kosmato« sadno drevje, na katerih se tupatam naseli tudi lasnati lišaj, ki v dolgih, ženskim lasem podobnih nitkah visi raz veje, priča vsakemu mimoidočemu o zaostalosti in nemarnosti gospodarja.

Proti lišajem in mahovju je najboljša pomoč snaženje debla in debelejših vej z ostro jekleno ščetjo (krtačo) in belenje debla z zmesjo vode in ilovice. To zmes si napravimo tako-le: Dva kg ugašenega apna, 1 kg ilovice in šest litrov vode zmešano dobro v mali posodi.

Nato namažemo s čopičem za belenje hiš od mahu očiščeno deblo s to zmesjo. Najboljši čas za to delo je pozna jesen, ko odpade listje.

Tupatam, zlasti v gorskih krajih opazimo na sadnem drevju omelo. Omelo je škodljivo in zato ga moramo zatreti. Z ostrim nožem odstranimo omelo in tudi mesto, kjer je rastlo, zgladimo z nožem in namažemo nato s karbolinejem.

Kakor rečeno, je listna in krvava uš najhujši sovražnik sadnega drevja. Prva se pojavlja poleti na zelenem listju in srka sok iz njega, druga pa je celo leto na deblu, vejah in mladikah, kjer srka sok iz lubada. Od listne uši napadeno listje se zgubanči, od krvave uši napaden lubad pa zadobi velike rane in bule. Listna uš napada zlasti breskve in črešnje, krvava uš pa jablane. Proti listni uši pomaga škropljenje z azolom ali pa z tobačnim izvlečkom in milnico. Za pokončevanje krvave uši je pa najboljše sredstvo zmes od 1 kg tobačnega izvlečka, 2 kg zelenega mila, 2 l gorilnega špirita in 45 l vode. S to zmesjo se namažejo napadeni deli drevesa s čopičem.

Izmed moljev dela največjo škodo jabolčni molj. Ta molj povzroča črviva jabolka. Najboljše sredstvo proti temu molju so slamnati svitki, ki jih v mesecu juliju ovijemo okoli debla. Te slamnate svitke si gosenica (črv) kaj rada izbere za zimsko zavetišče, kjer se zabubi. V sredi zime odstranimo te svitke in jih sežgemo. S tem pokončamo v njem prezimujoče bube in druge škodljive mrčese.

Jabolčnega molja uspešno zatiramo tudi s tem, da ne trpimo nikdar črvivega in odpadlega sadu pod drevesom, temveč da ga pridno pobiramo.

Izmed gosenic je zlasti škodljiv pedic ali mera. Metulj te gosenice, ki jo lahko spoznamo po njeni zelenkasti barvi in posebni hoji, se pojavi prav kasno v jeseni. Samica ne more leteti in zato mora po deblu lesti na drevo, da tam položi svoja jajca, iz katerih se spomladi, ko drevo ozeleni, izvalijo požrešne gosenice. To okolnost izkoristimo in ji postavimo na deblo past. Kot past nam služi z lepilom, ki se ne suši, namazan papirnat pas, ki ga privežemo jeseni okoli debla.

Nekatere gosenice pa delajo na sadnem drevju velike zapredke, ki jim služijo kakor zavetišča. Te gosenice delajo veliko škodo, ker žro zeleno listje. Zato jih moramo pridno pokončevati. Pokončujemo jih s tem, da jim sežgemo zapredke z gosenicami vred. V to svrho jih opalimo kar na drevesu s posebno petrolejko, nasajeno na dolgi palici, ali pa jih odrežemo s posebnimi škarjami, ki so tudi nasajene na dolgi palici in jih potem sežgemo.

Konečno naj omenim še gosenico lesotrča ali vrbovega zavrtača. Ta gosenica napada zlasti mlade jablane in hruške. Gosenica se zavije v sredino debla, vrtajoč vanj dolge in prst široke luknje. Mlado drevo opeša in usahne, ali ga pa na tem mestu zlomi veter. Najboljša odpomoč proti temu hudemu sovražniku sadnega drevja je belenje debla. Izkušnja uči, da takih dreves gosenica ne napada. Če je pa črv že v lesu, drezajmo z žico v luknjo.

Izmed hroščev je pri nas jablanam najbolj škodljiv cvetoder. Ta mali hrošček, ki ga prirodoslovci štejejo k rilčkarjem, vsadi spomladi v cvetno popje svoja jajčka, iz katerih se izvali ličinka, ki z razjedanjem pokonča cvet. Tako cvetje porjavi in je kakor da bi ga bila slana osmodila. Škoda, ki jo dela ta hrošč je naravnost ogromna, zlasti v okolici Gorice, kjer skoraj vsako leto uniči ves pridelek na jablanah. Zatiranje tega hrošča je le s pobiranjem hroščev mogoče. V to svrho se udari z lesenim in v cunje ovitim batom ob deblo, da se drevo močno in v naglem sunku potrese. Cvetoderi, ki so po svoji naravi potuhnjenci kot sploh vsi hrošči-rilčkarji, se napravijo vsled potresa mrtvi in padejo na rjuho, ki smo jo razprostrli pod drevesom. Nato se hrošči poberejo in poparijo s kropom. S tem pa bomo — kakor pravijo — pobili več muh z enim udarcem, ker obenem s cvetoderi bodo popadali tudi drugi hrošči-škodljivci v razprostrto rjuho. To delo je seveda najboljše opraviti zjutraj, ko so hrošči še trdi od nočnega hlada.

Na sadnem drevju dela veliko škodo tudi majski hrošč ki je povsod, na njivi, na travniku, na vrtu in v vinogradu nepoklican in požrešen gost. Glavno škodo dela njegova ličinka, ki se hrani z objedanjem korenik 3—4 leta pod zemljo. Tudi hrošč sam je škodljiv, ker objeda zeleno lstje. Proti temu sovražniku najbolj pomaga pobiranje hroščev. To delo opravljajo radi in dobro otroci.

Izmed os, je najbolj škodljiva navadna osa in sršen, ki se hranita s sladkim sokom raznega sade-

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA.

Pevsko društvo »Zvezda« v Kozini.

ža. Os je mnogo jeseni, ko jim nudi grozdje v vinogradih dovolj paše. Ose pobijemo najlaže v njih podzemeljskem gnezdu. V to svrho jim zgodaj zjutraj, ali kasno zvečer, ko so vse doma, polijemo gnezdo z vrelim kropom. Sršenom je težje priti do živega, ker delajo navadno svoja gnezda v duplih visokih dreves.

Še ena osa je, ki pri nas dela škodo na črešnjah. Sicer ta osa samanasebi ni škodljiva, ampak škodljive so samo nje ličinke, ki živijo na črešnjevem listju in ga objedajo. Njih škoda je na listju zelo značilna, ker ličinke žrejo samo gornjo plat lista. Vsled tega postane od te ličinke poškodovano listje prozorno, kakor mrežica. Ta ličinka se pojavi, hvala Bogu, šele ko so črešnje obrane in zato njih škoda ni tako velika. Vendar je škoda občutna, ker drevo oslabi; ali se pa popolnoma posuši, če se ta škodljivec pojavi leto za letom.

Buba te ose prezimi v zemlji pod drevesom. Zato jo tudi najlaže zatremo. V kasni jeseni prekopamo zemljo pod drevesom in jo potrosimo s kajnitom ali kalijevo soljo. S tem drevesu pognojimo in obenem pa pokončamo škodljivo golazen v zemlji.

Izmed živali-sesalcev, so najbolj škodljivi glodavci, zlasti pa zajec in rovka, ali voluhar.

Zajec dela škodo zlasti na mladem drevju, ko mu po zimi vsled pomanjkanja boljše hrane ogloda lubad na deblu. Včasih je poškodba tako huda, da drevesce usahne. Če je pa bilo le deloma objedeno, moramo namazati vsled glodanja nastale rane s cepilnim voskom.

Najboljša pomoč proti zajčji škodi je dobra ograda, ki jo napravimo okoli celega sadovnjaka, ali pa samo okoli vsakega drevesa posebej. Zelo po ceni so ograde okoli poedinega debla napravljene iz trnja ali mnogo bolj praktične so ograde iz žične mreže. Tudi belenje debla odganja zajca.

Drugi glodavec, ki je velik škodljivec v sadovnjakih, zlasti v bližini vode, je voluhar ali rovka. Za škodo, ki jo dela ta podgani podobna žival, dolžijo nevedni ljudje koristnega krta. Ta nedolžni revež plača večkrat škodo, ki jo je napravil voluhar, s svojim življenjem. Če bi ljudje pogledali v gobec krtu in videli njegove šibke in tenke zobe, bi gotovo spoznali, da ta živalica ne more glodati korenik, kakor dela to lahko voluhar s svojimi ostrimi in močnimi prednjimi zobmi. Včasih ogloda voluhar mlademu drevju tako korenike, da se drevo prevrne.

Najboljša pomoč proti voluharju je zasledovanje živali in nastavljanje posebnih pasti. Te pasti so kleščam podobne spone, ki jih je nastaviti v podzemeljske rove.

Veverica in polh delata škodo v sadovnjakih v bližini gozdov. Zlasti jim pa teknejo orehi, kostanji, leščniki in tudi hruške.

Tudi te živalce zasledujemo s pastmi in puško.

Končno omenim izmed sesalcev tudi lisico, kateri tekne sladko grozdje.

Izmed ptičev delajo škodo vrabci na črešnjah, vuga ali kobilar na smokvah (figah), kos in škorec pa v vinogradu.

Med raznimi pticami je pa mnogo koristnih, ki pobirajo škodljive gosenice, črve in žuželke. Zlasti se odlikujejo v tem pogledu sinice, penice, kukavice, deteli i. t. d.

Koristnih ptic ne smemo nikdar zasledovati in jih loviti; pač pa jih moramo ščititi in vabiti v bližino sadovnjakov. To storimo najlaže s potresanjem hrane po zimi in z nastavljanjem posebnih skrinjic za gnezdišče. Te skrinjice zlasti radi izberejo za gnezdišča sinice in škorci.

Sadno drevo ima torej mnogo škodljivcev, katerim se pridruži včasih še človek, ki z nespametnim ravnanjem škodi sadnemu drevju, mesto da bi mu koristil in ga branil škode. Pri nas je, žal tako, ker naš kmet menda nima za drevo druzega kot koš in še palico, s katero oklati sad raz dreves. Od takega sadjarstva pa ne moremo pričakovati velikih koristi in zato se sadjarstvo pri nas tako malo ceni.*)

*) Opomba uredništva: Vse v tem članku navedene snovi in potrebščine, dobite pri tvrdki »Vinoagraria« v Gorici, Via C. Favetti 6 (nasproti »Narodni Tiskarni«).

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA.

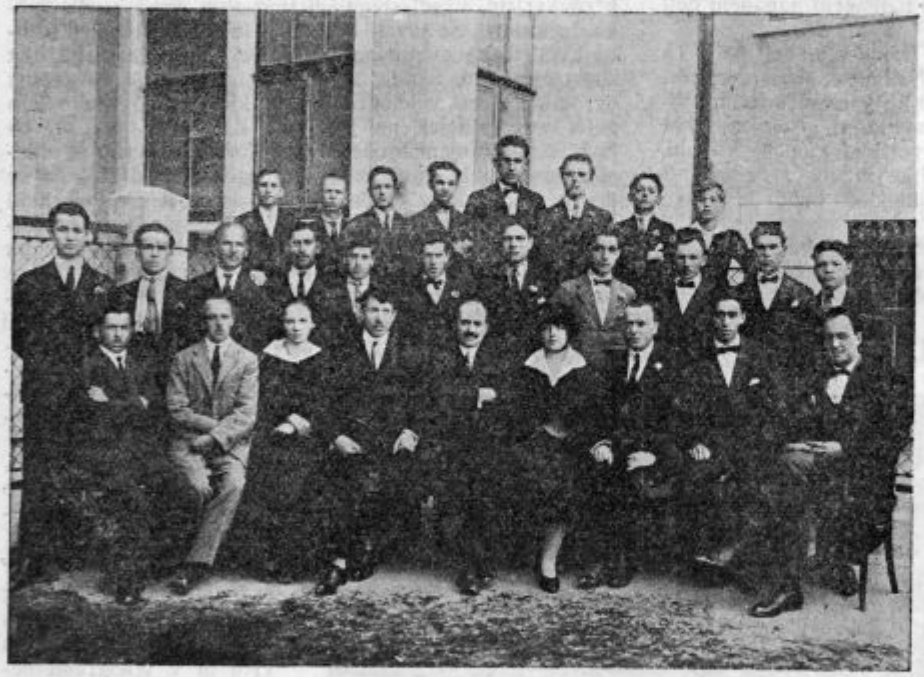

Tečaj za pevovodje v Trstu.

OD OBEH STRANI ENAK.

Komponist Maks Reger je priredil koncert v Meiningenu na Nemškem. Po koncertu ga je neka princesinja na vso moč hvalila. Rekla je: »Le škoda, da smo mogli med koncertom občudovati samo Vaš hrbet.«

»O, to nič ne dé, Visokost! Jaz sem namreč tako čudno ustvarjen, da sem od obeh strani enak, od spredaj in od zadaj.« Ime Reger se namreč od zadaj prav tako bere kakor od spredaj.

Tanakvil.

(Iz cikla »Rimskih romanc».)

Liv. I. 34—35.

V Etruriji je vzrastla ko zlata oranža
lepa Tanakvil,
po njej so gledali mladi Tarkvinci
in mnog se zanjo je bil...

Tanakvil se je smehljala
in ne smrt ne kri
srca ji nista razvnela —
milosti niso poznale njene oči.

Pa je prišel Lokúmo in jo pogledal —
Grk bil je po rodu, ne domačin —
Tanakvil je vzdrhtela:
ranil jo Amor je, Venerin sin...

Tarkvinci po koncu: »Kaj, tujec
ufrgal naj bi ta žlahtni sad,
in ž njim se postavljal on, ki je rastel
med nami ko na prsih gad!...«

»On!« lepa Tanakvil je odločila
in ko nad Tarkvine legla je noč,
konje zapregla sta in odpeljála se
mimo tarkvinskih hiš in koč — —

Oddaleč v jutranji zarji zlati griči
mlade Rome so ju pozdravljali,
kot bi kralju in kraljici
sprejem pripravljali...

Priškripal je voz na Janikul,
iz vedre višine se spustil je Jupitrov ptič,
zgrabil Lokúmov klobuk in ga nesel
visoko pod solnce ko prazen nič...

Lokúmov zavstavil je konja in gledal
za orlom s svojo Tanakvil pod nebó —
glej, Jupitrov ptič se je premislil,
v niz se je spustil, poveznil Lokúmu klobuk
na glavó...

Lepa Tanakvil Etruičanka je vskliknila,
ljubeče Lokúma objela je:
»Velike časti te čakajo!«
avgursko mu razodela je — — —

Rimljan postal je Lokúmo
in novo ime si je nadel —
Lucius Tarquinius Priscus
je v Romi zaslovel...

Star je bil kralj Axeus,
kako je umrl, ni izvedel nihčé —
Lepa Tanakvil se je smehljala:
kralj je postal — Lokúmo nje!...

Jože Lovrenčič.

O postanku rumenega plemena.

V Indokini so pri kopanju naleteli na prazgodovinske najdbe, ki so dale povod za zanimive ugotovitve.

Geolog Mansuy je našel v duplini gore Bak Sona pri Dong Tuoku plast lepo poliranega kamenega orodja. Našel je razne sekire, kladiva, svedre in drugo orodje, ki morajo izvirati iz veliko starejše dobe kot ostale izkopnine, na katere so naleteli tekom let v onem kraju. Med tem orodjem iz kamene dobe sta ležala dva dobro ohranjena okostnjaka, ki so ju merili in prišli do zanimivih zaključkov.

Že leta 1906. je našel Mansuy v duplini Fobin Giji dve lobanji, ki izredno soglašati z lobanjami ljudi starejše kamene dobe v Zapadni Evropi.

Novi lobanji sta znatno daljši kot prejšnje in ju je mogoče primerjati z glavami Papuancev v Novi Gvineji.

Mansuy sklepa iz teh najdb, da je prvotno prebivalo v Indokini in Tongkingu pleme zamorskega tipa z izredno dolgo lobanjo. Od njega mora izvirati primitivno orodje, ki so ga našli skupaj z okostnjakoma in ki je bilo polirano le na rezilu. Je to torej tip kamenenega orodja, ki ga v Evropi ne poznamo. Kasneje je moralo osvojiti dežele drugo, morda belo pleme, ki je znalo kamen bolje obdelovati. Ostanki prazgodovinskega zamorskega plemena se nahajajo danes le še na Andamanih, Filipinih in na Malajskem polotoku.

V najoddaljenejših krajih Kitajske, kamor še ni pridrla niti najprimitivnejša kultura, so našli pri prebivalstvu zastopnike zamorskega pa tudi evropskega tipa. Nove najdbe zato potrjujejo domnevo, da je nastalo današnje rumeno pleme v Aziji, ki ga imenujemo mongolsko, tekom stoletij vsled križanja med belim in zamorskemu podobnim plemenom.

Najstarejša republika v Evropi.

Med francoskima departementoma Arriegeom in Katalonijo se nahaja Andora, demokratska republika kmetov in pastirjev, ki ima kakih 500 kvadratnih kilometrov površine in šteje okroglo 18.000 duš.

Ta republika v veliki francoski ljudovladi je menda najstarejša demokratična srenja, ki jo poznamo. Še danes ima isti upravni aparat in vojaško ureditev, ki jo je dal leta 808. Ludovik Pobožni. Vlada se na podlagi ustave,

ki jo je izdelal zanjo Karel Veliki, ustanovitelj neodvisnosti te kmetske republike.

Eksekutivo in vodstvo zunanjih poslov ima v rokah deželni vojd. takozvani viguier. Občinska ustava Andorcev je precej vojaška. Vsak moški je od svojega 16. pa do 60. leta podvržen vojaški službi in je dolžan, da se na svoje stroške opremi in oboroži. Navzlic temu pristnemu militarizmu so Andorci zelo miroljubni ljudje in postrežljivi in govoré katalanščino in kastilščino. Državica je sedaj pod zaščito Francije, ki ima za to pravico, da dobiva žito iz Andore brez carine in razen tega po 960 frankov na leto kot nekako pristojbino za izvrševanje zaščite. Ta tribut se oddaja francoskemu prefektu departementa Vzhodnih Pirenej. Da se prihranijo izdatki za vsakoletno nakazilo tributa, se plačuje znesek vsako drugo leto, skupaj torej 1920 frankov.

ZRAŠČENA PRAŠIČKA.

Ta dva zraščena prašička je vrgla svinja poleg šest naravno razvitih, ki vsi žive, g. Budinu Ivanu, veleposestniku v Zaloščah pri Dornbergu. Prašička sta koj poginila. Čudna dvojčka hrani šolski muzej v Dornbergu.

O davkih.

ODREDBE SPLOŠNEGA ZNAČAJA. DAVČNI USLUŽBENCI, NJIHOVE PRAVICE IN DOLŽNOSTI.

Odmerjenje direktnih davkov, katero so vršili pod Avstrijo bivši davčni, okrajnim glavarstvom dodeljeni inspektorati, vrše sedaj samostojni davčni uradi (Ufficio distrettuale delle imposte).

Da bodo vedeli naši ljudje pravilno nazivati v davčnih uradih službujoče davčne uradnike, jih naštejem: ravnatelj (direttore), višji prokurator (procuratore superiore), prokurator načelnik (procuratore capo) in navaden prokurator (primo procuratore). Po večini vodijo po naših davčnih uradih, izvzemši Gorico in Trst, posle prokuratorji in zadostuje ta naslov, seveda ako nimajo še kakega posebnega zaslužnega naslova kot n. pr cavaliere itd.

Okrajne davčne urade nadzorujejo višji nadzorniki (ispettori superiori) in deželni nadzorniki (ispettori provinciali).

Vodje cele finančne uprave v deželi so pa finančni intendanti, ki so ob enem predstojniki davčnih prokuratorjev in deželnih nadzornikov.

Davčni prokurator t. j. bivši avstrijski davčni inspektor lahko:

1. zahteva od davkoplačevalca, da pride osebno v njegov urad in mu poda potrebna pojasnila,
2. vstopi v obrtne in trgovske prostore,
3. vstopi v hiše v zadevi hišnega davka; pošlje pa tudi lahko svojega zastopnika in
4. pokliče v urad katero koli osebo, da mu poda pojasnila.

Ko pregleduje davčni prokurator poslopja, *mora imeti pri sebi županovo potrdilo*, iz katerega se razvidi njegova lastnost in namen njegovega obiska. Ako ga osebno sam ne poznaš, je najbolje, zahtevati, naj ti pokaže omenjeno potrdilo, ker kroži po deželi obilo sleparjev s tatinskimi nameni.

NAPOVED DOHODKOV.

Ugotovitev dohodkov se prične s prijavo (dichiarazione) davkoplačevalca ali s fasijo, kakor se je imenovala pod prejšnjo vlado.

V uradnem jeziku se imenuje prijava (dichiarazione), kadar se dohodek prvič prijavi.

Imamo pa popravo (rettifica), kadar zahteva davkoplačevalec ali pa davčni urad, da se izpremeni za prihodnje leto že obdavčeni dohodek.

Protipoprava (controrettifica) je pa takrat, kadar ti urad, ne samo ne sprejme tvoje poprave, marveč celo določi dohodek v višji vsoti, kot je bil že vpisan.

Prijave se predložijo okrajnemu davčnemu uradu ali pa županu občine, kjer bi se imel plačevati davek. Župan mora skrbeti, da odpošlje prijave davčnemu uradu. Župan ali pa davčni urad mora izdati potrdilo o vloženi prijavi.

Prav za prav bi morala zadostovati davkoplačevalčeva prijava in bi se moral odmeriti davek na njeni podlagi; toda to se navadno ne zgodi, ker je navadno davčni urad mnenja, da je prijavil davkoplačevalec dohodke prenizko in jih predlaga s popravo (rettifico) v zvišanje.

O KONKORDATU.

Prokurator pokliče davkoplačevalca v urad, da se z njim pogaja, sporazume t. j. da sklene z njim konkordat.

Na eni strani je prijava davkoplačevalca, na drugi pa zahteva davčnega prokuratorja po zvišanju.

Konkordat se lahko sklene:

1. pred ugotovitvijo dohodkov od strani davčne oblasti,
2. tekom dvajsetih dni od dneva vročitve naznanila, da so se ugotovili dohodki t. j. tekom dvajsetih dni, ko se lahko rekurira proti ugotovitvi na komisijo prve stopnje in

3. tudi po preteku dvajsetih dni, toda preden je izrekla komisija prve stopnje svojo odločitev seveda le v slučaju, da se je proti ugotovitvi pravočasno protestiralo.

Konkordat v davčnih ugotovitvah raznih vrst dohodkov je bil preje pri nas, pod avstrijskim režimom, neznan. Zato se naši ljudje še sedaj niso nanj navadili in se jim zdi jako čudno tisto prerekanje, mešetarenje z davčnim uradnikom. Zdi se jim celo za malo, poniževalno za državnega uradnika, ponujanje in cenkarenje pri konkordatu. Nekateri se pa tudi boje, da bi s svojimi izjavami ne škodovali svojim lastnim interesom. Na vsak način pa niso prav nič na mestu ne bojazljivost, ne plahost, ne reserviranost, niti ne takojšnja zadovoljnost s ponudbo kot sploh ne pri nobenem pogajanju, tako tudi ne pri sklepanju konkordata glede davkov.

O SPORNEM POSTOPANJU.

Ako se obe stranki t. j. zastopnik države in davkoplačevalec ne moreta v toliko sporazumeti, da bi sklenila konkordat, potem odločujejo o določitvi višine dohodkov tri upravne komisije in sicer: v prvi stopnji okrožna komisija (Commissione mandamentale) s sedežem v glavnem kraju sodnega okraja, v drugi stopnji deželna komisija (Commissione provinciale) s sedežem v glavnem kraju dežele pri prefekturi in v tretji stopnji z omejeno pristojnostjo osrednja komisija (Commissione centrale) v Rimu pri finančnem ministrstvu. Lahko se še pritoži po izcrpanju upravnega postopanja, na sodno oblast, a le v gotovih slučajih.

O PRIZIVIH NA KOMISIJE.

Prizivi na komisije morajo biti napravljeni za vsako ugotovitev, odločitev in vsako stranko posebej. Ne veljajo prizivi napravljeni za več strank skupaj. Pisani morajo biti na kolkovni poli (carta bollata) za dve liri. Stranka lahko zahteva, da jo komisije prve in druge stopnje zaslišijo, a mora biti pri tem precej oprezna, da si sama ne škodi s svojimi izjavami; za osebno zaslišanje naj prosi le v takem slučaju, ko ima povedati stvari, katerih noče navesti v prizivu samem.

Vročitev prijav, poprav, ugotovitev dohodkov, upravnih odločitev itd. je silne važnosti za davkoplačevalca, kajti od dneva vročitve poteka rok za sklepanje konkordata ali pa za vložitev priziva.

Ako davkoplačevalec ne vloži proti ugotovitvi dohodka pravočasno priziva ali pa ako sklene glede višine svojih dohodkov konkordat, tedaj ga vpiše davčna oblast v davčne sezname (ruoli). Od zadnjega dneva objave teh davčnih seznamov na županstvu, se vlaga priziv tekom šestih mesecev v slučaju pogreškov v seznamu, dvojnih vpisov in neizvršene vročitve naznanila o ugotovitvi dohodkov. Proti glavnim davčnim seznamom je čas vlagati priziv do 15. julija, ker se objavljajo navadno glavni seznami do 15. januarja.

DAVEK NA PREMIČNO BOGASTVO (L'IMPOSTA SUI REDDITI DI RICCHEZZA MOBILE).

Izmed vseh direktnih davkov je davek na premično bogastvo eden med najvažnejšimi — glavna podlaga italijanske finance.

Davek na premično bogastvo zadene vse one dohodke, ki niso podvrženi hišnemu ali pa zemljiškemu davku. Davek je realen, ker ne zadeva osebe same kot lastnice dohodka, ampak dohodek sam.

Podvržene so temu davku ne samo posamezne fizične osebe, ampak tudi trgovske družbe, zavodi, hranilnice itd.

Dohodki premičnega bogastva so razdeljeni na pet kategorij in sicer:

Kategorija A: dohodki iz čistega kapitala kot n. pr. obresti. Kategorija je obdavčena v letu 1925. s 24% davka od svojih dohodkov.

Kategorija B: mešani dohodki iz kapitala in dela kot n. pr. izvrševanje kake trgovine ali pa industrije. Kategorija je obdavčena z 18% davka od svojih dohodkov.

Kategorija C 1: dohodki samo iz dela, nestalnega in nedoločenega n. pr. izvrševanje prostih poklicev. Kategorija obdavčena z 16% davka od svojih dohodkov.

Kategorija C 2: dohodki samo iz dela, toda stalnega in določenega kot n. pr. plače, pokojnine, nakazi zasebnih uslužbencev. Kategorija je obdavčena z 12% davka od svojih dohodkov.

Kategorija D: dohodki (plače pokojnine itd.) državnih, deželnih in drugih javnih uslužbencev. Kategorija je obdavčena z 10% davka od svojih dohodkov.

Oproščeni so davka oni, katerih letni dohodki, obseženi v kategorijah B, C, D. sami zase ali pa skupaj sešteti med seboj ali pa obenem z drugimi dohodki, ne dosegajo L 534 za kategorijo B. L 641 za kategorijo C in L 801 za kategorijo D.

V času od 1. maja do 31. julija vsakega leta se lahko predloži popravljajoča prijava (scheda di rettifica) dohodkov okrajnemu davčnemu uradu, ako se komu zdi, da je višina dohodkov, ugotovljenih v preteklem letu, previsoka.

Prenehanje dohodkov se lahko naznani okrajnemu davčnemu uradu na posebnem vzorcu ali pa na navadnem papirju.

Prijaviti se mora prenehanje dohodkov tekom treh mesecev, ako se hoče doseči oprostitev davka že od dotičnega dneva dalje.

IZ DRUŠTVENEGA GIBANJA.

Prosvetno društvo v Lokavcu, ustanovljeno dne 7. junija 1925.

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA.

Šentjakobska čitalnica v Trstu.

DAVEK NA ZEMLJIŠKI DOHODEK (L'IMPOSTA DI RICCHEZZA MOBILE SUI REDDITI AGRARI).

Davek na zemljiški dohodek moramo razločevati od navadnega zemljiškega davka. Navadni zemljiški davek obdavčuje dohodek, ki ga zemlja daje v svojem naravnem stanju, medtem ko obdavčuje davek na zemljiški dohodek oni dohodek, ki izvira iz dela in kapitala, porabljenega za obdelovanje. Radi tega je ta drugi davek na zemljiški dohodek tako rekoč bolj obrtnega značaja, premičen in se šteje med davke na premično bogastvo v kategorijo B t. j. med dohodke kapitala združenega z delom.

Čisti zemljiški dohodek, ki se obdavči, dobimo, ako odštejemo od vrednosti pridelka zemljišča najemno vrednost zemljišča, obresti dolgov, stroškov in izgub.

Od vsakih 100 lir zemljiškega dohodka plačajo lastniki 10%, koloni 5% za leto 1925.

HIŠNI DAVEK (IMPOSTA SUI FABBRICATI). KMEČKE STAVBE — PROSTE DAVKA.

Hišni davek oziroma bolje davek na stavbe zadene 10% dohodka stavbe.

Oproščene hišnega davka so poleg drugih, stavbe namenjene bogočastju in kmečka poslopja.

Da se oprosti kmečko poslopje hišnega davka, mora

a) služiti kot stanovanje onim, ki obdelujejo lastnoročno zemljo;

b) biti potrebno za stan živini, potrebni za obdelovanje oziroma živini, vzrejeni na dotičnih zemljiščih in

c) služiti za ohranitev in prvo predelovanje poljskih pridelkov, dalje za shrambo orodja in strojev, ki služijo za obdelovanje zemljišč.

Prvo predelovanje poljskih pridelkov so ona dela, potrebna, da se pripravi pridelek za prodajo. Grozdje, mleko, paradižniki, zelje se prodajajo samo deloma v naravnem stanju, zato pa spada njihova izpremememba v vino, maslo ali sir, konserve med navadna kmetska opravila. Prostori, v katerem se vršé ta kmetska opravila, so davkov prosti, seveda ako ne gre za delo že industrijskega značaja.

Mlini pa, v katerih se melje žito, pridelano na zemljiščih gospodarja niso prosti davka, ker se žito navadno prodaja tako, kakršno pride iz mlatve in se smatra radi tega mlenje v mlinu za nekako izvrševanje posebne obrti, različne od poljedelstva.

DELAVNICE (OPIFICI)

Tudi delavnice so proste hišnega davka, (kr. odlok 31. dec. 1923, št. 3060). Za delavnice se smatrajo:

a) vse zgradbe ali deli zgradb, namenjeni za izvrševanje kake industrije ali pa rokodelstva potom nepremično pritrjenih priprav;

b) zgradbe napravljene na tak način, da ne morejo služiti drugi industrijski porabi kot oni, za katero so bili določeni kot n. pr. opekarne, pekarne, vodovodi.

Kot sestavni deli delavnic se smatrajo tudi električne turbine, parni kotli, dinamo in dr. ter se morajo uvaževati pri določitvi najemninske vrednosti delavnice.

Kot delavnice proste hišnega davka se smatrajo tudi prizidani prostori za delavce, ki so neobhodno potrebni za poslovanje delavnice same.

ZAČASNE OPROSTITVE ZGRADB OD HIŠNEGA DAVKA.

Pet in dvajset let so oproščene davka vse zgradbe, namenjene za stanovanja, prenočišča, urade in trgovine zgrajene ali zvišane od 5. julija 1919. do 31. dec. 1926.

Eden izmed najnovejših odlokov t. j. z dne 30. avgusta 1925. glede olajšav od hišnega davka podaljšuje ta rok v toliko, da dovoljuje tudi zgradbam, že v grajenju do 25. avgusta 1925., ki pa do konca 1926. ne bodo še končane, pač pa do 31. decembra 1928., oprostitev od hišnega davka za dobo pet in dvajset let. One stavbe pa, ki se bodo pričele graditi šele po 25. avgustu 1925. in ki bodo končane do 31. decembra 1940. bodo po dveletni popolni oprostitvi le polagoma obdavčene, tako da bodo popolnoma obdavčene šele po petnajstih letih.

Na podlagi 5. člena kr. o. z dne 18. aprila 1920. št. 580 so stavbe porušene po vojni ter nato zopet popravljene oproščene pet let hišnega davka.

UGOTOVITEV ČISTEGA OBDAVČLJIVEGA HIŠNEGA DOHODKA IN VLAGANJE PRITOŽB.

Od resnične ali pa dozdevne najemnine se lahko odštejejo sledeči stroški:

a) vzdrževalni stroški poslopja, zavarovalnine itd. in sicer v določeni meri ene četrtine vsega dohodka;

b) stroški za popravila malega vzdrževanja: luč, centralna kurjava, vratar. Ti stroški se odštejejo v svojem resničnem iznosu in ne kot oni prvi kar za eno četrtino.

Dohodek, ki ostane, je čist in obdavčljiv.

Šest mesecev po objavi davčnih seznamov se lahko zahteva popravilo pogreškov.

Ako je poslopje popolnoma ali deloma porušeno vsled požara, porušitve itd., mora to posestnik tekom treh mesecev od dneva nesreče prijaviti davčnemu uradu. Po preteku treh mesecev vložena prijava ga oprošča davka le od dneva prijave.

Ako ni poslopje nepretrgoma eno leto rabljeno oziroma oddano v najem, potem se ima šele pravica do oprostitve od hišnega davka in ne kot poprej pod avstrijskim režimom, ko je pritikala oprostitev za vsako dobo, ko je poslopje stalo prazno. Da se doseže oprostitev, se mora vložiti prijava na davčni urad tekom 30 dni, potem ko je ostalo poslopje prazno ter enako prijavo oni mesec po preteku enega leta, med katerim je stalo poslopje ves čas prazno. Tema dvema prijavama naj se priloži potrdilo županstva, da je res, kar se v prijavi trdi.

ZEMLJIŠKI DAVEK (IMPOSTA SUI TERRENI).

Direktni državni zemljiški davek mora plačati lastnik ali posestnik zemljišč.

Oseba in velikost davka sta razvidni iz katastra. Zemljiški davek se določuje na podlagi navadnega srednjega dohodka iz leta 1914.

Vsako leto lahko zahtevajo posestniki zemljišč pregled nasadov tekom treh mesecev po objavi imenika zemljiškega davka.

Ako se izboljšajo nasadi, se zemljiški davek za nove nasade ne poviša od petih do pet in dvajsetih let kot je že vrsta nasada tako n. pr. pet let pri novih nasadih z nizkimi trtami, breskvami, figami; deset let pri visokih trtah, jablanah, hruškah, črešnjah, slivah; petnajst let pri murvah; dvajset let pri pitanih kostanjih, orehih, smrekah in pet in dvajset let pri oljkah.

Začasne oprostitve davka vsled vremenskih nezgod so še vedno v veljavi kot pod bivšim režimom.

Niso več v veljavi začasna oproščenja za vinograde, uničene od trtne uši in druge trajne premembe nasadov, pač pa se lahko poslužujejo posestniki, kakor smo omenili, pravice, da se jim pregledajo nasadi, v koliko so ti poškodovani in za delj časa manj dobičkonosni.

Za leti 1925. in 1926. se plača za direktni zemljiški davek L 10 od vsakih 100 lir, odmerjenih na zemljišča pri katastarskem uradu.

NOVI DOPOLNILNI DAVEK NA CELOKUPEN DOHODEK (IMPOSTA COMPLEMENTARE PROGRESSIVA SUL REDDITO COMPLESSIVO).

Ta davek je neke vrste bivši osebno dohodninski davek. Posebnost tega davka je, da ga plačujejo samo fizične osebe in zadruge, hranilnice in dr.

Plačuje se dopolnilni davek od vseh dohodkov skupaj seštetih torej od dohodkov iz zemljišč, poslopij in premičnega premoženja.

Od vseh teh skupnih dohodkov se odbijejo izdatki za vse vrste davkov in taks, premije za zavarovalnino in pokojnino in letne obresti dolgov.

Ako po tem odštetju ne ostane skupnega čistega dohodka več kot L 6000, potem ni treba tega davka plačevati. Ako imaš skupnega čistega dohodka več kot L 6000, pa še lahko odšteješ proč za vsakega člana družine eno dvajsetino ter ako s takim odštevanjem za člane družine prideš pod L 3000, tedaj ti tudi ni treba plačevati dopolnilnega davka.

Plačuje se dopolnilni davek:
od L 3000 dohodka 1% t. j. L 30.00
od L 5000 dohodka 1.22% t. j. L 61.00 i. t. d.

Občina lahko naloži na vsako liro dopolnilnega davka cent. 20 občinske doklade.

DEŽELNI IN OBČINSKI DAVKI.

1. *Občinska doklada na davek na premično bogastvo* je dovoljena le v iznosu 5% od 1. januarja 1924. naprej. (Kr. o. 4. I. 1925. št. 2.)

2. *Občinska in deželna doklada za zemljiški in hišni davek* (sklep ministrskega sveta 10. X. 1924., Kr. o. 23. II. 1923. N.o 419.) Doklada na zemljiški davek je dovoljena v dveh mejah:

a) do 100% lahko naloži občina na podlagi lastnega sklepa, ne da bi bilo zato potrebno posebno dovoljenje prefekture,

b) do 300% dovoli naložitev deželni upravni odbor.

Za leto 1925. je pa poleg tega še v veljavi kr. o. z dne 23. februarja 1923. št. 419., ki pravi, da lahko pobero občine ravno toliko doklade na zemljiški davek kot v letu 1923. (oziroma 1924., 1925.).

Doklada na hišni davek je dovoljena v sledečih dveh mejah:

a) do 50% lahko naloži občina na podlagi lastnega sklepa,

b) do 75% dovoli naložitev deželni upravni odbor.

3. *Občinska doklada na novi dopolnilni davek na skupne dohodke* je dovoljena do 20 cent. na vsako liro dopolnilnega davka.

4. *Občinski davek in deželna doklada na industrije, trgovine, obrti in poklice (kr. o. 18. XI. št. 2538.).*

Obdavčeni so s tem davkom vsi, ki izvršujejo v lastnem kako industrijo, trgovino, poklic z dohodkom, ugotovljenim že za davek na premično bogastvo, v iznosu najmanj L 2.000.

Odstotki so sledeči:

za dohodke kategorije B (glej odstavek: davek na premično bogastvo) do 2%, dovoljeni prehodno za leto 1925. do 3%,

za dohodke kategorije C do 1.60%, dovoljeni prehodno za leto 1925. do 2.40%.

Deželna doklada na ta davek na industrije znaša na dohodke kategorije B: 1%, se lahko zviša na 1.50%, na dohodke kategorije C 1: 0.80%, se lahko zviša na 1.20%.

Dežela lahko naloži doklado, čeprav občina ne naloži davka samega.

5. *Občinski davek na patente* obdavčuje one, ki izvršujejo kako industrijo, trgovino, obrt, poklic ter imajo vsled tega dohodek manj ko 2000 L, čeprav ne ugotovljen na podlagi davka na premično bogastvo.

Patentni davek je razdeljen na sedem kategorij davkoplačevalcev, ki plačujejo letno določen pavšalen znesek, ki ga občine ne morejo spremeniti.

1. razred L 40.00, za leto 1925. prehodno L 60,
2. razred L 35.00, za leto 1925. prehodno L 50,
3. razred L 30.00, za leto 1925. prehodno L 40,
4. razred L 25.00, za leto 1925. prehodno L 30,
5. razred L 20.00, za leto 1925. prehodno L 25,
6. razred L 15.00, za leto 1925. prehodno L 20 in
7. razred L 10.00, za leto 1925. prehodno L 15.

6. *Občinski davek na porabljeni dohodek* (Imposta sul reddito consumato, kr. o. 30. XII. 1923. št. 3063.). Ta davek je podoben družinskemu davku, navedenem pod št. 7., samo s to razliko, da tvori pri družinskem davku predmet obdavčenja porabljeni dohodek, medtem ko tvori pri davku na porabljeni dohodek predmet obdavčenja poraba dohodka. Koliko dohodka kdo porabi ter ga seveda tudi ima, se bo dalo spoznati iz raznih zunanjih znakov trošenja:

a) najemninska vrednost stanovanja,
b) vozovi vseh vrst,
c) konji,
d) služinčad in
e) vsi znaki, ki zamorejo pričati o visokosti trošenja dohodkov.

Za leto 1925, se bodo še pobirali provizorično namesto tega davka na porabljene dohodke: družinski davek, davek na najemninsko vrednost in pa v nekaterih slučajih doklada na novi dopolnilni davek.

7. *Občinski družinski davek* (Tassa di famiglia) je eden izmed občinskih davkov, ki ga najbolj občutijo naši ljudje, ker ga naše občine pobirajo v največji izmeri in ker je pri tem davku silno težka pravilna razdelitev po resničnem gmotnem stanju občinarjev.

Odmerja se družinski davek ne po številu članov družine, kakor nekateri sodijo po imenovanju tega davka, marveč po tem, kako gmotno stoji kaka družina, koliko znašajo vsi dohodki vseh članov družine skupaj. Obdavčujejo se ti dohodki po odštetju vseh davkov, taks in obresti dolgov.

Oproščene so družine, ki imajo letno manj kot 1200 L dohodkov.

Kategorije za družinski davek so približno tako-le razporejene:

Kateg.	Obdavčljivi dohodki	Odstotek navka na 100 L.	Davek L.	Davek c.
I	do L. 1201 do L. 1400	1 %	13	—
II	„ „ 1401 „ „ 2000	1.10 %	15	40
III	„ „ 2001 „ „ 2800	1.20 %	24	—
IV	„ „ 2801 „ „ 3800	1.30 %	36	40
V	„ „ 3801 „ „ 5000	1.40 %	53	20
VI	„ „ 5001 „ „ 6500	1.50 %	75	—
VII	„ „ 6501 „ „ 8500	1.60 %	104	—
VIII	„ „ 8501 „ „ 11000	1.70 %	144	50
IX	„ „ 11001 „ „ 14000	1.80 %	198	—

Proti vpisu v davčno matriko družinskega davka se lahko pritoži obdavčenec na kolkovni poli za L 2 na komisijo prve stopnje, imenovano od občinskega sveta. Proti odločitvi komisije prve stopnje se lahko pritoži na deželni upravni odbor.

8. *Občinski prispevek za vzdrževanje cest.* (Kr. o. 18. novembra 1923. št. 2538). Občine lahko obdavčijo one osebe, katere vsled svoje industrije ali pa obrti prav posebno intenzivno izrabljajo ceste, ki jih vzdržujejo občine in dežela. Ne smejo pa dotičnega obdavčiti z zneskom, ki je večji ko ¼ stroškov za vzdrževanje občinskih cest.

9. *Občinski prispevek za povečanje vrednosti* (Contributo di miglioria, kr. o. 18. XI. 1923. št. 2538.). One posestnike zemljišč, katerim se je vsled bližnjih javnih zgradb, izvršenih od občine, povečala vrednost, lahko občina prisili, da vplačajo gotov prinos za dotične javne zgradbe. Celokupna terjatev pa ne sme znašati več ko eno tretjino gradbenih stroškov. Lahko jih pa tudi obdavči za vsoto dejanskega povečanja vrednosti njihovih zemljišč.

10. *Občinski davek na živino.* (Tassa sul bestiame, zakon 26. VII. 1886. št. 4513.) Davek se izterjuje za vsako glavo živine posebej.

Oproščeni so navadno tega davka:

a) konji do treh let,
b) osli in mezgi do dveh let,
c) teleta do enega leta,
d) jagnjeta in kozliči do šestih mesecev.

Oproščene so tega davka one uboge družine, ki posedujejo samo eno glavo goveje živine ali pa dve glavi drobnice, od katerih zavisi popolnoma ali pa deloma njihovo preživljanje.

Čeprav se plačuje ta davek v naslednjem letu po prijavi, se pa vendar upošteva pri plačevanju davka število živine, obstoječe za časa prijave. Tako se ne plača davek na živino, vpeljano po prijavi v občino. Prav tako se pa tudi ne povrača plačani davek za živino, prodano ali poginolo po izvršeni prijavi tekom leta.

Rok prijave traja navadno od konca oktobra pa do 20. novembra vsako leto. Kdor tačas začasno odpelje živino iz občine, da jo odtegne davku, se strogo kaznuje.

Občinski odbor sestavi matriko živinorejcev, katero objavi skozi petnajst dni na občinski deski. Proti vpisu v matriko se lahko pritoži na občinsko komisijo prve stopnje na kolkovni poli za 2 L tekom dvajsetih dni po objavi matrike. Proti odločitvi komisije prve stopnje se lahko pritoži na deželni upravni odbor.

11. *Občinski davek na pse* (Tassa sui cani). Taksa je v raznih občinah različna. Pa tudi po razredih, po katerih se dele psi, je taksa različna.

Razdelitev v razrede je sledeča:

a) psi za razkošje ali ljubljenčki,
b) lovski psi in psi varuhi,
c) psi, ki se uporabljajo za izključno varstvo kmetijskih poslopij in čred in psi, ki se drže radi trgovine.

Oproščeni so davka:

a) psi, namenjeni za vodstvo slepcev in revnih pohabljencev,
b) doječi psi in sicer za dobo ne večjo od dveh mesecev in
c) psi, ki so v službi vojske.

12. *Občinski davek na vozila in hlapce* (Tassa vetture e domestici.) Plačevati morajo ta davek:

a) oni, ki imajo vozila, s katerimi prevažajo za plačila osebe in blago;
b) oni, ki imajo zasebna vozila, s katerimi lahko prevažajo osebe in
c) oni, ki drže služinčad.

13. *Občinski davek na klavirje in biljarde.*

14. *Občinski davek na fotografije in napise.*

15. *Občinski davek radi zasedbe javnih prostorov.*

16. *Občinski davek na obrtnice* (Tassa licenza. Kr. o. z 20. dec. 1922, št. 1388.) Plačati morajo ta davek vsi oni, ki imajo obrtnice o smislu 50. člena postave z dne 30. junija 1889, št. 6144, t. j. obrtnico za hotele, gostilne, pivnice, kavarne in druge javne lokale, kjer se prodajajo na drobno ali pa na debelo vino, pivo, likerji in druge pijače.

Plača se do 20 L za vsakih 100 L letne najemnine obrtnega prostora, kjer se ne prodajajo alkoholične pijače nad 21%, ter do L 50 za vsakih 100 L letne na-

IZ ŠPORTNEGA ŽIVLJENJA.

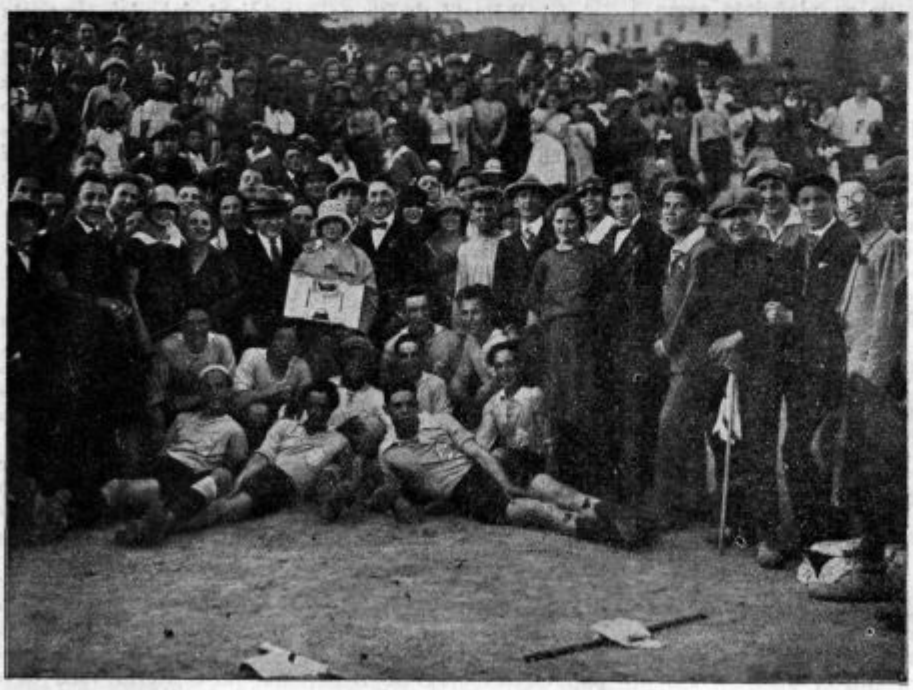

Skupina iz športne tekme za kupo v Trstu.

jemnine za obrtni prostor, kjer se sploh prodajajo prej navedene alkoholične pijače.

17. *Občinski prebivališčni davek* (Tassa di soggiorno, Kr. o. 18. XI. 1923. št. 2538.) Pobira se davek v iznosu 10% od najemninske vrednosti sobe oddane tujcem.

18. *Občinski davek na vprežno, jahalno in nosilno živino.*

19. Za leto 1925. lahko pobirajo občine še *obrtni in prodajalni davek* (tassa di esercizio e rivendita) namesto davka na industrije in pa *davek od najemninske vrednosti* (tassa sul valore locativo) mesto doklade na dopolnilni davek.

Ni izključeno, da sem izpustil kak občinski davek vsled prevelikega njihovega števila in vedno neprestano se menjajočih odlokov glede lokalnih financ. Pa ga bodo zato tem bolj opazili prizadeti davkoplačevalci!

Albert Rejec.

KOLESARSKA DIRKA ZA KRAŠKO - VIPAVSKO PRVENSTVO.

Pertot Milivoj (S. K. Val — Barkovlje).

Narod, ki se ne umiva.

Ruska sovjetska vlada je našla v Sibiriji čuden narod ali bolje pleme, ki ima to čudno navado, da se ne umiva.

Pleme prebiva dobrih tisoč kilometrov oddaljeno od vsake človeške kulture v pustinjah severne Sibirije, kamor ni še nihče prišel. Ti ljudje vedo o ostalem svetu ravno toliko kot mi o Marsu. Dasi jim ne manjka vode, se vendar ne umivajo. Vladni komisarji so morali ugotoviti, da ti divjaki vodo le pijejo, da je pa ne uporabljajo za nego telesa. Nikoli se ne umivajo ali celo kopljejo. Grozno umazana je tudi njihova obleka in vse njihovo orodje, ker svojih oblačil tudi ne perejo. Komisija je morala prisiliti divjake, da so se umili. Prvi mož, ki so ga komisarji temeljito umili, je kmalu potem umrl, bodisi iz strahu pred posledicami tega nenavadnega dejanja, ali pa morda tudi zaradi hipnega strahu, ki ga je popadel, ko je čutil na sebi nekaj hladnega in mrzlega.

Dr. Anton Medved.

Dne 26. februarja 1925. je preminul v Mariboru gimnazijski profesor veronauka, dr. Anton Medved. Približno dva tedna prej je zbolel na influenci, nakopal si je pljučnico, kateri je podlegel.

Z dr. Medvedom nas je zapustila značilna mariborska osebnost. Rojen dne 6. dec. 1862. v Rajhenburgu, je odlično dovršil šole in je bil leta 1892. promoviran na dunajski univerzi za doktorja bogoslovja, v Rimu pa za doktorja filozofije. Kot mlad mož je prišel za kateheta na mariborsko gimnazijo, kjer je vzgojil štiri generacije naše inteligence. Vsak, kdor je dr. A. Medveda poznal, je moral občudovati njegovo obsežno znanje in čudovit spomin.

Dr. Medved je bil od svoje mladosti delaven na literarnem polju. Kot sijajen pridigar in govornik je posvečal posebno skrb cerkvenemu govorništvu. Pisal je tudi o drugih strokovnih zadevah v bogoslovnih listih. Bil je tudi pisatelj »Ljudske univerze«, v kateri je še lansko leto pred natlačeno polno dvorano predaval o svojem ljubljenem predmetu, zgodovini mariborskega mesta.

Širši slovenski javnosti je bil doktor Medved znan po svojih življenjepisih in člankih o umetnosti, na primer v starejših letnikih »Dom in svet«, njegovo obsežno spominsko knjigo »Anton Martin Slomšek« pa je izdala Mohorjeva družba leta 1900. Za višjo gimnazijo je napisal učno knjigo »Zgodovina katoliške cerkve«.

Ob njegovi smrti so se ga spomnili z lepimi besedami vsi listi.

NATANČNO POVEDANO

»Ali ne stanuje v tej hiši pesnik Peresnik?«

»O — da! Pojte čez dvorišče, ko boste stopili na stopnice, boste že čuli kruliti njegov želodec«.

Razdelitev slov. občin v Jul. Benečiji.

Da bodo naši ljudje bolje poznali, v katero področje upravno, sodnijsko, davčno itd. spadajo posamezne slovenske občine, naj sledi razdelitev istih po že navedenih vidikih.

A. UPRAVNA RAZDELITEV PO POKRAJINAH:

I. *Furlanska pokrajina* s podprefekturami:

a) *Čedad:* Bovec, Breginj, Čezsoča, Drežnica, Idrsko, Kobarid, Kred, Libušnje, Livek, Log, Sedlo, Soča, Srpenica, Trnovo, Žaga.

b) *Gorica:* Ajba, Ajdovščina, Anhovo, Avče, Banjšice, Bate, Bilje, Brestovica, Brje, Budanje, Col, Čepovan, Črniče, Deskle, Dol-Otlica, Dornberg, Erzelj, Gaberje, Gabrovica, Goče, Gojače, (Gorica), Gorjansko, Grahovo, Grgar, Kal, Kamnje, Kanal, Kobjeglava, Kojsko, Komen, (Ločnik), Lokavec, Lokovec, Lože, Miren, Opatjeselo, Osek, Ozeljan, Planina, Pliskovica, Podgora, Podkraj, Podraga, Ponikve, Prvačina, Renče, Rihemberg, Ročinj, Sela, Skrilje, Slap, Solkan, Sovodnje, Sv. Križ, Sv. Lucija, Šempas, Škrbina, Šmarje, Štandrež, Štanjel, Števerjan, Šturje, Št. Vid, Temnica, Tolmin, Tribuša, Trnovo, Ustje, Velike Žablje, Veliki dol, Vipava, Vogrsko, Vojščica, Volče, Vrabče, Vrhpolje, Vrtojba, Vrtovin.

c) *Gradišče:* od slovenskih občin Biljana, Kožbana, Medana.

d) *Idrija:* Cerkno, Čekovnik, Črnivrh, Dole, Godovič, Idrija, Ledine, Sp. Idrija, Šebrelje, Št. Viška gora, Vojsko.

II. *Tržaška pokrajina* s podprefekturami:

a) *Postojna:* Bukovje, Dolenja vas, Famlje, Hrenovice, Košana, Laže, Senožeče, Sinadole, Slavina, Sv. Mihael, Sv. Peter na Krasu, Vremski Britof, Zgornje Vreme.

b) *Trst:* Avber, Dolina, Dutovlje, Kopriva, Lokev, Milje, Naklo, Povir, Rodik, Sežana, Skopo, Štjak, Štorje, Tomaj, (Trst mesto), Trst okolica, Veliki Repen, Zgonik.

c) *Tržič:* Od slovenskih občin Devin, Doberdob, Mavhinje, Nabrežina, Slivno, Šempolaj.

III. *Istrska pokrajina* s podprefekturo:

Koper, kamor spadajo vse slovenske občine v Istri: Dekani, Herpelje, (Koper), Marezige, Materija, Podgrad, Pomjan.

IV. *Kvarnerska (reška) pokrajina* s podprefekturo *Volosko*, kamor spadajo slovenske občine Bistrica, Jablanica, Jelšane, Knežak, Prem, Trnovo, Zagorje.

B. Pod PRIZIVNO SODIŠČE (Corte di Appello) v Trstu spadajo:

I. *goriški tribunal* z okrajnimi sodnijami (preturami):

a) *Ajdovščina:* Ajdovščina, Budanje, Col, Črniče, Dol-Otlica, Erzelj, Gaberje, Goče, Gojače, Kamnje, Lokavec, Lože, Planina, Podkraj, Podraga, Rihemberg, Skrilje, Slap, Sv. Križ, Šmarje, Šturje, Št. Vid, Ustje, Velike Žablje, Vipava, Vrabče, Vrhpolje, Vrtovin.

b) *Bovec:* Bovec, Čezsoča, Log, Soča, Srpenica, Trenta, Trnovo, Žaga.

c) *Gorica:* Bilje, Čepovan, Dornberg, (Gorica), Grgar, Kojsko, (Ločnik), Miren, Opatjeselo, Osek, Ozeljan, Podgora, Prvačina, Renče, Solkan, Sovodnje, Šempas, Štandrež, Števerjan, Št. Peter, Tribuša, Trnovo, Vogrsko, Vrtojba.

d) *Idrija:* Cerkno, Čekovnik, Črnivrh, Dole, Godovič, Idrija, Ledine, Sp. Idrija, Vojsko.

c) *Kanal:* Ajba, Anhovo, Avče, Banjšice, Bate, Deskle, Kal, Kanal, Lokovec, Ročinj.

f) *Komen:* Brestovica, Brje, Gabrovica, Gorjansko, Kobjeglava, Komen, Pliskovica, Sela, Škrbina, Štanjel, Temnica, Velikidol, Vojščica.

g) *Krmin:* od slovenskih občin Biljana, Kožbana, Medana.

h) *Tolmin:* Breginj, Drežnica, Grahovo, Idrsko, Kobarid, Kred, Libušnje, Livek, Ponikve, Sedlo, Sv. Lucija, Šebrelje, Št. Viška gora, Tolmin, Volče.

II. *Koperski tribunal* z okrajnima sodnijama:

a) *Bistrica:* Bistrica, Jablanica, Jelšane, Knežak, Prem, Trnovo, Zagorje.

b) *Koper:* od slovenskih občin Dekani, Herpelje-Kozina, (Koper), Marezige, Materija, Podgrad, Pomjan.

III. *Tržaški tribunal* z okrajnimi sodnijami:

a) *Postojna:* Bukovje, Košana, Postojna, Slavina, Sv. Mihael, Sv. Peter na Krasu.

b) *Senožeče:* Dolenja vas, Famlje, Hrenovice, Laže, Senožeče, Sinadole, Vremski Britof, Zgornje Vreme.

c) *Sežana:* Avber, Dutovlje, Kopriva, Lokev, Naklo, Povir, Rodik, Sežana, Skopo, Štjak, Štorje, Tomaj, Veliki Repen, Zgonik.

d) *Trst:* Dolina, Milje, (Trst mesto), Trst okolica.

e) *Tržič:* od slovenskih občin: Devin, Doberdob, Mavhinje, Nabrežina, Slivno, Šempolaj.

C. DAVČNA RAZDELITEV:

I. Pod *finančno intendanco* (Intendenza di Finanza) *v Vidmu* spadajo sledeči davčni uradi (R. Ufficio distrettuale delle imposte dirette), ki samo odmerjajo davke in doklade, medtem ko se bavijo z izterjevanjem davkov davčne pobiralnice (esattorie):

a) *Ajdovščina:* sodna okraja ajdovski in komenski.
b) *Gorica:* sodna okraja goriški in kanalski.
c) *Idrija:* sodni okraj idrijski.
d) *Tolmin:* sodna okraja tolminski in bovški.
e) *Gradišče:* s slovenskimi občinami Biljana, Kožbana, Medana iz krminskega sodnega okraja.

II. Pod *finančno intendanco v Trstu* spadajo davčni uradi:

a) *Postojna:* sodna okraja postojnski in senožeški.
b) *Trst:* sodna okraja tržaški in sežanski.
c) *Tržič:* sodni okraj Tržič.

III. Pod *finančno intendanco v Poli* spada davčni urad: *Koper:* sodni okraj Koper.

IV. Pod *finančno intendanco na Reki* spada davčni urad:

Volosco: sodni okraj Bistrica.

D. REGISTRSKI URADI:

I. Pod *finančno intendanco v Vidmu* spadajo sledeči registrski uradi (R. Ufficio di Registro), ki odmerjajo in poberajo takse, pristojbine, kolkovine in prodajajo kolke:

a) *Ajdovščina:* sodni okraj ajdovski.
b) *Gorica:* sodni okraj goriški.
c) *Idrija:* sodni okraj idrijski.
d) *Kobarid:* sodni okraj bovški in občine bivšega kobariškega sodnega okraja: Breginj, Drežnica, Idrsko, Kobarid, Kred, Libušnje, Livek, Sedlo.
c) *Komen:* sodni okraj komenski.
f) *Krmin:* sodni okraj krminski.
g) *Tolmin:* sodni okraj Kanal, občine bivšega tolminskega sodnega okraja: Grahovo, Ponikve, Sv. Lucija, Tolmin, Volče in občine: Št. Viška gora in Šebrelje iz bivšega cekljanskega sodnega okraja.

II. Pod *finančno intendanco v Trstu* spadajo sledeči registrski uradi:

a) *Postojna:* sodna ohraja postojnski in senožeški.
b) *Trst:* sodna okraja tržaški in sežanski.
c) *Tržič:* sodni okraj tržiški.

TRI

TRI·SODA

Zadostuje, če se zvečer namoči zamazano perilo v „TRI“, da se ima zjutraj **perilo oprano brez truda!**

Pri izkuhavanju in izpiranju je potrebno dobro milo.

Roke vedno bele in lepe, nikakega drgnjenja, nikakih nezdravih sopar, nikake boli v križu. - Perilo bo vedno:
čisto - prijetno dišeče - belo.

III. Pod *finančno intendanco v Poli* spada registrski urad:
Koper: sodni okraj koperski.
IV. Pod *finančno intendanco na Reki* spada registrski urad:
Bistrica: sodni okraj bistriški.

E. ŠOLSKA RAZDELITEV V JULIJSKI BENEČIJI.

(Min. odl. 25. VIII. 1923. objavljen v Boll. Uff. Min. d. Istruzione Pubblica z dne 13. septembra 1923. Letnik 50.; zvezek II.; št. 38).

Šolsko skrbništvo v Trstu (R. Provveditorato agli Studi di Trieste).

III. *Šolsko okrožje za zunanje občine s sedežem v Trstu* (Circoscrizione scolastica esterna con sede a Trieste):
Kraji didaktičnih ravnateljev in njihovo področje:
Ajdovščina: Budanje, Dol-Otlica, Erzelj, Gabrije, Goče, Kamnje, Lokavec, Podraga, Skrilje, Sv. Križ, Šturje, Ustje, Velike Žablje, Vrhpolje, Vrtovin.
(Isola dIstria): Pomjan.
Komen: Brestovica, Brje, Gabrovica, Gorjansko, Kobjeglava, Pliskovica, Škrbina, Temnica, Veliki dol, Vojščica.
(Koper): Dekani, Marezige.
Milje: Dolina.
Nabrežina: Devin, Dutovlje, Kopriva, Mavhinje, Skopo, Slivje, Šempolaj, Zgonik.
Rihemberg: Dornberg, Šmarje, Štanjel, Štjak.
Sežana: Avber, Britof, Famlje, Gorenje Vreme, Herpelje-Kozina, Lokev, Naklo, Povir, Repno, Rodik, Sinadole, Štorje, Tomaj.
(Tržič): Doberdob, Sela.
Vipava: Col, Lože, Planina, Podkraj, Slap, Št. Vid, Vrabče.
V. *Šolsko okrožje s sedežem v Voloski-Opatiji:*
Podgrad: Jelšane, Materija.
Postojna: Bukovje, Košana, Slavina. Sv. Mihael, Sv. Peter na Krasu.
Senožeče: Dolenja vas, Hrenovice, Laže.
Trnovo: Bistrica, Jablanica, Knežak, Prem, Zagorje.
X. *Šolsko okrožje s sedežem v Gorici:*
Kojsko: Biljana, Kožbana, Medana.
Miren: Bilje, Opatjeselo, Prvačina, Renče, Sovodnje, Štandrež, Št. Peter, Vogrsko, Vrtojba.
Solkan: Grgar, Podgora, Števerjan.
Šempas: Črniče, Gojače, Osek, Ozeljan, Trnovo.
XI. *Šolsko okrožje s sedežem v Tolminu:*
Bovec: Čezsoča, Log, Soča. Srpenica, Trenta, Žaga.
Cerkno: Šebrelje, Št. Viška gora.
Idrija: Čekovnik, Črnivrh, Dole, Godovič, Ledine, Sp. Idrija, Vojsko.
Kanal: Ajba, Anhovo, Avče, Banjšice, Bate, Deskle, Kal, Ročinj.
Kobarid: Breginj, Dreženca, Idrsko, Kred, Libušnje, Livek, Sedlo, Trnovo.
Sv. Lucija: Čepovan, Grahovo, Lokovec, Ponikve, Tribuša.
Tolmin: Volče.

Mesti *Trst* in *Gorica* sta ohranili svojo lastno šolsko upravo.

D. F.

TAKO JE MOGOČE.

»Že eno celo leto sem poročen, v tem času sva se z ženo samo enkrat sprla«.

»Ali je to mogoče?«

»Da — od takrat namreč še besedice nisva spregovorila med seboi«.

Svetovni dogodki.

Sveto leto se nagiba h koncu. V posebnem članku smo poročali lani o njem. **Italiji** je privabilo to leto na stotisoče tujcev, ki so združili z romanjem v Rim opazovanje italijanskih razmer, študiranje slik in kipov ter politično borbo med fašizmom in opozicijo. Ugotovili so lahko, da je v Italiji neomejen gospodar fašizem ter da razni medstrankarski dogodki nimajo posebno dalekosežnega pomena. V zunanji politiki je Italija dobro zapisana, je oprezna in se navadno drži lepe srednje poti. Tudi za kolonije se Italija trudi, kar le more, to se mora priznati. Vzeli bomo Italijo za izhodišče ter se bomo podali na levo in desno od nje po svetu okoli.

— 25 letnica vladanja. —

Letošnje leto je obhajala Italija 25 letnico vladanja kralja Viktorja Emanuela III, ki je zasedel prestol l. 1900. kot edini sin kralja Umberta I. Kralja lahko prištevamo med najbolj ustavne evropske vladarje, ki je dosegel med italijanskim ljudstvom veliko priljubljenost, kar pričajo prisrčni sprejemi po vseh krajih, koder potuje in se mudi med ljudstvom. V črnogorski princezinji Heleni, hčeri kralja Nikita, je dobil zvesto družico svojega življenja, ki mu je rodila prestolonaslednika, in več hčera. Prestolonaslednik je letos dosegel svojo polnoletnost, kraljičina Jolanda se je poročila

predlansko leto, letos pa kraljičina Mafalda, o čemer poročamo na drugem mestu. Pod vladanjem Viktorja Emanuela III. se je Italija zelo povzdignila v slednjem oziru in stopila med velesile; pri vseh pojavih javnega življenja je bil kralj zraven, manjkal ni tudi v dneh nesreče, kot so bili strašni potresi v Messini in drugje. V svetovni vojni je bil neprestano v vojnem ozemlju. Ni čuda, da ga je italijansko ljudstvo brez razlike naziranj ob priliki njegove petindvajsetletnice počastilo kot svojega prijatelja, združenega ž njim v sreči in nesreči, ter mu je želelo še dolgo let srečnega vladanja. *(Ur.)*

*

Italijanska kolonija **Tripolitanija** je začela lepo procvitati. Zanimamo se pa tudi za preteklost, kopljemo, in nam razvaline mest Leptis in Sabratha pričajo o krasni preteklosti te dežele. Lepo se razvijeta tudi francoski koloniji **Tunezija** in **Algirija.** V **Maroku** so bili pa letos hudi boji. Večina Maroka je pod francoskim »varstvom«, majhen del pa pod španskim. Španci so se pa morali boriti z domačini, ki njih gospostva niso hoteli priznati. Domačinom pravimo Kabili. Slednjič so boji segli tudi na francoski Maroko in so poslali Francozi v Maroko enega najboljših svojih generalov, Pétaina. Skupaj s Španci je vodjo Kabilov, **Abd-el-Krima,** kmalu ugnal. Ta končni uspeh je utrdil tudi stališče španskega diktatorja **Primo de Rivera.** Sicer bi v Afriki omenili še velikanski jez, ki so ga Angleži zgradili **čez Nil** in s tem zelo utrdili svoje stališče. Egiptu so dali Angleži samovlado, niso je pa dali **Sudanu,** deželi na jugu Egipta. In Sudanci samovlade tudi ne marajo, ker se jim pod angleško vlado prav dobro godi. Sedaj so jim zgradili Angleži še omenjeni jez, južno od mesta Kartum, čez Modri Nil. S tem so omogočili namakanje prostranih pokrajin, ki jih bodo zasadili z bombažem, s čimer bo domačinom spet veliko pomagano. Egipčanom to seveda ni všeč, ker sami gojijo bombaž in vidijo torej v Sudanu svojega gospodarskega tekmeca. Začela se je strastna agitacija in je neki Egipčan umoril sudanskega angleškega namestnika **Stacka.** Egipet je moral dati Angležem za to popolno zadoščenje. — Veliko se govori in piše tudi o novih **zlatih in platinskih najdiščih** v Južni Afriki, ki so privabila na tisoče revežev, da si dobijo tam to, kar imenujemo sreča.

*

Z Egipta nas prepelje parnik v **Arabijo.** Razmere tam še niso urejene. Angleži, ki so gospodarji vsega morja okoli Arabije, opazujejo in čakajo, **Palestini** so dali židom popolno univerzo ter so tako še bolj razvneli spor med Židi in Arabci. S Turki imajo Angleži hud spor zaradi mesta **Mosúla** in njegove okolice, v severni Mezopotamiji. Tam je vse polno petroleja, in je našim bravcem dobro znano, kaj to v sedanji svetovni politiki pomeni. Predložili so stvar Zvezi narodov v Ženevi; Zveza je odločila tako, da bi bilo lahko obema strankama prav, pa Turki te odločitve ne marajo. Prej so pa rekli, da jo bodo brezpogojno priznali. Sedaj, ko to pišemo, je še na obeh straneh veliko vika in krika. Pa tudi Francozi imajo v Prednji Aziji velike sitnosti; v svetovnem miru so jim prisodili **Sirijo,** koje prebivalci v gorovju Libanonu se imenujejo **Druzi.** Ti so se se Francozom uprli, pa niso uspeli. — **Turki** se zelo trudijo, da bi napravili doma red ter da bi se gospodarsko osamosvojili. Pobotali so se z Grki, ustanovili so si po možnosti domačo industrijo, pripuščajo tujce le v toliko, kolikor je to neobhodno potrebno. Predsednik paša **Kemal** je prav spreten gospodar in politik. Isto stremljenje po gospodarski in s tem vštric seveda tudi po politični osamosvojitvi opažamo v sosedni **Perziji.** Od tam nas pelje pot v **Indijo.** Tudi tukaj si znajo dobiti Angleži simpatije domačinov; tako so na primer ob reki Satledž zgradili velikansko vodno napravo, še večjo kakor v Sudanu, ter bodo dali z njo kruha par milijonom Indijcev. Stališče Angležev v Indiji je sedaj tem lažje, ker je umrl letos **Dax,** strasten njih sovražnik in eden najuspešnejših agitatorjev Indije. Na skrajnem južnem koncu Azije so Angleži močno ojačili **Singapore,** veliko svoje opirališče na poti v Vzhodno Azijo.

*

Tih in prikrit je boj, ki se vrši ob bregovih Velikega ali Tihega oceana. Sredi tam je **Japonska.** Silno gosto je naseljeno njeno prebivalstvo, ne vedo, kam z njim, na jugu je **Avstralija,** skoraj prazna, pa se Japonci ne smejo tam naseliti; na jugu se bogate inozemske kolonije, pa Japonci ne morejo do njih; na vzhodu so pokrajine Zedinjenih držav, slabo poseljene, pa so Japoncem zaprte; na zahodu je Sibirija, tudi skoraj prazna, a Japoncem vstop ni dovoljen; na zapadu je Kitajska, vsa razdvojena, pa se poleg Japoncev tudi drugi silijo zraven. Pridejo zraven še posledice potresa, nazadovanje trgovine, propadenje industrije; ni čudno, da najdejo boljševiški agitatorji na Japonskem prav ugodna tla in da so komunistični napadi, zažigi itd. na dnevnem redu. Na **Kitajskem** divja zopet boj med severom in jugom, tako star, kakor je stara Kitajska sama. Razni generali vladajo po provincijah, gledajo samo na svoj žep, domovina jim je deveta briga, tuje države se mešajo vmes, itd. Res prava revolucija, zmeda, ki si je večje misliti ne moreš. Zraven pride še jeza Kitajcev na tujce, ki jih zatirajo in ponižujejo na lastnih kitajskih tleh. V ozadju odra se pa rogajo ubogi deželi

angleški, ameriški, japonski in tudi — kitajski kapitalisti. Torej spet prav ugodna tla za boljševiško agitacijo.

*

Temboli, ker je sosedna **Mongolija** že popolnoma boljševiška. Rusi so namreč izborni politiki in nastopajo pri razširjanju svojih idej povsem različno. Mongolom so obljubili popolno samostojnost in razdelitev vsega veleposestva med reveže; tako so si jih pridobili. Doma v **Rusiji** so pa videli, da stari način njih politike ni več dober, in se vračajo polagoma k prejšnjemu načinu. Prej je bila država ulomljena lastnica vse zemlje, vsega imetja. Sedaj prihaja zasebno posestvo spet do veljave, dovoli se zasebna industrija itd. Ne bo več dolgo, pa bo Rusija taka, kot je bila prej, samo da bo ime gospodarja drugo. Tedaj bodo morale tudi **ruske obrobne države** Finska, Estonska, Latvija in Litva pristopiti vseruski zvezi in obnovil se bo stari ruski imperializem, ki pa tudi v dobi boljševizma ni nikdar zaspal. To skrbi seveda v prvi vrsti **Poljake;** neurejeno je njih gospodarstvo, preveč imajo na svojem ozemlju tujih narodnosti, neprestano imajo spore z mestom Gdansk in hud je njih gospodarski boj z Nemčijo; torej ne ravno najbolj ugodni položaj.

*

Nemčija prihaja čimdalje bolj k sapi, otepa se na desno in levo, poskuša tu in tam. Po načrtu Amerikanca Dawesa so uredili njena odplačila, čez leto dni so se pokazali že prvi uspehi. Začela so se pogajanja s Francijo za zopetni pričetek trgovskih stikov, vezi z Rusijo so se utrdile, z Angleži so si bili pa Nemci že itak prej dobri. Umrl je predsednik nemške republike **Ebert,** vršile so se nove volitve, izvoljen je bil nekdanji nemški generalfeldmaršal **Hindenburg.** Nekateri so videli v tej izvolitvi zmago monarhistične misli; vendar se doslej ni pokazalo še nič takega, kar bi dokazalo upravičenost teh misli. Pač evropski položaj še ni tak, da bi mogel Hindenburg s svojimi namerami na dan. Pred vojno je imela Nemčija pet milijonov ton trgovskega brodovja, vojna in mirovni sklepi so ji pobrali vse, sedaj ga ima pa spet za **tri milijone ton,** in sicer po večini prav moderne ladje, dočim je trgovsko brodovje ostalih držav vsaj deloma zastarelo. Pred Nemčijo so še Anglija, Zedinjene države Severne Amerike, Japonska in Francoska, a Francosko bo Nemčija v par letih dohitela. To govori več kot cele knjige. Nemški zrakoplov je plaval lani iz Evrope v Ameriko, po nemških načrtih zgrajen aeroplan je nesel Amundsena v ledene puščave severa, nemški aeroplani vozijo po vsej Rusiji in Sibiriji tja do daljnega Vladivostoka. Tako ta žilavi narod vstaja in bo kmalu spet tisti važni činitelj v svetovni politiki in v svetovnem gospodarstvu kakor je bil prej.

*

Južna soseda Nemčije, **Češkoslovaška,** se prav dobro drži, njeni državniki jo zelo srečno vodijo po nevarnem evropskem gospodarskem in političnem polju, Masaryk in Beneš sta talenta prve vrste. Tudi **Avstrija** dela na vse kriplje, da bi si pomagala, vendar je njen položaj veliko težavnejši kakor položaj Češkoslovaške. Zato se zmeraj na novo slišijo glasovi za **priklopitev Avstrije Nemčiji.** Ko se bo to dogajalo, tedaj bo nastopil tudi čas, da se zgubljeni koroški slovenski bratje združijo z Jugoslavijo. Kakor je minula slava Avstrije, tako je minula slava **Madjarske,** ni ji ostalo drugega kakor sanje o lepši preteklosti. A tisti časi se ne bodo povrnili nikdar več. Tudi **Rumuni** niso brez skrbi. Veliko nevoljo je povzročila agrarna reforma; nekaterim je prišla sicer prav, drugim pa tem manj. Večne skrbi povzroča Rumuniji Besarabija, ki se ji Rusija doslej še ni odrekla. Vendar je pa v Rumuniji dosti lepše kakor v sosedni **Bolgariji.** Deželo groze in strahu bi lahko Bolgarijo imenovali, v nebo kriče nešteti umori, ki jih je povzročila vlada sedanjega ministrskega predsednika Cankova. Toliko gorja uboga dežela menda še ni nikdar videla kakor ga doživlja sedaj, v modernem času. Ni čudno, da je ta strahovlada rodila komunistične zarote, da je bil v nevarnosti sam kralj in da so hoteli pognati zarotniki vso vlado v zrak! V neki cerkvi v Sofiji so vrgli bombe, veliko generalov je bilo ubitih, tudi veliko visokih uradnikov, cerkev je bila zelo porušena, Cankovu samemu se pa ni nič zgodilo. Kdaj se bo ta država pomirila!

*

V Jugoslaviji so se vršile nove volitve v državni zbor, zmagale so vladne stranke Pašiča in Pribičeviča. A ta zveza ni dolgo držala, in v vlado je stopil namesto Pribičeviča Radič. Prej se je vlada imenovala P. P. (Pašič in Pribičevič), sedaj se imenuje R. R. (radikali in Radičevci). Vsekakor je to korak naprej k rednim razmeram, pa naj reče kdo o Radiču in njegovi besedolomni politiki, kar hoče. Sedaj so v vladi Srbi in Hrvati, manjkajo še Slovenci. — Lani je imela Jugoslavija prvič, odkar obstoja, aktivno trgovsko bilanco, to se pravi, da je več prodala kakor kupila. Ugodno znamenje! — V Ljubljani je umrl **dr. Ivan Šušteršič,** mož izredne politične nadarjenosti in velike politične preteklosti. Priznati moramo, da si je pridobil dr. Šusteršič za kranjsko deželo nevenljivih zaslug, da je bila njegova politika noter do konca vojne prava in da je postal žrtev navadnega računskega pogreška. Do konca je računal z zmago Nemčije in Avstrije in je temu primerno uravnal svoje politično

delovanje; šel je pri tem seveda predaleč in je nastopil tudi proti dr. Kreku. Zgodovina je dala Kreku prav. Prav po nepotrebnem je dr. Šusteršič na koncu vojske zbežal v tujino; življenje v tujini ga je zagrenilo in mu je ustvarilo popolnoma napačno mnenje o razmerah v domovini. Iz tega mnenja ven se je rodila njegova zloglasna brošura; podatke so mu dajali prijatelji, a podatki niso bili točni. Mislil je, da si bo z brošuro priboril pot do naravnega srca, pa jo je le izgubil. Zadnja njegova leta so bila leta politične osamelosti, leta potrtosti in gotovo tudi leta očitanja samemu sebi.

*

Preko Jugoslavije smo na svojem političnogospodarskem potovanju prišli nazaj v Italijo. Obrnemo se proti severu in obiščemo **Švico.** V Ženevi je zboroval odsek Zveze narodov in je prepovedal **vojno s plini.** Ne verjamemo, da bi ta prepoved držala; kadar pride do boja, vsak pozabi, kar je obljubil, in se posluži kateregakoli sredstva. — Na gori Jungfrau so dogradili hotel, ki mu ga ni para na svetu. Prevrtali so steno v gori in so zunaj na drugi strani zgradili hotelsko stavbo, ki kar na steni čepi, kakor kakšno gnezdo. Železnica te pripelje gor, 3460 metrov visoko, stopiš v hotel in si sredi najveličastnejše narave; pred teboj se dvigajo do 4275 metrov visoki gorski velikani, pod teboj se vije najdaljši in najlepši alpski ledenik. Železnico nameravajo graditi naprej, do vrha gore Jungfrau, 4167 m visoko.

*

Ker govorimo že o železnicah se usedemo v Simplonski ekspresni vlak in smo v par urah v **Franciji.** Lani in letos je bil v Franciji hud verski boj; vlada je hotela zapreti verske šole v Alzaciji in Lotaringiji, pa je podlegla. Zaradi tega in zaradi zgrešene finančne politike je odstopil ministrski predsednik Herriot in je prišel na njegovo mesto **Painlevé.** Razlikovati moramo ministrskega predsednika in predsednika republike; ta se imenuje **Doumergue.** — Kakor smo pisali že lani v posebnem članku, so se vršile v stadionu v Colombes pri Parizu **olimpijske igre.** Tekmovalci so dosegli krasne uspehe; Le Gendre je skočil v daljavo 7.765 m daleč, Osborne v višino 1.98 m, 100 metrov so pretekli v 10 sekundah in pol, 200 metrov v 22 sekundah itd. Največjo slavo so si priborili Finci, zlasti njih izborni tekač Nurmi. Pet kilometrov preteče prej kot v četrt ure, 10 km v pol uri. Ko je lani Finska prosila v Ameriki za posojilo, ga ni dobila. Ko so pa Amerikanci v Parizu videli Nurmija, so posojilo takoj dovolili; češ, dežela, ki je vzgojila take ljudi, je zadostno jamstvo za vsakteto posojilo. Ali ni to najboljši dokaz, kako važen je danes šport? Sploh opažamo tesno zvezo med **sportom, gospodarstvom in politiko.** Znani nam Francoz Pelletier d' Oisy je z aeroplanom prišel iz Francije na Japonsko, in takoj so Francozi to politično izrabili: češ, na kakšni višini je naše letalstvo, kako koristni zavezniki smo mi in kako nevarni nasprotniki. Isto govorijo letos Italijani, ko je njih letavec Pinedo približno ponovil Francozovo pot. Polet zračne ladje ZR III v Ameriko so smatrali Francozi za svoj politični uspeh; dostopa do gore Mt Everest ne dovolijo Angleži nikomur drugemu, oni hočejo biti prvi na vrhu, to bo dvignilo ugled Anglije. Ko je pred par leti ameriški bokser Dempsey potolkel Francoza Carpentiera, je čutila vsa Francija Carpentierov poraz kot svoj lasten poraz; ko je preplaval pred 50 leti kapitan Webb cesto med Anglijo in Francijo, je proslavljala njegov čin Anglija kot svojo lastno zmago. In tako dalje. Danes se sport, gospodarstvo in politika ne dajo več ločiti.

*

Po zgledu Webba preplavamo tudi mi ono morsko cesto in se podamo v **Anglijo.** Udeležimo se slavja povodom stoletnice železnice, ogledamo si zvezdarno v Greenwichu (glej o tem poseben članek), pogledamo v Wembley in obiščemo tam zdravstveno razstavo. Z začudenjem opazimo na raznih slikah in vzorcih, da živi človeštvo danes še enkrat tako dolgo kakor je pred stoleti, da se je vsled gojitve sporta, vsled zdravstvenih vpeljav in boljšega poznavanja raznih bolezni naša **starost podvojila.** Na ulicah nas presenetijo lepaki s pozivi na ženske, naj volijo tega ali onega kandidata. Na Angleškem je vpeljana namreč **ženska volivna pravica,** in ženskih volivcev je še nekaj več kakor moških. Delavski voditelj in ministrski predsednik **Mac Donald** je vsled napadov v časopisih odstopil in vršile so se nove volitve.

*

Zato tudi pozivi na ženske. Pri volitvah so zmagali konservativci s svojim voditeljem **Baldrinom.** Obljubljali so vse mogoče; v prvi vrsti, da bodo dali vsem brezposelnim dosti dela in da ne bo nikdar več vojne, če bodo oni vladali. Seveda je to zlasti na ženske zelo vplivalo. Danes res ni vojne, pa ne zato, ker so konservativci tako obljubili, temveč zato, ker je pač splošni položaj tako; dela pa delavcem še bolj primanjkuje kakor ga jim je prej.

*

Prišli smo na sever Evrope. Najsevernejše evropske dežele so skandinavske, **Danska, Švedska** in **Norveška.** Pri vseh treh deželah omenjamo **razorožitev;** prav malo vojaštva imajo še, samo nekako bolj močno policijo. Švedom je umrl veliki njih prvi mini-

ster **Branting,** mož, ki je znal vso Skandinavijo spretno voditi skoz vse medvojne in povojne viharje. Največ so pa letos govorili v Skandinaviji, zlasti na Norveškem, o poletu **Amundsena** proti severnemu tečaju. Našim bravkam in bravcem so vsi prejšnji poskusi dobro znani, in tudi o tem poletu pišemo v posebnem članku.

*

Amundsen namerava prihodnje leto še enkrat poleteti, a to pot ne z aeroplanom, temveč z zračno ladjo. Ker namerava z zračno ladjo leteti čez tečaj tudi Nemec dr. Eckener, bo postala stvar zelo zanimiva. Pri tej priliki opozarjam, da bom spisal **do februarja majhno knjižico o vseh dosedanjih tečajnih ekspedicijah, s pregledno karto, s pomočjo katere bo vsakdo lahko vse prešťudiral.**

*

Amundsen je izjavil, da aeroplan za tečajna raziskovanja ni pripraven, da je zračna ladja bolj pripravna. Oboje se je od lani do letos zelo izpopolnilo, vsak dan nam prinese kaj novega. Ni več daleč čas, ko bo aeroplan **hitrejši kot glas,** ki napravi v zraku 330 metrov na sekundo. In če nas bo kdo po zraku lovil in bo vpil za nami, ga ne bomo slišali, ker nas glas ne bo mogel ujeti. In tudi ni več daleč čas, ko se bomo tako hitro vozili, kakor se **zemlja vrti.** Tedaj bomo imeli lahko zmeraj poldne; če se bomo pa še hitreje vozili, kakor se zemlja vrti, nam bo vzhajalo solnce na zahodu in bo zahajalo na vzhodu. To se malo čudno siši; pa je treba le dobro premisliti, in je stvar takoj jasna.

*

Iz Evrope v **Ameriko** se peljemo lahko z navadno ladjo ali pa z zrakoplovom. Sicer so prišli čez tudi že z aeroplanom, a težko da bi se aeroplan splošno uveljavil. Razen s pomočjo umetnih otokov. Če potujemo z navadno ladjo, študiramo lahko med potjo nov način, kako se meri globočina morja. Doslej so jo merili s tem, da so spuščali težke železne ali jeklene uteži na vrvi na dno. To je bilo zelo zamudno. Sedaj pa merijo globočina z zvokom. Zvok se na dnu morja odbije in pride spet do ladje nazaj. V vodi napravi zvok 1500 metrov na sekundo; če pride čez eno sekundo nazaj, je morje globoko 750 metrov, ker mora zvok napraviti pot dvakrat, če pride čez deset sekund nazaj, je morje globoko 7500 m itd. Tako merjenje gre zelo hitro, in lahko v par urah merimo več stokrat. Mi pa ne gremo v Ameriko z navadno ladjo, temveč z zračno. Lani smo pisali, da bo neka taka ladja plavala tja. In je res. Nemci so morali na račun ameriške vojne odškodnine zgraditi za Ameriko veliko **zračno ladjo.** Imenovali so jo L 126, Amerikanci pa ZR III. L je začetna črka nemške besede Luftschiff = zračna ladja, številka 126 pravi, da so Nemci zgradili 126 takih ladij; Z = Zeppelin, sedanja označba zrakoplova, R je začetna črka angleške besede rigid (izgovori: ridžid), ki pomeni »trd, neupogljiv«, v nasprotju z gibljivim aeroplanom, št. III pa pravi, da je to tretja tovrstna ameriška zračna ladja. Plavala je po zraku osemdeset ur, lahko bi bila plavala še trideset ur, toliko je imela bencina s seboj. Vodil jo je dr. Eckener. Leta 1492. je porabil Kolumb za potovanje iz Evrope v Ameriko več kot dva meseca, ZR III je prišel tja v dobrih treh dneh. Rekli so, da se je začela s tem doba v svetovnem prometu, in se je menda res.

*

Kdo je vedel pred lanskim letom, kaj je **Uruguay!** Ko so pa prišli lani Uruguayci v Evropo in so v krasnih nogometnih igrah premagali po vrsti vse, kar se jim je postavilo nasproti, tedaj je zadonela slava Uruguaya daleč naokoli. Letos se pa spominjamo druge južnoameriške republike, **Bolivie,** ki obhaja stoletnico obstoja. Sicer pa ni v južni Ameriki nič posebnega, godi se jim izborno, plavajo v denarju. V **Srednji Ameriki** omenimo najdbe starih mest, s kulturo, ki sega najmanj 10.000 let nazaj v preteklost, ki je torej starejša kakor babilonska ali egiptovska, kolikor je namreč mi poznamo. Politika Zedinjenih držav nam ne pove nič novega, predsednik Coolidge (izg. Kùlidž) kaže večje spretnosti, kakor so mu jih prej pripisovali. Zanimivo je, da ima največja država, Teksas, ženskega predsednika, in vse je z njo zadovoljno. Sitnosti delata Amerikancem dve stvari: Kukluksarji in prohibicija. **Kukluks** se imenuje tajna družba, ki je napovedala boj vsemu, kar ni protestantsko in angleško, torej katolikom, Ircem, Nemcem, črncem itd. Družba uporablja tudi nasilna sredstva. Coolidge je hud njen nasprotnik. Izginila bo tako, kakor je doslej izginila še vsaka nasilna organizacija. **Prohibicijo** poznamo že iz lanskega Koledarja; to je prepoved prodajanja proizvajanja in točenja alkohola. Boj med obema taboroma je še ravno tako hud kakor je bil lani. Mi bi žejnim Amerikancem nasvetovali, naj se poslužijo izuma nekega Danca, ki stisne pivo v obliko trde opeke; opeko da potem v vodo, tam se spusti in je zopet pivo. Tako bi lahko imeli Amerikanci cele skladnice doma. — Ladjo ZR III so sprejeli v Ameriki z velikanskim navdušenjem. Predsednik je sprejel moštvo v slavnostni avdijenci, ladjo je pa prekrstil in jo je imenoval »Los Angeles«. Tako se imenuje eno največjih ameriških mest, po slovensko se pa »los ingeles« reče angeli. Kakor so oznanjevali angeli mir ljudem na zem-

lji, tako naj bo ta zrakoplov znak zbližanja narodov, znanilec miru in sprave. Isti cilj so si postavile tudi razne konference v Evropi. Volja je povsod dobra, in morda bo vendarle nekoč prišlo do tega, kar si mora vsakdo želeti, do splošnega in res odkritosrčnega sporazuma med narodi.

V. Šarabon.

Seznam slov. občin in pošt.

Imena slovenskih občin in posameznih krajev z uradnim italijanskim prevodom po kr. odloku z dne 29. marca 1923. št. 800, objavljenem v uradnem listu št. 99. dne 27. aprila 1923. Za vse druge manjše vasice in frakcije se še ni uradno določila italijanska označba, čeprav se je bila obljubila istočasno z objavo uradnega seznama.

Meseca septembra 1925. je izdalo poštno ravnateljstvo v Trstu sledeči razglas:

»Da se zagotovi popolnejše izvajanje kr. odloka od 29. marca 1923. št. 800., ki določa uradno imenovanje občin in drugih krajev priklopljenega ozemlja, opozarja ministrstvo občil, da bi bilo primerno predpisati, da se mora v naslovih na poštnih in brzojavnih pošiljatvah v omenjene kraje rabiti pri imenovanju krajev izključno italijanski jezik.

Zato bodo morali poštni uradi odklanjati od sedaj naprej priporočene in zavarovane predmete, zavoje, nakaznice in brzojavke, ako ne bo kraj napisan v uradni obliki«.

Radi tega mora biti ta seznam tembolj dobro došel našim ljudem.

*

Imena občin so se tiskala z velikimi črkami. Ž = županstvo, p = pošta, ap = avtomob. postaja in žp = železniška postaja. Kratice za podpičjem brez spremstva kraja značijo, da je dotični kraj v začetku vrste sam ali pošta, ali postaja ali oboje skupaj.

A. FURLANSKA POKRAJINA.

AJBA = Aiba; p Ročinj
AJDOVŠČINA = Aidussina; p, ap in žp
ANHOVO = Anicova Corada; p Plave
AVČE = Auzza; p in žp
Bača = Bàccia; ž Grahovo, p Podbrdo
Bača = Bàccia di Modrèa; ž in p Sv. Lucija; ap
BANJŠICE = Santo Spirito della Bansizza; p Grgar
Barbana = Barbana nel Collio; ž Biljana; p Dobrovo
BATE = Battaglia della Bansizza; p Grgar
Batuje = Battùglia; ž in p Črniče; žp
Bela = Bella di Vipacco; ž Podkraj, p Col
Bela pristava = Bella Prestava; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
BILJANA = Bigliana; p Dobrovo; ap
BILJE = Biglia; p Miren; ap
Bodrež = Bòdres; ž in p Kanal
Bogu = Bogo; ž Vrabče, p Št. Vid pri Vipavi
Borjana = Boreana; ž Kred, p Kobarid
BOVEC = Plezzo; p in ap
Brdice = Brizza; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
Brdice = San Lorenzo di Brizza; ž Biljana, p Dobrovo
BREGINJ = Bergogna; p
BRESTOVICA = Brestovizza in Valle; p Tržič (Monfalcone)
Brezovk = Bresovico; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
BRJE = Boriano; p Komen
Brje = Bria dei Furlani; ž in p Rihemberg
BUDANJE = Budagne; p Vipava
Bukovica = Boccavizza; ž Vrtojba, p Volčjadraga (Valvolciana)
Bukovo = Pieve Buccova; ž Cerkno, p Grahovo
Ceglo = Castelletto Zeglo; ž Medana, p Dobrovo
CERKNO = Circhina; p
Cerovo dol. = Cerò di sotto; ž in p Števerjan
Cerovo gor. = Cerò di sopra; ž in p Števerjan
COL = Zolla; p in ap
Coljava = Zolliava; ž Gabrovica, p Komen
Čadrg = Ciadra; ž in p Tolmin
ČEKOVNIK = Ceconico; p Idrija
ČEPOVAN = Chiapovano; p in ap
ČEZSOČA = Oltresònzia; p Bovec
Čezsoški log = Loga di Oltresònzia; ž Čezsoča, p Srpenica
Čiginj = Cighino; ž in p Volče
Čipi = Cippi; ž in p Štanjel
Črna = Cerna d'Idria; ž Dole, p Idrija
ČRNIČE = Cernizza Goriziana; p in ap
ČRNI VRH = Montenero d'Idria; p in ap
DESKLE = Descla; p Plave
Doblar = Doblari; ž in p Ročinj
Dobravlje = Dobràule di Santa Croce; ž in p Sv. Križ; ap in žp
Dobrovo = Castel Dobra; ž Biljana; p in ap
Dol = Vallone; ž Opatjeselo, p Miren; ap
DOL = Dol; ž Dol-Otlica, p Ajdovščina
DOLE = Dole; p Idrija
Dolenje = Dolegna di Vipacco; ž Planina, p Ajdovščina
Dolga poljana = Campolongo di Vipacco; ž Budanje, p Vipava
Dolje = Dòllia; ž in p Tolmin
DORNBERG = Montespino; p, ap in žp
DREŽENCA = Dresenza; p
Drnovk = Dornovico; ž Biljana, p Dobrovo
Duplje = Duple San Tommaso; ž Vrhpolje, p Vipava
Dvor = Dor di Plezzo; ž in p Bovec
ERZELJ = Ersèl in Monte; p Vipava
Fojana = Fleana; ž Biljana, p Dobrovo
GABERJE = Gàbria; p Štanjel
Gabrije = Gàbria al Vipacco; ž Sovodnje, p Miren
Gabrije = Gàbria di Tolmino; ž in p Tolmin
GABROVICA = Gabrovizza; p Komen
GOČE = Gozze; p Vipava
GODOVIČ = Godovici; p
GOJAČE = Goiaci; p Črniče
Golobrdo = Collobrida; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
Gorenja vas = Goregna di Canale; ž in p Kanal
GORJANSKO = Goriano; p Komen; ap
Gorje = Goriani di Circhina; ž in p Cerkno
Gozd = Bosco; ž in p Col
Gradišče = Gradiscutta; ž Renče, p Prvačina
Gradišče = Gradischie di Vipacco; ž in p Vipava
GRAHOVO = Gracova Serravalle; p in žp
Grant = Grandi; ž in p Grahovo
GRGAR = Gargaro; p in ap
Griže = Grise; ž Vrabče, p Št. Vid pri Vipavi
Hlevnik = Claunico; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
Homec = Comes; ž Sedlo, p Breginj
Hruševica = Crussevizza di San Daniele; ž in p Štanjel
Huda južna = Villa Iùsina; ž Grahovo; p in žp
Hudi log = Boscomalo; ž Sela, p Tržič (Monfalcone)
IDERSKO = Idresca d'Isonzo; p Kobarid; ap
Idršček = Idresca di Dole; ž Dole, p Idrija
IDRIJA = Idria; p in ap
Idrija = Idria di Canale; ž in p Kanal
Idrija = Idria della Bàccia; ž in p Sv. Lucija; ap
Idrijska bela = Bella d'Idria; ž in p Črni vrh
Idrijski log = Loga d'Idria; ž in p Črni vrh
Ivanji grad = Castelgiovanni; ž Gorjansko, p Komen
Javornik = Giavornico; ž in p Črni vrh
Jakovice = Giacozze; ž Vrabče, p Št. Vid pri Vipavi
Jelični vrh = Ieliccini Val Zala; ž Dole, p Idrija
Jesenice = Gessenizza; ž in p Cerkno
Jezerca = Geserza; ž in p Dreženca
KAL = Cal di Canale; p Avče
Kal = Cal di Plezzo; ž in p Bovec

Kal = Cal di Gracova; ž Grahovo, p Hudajužna
KAMNJE = Camigna; p Črniče; ap in žp
Kamno = Càmina; ž Libušnje, p Kobarid; ap
KANAL = Canale d'Isonzo; p in žp
Kanji dol = Canidòl; ž in p Črni vrh
Kanomlja dol. = Canomla bassa; ž Spodnja Idrija, p Idrija
Kanomlja gor. = Canomla alta; ž Spodnja Idrija, p Idrija
Kanomlja sred. = Canomla media; ž Spodnja Idrija, p Idrija
Klanc = Clanzi in Valle; ž Brestovica, p Komen
Kneža = Chiesa San Giorgio; ž Grahovo, p Podmelec
KOBARID = Caporetto; p, ap in žp
Kobdilj = Cobidil San Gregorio; ž Štanjel; ap
KOBJEGLAVA = Còbbia; p Štanjel
Koboli = Cobolli; ž in p Štanjel; ap
KOJSKO = Quisca; p in ap
KOMEN = Comeno; p in ap
Koritnica = Coritenza di Plezzo; ž in p Bovec
Koseč = Cossis; ž in p Drežnica
Kosovelje = Cossovella; ž Pliskovica, p Komen
Kostanjevica = Castagnavizza del Carso; ž Temnica, p Komen
Kovk = Cucco; ž in p Col
Kovk = Cucco; ž Šturje, p Ajdovščina
Kozana = Cosana del Còllio; ž Kojsko; p
Kozarno = Cosarna Santo Spirito; ž Biljana, p Dobrovo
Kozaršče = Cosarsa; ž in p Volče
KOŽBANA = Cosbana nel Còllio; p Dolenje (Dolegna nel Collio)
Krasno = Càsena Furlana; ž in p Kojsko
KRED = Creda; p Robič (Robis)
Kregolišče = Cregolischie; ž Brje, p Komen
Križna gora = Montecroce di Tarnova; ž in p Col
Krn = Montenero di Caporetto; ž Libušnje, p Kobarid
Krnice = Carnizza d'Idria; ž Spodnja Idrija, p Idrija
Kronberg = Moncorona; ž in p Solkan
Kuk = Cucco di Gracova; ž Grahovo, p Podbrdo
Labinje = Labigna; ž in p Cerkno
Ladra = Ladra; ž Libušnje, p Kobarid
Lazna = Lasna Valfredda; ž Trnovo, p Čepovan
LEDINE = Ledine; p Idrija
Levpa = Pieve di Lèupa; ž Kal, p Avče
LIBUŠNJE = Libùssina; p Kobarid
Lipa = Lippa di Comeno; ž Temnica, p Komen
LIPALJA VES = Laglèsie San Leopoldo; p Pontafel
Lisjaki = Lissiachi; ž in p Štanjel
LIVEK = Luico; p
Logaršče = Logarsca; ž Ponikve, p Podmelec
Logje = Longo; ž in p Breginj
LOG spod. = Bretto di sotto; p Log sr.
Log sred. = Bretto di mezzo; ž Log; p
LOKAVEC = Locavizza di Aidùssina; p
Loke = Locca; ž in p Solkan
LOKOVEC = Locavizza di Canale; p Čepovan
Lokve = Crocera Loqua; ž Trnovo, p Čepovan; ap
Lokvica = Loquizza Seghetti; ž Opatjeselo, p Miren
Lome = Lome in Monte; ž in p Črni vrh
Lom kanalski = Lom di Canale; ž Kal, p Sv. Lucija
Lom tolminski = Lom di Tolmino; ž in p Sv. Lucija
LOŽE = Lose; p Vipava
Ložice = Losizze di Zuanuttti; ž in p Št. Vid pri Vipavi
Lubinj = Lubino; ž in p Tolmin
Lukovec = Locavizza di San Daniele; ž in p Štanjel
Magozd = Magosti; ž in p Dreženca
Mahniče = Machinici Comparetti; ž Vrabče, p Št. Vid pri Vipavi
Mali dol = Dol piccolo; ž in p Komen
Malo polje = Pòglie piccolo; ž in p Col
Manče = Mance; ž Lože, p Vipava; ap
MEDANA = Medana; p Dobrovo
Medvedje brdo = Montorso; ž in p Godovič
Mihalji = Micali; ž Škrbina, p Komen
MIREN = Merna; p in ap
Mirnik = Mernico; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
Mlinsko = Molin d'Idresca; ž Idersko, p Kobarid
Modreja = Modrèa; ž in p Sv. Lucija
Modrejce = Modreuzza; ž in p Sv. Lucija
Morsko = Villa Morsca; ž in p Kanal
Mrzli log = Loga di Montenero; ž in p Črni vrh
Nadrožica = Villa Nadrosizza; ž Gorjansko, p Komen
Neblo = Nèbola; ž in p Dolenje (Dolegna)
Nemci = Casali Nenzi; ž in p Trnovo pri Gorici
Nemški rut = Rutte di Gracova; ž in p Grahovo
Novaki dol. = Novacchi di sotto; ž in p Cerkno
Novaki gor. = Novacchi di sopra; ž in p Cerkno
Nova vas = Novavilla; ž Opatjeselo, p Miren
Novelo = Novello; ž Temnica, p Komen
Nozno = Nòsena; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
Obloke = Oblocca; ž Grahovo, p Hudajužna
OPATJE SELO = Opacchiasella; p Miren; ap
Orehek = Orecca di Circhina; ž in p Cerkno
Orehovica = Oreccovizza; ž in p Št. Vid pri Vipavi
Orehovlje = Raccogliano; ž Bilje, p Miren
Orešje = Orèssia; ž in p Col
OSEK = Ossecca; p Šempas
Otalež = Ottales; ž in p Cerkno; ap
Otlica = Ottelza; ž Dol-Otlica, p Ajdovščina
OZELJAN = Ossegliano; p Šempas; ap
Peč = Peci; ž Sovodnje, p Miren
Pečine = Pècine; ž Ponikve, p Slap ob Idriji
Petrovo brdo = Colle Pietro; ž Grahovo, p Podbrdo
Pevma = Piuma; ž Podgora; p in ap
PLANINA = Planina; p Vipava
Planina = Planina di Circhina; ž in p Cerkno
Plave = Plava; ž Deskle; p in žp
Plešivo = Plessiva di Medana; ž Medana, p Dobrovo
PLISKOVICA = Pliscovizza della Madonna; p Komen
Plužne = Plùsina; ž in p Bovec
Podbela = Sant' Elena Natisone; ž Sedlo, p Breginj
Podbreg = Piediriva; ž in p Št. Vid pri Vipavi
Podbrdo = Piedicolle; ž Grahovo; p in žp
Podbrje = Podibosco; ž in p Št. Vid pri Vipavi
PODGORA = Piedimonte del Calvario; p
Podgrič = Pogricci; ž in p Št. Vid pri Vipavi
Podklanec = Piediriva; ž Dole, p Idrija
PODKRAJ = Podicrài del Piro; p Col
Podmelec = Piedimelze; ž Tolmin; p in žp
Podpoznik = Poggio Pòsino; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
PODRAGA = Podraga; p Št. Vid pri Vipavi
Podsabotin = Poggio S. Valentino; ž Podgora, p Pevma
Polje = Pòglie grande; ž Vrabče, p Št. Vid pri Vipavi
Poljice = Poglizze di Monte Sanvito; ž Št. Viška gora, p Cerkno
Poljubinj = Polubino; ž in p Tolmin
PONIKVE = Paniqua; p Slap ob Idriji
Poreče = Porecci di Vipacco; ž in p Št. Vid pri Vipavi
Porzen = Porsen; ž Grahovo, p Podbrdo
Potok = Potocco del Confine; ž Dole, p Idrija
Potoki = Potocchi di Creda; ž Kred, p Robič (Robis)
Prapretno = Pràpeno; ž in p Tolmin
Prapretno brdo = Pràpeno del Monte; ž Št. Viška gora, p Slap ob Idriji
Predel = Predil; ž in p Log; ap
Predgriže = Pregrise in Montenero; ž in p Črnivrh
Preserje = Pressèrie; ž in p Komen
PRVAČINA = Prevàcina; p, ap in žp
Puštala = Pustalla; ž in p Čepovan; ap
Rakovec = Racovizza; ž Ponikve, p Podmelec
Ravna = Ràuna del Castello; ž in p Črniče
Ravne = Ràuna di Dresenza; ž in p Dreženca
Ravne = Ràuna di Sàbbice; ž in p Tolmin
Ravnica = Raunizza di Gargaro; ž in p Grgar
Reka = Recca San Givanni; ž in p Cerkno; ap
RENČE = Ranziano; p
RIHEMBERG = Rifembergo; p, ap in žp
Robedišče = Robedischis; ž in p Breginj
ROČINJ = Ronzina; p
Rubija = Rùbbia; ž Škrbina, p Komen
Rubije = Castel Rùbbia; ž Sovodnje, p Miren; ap in žp

Rupa = Ruppa di Merna; ž in p Miren
Rute = Rutte di Volzana; ž in p Volče
Sanabor = Senabòr Val Bella; ž in p Col
SEDLO = Sèdula; p Breginj
SELA = Sella delle Trincee; p Tržič (Monfalcone)
Sela = Sella; ž Vrabče, p Št. Vid pri Vipavi
Selce = Selze di Caporetto; ž Libušnje, p Kobarid
Selišče = Sellischie di Tolmino; ž in p Tolmin; ap
Selo = Sella del Bivio; ž in p Črniče; ap
Selo = Sella di Volzana; ž in p Volče
Senik = Senico; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
SKRILJE = Scrilla; p Sv. Križ
SLAP = Slappe Zorzi; p Vipava
Slap = Slappe d'Idria; ž Sv. Lucija; p
Slapnik = Slapenico; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
Smast = Smasti; ž Libušnje, p Kobarid
Snežeče = Solesènchia; ž Biljana, p Dobrovo
SOČA = Sònzia; p
SOLKAN = Salcano; p in ap
SOVODNJE = Savogna d'Isonzo; p Miren; ap
SPODNJA IDRIJA = Idria di sotto; p Idrija; ap
SRPENICA = Serpenizza; p
Stanovišče = Stanovischis Serpentina; ž Sedlo, p Breginj
Staroselo = Sella di Caporetto; ž Kred, p Kobarid
Strmec = Bretto di sopra; ž in p Log
Strmec = Stermizza di Montenero; ž in p Črnivrh
Stržišče = Sant' Osvaldo; ž Grahovo, p Hudajužna
Sužid = Susida; ž in p Kobarid; ap
SVETA LUCIJA = Santa Lucia di Tolmino; p, ap in žp
SVETI KRIŽ = Santa Croce di Aidùssina; p, ap in žp
Sveto = Sutta; ž in p Komen
Svino = Villa Svina; ž in p Kobarid
ŠEBRELJE = Sebrèglie; p Slap ob Idriji
ŠEMPAS = Sambasso; p in ap
Šent Maver = San Mauro all'Isonzo; ž Podgora, p Pevma
Šent Mihel = San Michele; ž Ozeljan, p Šempas
ŠENT PETER = San Pietro di Gorizia; p, ap in 2 žp
Šent Tomaž = San Tommaso di Scrilla; ž Skrilje, p Sv. Križ
ŠENT VID = San Vito di Vipacco; p in ap
ŠENT VIŠKA GORA = Monte Sanvito; p Slap ob Idriji
Šibelji = Sibèglia; ž Škrbina, p Komen
Škofi = Scoffi; ž Brje, p Komen
ŠKRBINA = Scherbina; p Komen
Škrljevo = Scriò; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
Šlorenc = San Lorenzo di Nèbola; ž Biljana, p Dobrovo
ŠMARJE = Samària; p Štanjel
Šmartno = San Martino; ž in p Kojsko; ap
ŠTANDREŽ = Sant' Andrea di Gorizia; p Štandrež; ap
ŠTANJEL = San Daniele del Carso; p, ap in žp
ŠTEVERJAN = San Floriano del Collio; p in ap
ŠTURJE = Sturie delle Fusine; p Ajdovščina
TEMNICA = Temenizza; p Komen
TOLMIN = Tolmino; p in ap
Tomaževica = Tomasovizza; ž in p Komen
TRENTA = Trenta d'Isonzo; p Soča
TRIBUŠA gor. = Tribussa sup.; p Slap ob Idriji
Tribuša spod. = Tribussa inf.; ž Št. Viška gora, p Slap ob Idriji
TRNOVO = Tarnova della Selva; p in ap
TRNOVO = Ternova d'Isonzo; p Kobarid; ap
Trtnik = Tertenico; ž Grahovo, p Podbrdo
Tublje = Tuble di Boriano; ž Brje, p Komen
Tupelče = Villa Tupelce; ž Kobjeglava, p Štanjel
Ukanje = Ucagna dei Marchi; ž Anhovo, p Kanal
UKVE = Ugovizza; p in žp
USTJE = Ustie; p Ajdovščina
Vale = Valle di Brestovizza; ž Brestovica, p Tržič (Monfalcone)
Vedrijan = Vedrignano; ž in p Kojsko
VELIKE ŽABLJE = Sable grande; p Sv. Križ
VELIKI DOL = Dol grande; p Komen
VIPAVA = Vipacco; p in ap
Vipolže = Vipulzano; ž in p Kozana
Višnje = Visne; ž Podkraj, p Col
Višnjevik = Visnovico; ž in p Kojsko
Vitovlje = Vittùglia; ž Osek, p Šempas
Vodice = Vodizze in Selva Piro; ž Podkraj, p Col
Voglarji = Carbonari; ž in p Trnovo pri Gorici
VOGRSKO = Ville Montevecchio; p Volčjadraga (Valvolciana)
VOJSKO = Vòschia; p Idria
VOJŠČICA = Voissizza di Comeno; p Komen; ap
Volarje = Volària; ž in p Tolmin
VOLČE = Volzana; p in ap
Volčji grad = Volci; ž in p Komen
VRABČE = Monte Uràbice; p Št. Vid pri Vipavi
Vrh kanalski = Verco di Canale; ž in p Kanal
Vrhovlje = Vercòglia di Quisca; ž in p Kojsko
Vrhovlje = Vercòglia di Cosbana; ž Kožbana, p Dolenje (Dolegna)
VRHPOLJE = Verpogliano; p Vipava
Vrh sv. Mihaela = S. Michele del Carso; ž Opatjeselo, p Miren
Vrsno = Ursina; ž Libušnje, p Kobarid
Vrtoče = Vertozza; ž Sovodnje, p Miren
VRTOJBA dol. = Vertoiba in Campisanti inf.; p Št. Peter pri Gorici
Vrtojba gor. = Vertoiba in Campisanti sup.; p Št. Peter pri Gorici
VRTOVIN = Vertovino; p Črniče
Vučja ves = Valbruna; ž in p Ukve
Zadlaz = Villa Grotta di Dante; ž in p Tolmin
Zadlog = Salloga d'Idria; ž in p Črni vrh
Zakriž = Sacris; ž in p Cerkno
Zalibreg = Salimbergo; ž Biljana, p Dobrovo
Zatolmin = Sottolmino; ž in p Tolmin
Zavrac = Saurazzi; ž Dole, p Idrija
Zemono = Zemono; ž in p Vipava
Znojile = Monte Snòile; ž Grahovo, p Hudajužna
Žabče = Sàbbice; ž in p Tolmin
Žabniče = Camporosso in Valcanale; p in žp
ŽAGA = Saga; p Srpenica; ap
Zapuže = Sapuse; ž Šturje, p Ajdovščina
Žirovnica = Serovenza; ž Dole, p Idrija.

B. TRŽAŠKA POKRAJINA.

AVBER = Alber di Sesana; p Tomaj
Bane = Banne; trž. okolica, p Opčine
Barka = Barca; ž Naklo, p Britof
Barkovlje = Barcola; trž. predm.; p
Bazovica = Basovizza; trž. okolica; p in ap
Belsko = Obliska di Postumia; ž in p Postojna
Betanija = Bettania; ž Naklo, p Divača
Boljunec = Bagnoli della Rosandra; ž Dolina, p Boršt
Boršt = Sant' Antonio in Bosco; ž Dolina; p
Brestovica = Brestovizza di Poverio; ž Povir, p Sežana
Brezje = Brèsie; ž Hrenovice, p Hrašče
Brežec = Brese; ž Naklo, p Divača
BRITOF = Cave Auremiane; p
Brje = Bèrie di Sesana; ž Kopriva, p Dutovlje
Brišče = Bristie; ž Zgonik; p Prosek
Briščiki = Borgo Grotta Gigante; ž Zgonik, p Prosek
Buje = Buie del Timavo; ž in p Košana
BUKOVJE = Bucùie; p Postojna
Cerovlje = Ceròglie dell'Ermada; ž Mavhinje, p Devin
Col = Zolla di Monrupino; ž Veliki Repen, p Občine
Čarbola Zgornja = Chiarbola; trž. predm., p Trst
Čehovini = Cecovini; ž Štjak, p Sežana
Čepno = Cèppeno; ž in p Košana
Čermelice = Cermelizze; ž Hrenovice, p Hrašče
Dane = Danne di Sesana; ž Naklo, p Divača
Dane = Danna; ž in p Sežana
DEVIN = Duino; p in žp
Devinščina = Devincina; ž Zgonik, p Prosek
Divača = Divaccia; ž Naklo; p, ap in žp
DOBERDOB = Doberdò del Lago; p Ronchi
Dobravlje = Dobraùle di Tomadio; ž in p Tomaj
DOLENJA VAS = Villa bassa di Senosecchia; p Senožeče

Dolenje = Dolegna di San Giacomo; ž Štjak, p Sežana
Dolenje Vreme = Auremo di sotto; ž in p Britof
DOLINA = San Dorligo della Valle; p in ap
Draga = Draga Sant'Elia; ž Dolina, p Boršt
DUTOVLJE = Duttogliano; p, ap in žp
FAMLJE = Fàmie; p Britof
Filipčje brdo = Filippi; ž in p Tomaj
Gabrče = Gaberce Auremiano; ž in p Senožeče
Gabrovec = Gabrovizza S. Primo; ž Zgonik, p Prosek
Godnje = Godignano; ž in p Dutovlje
Gorenje = Goregna di Povèrio; ž Povir, p Sežana
Gorenje = Goregna di Bucùie; ž Bukovje, p Postojna
Gorenje Ležeče = Lesecce Auremiano; ž Gorenje Vreme, p Britof
GORENJE VREME = Auremo di sopra; p Britof
Goriče = Goricce del Timavo; ž Famlje; p Britof
Goriče = Goricce Carentano; ž Hrenovice, p Hrašče
Gradec = Grazza; ž in p Št. Peter na Krasu
Gradinje = Gradigne di Sesana; ž Avber, p Tomaj
Gradišče = Gradischie di San Canziano; ž Naklo; p Britof
Gradišče = Gradisca di San Giacomo; ž Štjak, p Sežana
Grahovo brdo = Gracovo di Tomadio; ž in p Tomaj
Greta = Gretta; trž. predm.; p Trst (Trieste)
Grobišče = Grobisce; ž Slavina, p Prestranek
Gropada = Gropada; trž. okolica, p Bazovica
Hrastje = Cràstie di San Pietro; ž in p Št. Peter na Krasu
Hrašče = Cràstie di Postumia; ž Postojna; p in ap
HRENOVICE = Crenovizza; p Hrašče
Hruševlje = Cruscèvie; ž Hrenovice, p Razdrto; ap
Jamlje = Iamiano; ž Devin, p Tržič (Monfalcone)
Kačiče = Cacitti; ž Naklo; p Divača
Kačja vas = Caccia; ž in p Postojna
Kal = Cal di San Michele; ž Šmihel, p Sv. Peter na Krasu
Kazlje = Casigliano di Sesana; ž Štorje, p Sežana
Kjadin = Chiadino; trž. predm., p Trst (Trieste)
Klenik = Clenico; ž in p Št. Peter
Koče = Cocce; ž Slavina, p Prestranek
Kolonja = Cologna; trž. predm.; p Trst; ap
Koludrovica = Colludrozza; ž Zgonik, p Prosek
Kontovel = Contovello; trž. okol., p Prosek
KOPRIVA = Capriva nel Carso; p Dutovlje; ap
KOŠANA = Cossana; p
Krajna vas = Villa Cargna; ž Skopo, p Dutovlje
Kreplje = Crepegliano; ž in p Dutovlje; ap
Križ = Croce di Tomàdio; ž in p Tomaj; ap
Krtinovica = Cartinozza; ž Štjak, p Sežana
Landol = Landolo; ž Hrenovice, p Hrašče
LAŽE = Lase; p Senožeče
Ležeče = Lesecce di San Canziano; ž Naklo, p Britof
Lipica = Equile Lipizzano; trž. okolica, p Bazovica
LOKEV = Corgnale; p in ap
Lonjer = Lòngera; trž. predm., p Katinara
Mačkolje = Caresana d'Istria; ž in p Dolina
Majceni = Màizzeni; ž Štorje, p Sežana
Mala pristava = Prestava piccola; ž Šmihel, p Nadanje selo
Mali otok = Ottocco piccolo; ž in p Postojna
Mali repen = Rupin piccolo; ž Zgonik, p Prosek
Malo brdo = Berdo piccolo; ž Hrenovice, p Razdrto
Malo Ubeljsko = Oblisca piccola; ž Hrenovice, p Razdrto
Matavun = Mattauno; ž Naklo; p Divača
Matenja vas = Mattegna; ž Slavina, p Prestranek; žp
MAVHINJE = Malchina; p Devin; žp
Medja vas = Medeazza; ž in p Devin
Merče = Merciano; ž Povir p Sežana
MILJE = Muggia; p in žp
Miljski hribi = Monti di Muggia; ž in p Milje
Miramar = Miramare; trž. okolica, p Prosek; žp
Misliče = Villa Mislice; ž Naklo, p Britof
NABREŽINA = Aurisina; p, ap in žp
Nadanje selo = Nadagna; ž Šmihel; p
NAKLO = Nacla San Maurizio; p Divača
Nemška vas = Villa Santandrea; ž in p Št. Peter na Krasu
Neverke = Neverche; ž Šmihel; p Nadanje selo
Nova Sušica = Sussizza nuova; ž Šmihel, p Nadanje selo
Nova vas = Villanova di San Giacomo; ž Štjak, p Sežana
Opčine = Villa Opicina; trž. okolica; p in žp
Orehek = Orecca di Postumia; ž Slavina, p Prestranek
Orlek = Orle; ž in p Sežana
Ostrožno brdo = Monforte del Timavo; ž Košana, p St. Peter na Krasu
Otošče = Vitozza; ž Dolenja vas, p Senožeče
Padrič = Padriciano; trž. okolica, p Bazovica
Palčje = Palci; ž in p Št. Peter na Krasu
Petelinje = Petteline; ž in p Št. Peter na Krasu
Plavija = Plàvia; ž in p Milje
Plešivica = Plessiva di Poverio; ž Povir, p Sežana
Podbrežje = Villa Podibrese; ž Štjak, p Sežana
Podgrad = Nigrignano; ž Naklo; p Divača
Poljane = Marcottini; ž Doberdob p Ronchi
Poljane = Pollane; ž Štjak, p Sežana
Ponikve = Poniqua di Sesana; ž Avber, p Tomaj
POSTOJNA = Postùmia; p, ap in žp
Potoče = Potocce di Villabassa; ž Dolenja vas, p Senožeče
POVIR = Poverio; p Sežana
Praprot = Prepotto di San Pelagio; ž Šempolaj, p Nabrežina
Prebeneg = Prebenico; ž in p Dolina
Prečnik = Precenico di Comeno; ž Slivno, p Nabrežina
Predjama = Castel Lueghi; ž Bukovje, p Postojna
Prelože = Prelose di Corgnale; ž in p Lokev
Prestranek = Prestrane; ž Slavina; p in žp
Prosek = Prosecco; trž. okolica; p, ap in žp
Radohova vas = Radòccova; ž in p Št. Peter na Krasu
Rakitnik = Rachiteni; ž Slavina, p Prestranek
Rakulik = Raccolico; ž Hrenovice; p Hrašče
Raša = Rassa; ž Avber, p Tomaj
Ravne = Ràune di San Giacomo; ž Štjak, p Sežana
Razdrto = Prevàl; ž Hrenovice; p in ap
Razguri = Rasguri; ž Štjak, p Sežana
Ricmanje = San Giuseppe della Chiusa; ž Dolina, p Boršt
Rocol = Rozzòl; trž. predm.; p Trst (Trieste)
RODIK = Roditti; p Kozina (Cosina)
Rojan = Roiano; trž. predm.; p Trst (Trieste)
Sajevče = Saiecce Castelvecchio; ž Hrenovice, p Razdrto
Sajevče = Saiecce di Lase; ž Laže, p Senožeče
Salež = Sales; ž Zgonik, p Prosek
Samotorca = Samatorza; ž Zgonik, p Prosek
Selce = Selze di San Pietro; ž Št. Peter, p Prestranek
Selo = Sella di San Giacomo; ž Štjak, p Sežana
Senadole = Senadole; ž Štorje, p Sežana
SENOŽEČE = Senosècchia; p in ap
Sesljan = Sistiana; ž Mavhinje, p Devin; žp
SEŽANA = Sesana; p, ap in žp
SINADOLE = Sinadole; p Senožeče; ap
SKOPO = Scoppo; p Dutovlje; ap in žp
SLAVINA = Villa Slavina; p Prestranek
Slavinje = Slavigne; ž Hrenovice, p Razdrto
SLIVNO = Slivia; p Nabrežina
Stara sušica = Sussizza vecchia; ž Šmihel; p Nadanje selo
Stara vas = Stara di Postùmia; ž in p Postojna
Strane = Strane; ž Hrenovice, p Razdrto
Strmca = Stermizza Mater Dei; ž in p Postojna
Studenec = Studenza; ž Hrenovice, p Hrašče
Studeno = Studeno; ž in p Postojna
Suhorje = Succòria; ž in p Košana
Sveta Marija Magdalena spod. = Santa Maria Maddalena infer.; trž. predm.; p Trst (Trieste)
Sveta Marija Magdalena zgor. = Santa Maria Maddalena superiore; trž. predm., p Trst (Trieste)

Sveti Križ = Santa Croce di Trieste; trž. okol.; p
ŠEMPOLAJ = San Pelagio; p Nabrežina
ŠENT PETER = San Pietro del Carso; p
Šent Tomaž = San Tommaso della Rassa; ž Štjak, p Sežana
Šepulje = Seppuglie; ž in p Tomaj
Škedenj = Servola; trž. predm.; p
Škocijan = San Canziano della Grotta; ž Naklo, p Divača; žp
Škoflje = Scoffe; ž Naklo, p Britol
Škorklja = Scorcola; trž. predm.; p Trst
Šmarje = Santa Maria di Sesana; ž in p Sežana
ŠMIHEL = San Michele di Postumia; p Nadanje selo
Šmihel = San Michele di Senosecchia; ž Hrenovice, p Hrašče
ŠTJAK = S. Giacomo in Colle; p Sežana
ŠTORJE = Storie; p Sežana; ap
TOMAJ = Tomadio; p
Trebče = Trebiciano; trž. okol.; p Bazovica
Trebižani = Trevisani; ž Štjak, p Sežana
Trnje = Tergni; ž in p Št. Peter na Krasu
Trnovica = Ternova piccola; ž Šempolaj, p Nabrežina
Utovlje = Uttòglie; ž in p Tomaj
Vareje = Varèa; ž Naklo, p Divača
Vatovlje = Vattoglie; ž Naklo, p Britof
Večkoti = Vescotti; ž Štjak, p Sežana
Velika pristava = Prestava grande; ž Šmihelj
Veliki otok = Ottocco grande; ž in p Postojna
VELIKI REPEN = Rupin grande; p Opčine; žp
Veliko brdo = Berdo grande; ž Hrenovice, p Razdrto
Veliko Ubeljsko = Oblisca grande; ž Hrenovice, p Razdrto
Verdelj = Guardiella; trž. predm.; p Sv. Ivan pri Trstu (San Giovanni di Guardiella)
Vižovlje = Visogliano; ž Mavhinje, p Devin
Voglje = Vogliano; ž Veliki Repen, p. Opčine
Vovče = Volce Auremiano; ž in p Košana
Vrhovlje = Vercogliano di Monrupino; ž Veliki Repen, p Opčine
Zagradec = Sagrado di Sgonico; ž Zgonik, p Prosek
Zagon = Zagòn; ž in p Postojna
Zalog = Saloga di Postumia; ž in p Postojna
Zavrhek = Zaverco; ž Naklo, p Britof
ZGONIK = Sgonico; p Prosek
Žeje = Zèie; ž Slavina, p Prestranek
Žirje = Sirie; ž Povir, p Sežana

C. ISTRSKA POKRAJINA.

Artviže = Artuise; ž in p Materija
Bošte = Boste; ž Marezige, p Koper
Brezovica = Bresovizza Marenzi; ž in p Materija
Crnotič = Cernotti; ž Herpelje-Kozina, p Klanec (Clanz)
Črnikal = San Sergio; ž Dekani; p
DEKANI = Villa Decani; p, ap in žp
Erjavče = Eriacci; ž in p Podgrad
Gaberk = Gàbrega; ž in p Podgrad
Gabrovica = Gabrovizza d'Istria; ž in p Dekani
Golac = Golazzo; ž Materija, p Obrov
Gradišče = Gradischie di Castelnuovo; ž in p Podgrad; ap
HERPELJE = Erpelle; ž Herpelje-Kozina; p Kozina; ap in žp
Hotičina = Coticcina; ž in p Materija
Hrastovlje = Cristòglie; ž Dekani, p Črnikal
Hrušica = Crussizza di Castelnuovo; ž in p Podgrad; ap
Huje = Cùie; ž in p Podgrad
Javorje = Giavòrie; ž in p Podgrad
Jelovice = Gelovizza; ž in p Materija
KOPER = Capodistria; p in žp
Koštabona = Costabona; ž in p Pomjan
Kovčice = Calcizza; ž in p Materija
Kozina = Cosina; ž Herpelje-Kozina; p
Kozjane = Cosiane; ž in p Materija
Krkavci = Carcase; ž in p Pomjan
Kubed = Còvedo; ž Dekani, p Črnikal; ap
Loka = Lonche; ž Dekani, p Črnikal
Male Loče = Locce piccola; ž in p Podgrad
Male Mune = Mune piccola; ž Podgrad; p Vele Mune
MAREZIGE = Marèsego; p Koper
Markovščina = Marcòssina; ž in p Materija; ap
MATERIJA = Matteria; p in ap
Obrov = Obrovo Santa Maria; p in ap
Osp = Ospo; ž Dekani, p Črnikal
Podbeže = Pobese; ž in p Podgrad
Podgorje = Piedimonte del Taiano; ž Herpelje-Kozina; p in žp
PODGRAD = Castelnuovo d'Istria; p in ap
Podpeč = Popècchio; ž Dekani, p Črnikal
Poljane = Pogliane del Carnaro, ž Podgrad, p Ičici (Ville d'Icici)
POMJAN = Paugnano; p
Pregarje = Pregara; ž Podgrad, p Obrov
Prelože = Prelose Sant'Egidio; ž Podgrad, p Obrov
Prešnica = Bresanza; ž Herpelje-Kozina; p Klanec (Clanz); žp
Račice = Racizze di Castellnuovo; ž Podgrad, p Buzet (Pinguente); ap
Ritomeče = Rittomece; ž in p Podgrad
Rižana = Lazzaretto Risano; ž Koper, p Dekani; žp
Rožar = Rosariòl; ž Dekani, p Črnikal
Slivje = Slivia di Castelnuovo; ž in p Materija
Sobonje = Sobogna; ž in p Podgrad
Sočerb = San Servolo; ž Herpelje-Kozina; p Dolina
Starad = Starada; ž in p Podgrad; ap
Studena gora = Studena in Monte; ž in p Podgrad
Sveti Anton = San Antonio di Capodistria; ž in p Dekani; ap
Škofije = Albaro-Vescovà; p. ap in žp
Šmarje = Monte di Capodistria; ž Pomjan, p Koper
Tatre = Tatre; ž in p Materija
Tinjan = Antignano d'Istria; ž Dekani, p Škofije
Truške = Trùscolo; ž Marezige, p Koper
Vele Mune = Mune grande; ž Podgrad; p
Vodice = Vodizze di Castelnuovo; ž Materija, p Obrov
Zajelšje = Zaielse di Castelnuovo; ž in p Podgrad
Zazid = Sasseto; ž Dekani, p Črnikal
Žejane = Seiane; ž Podgrad, p Vele Mune

D. REŠKA POKRAJINA.

Bač = Bàccia di Bisterza; ž in p Knežak
BISTRICA = Bisterza; p in žp
Brdce = Berze di Torrenova; ž in p Trnovo
Brdce = Berze; ž in p Jelšane
Brdo = Berdo di Elsane; ž in p Jelšane
Čelje = Cèglie; ž in p Prem
Dobro polje = Poglie di Torrenova; ž in p Trnovo
Dolenje = Dolegna di Elsane; ž in p Jelšane
Dolenji Zemon = Zemòn di sotto; ž Jablanica, p Bistrica
Drskovče = Drescozze; ž in p Zagorje
Gorenje Bitinje = Bittigne di sopra; ž in p Prem
Gorenji Zemon = Zemòn di sopra; ž Jablanica, p Bistrica
Harije = Carie; ž Trnovo, p Bistrica
JABLANICA = Castel Jablanizza; p Bistrica
Janeževo brdo = Berdo San Giovanni; ž in p Prem
Jasen = Iàsena di Bisterza; ž Jablanica, p Bistrica
JELŠANE = Elsane; p
Juršiče = Giùrsici; ž in p Knežak
Kilovče = Monte Chilovi; ž in p Prem; žp
KNEŽAK = Fontana del Conte; p
Koritnica = Coritenza di Bisterza; ž in p Knežak
Koseze = Cossese; ž Trnovo, p Bistrica
Kuteževo = Cottèsevo; ž Jablanica, p Bistrica
Lipa = Lippa di Elsane; ž in p Jelšane
Mala Bukovica = Bucovizza piccola; ž in p Trnovo
Mejrečje = Merecce; ž in p Trnovo
Nova Kračina = Cràccina nova; ž in p Jelšane
Parje = Parie; ž in p Zagorje
Pasjak = Passiaco; ž in p Jelšane
Podgraje = Villa Podigràie; ž Jelšane, p Bistrica
Podstenje = Postegna; ž in p Trnovo

Podstenjšček = Postegnesca; ž in p Trnovo
Podtabor = Tabor di Sembie; ž in p Knežak
PREM = Primiano; p
Radečevo brdo = Ratècevo in Monte; ž in p Prem
Rupa = Ruppa di Elsane; ž in p Jelšane; ap
Smerje = Smèria; ž in p Prem
Spodnje Bitinje = Bittigne di sotto; ž in p Prem
Soze = Sose; ž in p Trnovo
Sušak = Sussa; ž in p Jelšane
Šapjane = Sappiane; ž in p Jelšane; ap in žp
Šembije = Sembiè; ž in p Knežak
Šilen Tabor = Tabor grande; ž in p Zagorje
Tominje = Tomigna; ž in p Trnovo
Topolec = Topolza; ž in p Trnovo
TRNOVO = Torrenova di Bisterza; p in žp
Trpčane = Terciane; ž Jablanica, p Bistrica
Velika Bukovica = Bucovizza grande; ž in p Trnovo
Vrbica = Verbizza; ž Jablaniea, p Bistrica
Vrbovo = Verbovo; ž Jablanica, p Bistrica
Zabiče = Zàbice Castelvecchio; ž Jelšane, p Bistrica
ZAGORJE = Sagòria San Martino; p
Zarečica = Sarecizza in Val Timavo; ž in p Trnovo
Zarečje = Sarecce di Torrenova; ž in p Trnovo

D. F.

Amerike ni odkril Kolumb.

De la Roncière, knjižničar v pariški Narodni knjižnici, je priobčil pred par leti zemljevide Amerike izpred Kolumbovega časa.

Učenjak Bacock je v kratkih točkah sestavil, kar nam je doslej znano o pred Kolumbovih vožnjah v Ameriko.

Dokazati se da:

1.) da so Irci menda že pred Norvežani odkrili Novo Fundlandijo;

2.) da so Islandci in Norvežani odkrili Ameriko okoli l. 1000;

3.) da so Bretonci dosegli ameriško obal okoli l. 1367.;

4.) da so pomorščaki, ki so prišli iz Iberskega polotoka, skoraj gotovo dosegli kuhansko obal okoli l. 1435.;

5.) da je leta 1443. mnogo ladij vozilo preko Atlantskega oceana od Zelenega rtiča (v zapadni Afriki) v Južno Ameriko.

Profesor Xiener je znamenit jezikoslovec, ki dobro govori 26 živih in več mrtvih jezikov. Študij indijanskih jezikov mu je razkril, da imajo vse posebne korene. Silno se je pa začudil, ko je našel v njih tuje besede, francosko, angleškega, portugalskega in španskega izvora, da celo arabskega.

Po dolgem študiju je dognal, da so te besede prišle v indijanske jezike približno 400 let pred Kolumbovim odkritjem Amerike. Najnovejša razizkovanja so celo pokazala, da so nekatere arabske običaje sprejeli indijanci v letih 1050. do 1100.

Mnogo let pred Kolumbom so se že Evropejci vozili preko velike luže, a ne samo slučajno: bila je to organizirana plovba iz raznih pristanišč. Danes je na pr. dokazano, da so francoski trgovci iz Rouena in Dieppa pred Kolumbovim rojstvom pošiljali svoje ladje v Gvinejo, na vso Zapadno obal Afrike in celo v Južno Ameriko, odkoder so vozili domov zlato, slonovo kost, dragocene kamne in začimbe. Ta trgovina je bila organizirana čisto na moderni podlagi, toda bila je tajna. Nihče ni vedel, kam vozijo te ladje.

Krištof Kolumb je torej imel mnogo predhodnikov.

MAKSO COTIČ,

ravnatelj »Edinosti« in njen dolgoletni urednik, najstarejši slovenski časnikar in kulturni delavec, ki je obhajal 70-letnico svojega rojstva.

ZIETEN.

Pruski kralj Friderik II. (1740—1786) je bil velik zbadljivec. Sedemletna vojska (1756—1763) je sicer upognila njegov hrbet, zobje so mu izpadli, lasje so mu osiveli ob suhih sencih; a brezzoba usta niso mogla mirovati in nikdo ni bil varen pred njimi.

Najbolj priljubljen in najbolj spoštovan njegov general je bil Hans Joachim Zieten (1699—1786). Pišejo tudi Ziethen. Bil je strog, resnično pobožen in je vestno izpolnjeval svoje dolžnosti.

Nekoč je povabil Friderik Zietena na obed. Stari general se je pa z vso spoštljivostjo opravičil, da ne more priti, ker gre k sv. obhajilu. Prvič potem pa, ko je bil Zieten pri

kralju na obedu, ga je posadil Friderik sebi nasproti, ne pa zraven sebe. Že to je bilo znamenje nemilosti; a kralj je hotel tirati stvar do konca in je v velikansko veselje navzočih razuzdanih svobodomiselnikov rekel: »No, Zieten, kako je pa bilo pri sv. obhajilu? Ali ste telo in kri Kristusovo dobro prebavili?«

Razuzdanci so se smejali in so se norčevali. Zieten je bil kar nem. Ko se pa smeh le ni hotel poleči, je vstal, se je kralju globoko priklonil in je govoril. Tiho, ker so vsi utihnili, čudeč se njegovemu pogumu, da se upa kralju ugovarjati: »Veličanstvo vé, da je moja glava danes ravnotako Vaša, kakor je bila pri Liegnitzu in Torganu — to sta bili dve najslavnejši Zietenovi bitki. — A nad kraljem je On, v katerega verujem in Njega si ne dam zasmehovati. Ko so Vaši grenadirji na bojnem polju pri Leuthenu v mrzli noči peli pesem: Hvala bod' Gospod' Bogu —, tedaj jim ni noben zasmeh pogasil strašnega ognja, — češ, takrat so bili ti pobožni vojaki dobri. — Zdi se mi lopovsko, če v sreči zasmehujemo onega, ki nam je pomagal v sili. Tako je, in govoril sem.«

To je bil drzen govor, in tiho je bilo v dvorani, da si slišal nihanje ure. In gledal ga je, stari Friderik, in besede »lopovsko« kar ni mogel pogoltniti. In dvignil se je, stari Friderik, drugačen, kakor so ga bili navajeni, šepal je ob bergli tja k starcu, dal mu je desnico, levico mu je pa položil na ramo in je rekel: »Srečni Zieten«. Videl je, kako so tekle staremu huzarju solze doli po obleki in dejal je, glasno, da so slišali vsi: »Nikdar več se to ne bo ponovilo.« Pa je pokimal dvorjanom, da so odpuščeni, in z roko v roki sta šla s Zietenom v njegov zasebni kabinet.

ŠPORTNO GIBANJE.

Telovadno društvo v Idriji.

Dramsko društvo v Gorici.

»Dramsko društvo« je izšlo iz »Dramskega krožka«, ki ga je ustanovil sedanji večletni predsednik in režišer g. Avgust Kozman že v spomladi leta 1921.

Do oktobra 1924, ko se je ustanovilo »Dramsko društvo«, je »Dramski krožek« uprizarjal v gledališki dvorani Trgovskega doma stalno vsak mesec v zimski sezoni gledališke predstave. Začetek je bil silno težak, ker je manjkalo vse, kar zahteva veliki gledališki aparat. Z neumornim delovanjem vodstva in posameznih članov in velikimi denarnimi žrtvami se je društvu posrečilo postaviti na prazen oder potrebno scenerijo in nabaviti primeren inventar in garderobo.

V letu 1924. se je vršil prvi dramski tečaj pod vodstvom režišerja Cirila Bratuža in v oktobru istega leta je pričela sezona, v kateri so se vršile predstave vsakih 14 dni. Med sezijo so igralci pokazali lepe uspehe in napredovanje. Igranih je bilo 24 predstav. Dne 2. februarju 1925. se je vršila slavnostna 25. predstava s Cankarjevim »Pohujšanjem v dolini Šentflorjanski«, ki jo je režiral A. Kozman. Ta predstava je dosegla višek popolnosti v igranju in višek obiska od strani občinstva. Vse druge predstave je s požrtvovalnostjo in umevanjem režiral režišer gosp. Ciril Bratuž. Dne 9. maja 1925. se je vršil njegov častni večer z uprizoritvijo »V Nižavi«, pri kateri je igral glavno ulogo. Omeniti bi bilo še naravnost sijajno uspelo gostovanje goriškega »Dramskega društva« na Šentjakobskem odru v Trstu z Moliierjevim »Namišljenim bolnikom«.

Iz tega kratkega poročila razvidimo važnost te kulturne ustanove. Dolžnost vseh meščanov in okoličanov je, da jo podpirajo s svojo prisotnostjo pri predstavah, zakaj društvo se vzdržuje le z dohodki predstav in s članarino.

MED OTROCI.

Prvi: Tvoj oča mora biti zelo skop. Čevljar je, ti pa nosiš raztrgane čevlje.

Drugi: To še ni nič proti vašemu. Zobozdravnik je, vaš najmlajši pa nima še niti enega zoba.

PEL BI . . .

Pel bi o ljubezni, vernih duš sladkosti,
o presvetlem soncu, večnosti skrivnosti;
pel o misli jasni v pesmi, pesmi glasni . . .
Kdor pa naj posluša te, o moja duša?

Čas je nakovalo, nikdar ne miruje
in s pretrdo roko nam življenje kuje.
Srcu so umrla, skrb na vrata trka;
duše so postale samo mrtva črka.

Roka več ne daje, le hlastà po zlatu;
bi zavdala tujcu, vrat zavila bratu;
misel je zbežala tja v naročje Bogu,
človek pa vrti se le v materije krogu.

In v groteskném plesu svet je skočil s tira,
smrt reži se strašno, mu prepad odpira . . .
Daleč, daleč luč je . . . bogve kod še sije,
da z Resnico jasno k nam še ni je, ni je . . .

Pel bi o ljubezni, vernih duš sladkosti,
o presvetlem soncu, večnosti skrivnosti;
pel o misli jasni v pesmi, pesmi glasni . . .
Kdo pa naj posluša te, o moja duša? —

Poj, le poj vseeno, tudi če ne čuje
svet te polznoreli, ki v propast potuje!
Poj pa mladim srcem . . . Ko boš njim zapela,
v novega človeka bodo dozorela . . .

Janko Samec.

Novi koledar.

Posebna komisija Zveze Narodov v Ženevi je dobila nalogo urediti vprašanje koledarske reforme. Tudi gregorijanski, to je naš koledar, ima več napak: neenakost mesecev, nestalnost praznikov in slično. Zveza Narodov bo menda sprejela »Mednarodni stalni koledar«. Njegov načrt izvira še od Avgusta Contea. Leto bi se delilo na trinajst mesecev po 28 dni ter bi imelo 364 dni ali 52 tednov. Zraven se doda letu še en dan brez številke pred 1. januarjem, ki se bo praznoval pri vseh narodih kot »novoletni dan«. Ob prehodnih letih se doda še en dan brez številke pred 1. julijem. V tem slučaju bodo vsi prazniki stalni in ne bomo potrebovali vsako leto novega koledarja, ker se bodo dnevi in številke vedno ponavljali v isti zvezi. 1. september bo, recimo, vedno torek itd. Novi mesec bo imel ime »Sol«, na čast solncu in bo zavzel prostor med junijem in julijem. Cerkvene oblasti, na katere se je obrnila zveza narodov, so se vse izrazile na reformo. Tako sta pisala med drugim pravoslavni carigrajski patriarh in kenterbrijski nadškof. Vatikan pa je celo izjavil, da niso vezani kristjani niti na 7 dnevni teden, ki je svet le židom. Kristjani lahko vpeljejo tudi teden z drugim številom dni.

To po različnih strokovnjakih izraženo mnenje govori v prilog zanimivega načrta koledarske reforme Nemca I. A. Fabra. Zveza narodov je sprejela takoj brez števila tozadevnih predlogov, vendar pa ima poleg Conteovega »Stalnega leta« največ izgledov ravno Fabrovo »Simetrično leto«. Fabro deli leto v dvanajst mesecev po trideset dni, to je pet tednov po šest dni vsaki. Vsako četrt leta se doda zraven kot 31. dan četrtega meseca velik praznik: Velika noč, Binkošti, Žetev in Božič. Po 31. decembru sledi kot 5. praznik »Novoletni dan«, ob prehodnih letih pa še »Prehodni dan« po Binkoštih. Imamo torej 300 delavnikov, 60 nedelj in 5 oziroma 6 praznikov; to je 365 popolnoma simetrično urejenih dni. Obstoječe število delavnikov se ne zmanjša, ker odpade vsled večjega števila nedelj (60 namesto sedanjih 52) več tedenskih praznikov na nedeljo. Fabro je mnenja, da zahteva krajši teden cel potek sedanjega življenja. V svoji spomenici za Zvezo narodov piše, da je nastal »Mozesov teden« pred 1000

SLOVENCI V FRANCIJI.

Slov. rud. društvo Sv. Barbare v Merlebachu v Franciji.

leti v soglasju s takratnimi preprostimi razmerami. Zdaj pa je človeštvo napredovalo v toliko, da pomeni 7 dnevni teden pravo »socialno nevarnost«. Predolgi teden pomeni muko ne le za telesne, temveč tudi za duševne delavce.

Še nekaj o železnici.

Ceste s tirom, za prevoz oseb in blaga so imeli že v starem veku. Na novo so pa začeli v 16. stoletju, ko so v nemških in angleških rudnikih napravili lesen tir za vozove. V 18. stoletju so les nadomestili z železom, oblika današnje tračnice je postala končnoveljavna leta 1803. Vozovi v angleških rudnikih so imeli širino 1435 milimetrov, od ene kolesne osi do druge. To širino je vpeljal Jurij Stephenson (1781—1848) tudi za železnice, in to je danes normalni tir. Nekako tri četrtine vseh železnic na svetu ima danes ta tir. Nekatere države imajo druge mere; Španska in Portugalska na primer 1676 mm, Rusija 1525 mm. Kjer promet ni posebno razvit, kjer ni treba velike hitrosti in kjer je premalo denarja, so se zadovoljili z ozkotirno železnico; ozki tir je veliko cenejši, bodisi že pri napravi ali pa pri prometu, vzdrževanju, nadzorovanju itd. Širina ozkotirnih železnic je zelo različna; v Bosni-Hercegovini na primer znaša 760 mm, na Nemškem 600, 750 in 1000, na Norveškem in v Kapski deželi 1067 (»Kapski tir«) itd.

Razvoj **motorja** se pričenja koncem 18. stoletja. Razni poskusi so pokazali, da je motor najbolj uspešen, če ima svojo določeno pot, in na tej podlagi so delali dalje. Začetek je bil, kakor povsod, zelo težak. Šele cela vrsta posameznih odkritij in pripravljalnih izkušenj je ustvarila pogoje za sestavo prvega modela. Poizkuse je končal in jih zedinil v celoto slavni **Jurij Stephenson.** Lokomotive iz leta 1814., 1815. in 1816. so bile še zelo preproste. Vendar so pa prepeljale že 30 ton in so dosegle na uro hitrost nekaj nad 6 kilometrov. Leta 1823. je bil Stephenson imenovan za prvega inženerja premogovne železnice med mestoma Stockton in Darlington na Angleškem; leto nato je za izdelovanje lokomotiv zgradil tovarno v New Castle, ki je zadobila pozneje svetovni glas. In **27. septembra 1825** je prvič javno poskusil svojo lokomotivo »Vzorec I.« Na ta dan nastavijo **začetek železnice.** Lokomotiva je vlekla že 90 ton, na uro je pa dosegla več kot 24 kilometrov. Ker pa železnica Stockton-Darlington ni služila javnemu prometu, je poslovala zelo neredno, itd. Stephenson je delal naprej. Že 6. oktobra 1829 je dosegel z lokomotivo »Roeket« (raketa), 48 kilometrov na uro, in imenujejo to lokomotivo prvo moderno lokomotivo. Leto nato, 15. septembra **1830.,** so otvorili **48 km** dolgo progo Liverpool-Manchester in so začeli s tem pravo dobo železnice. Kajti ta proga je služila že javnemu prometu. Lokomotiva »Northumbrian« je napravila tedaj 58 km na uro; vse se je čudilo. Tako hitro je torej šlo, ko so bile začetne težave premagane.

Glavno delo je bilo s tem končano, treba je bilo samo še izpopolnjevati; napravljali so razne vrste vagonov, povečali so hitrost, gradili so predore, prišle so zobokolne železnice, vzpenjače, itd. itd. Danes je vseh železnic na svetu nad 1,200.000 kilometrov, za več kot trideset zemeljskih obsegov. Največ jih je v Ameriki, okoli 620.000 km; samo v Zedinjenih državah jih je okoli 430.000 km. Evropa jih ima nad 370.000, Azija nad 120.000, Afrika okoli 55.000, Avstralija pa okoli 50.000 km.

V. Š.

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA.

Komenska mladina.

OSLA STA TU!

Dva turista sta najela osla za jutranjo turo. Voznik jima je naročal: »Prosim, bodita točna. Ko prideta vidva, bosta tudi osla tu«.

GOVEKA KNJIŽNICA Nova Gorica

Sejmi v Julijski Krajini.

Ajdovščina: 10. januarja, 10. februarja, 10. marca, 10. aprila, 10. maja, 25. maja, 24. junija, 10. julija, 10. avgusta, 10. septembra, 15. oktobra, 10 novembra, 10. decembra. — *Avče:* nedelja po 5. avg. — *Bazovica:* 20. dan vsakega meseca. — *Bitinje:* Sv. Ana (26. julija). — *Boljunec:* 24. dan vsakega meseca in 1. septembra. — *Bovec:* 14. februarja, velikonočni in binkoštni ponedeljek, nedelja po 25. juliju, nedelja po 28. oktobru, 21. novembra in nedelja po 13. decembru. — *Breginj:* prvi četrtek aprila in prvi četrtek oktobra. — *Brezovica:* 28. aprila, 3. julija in 17. oktobra. — *Buje v Istri:* 17. jan. in 8. septembra. — *Buzet v Istri:* pondeljek po sv. imenu Mar. — *Cerkno:* sredpostni pondeljek, 23. aprila, 14. sept. in 4. nov. — *Cres:* 1. do 8. avg. — *Čepovan:* 15. sept. vsako leto. — *Červinjan:* pondeljek po sv. Martinu tri dni. — *Črnivrh:* 24. aprila (za živino), nedelja po sv. Marjeti, 9. septembra (za živino), nedelja po sv. Martinu. — *Črniče:* prvo nedeljo po sv. Vidu. — *Devin:* 16. febr., 16. maja, 24. jun., konjski sejem, 16. nov. Če pride na te dni nedelja, je semenj drugi dan. — *Dekani:* 9. marca, 9. junija, 9. septembra in 9. decembra, ki so hkrati živ. sejmi. — *Divača:* 26. dan vsakega meseca. — *Dolina:* 4. julija. — *Dol-Otlica:* prvo nedeljo v septembru. — *Dornberg:* 15. sept. — *Dutovlje:* 3. februarja »Blažev sejm«, 1. avgusta. — *Gorica:* vsak drugi in zadnji četrtek v mesecu, 16. marca osem dni, 24. avg. 14 dni, 1. oktobra osem dni in pond. po sv. Andreju 14 dni. — *Goče:* dan sv. Andreja kram. sejem in sejem za prašiče. — *Gorjansko:* na dnn sv. Mohorja. — *Gradiška:* 25. marca, 1. in 26. okt. — *Herpelje:* vsak drugi dan v mesecu. — *Hrastovlje:* na praznik Sv. 3 kraljev. — *Idrija:* velikonočno sredo kram. sejem, 16. maja kram. in živ. sejem, 15. okt. kram. in živ. sejem. 5. in 21. dec. kram. sejem. — *Ilirska Bistrica:* prvi pond. meseca jun., pond. po sv. Juriju, prvi pond. po Malem Šmarnu in pond. po sv. Martinu. — *Jelšane:* 1. aprila. — *Kanal:* pond. po sv. Martinu. — *Klana v Istri:* na dan sv. Roka 16. avg. in na dan sv. Jeronima 30. sept. — *Kobarid:* 9. marca, 13. jun., dan po rojstvu M. D. in pond. po zahvalni ned. — *Kojsko:* pond. po sv. Juriju in pond. po posveč. cerkva. — *Komen:* živinska sejma sv. Jožef (19. marca) in sv. Martin (11. novembra); kramarski sejmi: cvetna nedelja, 19. marca, 10. novembra in hvaležnica; Sv. Jurija, sv. Tilha v Svetem. Mali Šmaren v Tomaževici, sv. Ivana v Volčjem gradu in sv. Križa v Ivanjemgradu. — *Koper v Istri:* 21. septembra in 21. oktobra. — *Krmin:* 25. jun., 4 septembra po tri dni, vsak prvi pondeljek v mesecu živ. trg. — *Kubed v Istri:* drugi pond. po rož. ned. in pond. po sv. Martinu. — *Labin* (Albona): 30. jun. in 7. okt. — *Log pod Mangartom:* na dan sv. Štefana in prvo nedeljo v avg. — *Logaršče* (Ponikve): nedelja po sv. Lavrenciju. — *Lokev:* veliki pond. in 9. nov. — *Lokovec:* na dan sv. Petra in Pavla in na roženvensko nedeljo. — *Lož:* 15. marca. — *Lovran:* 24. in 27. aprila. — *Milje:* 26. junija, 7. 8. in 9. oktobra. — *Močenice:* 2. februarja, 29. novembra. — *Monfalcone (Tržič):* 20. marca in 6. dec. po 2 dni. — *Nabrežina:* 5. aprila, 17. sept. in 27. okt. — *Naborjet:* pond. pred Vsemi svetimi. — *Oglej:* 26. do 28. marca, 11. do 13. jul., 19. do 21. dec. — *Osp:* zadnjo nedeljo junija in prvo nedeljo nov. — *Pazin:* 2. avg. — *Pečine (Ponikve):* nedelja po sv. Mohorju — *Planina:* sv. Jurij, 12. julija, sv. Rok, sv. Andrej. — *Piran:* 24. aprila in 15. sept. po dva dni. — *Podgrad v Istri:* vsak mesec dne 8., le v nov. dne 27. Ko je praznik na poti, prvi delavnik. — *Podraga:* nedelja po sv. Mohorju in Fortunatu (12. julija) samo za kramarje. — *Police* (Št. Viška gora): Vnebohod. — *Ponikve:* nedelja po obiskovanju M. Dev. — *Pontabelj:* 30. junija, 8. septembra, 16. oktobra. — *Poreč:* 21. nov. — *Postojna:* prvi dan vsakega meseca (ako je ta dan nedelja ali praznik, je sejem dan pozneje); glavni letni sejmi: križev pondeljek, dan sv. Jerneja (24. avgusta), dan sv. Luke (18. oktobra) in dan sv. Frančiška (3. decembra). — *Povir:* pond. po sv. Antonu Pad. in po sv. Franč. Ksav. — *Prem:* pond. po sv. Gregorju, pond. pred Malim šmarnom in pond. po sv. Urši. — *Prosek:* na god sv. Martina, ako je ta dan nedelja, dan poprej. — *Rakitna:* pondeljek pred sv. Gregorjem, četrtek po sv. Juriju, sv. Medard, pondeljek pred sv. Simonom in Judo. — *Renče:* prvi pondeljek v sept. — *Rihemberg:* nedelja po sv. Urhu (4. julija) in vsako kvaterno nedeljo (kramarski). — *Ricmanje:* sv. Jožefa dan. — *Ročinj:* 30. nov. — *Rovinj: v Istri:* 11. do 20. nov. — *Senožeče:* četrtek po Bink., pond. po kvatrni nedelji v sept. — *Sežana:* 12. in 22. vsak mesec. Ako je ta dan nedelja, se vrši sejem dan pozneje; pondeljek po sv. Antonu, 3. maja, 14. septembra in 2. novembra. — *Slap* (Vipava)): v pondeljak pred vel. nočjo, 22. novembra in 13. decembra. — *Slivje:* 15. aprila in 26. sept. — *Slivna-Prestranek:* 24. jun. v Matenji vasi. — *Spodnja Idrija:* 16. avg. za živ., pond. po ned. rož. venca, 11. nov., 17. marca in 3. maja. — *Sv. Anton poleg Kopra:* pond. po sv. Antonu Pad., 20. okt. — *Sv. Križ (Ajdovščina):* živinski in kramarski sejmi: 5. februarja, 14. septembra, 5. novembra in pondeljek po sv. R. Tel.; kramarski še 2. avgusta in od 26. do 28. decembra. — Ako pode živinski semenj na nedeljo, se vrši živinski semenj naslednji dan. — *Sv. Lucija:* Na dan sv. Valentina (14. februarja), nedelja po sv. Jakobu (25. julija), nedelja po sv. Simonu (28. oktobra), na dan sv. Lucije (13. decembra), velikonočni in binkoštni pondeljek. — *Sv. Mihael p. Nadanje selo:* 30. novembra. — *Šmarje:* v tednu po jesenskih kvatrah, 3. febr. in 22. novembra. — *Šmarje pri Kopru:* pondeljek po prvi nedelji meseca oktobra. — *Štanjel:* 7. jan., 21. febr. za živino in kramarsko blago, 21. maja, 30. jun., 22. avg. in 21. oktobra za živino in kram. blago. Od nedelje se živinski semenj preloži na pondeljek. — *Šturje:* 1. febr., pond. po Beli ned. in v sredo po ned. rož. venca. — *Št. Peter na Krasu:* Kramarski in živinski sejem dne 10. vsakega meseca. — *Št. Vid pri Vipavi:* 14. marca, sv. Vida dan in 20. jun. — *Št. Viška gora:* sv. Jožef, sv. Vid, 15. junija in na dan sv. Petra in Pavla. — *Tolmin:* 23. aprila, 21. sept. in nedelja po sv. R. T. Ako je 23. aprila in 21. sept. nedelja, je semenj drugi dan. — *Tomaj:* 29. junija. — *Trbiž:* prvo soboto v aprilu, 30. jun., 16. okt. in prvo soboto v okt. — *Trebuša Dolenja:* sv. Jakob. — *Trenta:* sv. Ana, in 8. sept. — *Trnovo na Notranjskem:* pond. po Sv. 3 kraljih. 24. jun., pond. po sv. Petru in Pavlu in 19. okt. — *Trst:* tržni teden po jesenskih kvatrah in prvi teden nov. — *Ukve:* Zadnji pond. meseca marca in sept. — *Unec:* prvi pond. meseca marca za živino in blago. — *Vipava:* pustni pond., torek po Vel. noči, prvi pond. po Vel. Šmarnu in sv. Simon in Juda. — *Vodnjan:* 10. avg. in 13. dec. — *Volosko:* 16. maja. — *Vremski Britof:* 15. avg. — *Vrhpolje pri Vipavi:* 22. jan., 9. jun., 29. sept. in 24. aprila za živino in druge reči. — *Vrh* (idrijski okraj): pond. po 3. ned. po Vel. noči. 27. julija in 9. sept. — *Zagorje:* 10. marca, torek po Bink., 17. sept. in kvatrni pond. pred Božičem.

O pristojbinah.

S kr. dekretom 11. I. 1923 št. 158 so se uveljavile pri nas s 1. julijem 1923. registracijske pristojbine starih provinc. Te pristojbine se plačujejo počenši z navedenim dnevom pri Registracijskih uradih (Ufficio di registro), ki so se ustanovili pri nas 1. julija 1923 in uradujejo za kolkovine in pristojbine.

S kr. dekretom 30/12 1923 št. 3269 so se spremenile nekatere določbe glede goriomenjenih pristojbin.

Spisi v javni in privatni obliki, civilni in trgovski, sodni in izvensodni, ki vsebujejo prenos lastninske, užitne in zastavne pravice do neprimičnin in premičnin, so podvrženi registracijskim pristojbinam, ki so koj plačljive.

Tudi ustne pogodbe, tičoče se najemnin in zakupnin so podvržene registracijskim pristojbinam.

Važno je vedeti, da dobe ti spisi pravno moč še le po registraciji.

Spise podvržene tem pristojbinam, ki niso bili prijavljeni registracijskemu uradu, sodnija odklanja. Radi tega se mora vsaka taka listina registrirati pri dotičnem uradu v teku 20 dni po podpisu, da se izognemo kazni in drugim posledicam.

Listine se predložijo registracijskemu uradu v izvirniku, pisanem na kolkovanem papirju 3 L in na poverjenem prepisu na kolkovanem papirju 2 L.

Prepis ostane uradu, izvirnik s potrdilom plačila pristojbin dobi stranka.

Listine povržene registraciji so:

Kupnoprodajne pogodbe, darilne pogodbe, menjalne pogodbe, preživninske pogodbe, ženitne pogodbe, zadružne pogodbe, najemne (zakupne) pogodbe, pobotnice, ki se nanašajo na zadolžnice in druge listine, razsodbe, vknjižbe i dr.

Registracijske pristojbine so progresivne, sorazmerne (proporcijonalne), postopne ali stalne.

Podlaga odmere teh pristojbin je cena ali vrednost pravnega posla.

Registracijske pristojbine so sledeče:

A) Za kupne pogodbe:

a) od kupne cene (vrednosti) nepremičnin do 200 L 4%

b) od kupne (vrednosti) nepremičnin nad 200 do 400 L 5.20%

c) od kupne cene (vrednosti) nepremičnin nad 400 L dalje 8%

d) če se kupljene nepremičnine spet prodajo v teku treh let znaša pristojbina pod a) b) c) eno četrtino manj.

Za kupne pogodbe glede novih stavb veljajo olajšave. (Čl. 11. zakona 13-4 1911 št. 509.)

e) od kupne cene (vrednosti) premičnin . 4%

f) od kupne cene (vrednosti) živine in poljskih pridelkov 1%

g) od kupne cene (vrednosti) za navadne predmete med trgovci 1%

h) od kupne cene za razkošne predmete med trgovci 2%

i) od kupne cene za šumeča vina, mineralno vodo v steklenicah, medicinalne specialitete in dišave med trgovci 3%

B) Za darilne pogodbe, sklenjene med bližnjimi sorodniki 10 L in event. vpisnina, med drugimi osebami po kr. dekretu od 20. avg. 1923 št. 1802.

C) Za najemne (zakupne) pogodbe . . . ½%

D) Za zadolžnice 1.30%

E) Za pobotnice nanašajoče se na zadolžnice in druge listine . . . . . ½%

F) Za pobotnice posebej izdane, ki se nanašajo na kupno-pogodbene cene 0.30%

Pristojbine za zemljiško - knjižne vpise znašajo:

1) za vpis lastninske pravice za vsakih 100 lir 0.75%
(ta pristojbina ni všteta pod A) a, b, c,

2) za vpis zastavne pravice:

a) na prvih 10.000 lir, za vsakih 100 . . . 2%

b) za vsak višji znesek, za vsakih 100 lir . 2.50%

Kolkovine.

S kr. odlokom z dne 18. marca 1923 št. 550 so bile odpravljene kolkovne pristojbine, uvedene s kr. dekretom 16. junija 1921 št. 795 na razkošne predmete, na dragulje in dragocenosti, na proizvajanje razkošnih tkanin in rokavic in namesto teh so stopile v veljavo s 1. aprilom 1923 znižane kolkovne pristojbine. Te pristojbine so se spremenile s kr. odlokom od 30. dec. 1924 št. 3273.

Tej pristojbini je podvržena vsaka kupčija (prenos-scambio) blaga in predmetov med obrtniki, trgovci itd. izvzemši slučaje pod D).

A) Pristojbine so trojne:

I. Za prodajo (izmenjavo — scambio) surovin — izvzeto razkošno blago pod A III. — kovin v kosih, kladah ali stisnjenih oblikah (izvzeto razkošno blago pod III), apna, (krede), mavca, cementa, stavbnega materijala iz ilovice (kakor opeke, korcev in dr.), kemičnih izdelkov, umetnih gnojil in kmetijskih nepredelanih ali spremenjenih pridelkov je treba kolkovati račune (fakture) kakor sledi:

	Do	20	lir	.	.	L	0.10
Črez	20	» 40	»	.	.	»	0.20
»	40	» 60	»	.	.	»	0.30
»	60	» 80	»	.	.	»	0.40
»	80	» 100	»	.	.	»	0.50
»	100	» 200	»	.	.	«	1.—
»	200	» 300	»	.	.	»	1.50

i. t. d. za vsakih 100 ali odlomek 100 lir — L. 0.50 več. Doklada všteta.

II. Za prodajo druge vrste blaga, predelanega in na pol predelanega (izvzeto razkošno blago pod III. in IV.) kakor tudi živine in živine za klanje in zaklano se kolkujejo računi (fakture) kakor sledi:

	Do	20	lir	.	.	L	0.20
Črez	20	» 40	»	.	.	»	0.40
»	40	» 60	»	.	.	»	0.60
»	60	» 80	»	.	.	»	0.80
»	80	» 100	»	.	.	»	1.—
»	100	» 200	»	.	.	»	2.—
»	200	» 300	»	.	.	»	3.—

i. t. d. za vsakih 100 ali za odlomek 100 lir — L. 1.— več. Doklada všteta.

III. Za kupčije z razkošnim (luksus) blagom kakor so: jantar, automobil, slonova kost, dragulji, usnjate rokavice, čipke, drage kovine, kožuhovine, klavirji, perje, vezenine, svila, preproge od vzhoda, želvovine in razkošno pohištvo, je treba kolkovati račune (fakture), četudi izdelovalec (fabrikant) proda predmete naravnost konsumentu, kakor sledi:

	Do	20	lir	.	.	L	0.40
Črez	20	» 40	»	.	.	»	0.80
»	40	» 60	»	.	.	»	1.20
»	60	» 80	»	.	.	»	1.60
»	80	» 100	»	.	.	»	2.—
»	100	» 200	»	.	.	»	4.—
»	200	» 300	»	.	.	»	6.—

i. t. d. za vsakih 100 ali za odlomke 100 lir — L 2.— več. Doklada všteta.

IV. Za prodajo dišav, profumov, medicinalnih specialitet in drugih takih tvarin v škatlah, zabojčkih in buteljkah kakor tudi penečih se vin in mineralnih vod v steklenicah je treba kolkovati račune (fakture), četudi izdelovalec (fabrikant) proda te predmete naravnost konsumentu, kakor sledi:

Do 10 lir prosto (kakor pod A I, II, III).

Črez	10	do	20	lir	.	L	0.60
»	20	»	40	»	.	»	1.20
»	40	»	60	»	.	»	1.80
»	60	»	80	»	.	»	2.40
»	80	»	100	»	.	»	3.—
»	100	»	200	»	.	»	6.—
»	200	»	300	»	.	»	9.—

i. t. d. za vsakih 100 lir ali odlomke 100 lir — L 3.— več. Doklada všteta.

Računi (fakture) pod A I. II. III. IV. se morajo napraviti v dveh izvodih, drugi izvod lahko nadomesti vpis v knjigi, ki mora biti zaznamovan s tekočimi številkami. Prepise fakture treba hraniti 5 let in zaznamovati s tekočimi številkami.

Vse kolkovine plača kupec.

Pristojbine se plačajo s kolki, ki obstojijo iz dveh delov. Izdajatelj računa prilepi del kolka, ki nosi kraljevo podobo, na račun (fakturo), namenjen kupcu, drugi del pa se prilepi na prepis fakture ali v knjigo »prima nota« zraven dotičnega vpisa.

Kolki se razveljavijo s prebodom ali pa, da se prepiše na oba dela kolka s črnilom datum dneva izdanja ali pa, če se datum pritisne z mastnim črnilom.

B) Za kupčije (prenos — scambio) najnujnejših življenskih potrebščin, kakor pšenice, turščice, ječmena, riža, moke, kruha, navadne testenine, zelenjave, suhe in konservirane, sadja, svežega in suhega, paradižne konserve, mesa (svežega, zmrzlega in v zabojčkih), mesnega ekstrakta, kondenzirane juhe (tekoče ali v kockah), zabele za juhe, rib, jajc, mleka, masla, skute, sira, prekajenine, slanine, prašičje in druge jedilne masti, oljčnega in drugega jedilnega olja oljk, oljnatih semen, kisa (ne v steklenicah), sladkorja in melase, kave, kuriva (tudi petroleja in bencina), pralnega mila, luga, vode za proizvajanje sile in pitne vode in predmetov državnega monopola med trgovci in obrtniki je treba kolkovati račune (fakture) kakor sledi:

Nad	1 do 100 lir	. . . L	0.10
Nad	100 do 1000 lir	. . . L	0.50
Nad	1000 lir dalje	. . . L	1.—

C) Kr. dekret 30. dec. 1923 št. 3268: Fakture, račune, izdane od trgovcev in obrtnikov za prodano blago konsumentom izvzemši slučaj pod A III. IV. in navadne pobotnice, ki se ne nanašajo na zadolžnice, razsodbe in druge obvezne listine, kakor tudi pobotnice, note, računi med zasebniki (privatniki), zasebniki in trgovci, med trgovci in zasebniki je treba kolkovati z navadnimi kolki kakor sledi:

Do	L.	1.—				
Nad	„	1.01	do	L.	100 L.	0.10
„	„	100.01	„	„	1000 „	0.50
„	„	1000.01	„	„	3000 „	1.—
„	„	3000.01	„	„	6000 „	2.—
„	„	6000.01	„	„	10000 „	3
„	„	10000.01	„	„	13000 „	4.—
„	„	13000.01	„	„	16000 „	5.—
„	„	16000.01	„	„	20000 „	6.—
„	„	20000.01	„	„	23000 „	7.—
„	„	23000.01	„	„	26000 „	8.—
„	„	26000.01	„	„	30000 „	9.—
„	„	30000.01	„	„	33000 „	10.—
„	„	33000.01	„	„	36000 „	11.—
„	„	36000.01	„	„	40000 „	12.—
„	„	40000.01	„	„	43000 „	13.—
„	„	43000.01	„	„	46000 „	14.—
„	„	46000.01	„	„	50000 „	15.—
„	„	50000.01	„	„	53000 „	16.—
„	„	53000.01	„	„	56000 „	17.—
„	„	56000.01	„	„	60000 „	18.—
„	„	60000.01	„	„	63000 „	19.—
„	„	63000.01	„	„	66000 „	20.—
„	„	66000.01	„	„	70000 „	21.—
„	„	70000.01	„	„	73000 „	22.—
„	„	73000.01	„	„	76000 „	23.—
„	„	76000.01	„	„	80000 „	24.—
„	„	80000.01	„	„	83000 „	25.—
„	„	83000'01	„	„	86000 „	26.—

i. t. d. do 200.000 L za vsakih 1000 ali odlomke 1000 L — 30 st. Odlomki pod 1 liro pristojbine se zaokrožijo na 1 liro. — Za zneske nad 200.000 L ali nedoločene vsote znaša kolek 60 lir.

Kolki so navadni in se prepišejo kakor do sedaj.

Trgovske knjige: hranilne knjižice, dnevnik, inventar, knjige za prepise pisem in knjige knjigovodstva je treba predložiti registrskemu uradu, da prepečati prilepljene kolke, preden se začnejo knjige rabiti.

D) LESTVICA

pristojbin (kolkov) za menice, plačljive v kraljestvu v teku štirih, šestih mesecih in po šestem mesecu (kr. dekret 30. dec. 1924 št. 3268).

PLAČLJIVE			
Znesek menice	v 4 mesecih	po 4 do 6 mesecev	po 6 mesecih ali in bianco
	Pristojbine vstevši kolek pobot. 10 stotink		
Lir	Lir	Lir	Lir
100.—	0.30	0.30	0.50
200.—	0.30	0.50	0.90
300.—	0.50	0.70	1.50
400.—	0.50	0.90	1.90
500.—	0.70	1.30	2.50
600.—	0.70	1.50	2.90
700.—	0.90	1.70	3.30
800.—	0.90	1.90	3.90
900.—	1.30	2.10	4.30
1.000.—	1.30	2.50	4.90
1.500.—	2.50	3.70	7.30
2.000.—	2.50	4.90	9.70
2.500.—	3.70	6.10	12.10
3.000.—	3.70	7.30	14.50
3.500.—	4.90	8.50	16.90
4.000.—	4.90	9.70	19.30
4.500.—	6.10	10.90	21.70
5.000.—	6.10	12.10	24.10
6.000.—	7.30	14.50	28.90
7.000.—	8.50	16.90	33.70
8.000.—	9.70	19.30	38.50
9.000.—	10.90	21.70	43.30
10.000.—	12.10	24.10	48.10
11.000.—	13.30	26.50	52.90
12.000.—	14.50	28.90	57.70
13.000.—	15.70	31.30	62.50
14.000.—	16.90	33.70	67.30
15.000.—	18.10	36.10	72.10
16.000.—	19.30	38.50	76.90
17.000.—	20.50	40.90	81.70
18.000.—	21.70	43.30	86.50
19.000.—	22.90	45.70	91.30

Veljavne so le uradne menice.

E) VLOGE.

Prošnje, naslovljene na upravne oblasti je treba pisati na kolkovno polo za 2 L; one, naslovljene na ministrstva pa na kolkovno polo za 3 L.

FRANC SIRK, davčni upravitelj v pok.

Poštna hranilnica.

prevzame vloge v poljubni višini. Obrestuje pa vloge le do lir 10.000.—. Obrestna mera znaša nekaj manj nego 3%. Vložne knjižice poštne hranilnice se izdajo na ime vložnika, kateri jedini razpolaga z vlogami ali pa se vpiše namesto imena vložnika: ta, ki se zglasi (al portatore). V zadnjem slučaju dvigne oziroma vloži denar, kdor prinese knjižico. Omenjeno bodi, da nagradi poštna uprava vsako leto nekaj vložnih knjižic z dobitki od 100—500—1000—10000 in tudi več lir, ki se letno žrebajo po številkah vložnih knjižic.

Poštne vrednostnice (buoni postali fruttiferi). Take vrednostnice izdajajo vsi poštni uradi v kraljestvu in kolonijah na ime imejitelja in sicer v zneskih po lir 100.— lir 500.— in lir 1000.—. Teh vrednostnic pa ne moremo odstopiti drugim in to vsled dejstva, ker jih tudi sodnija ne more zapleniti. V slučaju zgube istih, napravi uprava duplikate. Te vrednostnice so tudi vsakega sedanjega in bodočega davka proste ter jih imejitelj vnovči o poljubnem času pri poljubnem poštnem uradu.

Obresti teh vrednostnic so postopni in napredni, tako n. pr. je vrednostnica
od 100 lir izplačljiva po 1. letu v znesku lir 103.50
od 100 lir izplačljiva po 5. letih v znesku lir 124.60
od 100 lir izplačljiva po 10. letih v znesku lir 156.60
od 100 lir izplačljiva po 15. letih v znesku lir 199.30
od 100 lir izplačljiva po 20. letih v znesku lir 252.90
Isto sorazmerje velja tudi za vrednostnice po 500 in 1000 lir.

Splošne pripombe k pristojbinam:

Pisemske pošiljatve kakor pisma, dopisnice, razglednice, posetnice, trgovski računi in rokopisi, ki so nezadostno ali neznamkovane, plačajo pri vročitvi dvojno pristojbino oziroma dvojni primanjkljaj. Izvzeti so le dopisi državnih uradov na zasebnike in pisma služečih vojakov svojcem, ako jih oddajo potom svoje komande; za taka pisma plačajo naslovljenci navadno pristojbino.

Vse tiskovine tudi razglednice s samim podpisom, ki so premalo ali nič in vzorci, ki sploh niso znamkovani, se ne odpošljejo. Tu tiči vzrok mnogim govoricam, da se zgubljajo časopisi.

Iz inozemstva došle pošiljatve, ki so premalo ali nič znamkovane, plačajo dvakratni primanjkljaj vendar najmanj 60 st.

Časopisom in drugim pošiljatvam, ki plačajo nižje pristojbine, ne smemo prilagati ali pripisati nikakršnih sporočil, ker se take pošiljatve ne dostavijo naslovljencu ampak finančni prokuraturi, ki kaznuje take prestopke z denarnimi globami oziroma zaporom.

Uradno dopisovanje županstev (sindaci).

Na naslovni strani pisma mora biti čitljiv odtis uradnega pečata v ovalni obliki z sledečim besedilom: *R. R. Poste — Il Sindaco del comune di — (S. Andrea).* V slučaju, da manjka omenjeni odtis, smatra pošta taka pisma za navadna, drugače pa imajo županstva naslednje pristojbinske olajšave:

1. *poštnine proste so dopisnice ali pisma brez prilog pa odprta in iz kraja:* dopisi na vse državne urade, ki se pečajo s plačili v račun erarja (Agenti Imposte Erariali) kakor: davkarije (agenti tasse del bollo), državno odvetništvo (avvocatura erariale), pošta, telegraf, telefon, kataster, sodnija (cancellieri giudiziari), hipotečni zavodi, občinske kakor tudi društvene blagajne, inšpektorji in overovitelji utež in mer, finančni inšpektorji, gozdna uprava, carinski uradi (vsi Ricevitori), finančna intendanca, komisija priziva davkov in županstva (sindaci), vojaško in orožniško poveljstvo (Comandanti, Distretti Militari e Carabinieri), državne zakladnice (Delegati Tesoro), prefekti in podprefekti, magistrati (tribunal, porota, prizivno sodišče, kasacijsko sodišče, pretura, državno pravdništvo in sodnije), deželna volilna komisija, kvestorji (komisarji in vodje uradov javne varnosti, centralne državne administracije (ministrstvo), poveljstvo vojske in mornarice.

2. *poštnine prosti so tudi dopisi s prilogami v zadevi osebne dohodarine in hišnega davka* poslani odprti pod ovojem: s pristojnimi uradi, s statistično glavno direkcijo in z županstvi.

3. *polovico poštne pristojbine plačajo* za vsa zapita pisma, ki so naslovljena zgoraj omenjenim uradom izvzemši: centralni državni administraciji, poveljstvu vojske in mornarice, komisiji priziva davkov, generalni direkciji statistike, županstvom, obrtnim in trgovskim zbornicam izven okraja zbornice (za zaprta pisma tem uradom morajo plačati navadno poštno pristojbino).

5. *za uradne brzojavke so prosti pristojbine* le tedaj, ako župani uradujejo v oblasti javne varnosti v zadevi varnosti miru in v zdravstvenem pogledu. Vsi drugi uradni brzojavi plačajo navadne pristojbine, a se pošiljajo kakor državni brzojavi, ki plačajo.

4. *v zadevi: nabora, statistike, civilnega in anagrafskega stanja* plačajo tudi polovično pristojbino za pošiljatve tudi s prilogami a odprte oziroma pod zavojem na: poveljstva vojske in mornarice, statistično glavno direkcijo in županstva.

Uradno dopisovanje šolskih vodstev je omejeno za brezplačno dopisovanje vodstev s svojimi didaktičnimi predstojniki, kateri edini smejo pošiljati morebitne dopise na šolska vodstva.

Poštne pristojbine.

	V Italiji in kolon.	V inozemstvu
1. *Navadna pisma ali zalepke* v notranjem prometu Italije za vsakih 15 g ali vlomek (najvišja teža 2 kg) *a)* v kraju samem	0.30	
b) iz kraja v kraj	0 60	
c) aktivno služečim vojakom (častniki in podčastniki izvzeti) do 15 g	0.30	
d) v inozemstvo (Nemško Avstrijo, Ogersko, Čehoslovaško in Rumunijo) za prvih 20 g ali vlomek		0.75
e) za drugo inozemstvo		1.00
f) za vse inozemstvo vsakih nadaljnih 20 g ali vlomek		0.60
2. *Dopisnice* uradne ali tudi zasebne v kraju samem ali naslovljene služečim vojakom (častniki in podčastniki izvzeti)	0.20	
Iz kraja v kraj	0.40	0.60
3. *Dopisnice uradne s plačanim odgovorom* v kraju	0.40	
Iz kraja v kraj	0.80	1.20
4. *Razglednice:*		
a) s samim podpisom in datumom	0.10	0.20
b) s petimi voščilnimi besedami	0.20	0 60
c) z dopisi iz kraja v kraj	0.40	0 60
d) z dopisi v Nemško Avstrijo, Ogersko, Čehoslovaško in Rumunijo		0.45
e) z dopisi v kraju samem, oziroma vojakom (kakor zgoraj)	0.20	
5. *Posetnice* s kvečjemu 5 voščilnimi besedami (tudi v kraju)	0.20	
6. *Obvestila:* rojstva, smrti, poroke in slična	0 20	0.20
7. *Trgovski računi* brez dopisov in le posamezni do 15 g	0.30	
8. *Rokopisi* v obliki pisma 45×45 in valja 10×75 cm, katerim lahko priložimo pismo, ki se nanaša na rokopis *a)* do 200 g	0.60	
b) za vsakih nadaljnih 50 g ali vlomek, do 2 kg	0.20	
c) v inozemstvo za prvih 250 g		1.00
d) v inozemstvo za vsakih nadaljnih 50 g ali vlomek do 2 kg		0.20
9. *Navadne tiskovine* za vsakih 50 g ali vlomek do 2 kg	0 .10	0.20
Navadne tiskovine, ki presegajo 25 cm v dolžini ali širini doplačajo	0.10	
Navadne tiskovine, ki presegajo 45×45 ali 10×75, se izključijo	0.05	

	V Italiji in kolon.	V inozemstvu
10. *Bukvarski listi* (naročila knjig v komisiji)	0.05	
11. *Periodične tiskovine* (časopisi in druge) potom Conto corrente		
a) dnevniki do 50 g	0 01	
b) dnevniki do 75 g	0.016	
c) časopisi, ki izhajajo vsaj vsakih 15 dni do 50 g	0.013	
d) časopisi, ki izhajajo vsaj vsakih 15 dni do 100 g	0.024	
e) časopisi, ki izhajajo vsaj mesečno do 50 g	0.016	
f) časopisi, ki izhajajo vsaj mesečno za vsakih nadaljnih 50 g	0.011	
g) trgovski katalogi in druge listine, ki izhajajo polletno do 50 g	0.05	
h) trgovski katalogi in druge listine, za nadaljnih 50 g do 2 kg	0 02	
i) računski izvlečki uprav časopisov	0.10	
12. *Zavoji s knjigami do ½ kg*, odposlani iz založbe oziroma knjigarne:		
a) za vsakih 50 g ali vlomek	0.075	
b) priporočanje takih pošiljatev	0.30	
c) odškodnina za priporočene, zgubljene pošiljatve	7.50	
d) poštno potrdilo za nepriporočene pošiljatve	0.10	
13. *Pisma z vzbočenimi pikastimi črkami za slepce:*		
a) za vsak kg (največ 4 kg)	0.02	
b) priporočanje istih	0.10	
c) odškodnina za priporočeno, zgubljeno pošiljatev	5.00	
14. *Vzorci brezvrednostni:*		
a) do 100 g	0.40	0.40
b) vsakih nadaljnih 50 g	0.20	0.20
Teža vzorcev v Italiji je dovoljena do 350 g, a v inozemstvo do 500 g.		
15. *Vzorci z zdravili* odposlani po proizvajateljih in naslovljeni zdravnikom, klinikam, bolnišnicam ali zdraviliščem do teže 500 g:		
a) za prvih 100 g	0.30	
u) za vsakih nadaljnih 50 g	0.15	
c) priporočanje istih	0.30	
d) odškodnina zgubljenih priporočenih pošiljatev	7.50	
16. *Poštno naročanje časopisov* (v inozemstvo) za vsak časopis (lahko več izvodov) poleg naročnine še za ¼ letje	4.00	4.00
17. *Priporočanje* (Raccomandazione) poštnih pošiljatev stane poleg navadne pristojbine še	0.60	1.00
Odškodnina zgubljenih priporočenih pošiljatev	15.00	100.00
Za perijodične tiskovine je dopuščen špecijalni Conto corrente za priporočanje istih po ministerijal. pooblastilu.		
18. *Ekspresne pošiljatve*, doplačilo k zgoraj omenjenim	0.70	2.00
Pripomba — pisma, ki so označena ekspresno, a niso znamkovana zadostno, pošiljajo in dostavljajo se kakor navadna. Za dostavljanje ekspresnih pisem izven dostavljalnega obročja, plača naslovljenec ali pošiljatelj v slučaju odklonitve dostavljanja, še sledeče pristojbine za dolžino poti:		
a) za razdaljo do 500 m	0.30	
b) za vsak kilometer ali razliko istega ki presega 500 m	0.60	
c) za dostavljanje po noči ali ob slabem vremenu se povišajo te pristojbine do 100%.		
19. *Poštne povratnice* (Ricevute di ritorno)	0.60	1.00
20. *Poštno ležeče* (fermo-posta) naslovljena pisma (izvzemši ekspresna) doplačajo	0.20	
Ako ni plačal odpošiljatelj te pristojbine, plača naslovljenec (tudi za pisma iz inozemstva)	0.30	
Poštno ležeča pisma nasloviti se morajo z polnim imenom in priimkom in se izročijo samo odraslim nad 18. leti.		
21. *Povzetna pristojbina* (diritto di assegno) pri vzorcih le do 15 lir, pri drugih pošiljkah do 1000 lir kakor pri priporočenih z doplačilom	0.50	
V inozemstvo doplača odpošiljatelj		0.80
iz inozemstva doplača naslovljenec		0.30
22. *Zavarovanje* (assicurazione) denarnih pisem, poleg pristojbine priporočenih, še zavarovalnino:		
a) za prvih 200 lir ali vlomek	0.80	
b) za vsakih nadaljnih 100 lir ali vlomek	0.30	
Doplačilo proti višji sili znaša:		
c) za prvih 200 lir ali vlomek	0.50	
d) za nadaljnih 100 lir	0.25	
V inozemstvo: poleg pristojbine za priporočanje:		
e) za vsakih 300 lir ali vlomek		1.00
f) zavojčki z navedeno vrednostjo (scatoletta con valore dichiarato) poleg pristojbine za navadne, priporočene in zavarovane pošiljke do 250 g		2.00
g) isto a za nadaljnih 50 g ali vlomek		0.40
h) za zavojčke z navedeno vrednostjo iz inozemstva — za manipulacijo carinarne		2.00
23. *Pnevmatična pošta* za pisma do 15 g in dopisnice še	0.20	
Pnevmatična pošta za pisma do 30 g (poleg navadne) še	0.40	
24. *Kreditni računi* (conti di credito) provizija za vsakih 100 lir ali vlomek (za inkaso)	5 00	
25. *Poštni predalčki*, mesečna pristojbina za:		
a) odprte predalčke (v notranj. urada)	6.00	
b) zaprte predalčke z ključem male	8.00	
c) zaprte predalčke z ključem srednje	12.00	
d) zaprte predalčke z ključem velike	16.00	
Pripomba: Za uporabo zaprtega predalčka vplačati se mora kavcija (ki se vrne po uporabi)	40 00	
26. *Legalizacija listin*, katero oskrbi pošta. Poleg navadne pristojbine in priporočenja	1.00	
27. *Poštne legitimacije* stanejo	2.00	4.00
28. *Plačilni nalogi* za vnovčenje listin (menic) na račun drugih (riscossioni per conto di terzi) poleg navadne, priporočene in zavarovalne pristojbine:		
a) do 10 lir	0.25	
b) do 200 lir	0.50	
c) nad 200 lir	1.00	
d) s protestom za poljubni znesek, poleg protestnih stroškov še	2.00	
e) inozemstvo poleg drugih		2.00
29. *Poštne nakaznice* (vaglia postali), ki stanejo 10 st.		
za zneske do lir 25	0.40	
za zneske nad 25 lir do lir 50	0.80	

	V Italiji in kolon.	V inozemstvu
za zneske nad 50 lir do lir 100	1.20	
za zneske nad 100 lir do lir 200	2.00	
za nadaljnih vsakih 100 lir ali vlomek, nad 200 lir	0.50	
Nakaznice do 15 lir naslovljene moštvu vojaštva	0.20	
30. *Brzojavne nakaznice* plačajo poleg navadne in brzojavne pristojbine še	0.50	
31. *Poštne nakaznice v inozemstvo:* pristojbina je sledeča:		
a) 50 st. za vsakih 100 lir ali vlomek istih		0.50
poleg tega še stalna pristojbina za vsako nakaznico		1.20
b) Izvzete pa so države, ki so uredile pogodbenim potom pristojbino za nakaznice in sicer za vsakih 25 lir ali vlomek istih 25 st. Te države so: Angleška, Irska, Kanada, vzhodno angleška Indija, otok Malta, republika Kostarika, Združene države severne Amerike in zveza Avstralijanska.		
32. *Brzojavne nakaznice v inozemstvo.* Pristojbine kakor za navadne vstevši pristojbino brzojavke besedila nakaznice v dotično državo.		
33. *Obnovljenje poštne nakaznice* (rinovazione), katero je stranka izgubila oziroma, da je zapala. Poleg pristojbine za jednako nakaznico še doplačilo:		
a) do 10 lir	0.10	
b) do 100 lir	0.30	
c) do 1000 lir	0.50	
Te pristojbine so izvzete nakaznice do 25 lir naslovljene vojaštvu po znižani pristojbini in one iz inozemstva.		
34. *Reklamacije,* priporočenih in zavarovanih pisem, zavojev in nakaznic	0.40	2.00
35. *Pismene zahteve za vrnitev ali spremembo* prvotnega naslova oddanih pošiljatev, poleg poštnih ali brzojavnih stroškov za to ureditev še doplačilo	0.60	2.00
36. *Poštni zavoji* ali paketi (pacchi postali) brez označbe vrednosti do 1 kg	2.50	
isto od 1 kg do 3 kg	5.00	
isto od 3 kg do 5 kg	8.00	
isto od 5 kg do 10 kg	13.00	
(pripomba) zavoji nad 5 kg se pošiljajo le v večje kraje.		
37. *Zavoji s knjigami,* odposlani iz založbe oziroma knjigarn do 1 kg	1.50	
nad 1 kg do 2 kg	2.50	
nad 2 kg do 3 kg	3.00	
nad 3 kg do 5 kg	4.50	
nad 5 kg do 10 kg	7.50	
38. *Za zavoje z navedeno vrednostjo,* ki morajo biti zapečateni, doplačilo k zgoranji pristojbini do 200 lir	1.00	
za vsakih nadaljnih 100 lir ali vlomek	0.50	
39. *Prazne posode,* ki se vračajo (za olje, vino itd.)	3.00	
40. *Pristojbina povzetja* (pacchi con assegno)	0.60	
41. *Zavoji izredne obsežnosti* doplačajo 50% pristojbine		
42. *Odškodnina* navadnih (zgubljenih) zavojev	25.00	

	Lir
43. *Poštni zavoji v inozemstvo:* posebno skrbno zaprti in zapečateni se sprejemajo in pošiljajo v vse kraje sveta. Pristojbina istim je odvisna od razdalje in tudi števila držav skozi katere vozi zavoj, dokler ne prispe do cilja. Radi velike obsežnosti in števila držav navedejo se le nekatere države, ki jih uporabljamo (zavoji do 5 kg):	
v Avstralijo (via Aden)	32.75
v Avstralijo (via Egipt)	41.00
v Avstrijo neposredno	11.25
v Belgijo (via Francoska)	12.25
v Belgijo (via Švica)	14.75
v Brasilijo (via Genova)	29.00
v Brasilijo (različno) od lir 22 do	33.00
v Bolgarijo (via Jugoslavija)	13.75
v Kanado (via Francoska)	23.00
v Kanado (via Francoska + Angleška)	45.50
v Čehoslovaško (via Avstrija)	10.25
v Kino prov. Junnan (via Francija)	28.55
v Kino druge prov. (neposredno)	32.50
v Kolumbijo (via Genova)	31.50
v Dansko (via Švica in Nemčija)	15.00
v Egipt (brez Sudana egipt.) neposredno)	18.50
v Egipt Sudan egipt. neposredno	22.25
v Francijo (neposredno)	10.75
v Francijo Korsiko (via Livorno)	12.00
v Nemčijo (via Švica ali Avstrija)	13.75
v Japonsko (via Egipt neposred.) od lir 32 do	37.50
v Jugoslavijo (via Trst neposredno)	10.00
v Anglijo (via Francija)	20.75
v Anglijo — Irsko (via Francija)	30.50
v Grško (neposredno)	19.00
v Luksenburg (via Francija)	10.75
v Malto (neposredno)	11.25
v Meksiko (via Francija)	21.75
v Norveško (via Švica + Nemčija + Švedska)	24.25
v Norveško (via Francija)	37.50
v Nizozemsko-Holandsko (via Švica-Nemčija)	16.25
v Palestino (neposredno) južna cona	18.50
v Palestino (neposredno) čez Jordan	21.00
v Perzijo (via Egipt) 25 do	30.55
v Poljsko (via Avstrija + Čehoslovaška)	16.25
v Portugalsko (via Francija + Španska)	15.00
v Romunijo (via Jugoslavija)	12.50
v Rusijo (evropsko) (via Trst)	21.00
v Rusijo (azijsko) (via Francija)	32.75
v Španijo (via Francija)	15.00
v Švedsko (via Francija)	22.50
v Švico (neposredno)	10.75
v Turško-evropsko (neposredno)	16.50
v Turško + azijsko	19.00
v Ogersko (via Jugoslavija)	13.75
v Zedinjene države Ameriške (via Švica)	16.00
v Zedinjene države Ameriške (via Napoli)	28.75
Pristojbina povzetja za vsak zavoj več ½% povzete svote	
Stalna pristojb. za vsak zavoj poleg gornje še	2.50
Dovoljeni so v mnoge države zavoji v teži enega in tudi 10 kg.	
Vrednostni vzorci (scatolette valore) v inoz.	4.00

Tekoči račun (Conti correnti).

Poštno čekovni promet:

44. *Vplačila:*	
a) zvršena na lastni račun do lir 10.000.—	0.15
zvršena na lastni račun do lir 50.000.—	0.30
b) zvršena na tuji račun do lir 50.—	0.20
zvršena na tuji račun do lir 100.—	0.30
zvršena na tuji račun do lir 200.—	0.45
zvršena na tuji račun do lir 300.—	0.60

zvršena na tuji račun do lir 400.—	Lir	0.75
zvršena na tuji račun do lir 10.000.—	.	0.90
45. *Izplačila:* a) zvršena v uradih tekočega računa vsled nakazil in to:		
1. iz lastnega računa do lir 50.000.—	.	0.15
2. iz drugih do lir 10.000.—	.	0.15
b) zvršena v poštnih uradih potom čekovne nakaznice in to:		
1. iz lastnega računa do lir 10.000.—	.	0.15
2. iz tujega računa do lir 25.—	.	0.25
iz tujega računa do lir 50.—	.	0.40
iz tujega računa do lir 75.—	.	0.50
iz tujega računa do lir 100.—	.	0.60
za vsakih nadaljnih lir 100 ali del .	.	0.10
46. *Izplačila z bankogiro* se izplačajo brez vsake pristojbine		
47. *Računski izvlečki* (izvzemši polletnega, ki je zastonj)		0.10
48. *Prepisi računov* (za vsako stran) . . .		1.00

Naznanilo.

Sedmič stopa »Goriška Matica« med slovensko ljudstvo v Julijski krajini. Za leto 1926. je pripravila 4 oziroma 5 knjig, in sicer: 1. Koledar, 2. roman »Smrt pred hišo«, 3. zbirka povesti »Evfemija«, 4. «Don Bosco« in 5. (fakultativno) »Otroci stepe«. To zadnjo knjigo dobe oni naročniki, ki bi »Don Bosca« ne marali.

Letošnji književni dar bi moral obsegati tudi knjigo o domačem zdravilstvu. Te knjige nismo mogli izdati zbog tehniških težkoč in razkošne opreme, kakor jo je zamislil pisatelj. Cenj. naročniki naj blagovolijo oprostiti. Pač pa nameravamo s prihodnjim letnikom pričeti z izdajo zdravniške knjige izpod peresa domačega zdravnika. Knjiga bo pisana v vsakemu razumljivem slogu in bo pravi hišni zdravnik.

•

»Goriška Matica« se je preorijentirala in obenem preustrojila v zadrugo. V to jo je pripravila potreba, da se pritegnejo v njen delokrog kulturni delavci iz najširših plasti slovenskega ljudstva v Julijski krajini. Odkritosrčno bodi povedan vzrok, zakaj se je to zgodilo. To se je zgodilo zaradi tega, ker so »Matico« zapustili oni, ki so jo v prejšnjih letih podpirali, in pa zaradi tega, da ostanemo zvesti obljubi, katero smo dali blagopokojnemu dr. Antonu Gregorčiču, prvemu našemu predsedniku, na bolniški postelji, ko nam je priporočal, da skrbimo za »Matico« in da širimo med slovensko ljudstvo v Julijski Krajini dober naroden tisek moralne in vzgojne vsebine. Te besede velikega pokojnika so nam zvenele kot proroška narodna oporoka. Tej oporoki hočemo ostati zvesti in jo vestno izvrševati.

»Goriška Matica« se je naslonila na lajike in na društvene organizacije in si na ta način zagotovila obstoj.

»Goriška Matica« se je spremenila v zadrugo. Prvo širše načelstvo tvorijo zaupniki, vzeti iz vrst prvotnih ustanoviteljev »Gor. Matice« in iz vrst zaupnikov »Zveze Prosvetnih Društev« za Goriško in »Prosvete« za Tržaško in Istro. Na ta način preustrojena »Matica« ima zagotovljen obstanek. Že letošnje poblikacije so se natisnile v višjem številu od lanskih. V naslednjih letih upamo na znaten prirastek. Saj prosvetne organizacije, ki se bodo zanimale za razširjanje »Matičnih« knjig po slovenskem delu Julijske krajine, se stalno množijo. Od teh pričakuje »Matica« znatne podpore.

Namen »Matice« je čist in svet: Nuditi slovenskemu ljudstvu v Julijski krajini narodno berilo in berilo moralne in vzgojne vsebine za nizko ceno. Kakor ni »Matica« dosedaj iskala dobičkov z izdajanjem knjig, marveč je iste izdajala z velikimi žrtvami, tako hoče tudi v prihodnje ostati zvesta načelom, ki so jo priklicala v življenje: služiti slovenskemu ljudstvu v Julijski krajini.

Kdor hoče pristopiti v književno zadrugo »Goriška Matica«, naj se zglasi v njenem sedežu Via C. Favetti št. 11. Člani zadruge plačajo delež po 50 L., jamstvo dvakratno.

•

Za leto 1927. izda »Goriška Matica« sledeče knjige:

1. *Zdravje in bolezen* v domači hiši. I. snopič. Spisal *dr. Just Bačar.* — To je prvi snopič večje zdravniške knjige izpod peresa goriškega zdravnika, ki bo obdelal obširno snov v nekako štirih snopičih. Ko bo celotno delo pred vami, boste videli, da je to knjiga, ki ne bo smela manjkati v nobeni slovenski hiši in bo delala čast »Goriški Matici« kakor tudi pisatelju. Prvi snopič bo opisoval človeško telo in njegovo delovanje. V nadaljnih snopičih nas bo g. pisatelj seznanil s tem, kako si je treba ohraniti zdravje, opisal vam bo bolezni, da jih boste v danih slučajih lahko spoznali, ob enem vam bo tudi povedal, kako se je treba ravnati v tem ali onem slučaju bolezni. Knjiga (vsi štirje snopiči) bo obsegala kakih 600 strani velike osmerke in jo bodo krasile mnoge slike. Že sama ta knjiga bo vredna zneska, ki ga boste plačali vsako leto.

2. *Pasja dlaka!* Roman. Spisal Damir Feigel. S tem delom bodo dobili naročniki »Goriške Matice« humoristično roman izpod peresa našega priznanega humorista, ki se je občinstvu s svojimi knjigami, kakor: »Pol litra vipavca«, »Bacili in bacilke«, »Tik za fronto«, »Po strani klobuk« in »Domače živali«, že več nego priljubil. To pot bo prvič, da bo stopil pisatelj z večjim delom pred občinstvo, ki ga bo brez dvoma toplo pozdravilo.

3. *Naši kraji v preteklosti.* Zgodovinska čitanka. — Tudi ta knjiga, ki jo bo izbrala vešča roka iz zapiskov naših najboljših zgodovinarjev, bo zanimala vsakega izmed nas. Brez suhoparnega naštevanja, brez letnic, v prijetnem slogu nas bo seznanila z zgodovinsko preteklostjo naših krajev v obliki zabavnih sestavkov združenih v kronološko celoto. Vsakdo bo našel v knjigi v svojem kraju kaj zanimivega, kar mu še znano ni bilo. Knjigo bodo krasile po možnosti tudi slike.

4. *Sveti Frančišek Asiški.* Življenje in delo velikega svetnika. — Ob obletnici, ki jo obhaja svet, bo izdala »Goriška Matica« to knjigo *fakultativno*, da jo dobé tisti naročniki, ki bi katero preje navedenih knjig ne hoteli, ali pa če doplačajo L 2.—. Knjigo pripravlja pisatelj, ki bo skušal, da poda jasno sliko enega najčistejših mož v zgodovini.

5. *Koledar za l. 1927.* Kakor vsako leto, bo izdala »Goriška Matica« tudi za to leto koledar. Uredništvo bo poizkusilo, da bo bodisi po svojih člankih, po opremi in sistematični ureditvi še prekašal koledar, ki leži pred vami. Koledar naj bo zrcalo našega dela in naše kulturne sile, odmev svetovnih dogodkov in zabavnik slednje družine, tak. da se tedaj, ko se umakne novemu koledarju, še ne postara. Da doseže to, bo napelo uredništvo vse sile.

Cena vsem štirim knjigam bo letošnja, in sicer L. 5.—. Kdor si izvoli še Sv. Frančiška Asiškega, doplača L. 2.—, skupaj plača torej za 5 knjig L. 7.—.

Gg. krajevni poverjeniki so uljudno naprošeni, da se goreče zavzamejo med slovenskim ljudstvom za razširjenje »Matičnih« knjig. Agitacija od hiše do hiše, od moža do moža je najizdatnejša.

V nadi, da naredimo za »Matico« vsak svojo sveto narodno dolžnost — pozdravljamo vse rojake v Julijski Krajini ter želimo, da bi jih letošnje »Matične« knjige zabavale, učile in navajale k vsemu onemu, kar more naš narod oplemenititi in ga navdati z ljubeznijo do rodne grude in materinega jezika.

Dano v Gorici, 20. oktobra 1925.

Odbor

književne zadruge »Goriška Matica«.

ABD-EL KRIM

poglavar marokanskih Kabilov, ki se pelje v avtomobilu na bojišče. Glej Svetovne dogodke.

PRVI PARNIK NA SVETU.

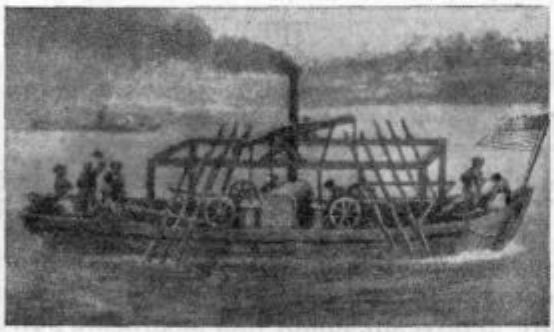

Ker smo pokazali našim čitateljem prvo lokomotivo, naj pokažemo še prvi parnik, kakršen je bil, ko ga je naredil Fitsch leta 1786.

SKRIVALNICA.

Kje je storilec?

KRIŽANKA.

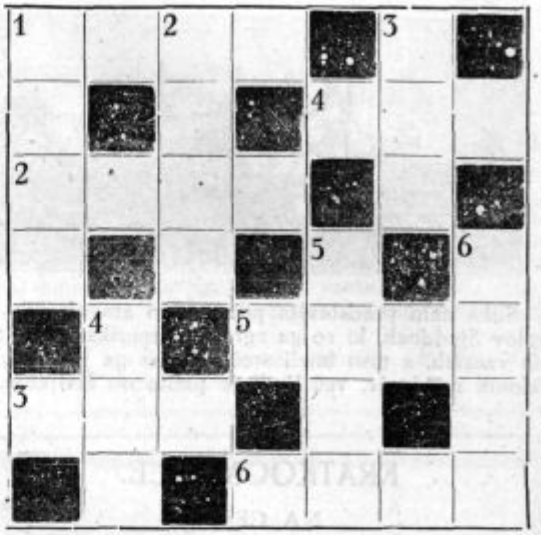

Nova vrsta ugank. Poizkusite! V prazne prostore vpišite besede, v vsak prostorček po eno črko. Besede se križajo, da je ena črka za dve besedi. Na primer:

s	o	v	a
o	■	o	■
k	a	d	■
■	p	a	v

Pazite na navpične in vodoravne besede, ki so:

Navpične:	Vodoravne:
1. Reka na Goriškem.	1. Reka v Sloveniji.
2. Najzdravejša pijača.	2. Trop ovac.
3. Ima očeta.	3. Ogromna morska žival.
4. Ptič, ki žvižga.	4. Krasi oltar.
5. Vprežna žival.	5. Žensko ime.
6. Pijača starih let.	6. Pozno žito.

REBUS.

PONESREČEN ZRAKOPLOV.

Slika nam predstavlja ponesrečen amerikanski zrakoplov Stendoah, ki so ga zgradili Amerikanci po nemških vzorcih, a niso imeli sreče. Vihar ga je zgrabil in prelomil na dvoje, več ljudi je prišlo ob življenje.

KRATKOČASNICE.

NA CESTI.

Mali dečko se je igral na cesti poleg vrat. Nenadoma pristopi k njemu mož in mu reče:

»Ali je mama doma?«

»Da!« odgovori dečko.

Mož zvoni, zvoni, a nihče se ne oglasi, nihče ne pride odpirat.

»No, saj si mi vendar rekel, da je mama doma! Pa...«

»Seveda je«, pravi dečko. »Pa ne stanuje tukaj!«

V HOTELU.

Gost: »Natakar, jaz sem že jedel boljšo pečenko!«

Natakar: »Pa ne pri nas!«

O, TA POLICIJA!

Nekoč so iskali hudega zločinca. Policija je dala ponatisniti v več izvodih šest njegovih slik v različnih legah in položajih. Policijski ravnatelj jih je potem poslal po ostalih podeželskih in mestnih orožniških postajah.

Nekoliko dni za tem, je prišel na policijsko ravnateljstvo sledeči telegram:

»Pet zločincev prijetih, šestemu smo na sledu«.

NARAVNO.

Gospod Debelavski: »Mhe — mhe! zopet so mi ukradli uro! Že tretjo sedaj v kopališču. Zdaj pa imam dovolj!«

Gospod Suhoglisti: »Kaj, torej si ne boste kupili nobene več?«

Gospod Debelovski: »Kaj še! Naravno, kopat se ne grem nikoli več!«

DOSTI JE.

Gospodična Marija: »Ali se je tvoje življenje kaj dosti spremenilo, odkar si se omožila?«

Gospa Pavla: »O nič posebno! Ko sem se zaročila, sem čakala do polnoči, da je Dragotin odšel domov, sedaj pa čakam do polnoči, da Drago pride domov!«

TAKO JE ČITALA.

»Koliko otrok imate?«

»Tri... več jih na noben način ne maram«.

»Zakaj pa ne?«

»Zato, ker sem čitala, da je vsak četrti otrok, ki pride na svet, Kitajec«.

DANO.

Končno se je velespoštovana dama vendar oblekla! V avtomobilu se je obrnila jezno na moža:

»Toda, ti si ves kosmat po obrazu!«

»Da, pa saj sem se ravno takrat obril, ko si se začela ti oblačiti!«

PROFESORSKA.

Gospa profesorica pride pozno zvečer domov in najde moža še vedno zatopljenega v knjige. Vpraša ga, kje so otroci! On pravi, da jih je del spat, ker so mu delali preveč hrupa!

»Pa si jih kaj težko spravil v posteljo?«

»O ne, le eden tamle se mi ni pustil sleči, pa sem ga prisilil«.

Gospa gre pogledat v posteljo in se začudi:

»Ti, saj ta vendar ni naš — ta je sosedov!«

TETA.

»Greš kaj rad v šolo; Mirko?«

»O, da, rad grem v šolo; tudi iz šole grem rad, samo v šoli je dolg čas!«

Ob zaključku na uho vam povemo, da se nahaja v ulici Carducci št. 7. v Gorici Narodna Knjigarna, ki prodaja vse slovenske knjige (igre in povesti), kakor tudi pisarniške potrebščine. Če ji pa prinesete rešen rebus ali križanko s prejšnje strani in boste izžrebani dne 15. januarja 1926, dobite v Narodni Knjigarni **zastonj** lep in obširen roman s podobami »Zaročenca«. Potrudite se!

CENTRALNA POSOJILNICA
GORICA - Corso Verdi 32, I. nad. - GORICA

Hranilne vloge se obrestujejo po 4 1/4 %, večje vloge po dogovoru. — Davek plača posojilnica. — Posojila se dajejo na vknjižbo po 6 1/2 %, na menice po 7 %. Od vseh posojil pa plača davek stranka.

Uradne ure: vsak dan razen nedelj in praznikov od 8-12, pop. od 3-5. — Ob sobotah pop. je urad zaprt.

GORIŠKA KNJIŽNICA Nova Gorica

„GORIŠKA MATICA“

je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

1. Historični Koledar za l. 1920 s slikami vsled vojne porušene dežele. Cena L 3.50.
2. Koledar za l. 1922 s slikami slovenskih kulturnih delavcev, rojenih v Julijski krajini. Cena L 3.50.
3. Koledar za l. 1923. Cena L 3.50.
4. Koledar za l. 1924. Cena L 3.50.
5. Koledar za l. 1925. Cena L 3.50.
6. Zabavna knjižica. Prvi zvezek. Božje solze. Cena L 3.—.
7. Zabavna knjižica. Drugi zvezek. Naši ljudje. Cena L 3.—.
8. Zabavna knjižica. Tretji zvezek. Srbske narodne pripovedke. Cena L 3.—.
9. Gorske pravljice. Pesmi. Cena L 3.—.
10. Sirahove bukve. Cena L 4.—.
11. Zadnji dnevi Ogleja. Roman. Cena L 3.—.
12. Mlada Zora. Pesmi. Cena L 3.—.
13. Sv. Frančišek Ksaverski. Življenjepis. Cena L 3.—.
14. Zgodbe zdravnika Muznika. Povest. Cena L 4.—.
15. Mladi gozdar. Roman. Cena L 3.—.
16. Bogu, kar je božjega. Molitvenik, vezan. Cena L 4.—.

Kdor naroči celo zgoraj navedeno kolekcijo knjig, dobi isto za znesek L 40.—. Kdor naroči od katerekoli zgoraj omenjene knjige po 10 iztisov, dobi isto za L 1.— pri iztisu ceneje. — K zgorajšnjim cenam je prišteti še poštnina.

Naročila sprejema uprava »Goriške Matice« v Gorici, Via C. Favetti št. 9.

HRANILNICA, ustanovljena po grofu Thurnu

GORICA - Via Carducci štev. 2 - GORICA

sprejema vloge na hranilne knjižice ter na tekoči račun: dovoljuje posojila na vknjižbo in na vrednostne papirje, ki jih je zastaviti: sprejema v shrambo vrednostne papirje, listine (dokumente) in druge vrednostne predmete; izdaja brezplačno nakaznice Kreditnega zavoda italijanskih hranilnic v Rimu ter izvršuje vsa druga opravila, označena po zakonu o rednih ital. hranilnicah.

ZASTAVLJALNICA, ustanovljena po grofu Thurnu

GORICA - Via Carducci štev. 2 - GORICA

dovoljuje predujme (posojila) na dragocena in navadna zastavila.

ANT. DANEVČIČ

Gorica - Via Cipressi št. 8 - Gorica

Ličar (barvar) avtomobilov, motociklov.

Dvokolesa barva v ognju.

Priporoča se meščanom in okoličanom.

Butkovič-Boštjančič in tov.

reg. mizarska delavnica s strojnim obratom

v MIRNU pri Gorici

Prevzema vsa mizarska stavbarska dela pod ugodnimi pogoji.

Izvršuje: Kuhinjsko in sobno opravo.

Delo trdno. Les suh. Cene solidne.

Domača tvrdka. Postrežba najboljša. Delavci najboljši.

Zahtevajte povsod

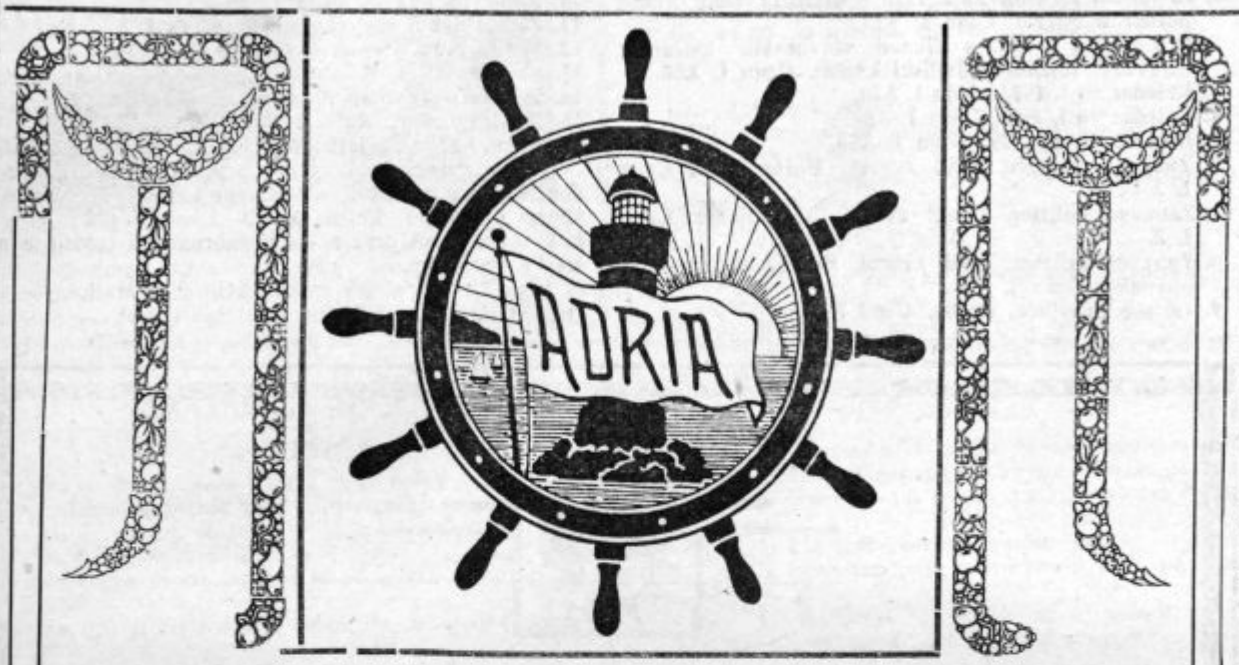

„ADRIA“

ČEVLJE IN SANDALE

izdelek ČEVLJARSKE ZADRUGE v Mirnu.

ADRIA čevlji so lično in trpežno izdelani ter so iz najboljšega po predvojnem načinu strojenega usnja.

ADRIA sandali so lični in trpežni ter povsod priljubljeni.

ADRIA športne čevlje nepremočljive za hribolazce in lovce iz raznih kož dvojno šivane »na kveder« z dvojnim podplatom, izdeluje v Italiji edino ČEVLJARSKA ZADRUGA v Mirnu, ki zalaga z njimi razna športna udruženja.

ADRIA posebni nepremočljivi čevlji za dež in mraz, izum ČEVLJARSKE ZADRUGE v Mirnu. Vsakdo bi moral imeti zraven drugih čevljev tudi en par teh čevljev ter si tako prihranil mnogo trpljenja in bolezni.

Čevljarska zadruga je bila že večkrat odlikovana za svoje izdelke in sicer z prvovrstnimi odlikovanji.

ADRIA čevlji se prodajajo v Gorici, Corso Verdi 32 ter po deželi v nad 50. zalogah.

Pazite na znamko ADRIA, čevlji, ki nimajo te znamke, niso naš izdelek.

Odlikovana pekarna in slaščičarna

Jakob Bratuž

Gorica - ul. Mameli št. 6 (ex šolska).

Priporoča sl. občinstvu vseh vrst peciva, kruha, slaščic, več vrst konfetov za novoporočence, kolačev za birmance po najugodnejših cenah, šatulje čokoladnih bombonov do najfinejših «DESSERT» iz najboljših **italijanskih in inozemskih tovaren.**

Na izbiro različna fina vina ter vsakovrstni likerji od literskih do najmanjših žepnih steklenic.

Izvrstna kava «EXSPRESS», bela, čokolada, čaj in punch.

«Oblate» za torte, Copertour čokolade, Cacao ter čokoladni prah.

Sprejemam vsakovrstna naročila, spadajoča v mojo stroko.

STEKAR JOSIP

odlikovana sedlarska delavnica

GORICA - VIA ASCOLI 31 - GORICA

Izdeluje konjske komate, vajeti, pasove, sploh vso konjsko vprego, kovčege, nagobčnike za pse, prevleke za kočije.

ZALOGA izgotovljenih omenjenih predmetov.

Cene zmerne. -- Delo trdno.

Fr. Prinčič

GORICA - Piazza Catterini 2

AUTOPREVOZI

Izvršuje vsakovrstno cementno delo, kakor tudi delo iz umetnega kamena. Zaloga cementnih cevi, plošč, dimnikov, strešnikov itd.

Izvrši vsako delo iz cementa po načrtu. Velika zaloga cementa „**Portland**“ nove vrste.

CENE NAJNIŽJE.

Klementina Pregl

klobučarna

Gorica - v Raštelu 28

Velika in staroznana trgovina z moškimi **klobuki**, trdimi, mehkimi in slamniki, **kapami** od priproste do najfinejše vrste.

Postrežba solidna. :-: Cene zmerne.

Moderna tvrdka in skladišče cerkvenih predmetov

FRANC LEBAN

GORICA - Via Duomo 7 - GORICA

Priporoča preč. duhovščini že izdelane cerkvene predmete, kakor: svečnike, svetiljke, kelihe, moštrance, srebrne in kovinaste itd.

Popravljajo se že rabljeni predmeti s pozlačevanjem in posrebrovanjem v ogniu.

Delo solidno. - Cene brez konkurence.

Trgovina manufakturnega blaga in izgotovljenih oblek

ANDREJ MAVRIČ

GORICA - VIA CARDUCCI 3 - GORICA

Zgoraj imenovana tvrdka poroča cenj. občinstvu, da ima v zalogi največjo izbiro moškega in ženskega blaga, platno, perilo vsake vrste, svilo, žamet, volno, žimo, ter sploh vse stvari za neveste. Ima tudi največjo izbiro moških oblek. Kar se pa v slučaju v zalogi ne dobi, preskrbi takoj po meri, kajti imenovana tvrdka ima lastno krojačnico.

Za obilen obisk se priporoča A. Mavrič.

Na drobno! :-: Na debelo!

Tapetnik in dekorater

Marij Mučič

izdeluje vsakovrstne divane, otomane, fotelje, zavese za sobe in salone itd. po naročilu. Vložke (šušte) in blazine. Predeluje vse v to stroko spadajoče predmete točno in solidno.

Priporoča se novoporočencem.

Naročila z dežele se izvrše hitro.

Gorica, ul. XXIV maja št. 18

(prej ul. Tre Rè).

Goriška ljudska posojilnica

vpis. zad. z omej. jamstvom

Via Carducci 7. I. - GORICA - Lastno poslopje.

Križišče tramway-a. - Telefon št. 162.

Najstarejši slov. denarni zavod v Gorici. - - Ustanovljen leta 1883.

Obrestuje navadne **hranilne vloge po 4%**, zato plača zavod davek. — Na odpoved **vezane vloge** obrestuje po dogovoru najugodnejše. — Sprejema vloge na **tekoči račun.** — Daje svojim članom **posojila** na vknjižbe, menice in zastave, ter jim otvarja **pasivni tekoči račun.**

Uradne ure za stranke od 9-12 in od 15-17. — Ob nedeljah, praznikih in sobotah pop. je urad zaprt.

KLOBUČARNA

Vittorio Fabro

Gorica - Via Arcivescovado štev. 1

Lastna tovarna klobukov in čepic.
Velika zaloga izdelkov iz tujih tovaren.

Cene zmerne. — Postrežba točna in solidna.

IGNAC PLAHUTA - mehanik

Gorica - Via Cipressi št. 6

Priporoča cenj. odjemalcem svojo trgovino dvokoles. Sprejema vsa v to stroko spadajoča popravila.
V zalogi ima vedno vse nadomestne dele.

Popravila se točno in ceno izvršujejo.

Manufakturo, perilo, izdelane obleke in pletenine
po cenah brez vsake konkurence
kupite pri dobroznani tvrdki

BRATJE MOSE

Via Rastello štev. 7 --- GORICA --- Via Rastello štev. 7.

Staroznana goriška knjigarna in papirnica

EMILIJ WOKULAT & C.o

GORICA - Corso Vittorio Eman. III. št. 9
(na vogalu ul. Barzelini).

Zaloga vseh pisarniških in fotografičnih potrebščin ter razglednic iz Gorice in okolice na debelo.

Aparati „KODAK“
po tovarniških cenah.

Prodaja slov., ital., nemške in francoske časopise.

Trgovina z jedilnim blagom

Kodrič Angel

GORICA - Via Morelli št. 4 - GORICA

Priporoča se sl. občinstvu v mestu in na deželi za obilen obisk.

Blago vedno sveže. - Postrežba prav dobra.

MANUFAKTURNA TRGOVINA

FELBERBAUM & ROLICH

GORICA

Corso Verdi 7 :-: Corso Verdi 7

Priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnega blaga in sukna za moške in damske obleke ▪ veliko izbero moškega in ženskega perila ter vse potrebščine za neveste ▪ zmeti ▪ blazine ▪ odeje ter vsake vrste platnenega blaga, itd.

Na debelo! **Na drobno!**

P. n. lastnika se priporočata slav. občinstvu na deželi in v mestu za obilen obisk.

Veliko skladišče - Urarnica in zlatarnica

ALOJZIJ BRAUNIZER

GORICA - Piazza Vittoria (Travnik) št. 24

Ima v zalogi zlate in srebrne ure, niklaste nihalke in budilke, verižice, prstane, igle, ubane, zlate in srebrne zapestnice, bogato izbero predmetov za darove, srebrno jedilno orodje.

Sprejemajo se naročila in popravila vsakoršne vrste z največjim jamstvom. Cene absolutno brez konkurence.

Fotografični ateljé

Jordan Oblak

GORICA, ul. 24. maja 16.

Izdeluje in poveča kakršno si bodi sliko.

Slike za potne liste in legitimacije izvrši v eni uri.

Na željo pride slikat tudi na dom.

Staroznana gostilna

„Pri zvezdi“

v GORICI - trg Sv. Antona štev. 3

je obnovljena.

Prenočišča in konjski hlevi. - Postrežba izborna. - Za obilen obisk se priporoča

Vilma Gulin-Molar.

IVAN LUTMAN

trgovec z usnjem

v GORICI - Raštel štev. 25

Priporoča svojo trgovino, založeno z najboljšim usnjem in s čevljarskimi potrebščinami. Družinski gospodarji dobe v zalogi prvovrstne podplate in zgornje usnje za vsakdanjo rabo kakor tudi najfinejše vrste.

Kupuje kože kun, lisic, zajcev i. t. d.

Cene zelo nizke.

Stanko Grabrijan

Vipava ◉ Vipava

...ovina z mešanim blagom, železnino, zaloga bencine, olja, krbida itd.

Avtorizirano električno podjetje. - V zalogi ima vse električne potrebščine. Dobava električnih strojev in aparatov po tovarniški ceni. Načrti in proračuni brezplačno i. t. d.

Izvršuje vsa dela tehnične in elektrotehnične stroke po najnižjih cenah.

Najstarejša zaloga lesenih izdelkov:

kadi - škafi - brente - grablje
kosišča - sita - rešeta i. t. d.
Krogle za balincanje iz amerikanskega lesu

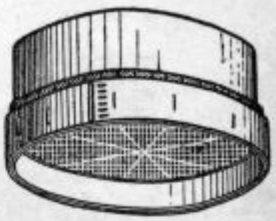

MIHA KOZMAN, Gorica - v Raštelu 27

JEZIKI!

Samo v šoli

BERLITZ

TRST - Via Torrebianca 21

zasebne lekcije in v skupinah. - Dnevni in večerni tečaj iz:

angleščine, francoščine, nemščine, italijanščine, španščine, portugalščine, slovenščine in srbo-hrvaščine.

Konverzacija, slovnica, trgovsko dopisovanje. Pripravljanje za izpite.

Vselej odprto od 9. do 21.

Preden kaj kupite, obiščite

veliko sladišče pohištva

tvrdke

Alessandro Levi - Minzi

Via Rettori 1 - Via Malcanton 7 - 13

Spalne sobe, obedne sobe, posamezni deli pohištva v veliki izberi.

TRST - TRST

Domača tvornica mila I. S. Godina

TRST - Via dello Scoglio št. 316 - Tel. št. 18-78

priporoča svoje neprekosljivo pralno, umivalno in toaletno

GODINA - MILO

po cenah brez konkurence.

**Kdo hodil iskat bi na tuje,
kar daje zdaj nam tvrdka naša?
Kdor „GODINA-MILO" kupuje,
po drugem nikdar več ne vpraša.**

**Domačini, gospodje in kmetje,
podpirajte domače podjetje!
Kupujte in širite „GODINA-MILO„
ki srečne v življenju bo vse vas storilo.**

Odlikovani zobozdravniški ateljé

ADOLF KOLL

Gorica, Corso Vitt. Em III. št. 11

prvo nadstropje.

Posluje od 9. do 12. dopoldne
in od 2. do 5. popoldne

LEOPOLD ZAKRAISEK

Gorica - Corso Giuseppe Verdi št. 15 - Gorica

Drobnina, galanterija, igračke, steklo, porcelan, aluminij, zimski opanki, sandali, čevlji iz platna in sukna, itd. itd.

CENE ZMERNE.

Knjigarna -- Papirnica

ŠTOKA

d. z o. j.

TRST - Via Milano 37

Priporoča svojo bogato zalogo knjig, šolskih in pisarniških potrebščin.

V lastni založbi je izšel: VEDEŽ, splošni žepni koledar. - Dr. Valjavec: ital. - slov. slovar.
Kleinmayr: slov. - ital. in ital. - slov. slovnica.
„ slov. - ital. in ital. - slov. slovar.

Velika kamnoseška delavnica

Jos. Koklič

GORICA

Via Trieste štev. 9.

Velika zaloga nagrobnih spomenikov iz kraškega in nabrežinskega kamna vseh velikosti s cenami od 100 L. dalje. -- V delo se sprejmejo vsakršna dela iz marmorja in kamna.

Absolutna konkurenca.

KRČMA

IVAN PAVLIN

prej v Oslavju, sedaj v Gorici
Viale XX Settembre štev. 48

streže s prvovrstnim pristnim belim in črnim briškim vinom. - Zbirališče rojakov iz Gorice in iz goriških Brd.

STAROZNANA TRGOVINA

STRUCHEL & PALUDETTO

GORICA - CORSO G. VERDI 7

(zraven pokritega sadnega trga)

Prodaja manufakturnega blaga, vsakovrstnega perila, i. t. d. i. t. d.

Zaloga izgotovljenih oblek, sukenj in površnikov.

LASTNA KROJAČNICA

Izvršujejo se obleke po naročilu in po najugodnejših cenah.

Postrežba točna! :-: Blago solidno!

ZOBOZDRAVNIK

Dr. LOJZ KRAIGHER

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBEH, SPREJEMA ZA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNIŠKA OPRAVILA :-:-:-:-:

v GORICI

na Travniku 20

Gostilna „Pri Krancu“

v Gorici na Senenem trgu.

Domača gostilna z izvrstnim domačim belim in črnim vinom in izborno kuhinjo. Postrežba domača. - Snaga vzorna. - Na razpolago so konjski hlevi z velikim dvoriščem.

Za obilen obisk se priporoča rojakom v mestu v na deželi.

LOJZKA KRANC, gostilničarka.

Tvrdka

Vinoagraria

v Gorici

Via Carlo Favetti št. 6 (prej Vetturini)

prodaja semena, vinogradniške, kletarske, sadjarske, čebelarske in kmetijske potrebščine priznano najboljše kakovosti.

Popravlja bolna vina in posreduje prodajo in nakup.

Sprejema prednaročila za izvaljeno in neizvaljeno seme sviloprejk.

JUST UŠAJ,

agronom.

Božidar Božič

Sv. Lucija ob Soči

priporoča svojo lastno izdelovalnico in zalogo biškotov - raznih slaščic, tort po naročilu.

Moderno vpeljana pekarna, vsak dan svež kruh. :-: :-:

Biškoti v zavitku se pošiljajo v zabojih.

Postrežba točna.

Velika trgovina z vsakovrstnimi čevlji,
odlikovana na lovski razstavi v Gorici z diplomo in srebrno svetinjo

TRAMPUŽ & KOKELJ
GORICA - v Raštelu štev. 30 - GORICA

priporoča prvovrstne domače izdelke. Cene primerne. Izvršujejo se čevlji po meri, kakor tudi vsakovrstna popravila.

Trgovina z manufakturo

Škodnik Anton

GORICA - Via Seminario 10 - GORICA

Le zadovoljnost k pravi sreči vodi!
Zapomni si, nevesta, to resnico,
in preden sežeš ženinu v desnico,
previdna pri nakupu bale bodi!

Blago po nizki ceni, zadnji modi
prodaja za deželo, za Gorico
pri semenišču v hiši z desetico
trgovec Škodnik Anton, znan povsodi.

A to se tiče tudi tebe, mati,
in tebe, žena, ženin, fant, deklina,
trgovec, ki kupuješ mnogo hkrati

cefirja, oksforda in etamina!
„Sem zadovoljen z blagom", vsak poreče
in zadovoljnost ključ je že do sreče.

KAVARNA
„ADRIATICO"
prej „Central" na Travniku.

Popolnoma na novo urejen lokal z zgornjimi dvoranami, tremi biljardi in vsem konfortom.

Domači in inozemski časopisi. - Zbirališče učiteljev in športnikov.

Za obilen obisk se priporočata
NADIG & PEČENKO, lastnika.

Tržaška kmetijska družba
v Trstu
ulica Torrebianca 19. Telefon št. 4439.
Podružnica: ulica Raffineria št. 7.

Semena, umetna gnojila, žveplo, modra galica, kmetijski stroji in orodje, otrobi, oljnate tropine, moka in razne druge gospodarske potrebščine.

Murovec Peter

GORICA

Piazza Ed. de Amicis št. 1

(prej Korenj)

Priporoča sl. občinstvu svojo zalogo

oglja in drv.

Just Martinis

GORICA

BRIVEC

Via Stretta št. 1, (nasproti davčne izterjevalnice)

se priporoča meščanom in okoličanom. V zalogi ima vedno lasulje. Delavnica z lasmi.

Pozor!

Bogata izbera domačega in tujega blaga za obleke za gospode in gospe.

* *

Prvovrstna manufakturna trgovina

JOSIP DEL PIERO

GORICA

Gosposka ul. št. 8

:: (Via Carducci št. 8) ::

Ustanovljena leta 1874.

Cene stalne!

POSEBNOST: Perilo za neveste, raznovrstno izgotovljeno perilo, blazine, preproge, lahke in težke, odeje, zavese in tapeti.

* *

TVRDKA

ALOJZIJ CORGNOLAN

ustanov. leta 1862.

Zaloga usnja in čevljarskih potrebščin.

GORICA - v Raštelu št. 21.

Staroznana gostilna s prenočiščem

na Kornu v Attemsovi palači

v GORICI.

Domača gostilna z izvrstnim domačim belim in črnim vinom in izborno kuhinjo. . . . .

Postrežba domača. Snaga vzorna.

Za obilen obisk se priporoča meščanom in okoličanom

Josipina Plesničar, gostilničarka.

RESTAVRACIJA „PRI ZLATEM JELENU“

GORICA - PRED NADŠKOFIJO - GORICA

Shajališče meščanov in okoličanov. Toči najboljša črna in bela vipavska in briška vina, kraški teran in pivo.

Izborna kuhinja.

Sobe za prenočišče. Snaga vzorna. Postajališče avtomobilov, ki vozijo v Bovec, Cerkno, Tolmin in Idrijo.

Za obilen obisk se priporoča **Alojzij Vida,** restavrater.

Primas & Ribaldi

Gorica - Via Garibaldi štev. 18
(prej via Teatro)

• • •

Zaloga dvokoles „LEGNANO“ avtomobilov „FORD“ in vseh potrebščin. - Zaloga gumijevih plaščev, olja, bencina, masti, karburja i t. d. i. t. d. i. t. d.

NA DROBNO! || NA DEBELO!

DOMAČ ZLATAR IN URAR

ALOJZIJ WATT

zapriseženi sodni izvedenec
v GORICI - v Raštelju štev. 22.

Popravlja in prodaja vsakovrstne ure, zlatnino in srebrnino. Popravila se izvršujejo strokovnjaško in po cenah brez konkurence.

Kupuje zlato in srebro, srebrne goldinarje in krone po najvišjih dnevnih cenah.

Odlikovani fotografični ateljé

Specijalist v povečevanju (lastni izdelek) akvarelov, sepia, pastelnih slik, oljnatih slik, slik na svili in slik na porcelanu za nagrobne spomenike, slikanje v sobi, v naravi ter v skupinah.

Cene ugodne.

V. STUROLO

GORICA - Corso Verdi 30 - GORICA

Velika zaloga aluminijaste posode

ANDREJ GOLJA v Gorici

Piazza della Vittoria (na Travniku) 22.

Zaloga vsakovrstnih kuhinjskih lesenih izdelkov, kakor: škafov, orn, sit, rešet, stolic, solnic, pletenih košev, jerbasev, sejalnikov itd.

Cene zelo nizke. **Cene zelo nizke.**

TEOD. HRIBAR

NASLEDNIKI

Gorica - Corso Verdi 32 - Gorica

(Hiša Centralne posojilnice).

Dobro znana manufakturna trgovina z veliko zaloga češkega platna iz znanih tovaren Regenhart¡Raymann, sukna za moške in ženske obleke, zaloga perila, odej, zaves, vsakovrstnih preprog i. t. d.

Cene zmerne! :-: Blago solidno!

ANTON JARC - krojač

Gorica, Via del Corno 13

Najfinejša krojaška delavnica, ki izdeluje moške obleke po najmodernejših krojih.

G. CULOT

Gorica - v Raštelu štev. 2

trgovina z galanterijo, verskimi predmeti in igračami.

SPECIALITETE: Nožne žoge, sandali in potrebščine za turiste.

Dobroznan domač steklar A. KOREN - nasl.

GORICA - Gosposka ulica štev. 4 - GORICA

Velika zaloga šip, steklenic, kozarcev, krožnikov, skled, petrolejk, šalic, zrcal, nožev, vilic, stekel, naloženih porcelanastih predmetov.

Bogata izbira okvirjev za podobe od preprostih do najfinejših.

Lastna steklarska delavnica :-: Postrežba točna.

Pozor! Pozor!

HENRIK VOUK

ključavničar in mehanik

v GORICI

ulica Carlo Favetti št. 7 (prej ul. Vetturini)

Prevzema stavbarska dela. Izdeluje štedilnike, železne ograje, ključavnice, ključe, sploh vsa v ključavničarsko stroko spadajoča dela .:.:.

Zaloga prvovrstnih stiskalnic za grozdje in drugih strojev.

Delo trdno. Cene zmerne.

Pravim Vam samo to!

Preden kupite šivalni stroj ali dvokolo, oglejte si mojo veliko zalogo **šivalnih strojev „Winselman - Titan“ „Anker“** ter dvokoles dobroznane znamke **„Atena“**. V zalogi imam nad **100** koles na izbiro.

Priporočam šivalne stroje **„Titan“** in **„Anker“**, kateri so za umetno vezenje in šivanje najpripravnejši. V vezenju in šivanju pouk brezplačen.

Edino slovensko zastopstvo **„Bianchi“** dvokoles.

Pred nakupom šivalnih strojev in dvokoles zahtevajte moj brezplačni cenik, v katerem se lahko prepričate, da je blago prvovrstno in najceneje in edino iz nemških tovarn.

Priporoča se stara in dobro znana tvrdka

Elija Čuk

Gorica, Piazza Cavour št. 9.

Lastna mehanična delavnica in popravljalnica via DUOMO št. 11. — Sprejema vsa popravila, katera se točno in po ceni izvršujejo.

Goriška ulivarna in mehanična delavnica za stavb. dela v železju

G. PRINZIG & FIGLIO

GORICA

Via Brigata Casale št. 13, telef. št. 92

Izdeluje vsakovrstne kmetijske stroje, mline, žage, hidravlična kolesa in posamezne dele istih itd.

Zaloga stiskalnic za grozdje, nakladalnic, jeklenih cevi, jeklenih plošč, strešnih oken, peči.

Izdeluje in uliva vsakovrstna v to stroko spadajoča dela po naročilu.

Cene brez konkurence.

Meščani! Okoličani!

Obnovljena je v večjih in prenovljenih prostorih staroznana **restavracija**

„PRI ČRNEM ORLU“

GORICA, Via S. Giovanni 6 (v getu)

Točijo se pristna briška in vipavska vina ter izvrsten kraški teran. – Tam imate na razpolago sobe za potnike, igrališče na krogle in konjske hleve.

Postrežba točna!

Domača kuhinja!

Toplo se priporoča sl. občinstvu

Ivan Fiegl, lastnik.

Ne pozabite na staro domačo tvrdko

JAKOB ŠULIGOJ

GORICA, Via Carducci Št. 10 (Gosposka ulica)

Najfinejše švicarske ure vseh vrst, zlatenine in srebrnine po najnižjih cenah. Kupuje in zamenjuje vse stare ure. Zlato in srebro plačuje po najvišji ceni.

Tovarna dežnikov in solnčnikov z zalogo kap na debelo in na drobno

MARIJA vd. BERTOLI

Gorica, Raštel št. 18.

Cene brez konkurence.

M. SUSSIG

GORICA - v Raštelu štev. 16

trgovina z lastno mehanično delavnico vsakovrstnih drobnih in debelih

VRVI

(špagata in štrikov).

Velika zaloga moških klobukov. . .

G. CARLOTTO - Gorica

Piazza Cavuor (Stari trg) štev. 3

Telef. št. 137.

Izbrana zelenjadna in travniška semena.
Zaloga semenskih žit in umetnih gnojil.

Prodaja na drobno in na debelo.

Slovenska slikarja

Brata CEJ

GORICA

Via Ascoli štev. 5

Prevzemata vsa slikarska dela z oljem in firnižem. Slikata spalne sobe, kuhinje, šolske zgradbe, cerkve i. t. d.

Delo lično in okusno.

Pozor! - ZALOGA VINA! - Pozor!

Vinarska zveza

v GORICI - Via Formica 1 (tik Kornja).

Prodaja pristnih vipavskih vin iz zadrug Dobravlje, Dornberg in Selo ter od hran. in pos. v Rihenbergu.

Cene najnižje. -:- Postrežba točna.

Trgovina s kolonijalnim in jedilnim blagom, z moko in žitom

BRUNO VALENTINUZZI

v GORICI, Piazza E. de Amicis št. 9 (na Kornju)

se priporoča za obilen obisk, zlasti sodeželanom iz goratega dela dežele.

JOSIP ŠTRUKELJ

GORICA - PIAZZA CRISTO I.

PRIPOROČA SL. OBČINSTVU V MESTU IN NA DEŽELI SVOJO

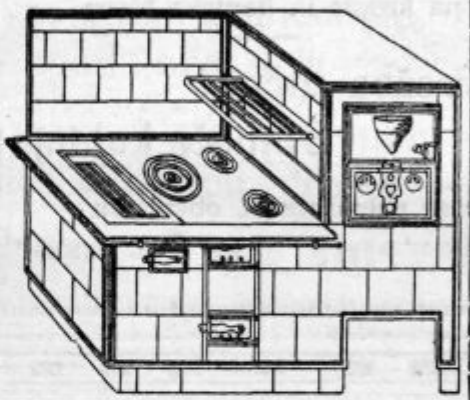

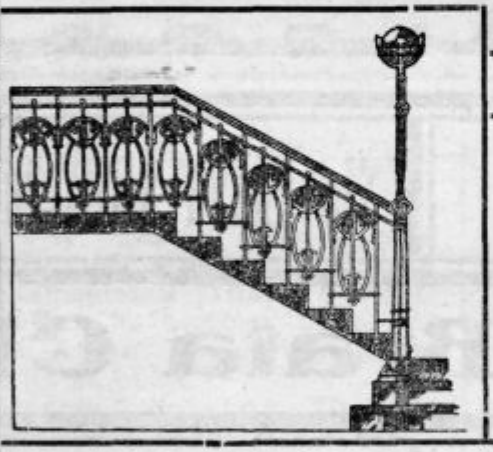

STAVBNO KLJUČAVNIČARSKO

DELAVNICO

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela najsolidnejše in po najnižjih cenah. . . .

Gostilna Princič

Gorica, Via Nasario Sauro štev. 18

(prej ul. Dogana - nasproti sodniji)

Toči pristna domača vina: vipavca, brica, teran, rizling. - Domača kuhinja. - Sobe za prenočišča. — Priporočata se meščanom in deželanom udana

Karol in Polda Princič.

Na debelo! Na drobno!

Tvrdka A. Komel

GORICA - Trg Sv. Antona št. 5

(blizu „Zvezde").

Priporoča svojo bogato zalogo le **prvovrstnega** jedilnega in kolonijalnega blaga, moke, koruze in ovsa.

PASCUL & ULLRICH

Gorica - Corso Verdi 24 - Gorica

V TRGOVSKEM DOMU

KRASNA IN BOGATA TRGOVINA Z MANUFAKTURNIM IN MODNIM BLAGOM VSEH VRST.

ZALOGA IZGOTOVLJENIH OBLEK.

LASTNA KROJAČNICA

Na drobno! Na debelo!

ZAVAROVALNICI

„Le Nord" in „Royal Exchange"

sta najgotovejši zavarovalnici proti požaru, streli, vlomu in vsakim drugim nezgodam. — Glavno zastopstvo za Goriško in bivšo Kranjsko ima:

Hrovatin Ksist

v Gorici, Viale XXIV Maggio št. 11
prej ul. Treh Kraljev (blizu sodnije).

Knjigarna - Papirnica

A. NEGRO, Tolmin

Vse potrebščine za šole in urade.

Ivan Kerže

v Trstu

Via S. Giovanni štev. 1

ima v lastni zalogi vse kuhinjske potrebščine iz aluminija, emajla, kositra, porcelana, zemlje i. t. d. ter lesne izdelke t. j. sita, škafe. krogle za igre m m m i. t. d. m m m

R. PICH

GORICA

Piazza Vittoria 23 (Travnik).

Velika zaloga najmodernejših stvari zadnje novosti.

Perilo za gospode. - Majice za gospe in otroke. - Perilo za novorojenčke.

Šivilje dobe vse potrebščine za njih rabo.

Zaloga

premoga, oglja in drvi

GORICA

Corte Caraveggia

Muravec Rudolf

lastnik in trgovec.

Terezija Pavšič

Gorica, Raštel 37

pod oboki - skladišče v I. nadstropju.

Pozor!

Edina slovenska trgovina v Gorici

z mrtvaškimi predmeti.

Velika zaloga vsakovrstnih rakev, vencev, voščenih sveč, cvetlic za cerkve, novomašnike, sv. obhajilo, birmance, neveste itd.

Cene brez konkurence, postrežba točna.

Poskusite in prepričajte se!

Priporoča se slavnemu občinstvu.

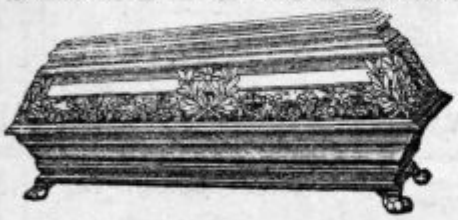

Velika zaloga stavbenega in drugega lesu, suhih desk in tramov vseh mer, dolgosti in debelosti

Valentin Rudolf

v GORICI

Via Trieste št. 15.

Pridite in prepričali se bodete, da postrežem najboljše.

Domača solidna tvrdka!

Restavracija „CENTRAL“

v Gorici

v hiši „Centr. pos.“ Corso Verdi 32

Izborna kuhinja, najboljša vina.

Krasni saloni za goste. :-:-:-:-:

Za obilen obisk se priporoča

restavraterka

Josipina Podgornik.

Dobroznani tapetnik in dekorater

Karol Bonnes

v GORICI - Semeniška ulica štev. 8

Priporoča se zlasti novoporočencem za izdelovanje blazin, štramacov, divanov, naslonjačev itd. itd.

Delo lepo in trajno. Cene najnižje.

KOŽUHOVINE

EDOARDO PERINZIG

EREDI

GORICA

NA KORNU štev. 8.

Velika zaloga kožuhovine lastnih izdelkov.

Stroji in barva kože vseh vrst.

Velika izbera naravnih kož.

Kupuje vsakovrstne kože kakor: lisičje, zajčje, kun, podlasic, vider, i. t. d. i. t. d.

FRANC KRALJ

odlikovana tovarna kisa

v Gorici

Via Cappuccini štev. 9

Priporoča se slavnemu občinstvu in trgovcem na deželi.

Blago prvovrstno.

Cene zmerne.

MIRODILNICA

Karol Volpis

Gorica, Via Carducci 15

Zaloga na DEBELO in na DROBNO:

drži, oljnatih in navadnih barv, zdravil, firnežev, čopičev, karbolija, katrama, špiritov itd. itd.

Stavbeni mojster

IZIDOR NANUT

GORICA -- Via Trieste 91 -- GORICA

Gradi nove hiše, kmetske in meščanske, cerkve, šole; popravlja stare hiše.

Preskrbuje načrte in proračune.

DELO TRDNO IN LEPO.

Uslužbeni najboljši domači zidarji.

Knjige, papir, pisarniške potrebščine, gramofone, plošče in pritikline h gramofonom. Slike in umetniške predmete, kakor: gosli, mandoline, kitare, čelo, pihala, klavirje ter vse športne priprave

se dobe pri staroznani tvrdki

WEHRLE & SIN, Gorica - Corso Verdi 30

ZOBOZDRAVNIK

Dr. Lambert Mermolja

specijalist za zobne in ustne bolezni

sprejema

v GORICI

na Travniku št. 5, II. nad.

KMEČKA BANKA

reg. zad. z omej. zav.

v GORICI, Piazza De Amicis, prej Korenj 12

Sprejema hranilne vloge ter jih obrestuje po 5%, večje in na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru. - Dovoljuje posojila na vknjižbo in poroštvo pod ugodnimi pogoji.

Nova trgovina manufaktur

Massig Gius.

Gorica - Corso Gius. Verdi št. 18 - Gorica

Bogata izbira svile, volnenega blaga, moškega sukna, perila, itd. itd.

:-: Cene nizke. :-:

Staroznana gostilna

„Al Bon Furlan“

Josip Šiligoj

Gorica - ulica Sv. Ivana št. 8 - Gorica

Izvrstno vipavsko, briško belo in črno vino TERAN. - **Gorka jedila ob vsakem času.**

Postrežba najboljša. — Prenočišča.

Prostori novi! **Oprava snažna!**

TVRDKA

A. DRUFOVKA

v GORICI - v Raštelu štev. 3

Podružnica Riva Castello štev. 4, bivša trgovina gosp. Colledani.

Zaloga usnja in čevljarskih potrebščin.

Hotel in restavracija II. razreda

PRI TREH KRONAH

Ustan. l. 1780. v GORICI - Via Carducci 12 - v GORICI Ustan. l. 1780.

Sobe za potnike, hlev za konje. — Domača briška in vipavska vina.
Izborna kuhinja! Istrski in kraški teran. **Cene zmerne!**

Se priporoča lastnik - domačin **Anton Mahnič.**

ZOBOZDRAVNIŠKI ATELJE
ROBERTA BERKA
GORICA — Via Dante štev. 4 — GORICA
bivši asistent gospoda Dr. PIKL-A, zobozdravnika v Gorici, naznanja sl. občinstvu, da bo s 1. novembrom t. l. ordiniral na **Corso Verdi št. 36 1, nadstropje.**

Velika trgovina s steklom in porcelanom

Anton Menotti - Gorica

Piazza della Vittoria (na Travniku) št. 6

Zaloga svetiljk, krožnikov, šalic, kozarcev, loncev, skled in mnogo vsakovrstnega stekla. Bogata izber kuhinjskih potrebščin iz železa, aluminija in stekla.

IZBERA zamenjalnih kosov domačih in inozemskih motorjev.

R. BRAGALINI

podružnica

v Gorici

Corso Vittorio Emanuele III. štev. 24.

Telefon št. 234 int.

Dvokolesa, motorna kolesa in njih deli.

DELAVNICA GUMIJEVIH KOLESNIH PLAŠČEV

LUBRIFICANTI.

DVOKOLESA NAJBOLJŠIH TOVARN

Cepljenje trte

raznih vrst in podlag, bilfe reznice, sadna drevesca, murve itd. dobite pri trtnici

Ivan Forčič

Preserje

p. Komen - Comeno

CENIK na zahtevo franko!!

Svoji k svojim!

JAKOB PERHAUC

ulica S. F. Xydias 6 - TRST

Telefon št. 2-86

Velika zaloga

žganja, kakor pristnega istrskega tropinovca, kraškega brinjevca in kranjskega slivovca, raznovrstnih likerjev in vin.

Lastni pridelki

odlikovani na raznih razstavah: šampanjec, šumeči refošk, jajčni konjak, krema marsala in drugo.

Vse po najnižji ceni, brez konkurence.

Točna postrežba

ZOBOZDRAVNIŠKI ATELJÉ

ustanovljen leta 1900

PAVEL NETZBANDT

Sprejema od 9-12, 14-17.

GORICA

ulica Dante 12 - PT.

Največji slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

reg. zad. z om. poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši

v TRSTU, ulica Torre bianca št. 10, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje po 4 %, večje in stalne vloge po dogovoru. — Daje posojila na vknjižbe, menice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 - 13 ure.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Telefon štev. 25-67.

Trgovci!

Industrijalci!

Pred nakupom oglejte si mojo zalogo
pisalnih strojev nemške tovarne :-:-:

„Rheinmetall“

kjer dobite tudi vsakovrstne rabljene pisalne in računalne stroje, razmnoževalce, vseh vrst pečate i. t. d. . . . . .

pri glavnem zastopstvu pisalnih strojev

R. SIMONS - Via Rastello 14 - Gorica

Konkurenčne cene. **Specijalna popravljalnica.**

Zahtevajte prospekte!

Največja manufakturna trgovina v Gorici

Velika zaloga manufakture

Ruggero Venuti

GORICA - Corso G. Verdi 19 (lastna hiša).

TELEFON št. 95.

Bogata zaloga volne, domače in inozemske, tkanine, bombaževine za gospode in gospe, velika zaloga platna, perila vsake vrste. - Svila, žamet, perkal, batist, sifon, kretov itd. - Tepihi, linoleum, preproge, zavese. - Volna, žima in perje za štramace, sploh vse blago za neveste.

Velika ugodnost! **Največja točnost!**

Domača tovarna sodavode in pokalic

FR. GRUM

AJDOVŠČINA

se priporoča vsem gostilničarjem in restavraterjem za obilna naročila.

Izdelek konkurenčen.

Postrežba na dom.

Anton Krušič & sin

(prej S. Rosanz)

Odlikovana civilna in vojaška krojačnica

Gorica Corso Vitt. E. III. št. 37

Izdeluje vsakovrstna dela in se priporoča starim in novim odjemalcem v mestu in na deželi za ⊙ ⊙ ⊙ obisk ⊙ ⊙ ⊙

(Ustanovljena l. 1875)

ANTON PETTARIN

GORICA - Via Aseoli št. 7 - 9 - GORICA

inštalater za električno luč, za plin, za sesalke (pumpe), sanitarne naprave, za kopalnice in strelovode ter telefonske napeljave.

☛ Zaloga sesalk. ☚

A. FERLUGA & R. PAHOR - Gorica ul. Garibaldi 20

Lastna tovarna štedilnikov (sparherd) z opremo majolika na gas ali oglje. - Vpeljava restavracijskih kuhinj. - Zaloga peči in cevi iz barvane majolike. - Načrt in obrazci najmodernejši iz prvovrstnih tovarn. - Sprejema naročila tudi samo za opremo sten, ognjišč kuhinjskih sten, kopelji in zahodov in stopnjic,

Plošče v različnih in najmodernejših barvah za kritje podov itd.

Pečarska obrt.

Franc Lodatti

železnine in kovine

v Gorici, v Raštelu št. 24

Velika zaloga železnine, okovja, kuhinjskih predmetov in kose : Merkur, vsakovrstnih vrvi. :

Staroznana trgovina s klobuki

JOSIP FON

Gorica, Semeniška ul. (Via Seminario) 6

Bogata izbera navadnih in najfinejših klobukov za dečke in odrastle, mehkih slamnikov in kap.

Domača solidna tvrdka.

Lekarna Pontoni v Gorici priporoča:
aromatično esenco

„Marcantonio“

Zdravilo, ki se pridobiva z destilacijo iz aromatičnih alpskih zelišč. Z izbornim uspehom se rabi zopet bruhanje, zlasti pri slabostih in nosečnosti. Olajša takoj bolečine v trebuhu, glavobol in umiri živčevje pri nervoznih in histeričnih napadih.

Cena steklenici L. 3.50

Jeruzalemski balzam

(RABARBEROVA TINKTURA)

Ta TINKTURA, ki se dobi iz **kitajskih rabarbere** in drugih **medicinskih** rastlin, ki je pravi balzam za tiste, ki trpijo na želodčnih boleznih. Zlasti dobro deluje pri slabi prebavi, popravi kmalu tek in se z uspehom rabi že dosti let pri različnih bolečinah želodca, kakor tudi pri hemorojdih. Pije se: 2–3 krat na dan po 1 žličko, samo ali na vodi. **Cena L. 4.**

ZALOGA V LEKARNI ZALOGA V LEKARNI

G. B. PONTONI - Gorica, via Rastello

IVAN KACIN - GORICA

Piazza Tommaseo 29
(ex Piazzutta)

Tovarna cerkvenih orgelj,
harmonijev in glasovirjev.

Zaloga violinov, mandolin, kitar, strun za vse instrumente.

Izdelani harmoniji vedno v zalogi.

Popravlja-uglasuje vse omenjene instrumente.

Zahtevajte cenik. Zahtevajte cenik.

Plačila na obroke.

Brata Abuja.

Zaloga: domačih vin iz Istre, Vipave, Brd in Krasa, žganja in likerjev.

Gorica

ul. sv. Antona 4., Tel. 31.

Domača trgovina
manufakturnega blaga

za moške obleke, združena z prvovrstno krojačnico najmodernejšega kroja — konfekcijsko blago iz domačega izdelka.

BRATA ZOTTER

Gorica - na Travniku št. 17 - Gorica
(Piazza della Vittoria)

Domače in češko blago. Cene zmerne.

KRAINER & DRUG

GORICA - VIA RASTELLO štev. 19.

Velika zaloga železnine, raznovrstnih kuhinjskih potrebščin, vsakovrstnega rodja, ekonomičnih štedilnikov, železnih peči, železnih brun.

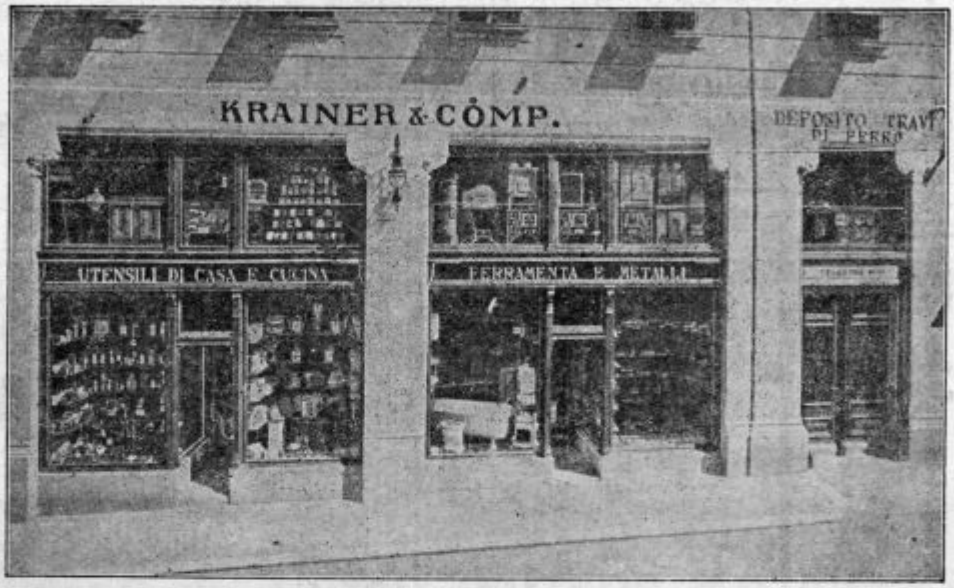

Zobozdravniški ateljé

ustanovljen leta 1892

RUDOLF KOLL

odlikovan z najvišjimi odlikovanji iz Londona, Pariza, Dunaja, Gorice, Vidma in St. Luisa.

Sprejema od 9-12 in od 14-17.

GORICA, Semeniška ul. 3, I. nad.

Klobučar

L. LARISE

GORICA, Piazza Cavour št. 2

(prej Piazza Duomo)

Bogata zaloga navadnih in najfinejših klobukov, mehkih in trdih, kap in slamnikov.

CENE NIZKE.

Postrežba točna.

M. Brezigar & sin

Gorica, ul. Carducci 19 (v dvorišču)

Zaloga vsakovrstnih kmetijskih strojev, plugov, stiskalnic in mlinov za grozdje in sadje iz čehoslovaških in nemških tovarn.

CENE BREZ KONKURENCE. Seme sviloprejk in zavarovanja.

Società servizi automobilistici

Ing. F. RIBI & C. - Gorizia

Telefon štev. 245. Brzojavi: RIBIAUTO

Gorica: postajališče IX Agosto štev. 6.

Gradež: Prometni urad za potnike, Hotel Metropole, telefon štev. 7.

Automobilne črte:

1. Gorica - Červinjan.
2. Gorica - Fiumicello - Gradež.
3. Gorica - Palmanova.
4. Gorica - Krmin - Cividale.
5. Gorica - Dobrovo.
6. Gorica - Čepovan.
7. Gorica - Ajdovščina - Postojna.
8. Gorica - Vilesse - Gradež (poleti).
9. Gorica - Červinjan - Gradež (poleti).
10. Gorica - Čepovan - Lokve (poleti).

Odhodi iz Gorice so s postajališča Via IX Agosto štev. 6.

Pomorska vožnja po gradežkih lagunah:

1. Gradež - Belvevere.
2. Gradež - Oglej.
3. Gradez - Barbana.

Poletne izletne vožnje iz Gorice in iz Gradeža v skupinah v: Redipugljo, Oglej, na Vrh Sv. Mihaela, na Kalvarijo, Oslavje, Sabotin, v postojnsko jamo in na vsako drugo stran.

Organizira skupno romanje na Barbano.

Na željo načrti in proračuni.

Mehanična delavnica in zalagateljica.

Automobilne potrebščine.

ZALOGA:

gumija PIRELLI

Hidravlična delavnica. * Vulkanizacija.

Gorica: Postajališče automobilov v Via IX Agosto štev. 6.

Gradež: Prometni urad za potnike in Garage Gradese.

Edina naša prava domača zavarovalnica

„LA FONDIARIA“

in

Vzajemna zavarovalnica v LJUBLJANI

ustanovljena l. 1879.

Društvena glavnica: Lit. **27,500.000**

Generalno zastopstvo za Goriško

GORICA, na vogalu IX Agosto, Corso Vitt. Eman. III. št. 20.

KRAJEVNA ZASTOPSTVA PO CELI DEŽELI.

Zavaruje proti škodam:

po požaru, eksploziji plinov, parnih strojev in po streli;

zavarovanje proti nezgodam, ki bi znale doleteli vsakogar na potovanju po železnicah, avtomobilov, ter pri raznih drugih športih in na delu

Po tatvini, izvršeni z vlomom v stanovanja, trgovine, skladišča, banke in sploh denarne zavode, na kristalih, šipah in zrcalih.

Civilno odgovornost proti tretjim osebam na podlagi civilnega zakona člen 1151 in 1152;

lastnike hiš, industrij, avtomobilov, psov, konj i. t. d.

Zavarovanje za življenje:

zavarovanje otrok, zavarovanje na doživetje in smrt.

Prospekti in informacije na razpolago.

Zavarujte se vsi pri naši zavarovalnici, katera Vam sestavi police in pogodbe v slovenskem jeziku.

Najcenejša trgovina v Gorici

Ako potrebujete vsakovrstne potrebščine v blagu, obrnite se edino le na manufakturno

(trgovino)

M. Krainer - Gorica

VIA RASTELLO 31

Štofe bombažaste in volnene, za moške in ženske vsake vrste in barve ter tudi blago iz Češkoslovaške.

Hlačevina iz prvovrstnih tovarn.

Za novice dobro kotenino za perilo kakor rjuhe ter blazine bombažaste, volnene in žimnaste ter posteljne vzmeti (šušte) in kovtre, kakor brisače, namizne prte, trliš za blazine ter druge potrebščine i. t. d.

Nadalje najdete tudi veliko zalogo zefirjev za obleke in predpasnike, krminsko za srajce i. t. d.

Ne zamujajte ugodne prilike, da si sami ogledate bogato zalogo in se tudi prepričate!

Vsakomur je dovoljen prost vstop v trgovino, ne da bi bil prisiljen kupiti.

Za obilen obisk se toplo priporoča **M. KRAINER.**

NAJVEČJI PONOS GOSPODINJE
JE LEPO UREJENO STANOVANJE

Če si hočeš to oskrbeti z malimi stroški, obrni se na odlikovano tvrdko

A. BREŠČAK - Gorica
VIA CARDUCCI 14 VIA CARDUCCI 14

Zaloga najrazličnejšega pohištva, kakor: železne postelje, žimnice, posteljni vložki (šušte), stoli itd., ter kompletne sobe, bodisi fornirane ali iz trdega različnega lesu.

ODLIKOVANA TVRDKA

IVAN TEMIL

Gorica, Via G. Carducci 6

BRUSAR IN NOŽAR

Podružnica Corso Giuseppe Verdi št. 40

V zalogi se nahajajo brivni stroji

„GILETTE“

ki jih tudi brusim.

Nožarnica „SOLINGEN“

V delavnici so nameščeni delavci-specialisti za brusarska dela.

Prodaja tudi toaletne predmete iz najboljših tovaren.

V zalogi se nahajajo najboljši, pristni in garatirani kamni - osle bergamaške za brušenje kos. - Delavnica na električno gonilno silo z bogato zalogo predmetov: nožev, škarij, brivnih nožev, najelegantnejših žepnih nožev, sploh vseh rezil.

Brusi brivne in žepne nože, škarje, mesarske in knjigoveške nože kakor tudi vse druge nože in rezila.

POSEBNOST: Žepne električne žarnice iz najboljših tovaren.

ZA IZVRŠENA DELA JAMČI.